

วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2559

ISSN : 2286-7171

**PHRANAKHON RAJABHAT
RESEARCH JOURNAL**
Humanities and Social Sciences

วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

PHRANAKHON RAJABHAT RESEARCH JOURNAL (Humanities and Social Sciences)

ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2559 Vol.11 No.2 July - December 2016 ISSN : 2286-7171

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

วัตถุประสงค์ของการจัดพิมพ์วารสาร

ด้วยสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ได้มีการเผยแพร่ผลงานวิชาการในรูปแบบของวารสาร เพราะเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาความรู้ทางวิชาการและเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนข่าวสารสาระสำคัญ ประสบการณ์ ด้านการวิจัยต่าง ๆ แก่นักวิชาการ และบุคคลทั่วไปที่สนใจ จึงได้จัดทำวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยจัดทำเป็นวารสารราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ) มกราคม - มิถุนายน และ กรกฎาคม - ธันวาคม ทั้งนี้

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทรรศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ เช่น รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ พัฒนาชุมชน การบริหารและพัฒนาเมือง ประวัติศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ นาฏศิลป์และการละคร ดนตรี นิติศาสตร์ ศิลปกรรม บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ การจัดการทั่วไป / คอมพิวเตอร์ธุรกิจ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การตลาด การท่องเที่ยวและการโรงแรม นิเทศศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ บัญชี บริหารการศึกษา การศึกษาปฐมวัย หลักสูตรและการสอน เทคโนโลยีการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา และสาขาวิชาอื่น ๆ ตามการพิจารณาของกองบรรณาธิการ

2. เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนข่าวสาร สาระสำคัญ ประสบการณ์ด้านการวิจัยแก่นักวิจัย นักวิชาการ และบุคคลทั่วไปที่สนใจ

นโยบายการจัดพิมพ์ของวารสาร

1. บทความที่นำเสนอเพื่อขอตีพิมพ์ ต้องเป็นบทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทรรศน์ หรือบทวิจารณ์หนังสือ ซึ่งอาจเขียนเป็นทั้งภาษาไทย หรือภาษาอังกฤษ

2. บทความที่จะได้รับการตีพิมพ์ต้องเขียนตามรูปแบบของ วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และต้องผ่านกระบวนการพิจารณากรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องก่อน ทั้งนี้ บทความที่ตีพิมพ์จะต้องเป็นบทความที่ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากวารสารอื่น ๆ (การละเมิดลิขสิทธิ์ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้ส่งบทความโดยตรง)

3. บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ทุกบทความต้องผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewed) ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง ไม่น้อยกว่า 2 ท่าน ต่อ 1 บทความ ซึ่งทั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เขียนจะไม่ทราบชื่อซึ่งกันและกัน (Double-blind Peer Review) โดยบทความที่ลงตีพิมพ์ได้นั้นจะต้องผ่านความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 2 ท่าน หรือ 2 ใน 3 ท่าน

คณะที่ปรึกษา

ดร.ณอม อินทรกำเนิด

ศาสตราจารย์ ดร.สนิท อักษรแก้ว

พลอากาศเอก ดร.นพพร จันทวานิช

ดร.ผดุงชาติ สุวรรณวงศ์

รองศาสตราจารย์ ดร.พงศ์ หรดาล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ณรงค์ศักดิ์ จักรภรณ์

อุปนายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

กรรมการสภามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

กรรมการสภามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

กรรมการสภามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิษฐา หรุ่นเกษม

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ รัฐฉัตรานนท์
รองศาสตราจารย์ ดร.พิมลพรรณ เรพเพอร์
รองศาสตราจารย์ ดร.กุลทิพย์ ศาสตราจรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครพนธ์ เนื้อไม้หอม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธาดรี ใต้ฟ้าพูล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิวินิต อรรถวุฒิกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.वलัักษณ์กมล จำกมล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรธนิษ ศรีโวหาร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรองทอง จุลิรัชนิกร
อาจารย์ ดร.ชเนตตี ทินนาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตรา ชนะกุล
อาจารย์ ดร.ปรียา สมพีช
อาจารย์กัลยา นาคลังกา
อาจารย์ ดร.สีบวงค์ กาฬวงศ์
อาจารย์ ดร.สรารุณ ณ พัทลุง
อาจารย์ ดร.สุไม บิลไบ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ นิด้า
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผู้ประสานงานและเผยแพร่

นางเดือนเพ็ญ สุขทอง
นางสาวมธิตา เกตุโพธิ์ทอง
นางสาวศุภราพร เกตุกลม
นางสาวทัศน ปิ่นทอง
นางสาวนวมมล พลบุญ
นางสาวสุธาร์ตน์ จุ้ยเจริญ
นายรัชตะ อนวัชกุล
นายจักรพันธ์ ก้อนมณี

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ติดต่อกองบรรณาธิการ

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
9 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร 10220
โทรศัพท์/โทรสาร 0 – 2521 - 2288, 0 – 2521 – 1234
E-mail: irdp.journal@gmail.com, editor_jhss@pnru.ac.th และ https://www.tci-thaijo.org/index.php/PNRU_JHSS/login

กำหนดออก

2 ฉบับ ต่อ ปี (มกราคม-มิถุนายน และ กรกฎาคม-ธันวาคม)

การเผยแพร่

จัดส่งให้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ผู้ที่สนใจสามารถค้นหาที่ https://www.tci-thaijo.org/index.php/PNRU_JHSS/issue/archive

พิมพ์ที่

บริษัท ทริปเปิ้ล กรุ๊ป จำกัด
เลขที่ 95 ถ.แจ้งวัฒนะ ซ.6 แขวงตลาดบางเขน เขตหลักสี่ กทม. 10210
โทรศัพท์ : 0-2521-8420 (อัตโนมัติ) แฟกซ์ : 0-2521-8424
Email : contact.triplegroup@gmail.com, editor.triple@gmail.com Website : triple-group.co.th

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัยราชภัฏพระนครสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2559 ได้รวบรวมบทความเพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการของคณาจารย์นักศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

เนื้อหาสาระในวารสารฉบับนี้มีจำนวน 21 บทความ ประกอบด้วย บทความในกลุ่มสาขาต่าง ๆ ดังนี้ สาขาวิชาการจัดการธุรกิจ สาขาวิชาบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวิชาการ สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชากฎหมายและอาญา และกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สาขาวิชานิติศาสตร์ สาขาวิชาพลวัตและพลังชีวิตองค์การ สาขาวิชาทดสอบและวิจัยการศึกษา สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย สาขาวิชาดนตรีสากล ทั้งนี้ ทุกบทความได้ผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิประจำฉบับเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการสำหรับนักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ และนักศึกษาต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.นิษฐา หรุ่นเกษม
บรรณาธิการวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ (Readers)

ประจำวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)

1. ศาสตราจารย์ ดร.ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สุทินันท์ พรหมสุวรรณ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
3. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันทะนี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อยุธยา
4. รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ พันธลำเจียก มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
5. รองศาสตราจารย์ ดร.ทิวดี มณีโชติ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
6. รองศาสตราจารย์ ดร.บุญทวารณ วิงวอน มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรณิกษ์ ศิริโวหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสริมศิริ นิลดำ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจนรา ปิ่นทรานวงศ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รอ.ดร.สรารุช ลักษณะโต มหาวิทยาลัยบูรพา
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุทธพงษ์ ลีลาภิไพศาล มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิวินิต อรรถกฤษฏีกุล มหาวิทยาลัยศิลปากร
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรษู ครุจิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจษฎา มิ่งฉาย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชรินทร์ อินทพรหม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพันธ์ กิตตินรรัตน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
17. อาจารย์ ดร.พรพฐู รูปจำลอง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
18. อาจารย์ ดร.โกสุม โอมพรนวัฒน์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
19. อาจารย์ ดร.อัญชญา สุขสมจิตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
20. อาจารย์ ดร.พัฒนา ศิริกุลพิพัฒน์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา
21. อาจารย์ ดร.พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
22. อาจารย์ ดร.ศศิธร ยุวโกศล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
23. อาจารย์ ดร.พัชรา เอี่ยมกิจการ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
24. อาจารย์ ดร.เกรียงไกร โพธิ์มณี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
25. อาจารย์ ดร.ขจิตขวัญ กิจวิสาละ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
26. อาจารย์ ดร.สรารุช ณ พัทลุง มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
27. อาจารย์ ดร.ณวัฒน์ หลาวทอง มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
28. อาจารย์ ดร.กฤษณ์ชาคริตส ณ วัฒนประเสริฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
29. อาจารย์ ดร.ฉันทัก เพียรธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
30. อาจารย์ ดร.กมลพัทธ์ โพธิ์ทอง มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
31. อาจารย์ ดร.สีบวงศ์ กาพวงค์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
32. อาจารย์ ดร.สุไม บิลไบ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
33. อาจารย์ ดร.กัญณภัทร นิธิศวราภากุล มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
34. อาจารย์ ดร.ณัฐดนัย สุภัทรากุล มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

สารบัญ

หน้า

บรรณาธิการ	ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ (Readers) ประจำวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)	ข
สารบัญ	ค

บทความวิจัย

- การสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ในรายการโทรทัศน์เรียลลิตี้โชว์
กนกพร กอปรเกียรติพงศ์ และ ธาตรี ใต้ฟ้าพูล 1
- ความสามารถของงานจัดซื้อต่อความสัมพันธ์ของผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์
กฤษณ หงษ์วิจิตร วิชญานัน รัตนวิบูลย์สม และ นันทวัน เหลี่ยมปรีชา 12
- การใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของ
นักศึกษาสถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตยะลา
ฐิตินันท์ พูลศิลป์ สุพรรณริกา วัฒนบุณย์ และ สมโภชน์ พนาवास 25
- การมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์ ศึกษาเปรียบเทียบเทศบาลเมืองลาดสวาย
กับเทศบาลเมืองบึงยี่โถ
ณัฐฐา เกิดทรัพย์ วณิฎา ศิริวรสกุล และ ปฐมชนก ศิริพัชระ 40
- ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด
ธเนศ บุตรอำ 53
- ปัญหาการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราวจำเลยในชั้นพิจารณาคดีของศาล
ปาไลดา มณีโชติ 65
- ระบายภาพผ่านเฟซบุ๊ก : ปราบกฏการณ์ศึกษาการใช้เฟซบุ๊กของกลุ่มนักศึกษาไทยในต่างแดน
ปิยวรรณ รุ่งวรพงศ์ 84
- ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันกับองค์กรของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มณฑิชา เป้าบุญปรุง และ การุณันท์ รัตน์แสนวงษ์ 99
- การจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุในกลุ่มชุมชนคนจนเมือง : กรณีศึกษาชุมชนหมู่บ้านพลับพลา
เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร
สุพิชชา เอกระ 113
- การพัฒนาตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา
เพื่อการเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียน
อนุวัติ คุณแก้ว 125

- การยอมรับพฤติกรรมกรรมกรมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานของคนไทย
 เมธิกา ศรีสวด และ พิมลพรรณ อิศรภักดี 137
- การสื่อสารการตลาดเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในลานเปียร์กับการปฏิบัติภายใต้พระราชบัญญัติ
 ควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 25511
 กรสรวง หิรัญเมธากิจ และ ธาตรี ใต้ฟ้าพล 146
- การบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราตามแนวคิดการ
 บริหารจัดการที่ยั่งยืน
 กำพล มหานุกูล และ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ 163
- ธรรมชาติกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขต
 กรุงเทพมหานคร
 ธัญญพัทธ์ ปฐมวัฒนานุกรักษ์ และ บุญมาก ศิริเนาวกุล 184
- การพัฒนากลุ่มอาชีพสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพยุหะ จังหวัดเพชรบูรณ์
 นฤมล พึ่งกิจ วัชรินทร์ อินทพรหม เตชิต ตรีชัย และ สิริกร ฉัตรภูติ 201

บทความวิชาการ

- ประวัติศาสตร์บริเวณชลบุรีก่อนสมัยอยุธยา
 กำพล จำปาพันธ์ 215
- สถาบันหลักของสังคมกับการพัฒนาเยาวชน
 จันทนา อุดม หะริน สัจเดย์ นงนุช ไพบูลย์รัตนานนท์ และ ไพโรจน์ บุตรชีวัน 227
- เว็บไซต์: สื่อการเรียนรู้ยุคดิจิทัลที่ครูไม่ควรมองข้าม
 สุไม บิลไบ 238
- การจัดการความรู้ เรื่อง การจัดการประสบการณ์ที่มีประสิทธิภาพสำหรับพัฒนาเด็กปฐมวัย
 สุมนา โสทธิผลอนันต์ 250
- การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษา
 ปรียา สมพีช 260
- พระประวัติสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์:
 ความสนพระทัยและพระกรณียกิจในการสนับสนุนการศึกษาดนตรีคลาสสิกในประเทศไทย
 ปองภพ สุกิตติวงศ์ 271
- ภาคผนวก 281
- ขั้นตอนการดำเนินงานการจัดทำวารสารวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร 282
- แบบฟอร์มเสนอบทความเพื่อพิจารณานำลงพิมพ์ วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร 283
- รายละเอียดการเตรียมบทความเสนอการตีพิมพ์ 285

บทความวิจัย

การสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ในรายการโทรทัศน์เรียลลิตีโชว์

BRANDED CONTENT MARKETING COMMUNICATION
IN REALITY TELEVISION PROGRAM

กนกพร กอปรกীরติพงศ์^{1*} และ ชาติรี ใต้ฟ้าพูล²

Kanokpohn Korbkeeratipong^{1*} and Tatri Taiphapoon²

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ^{1,2}

k.kanokpohn@gmail.com^{1*}

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงรูปแบบของการสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ในรายการโทรทัศน์เรียลลิตีโชว์ 2 รายการ คือ รายการ STYLISTA และรายการ The Angel นางฟ้าติดปีก ซีซั่น 2 และทราบถึงทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้าที่ใช้การสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ โดยอาศัยเทคนิคการสนทนากลุ่ม เลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 30 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มแรกรับชมรายการ STYLISTA หรือรายการ The Angel นางฟ้าติดปีก ซีซั่น 2 อายุ 20 – 25 ปี กลุ่มที่สองไม่รับชมรายการ STYLISTA และรายการ The Angel นางฟ้าติดปีก ซีซั่น 2 อายุ 20 – 25 ปี กลุ่มที่สามรับชมรายการ STYLISTA หรือรายการ The Angel นางฟ้าติดปีก ซีซั่น 2 อายุ 26 – 30 ปี และกลุ่มที่สี่ ไม่รับชมรายการ STYLISTA และรายการ The Angel นางฟ้าติดปีก ซีซั่น 2 อายุ 26 – 30 ปี ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ในรายการ STYLISTA ประกอบด้วย การสื่อสารตราสินค้าแฝงที่มีความหมายและเข้ากันได้ดีกับเนื้อหารายการและมีการสื่อสารคุณลักษณะตราสินค้าที่ชัดเจน และรูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ในรายการ The Angel นางฟ้าติดปีก ซีซั่น 2 ประกอบด้วย การสื่อสารตราสินค้าแฝงที่สังเกตเห็นได้ชัดเจนและมีการสื่อสารคุณลักษณะตราสินค้าที่คลุมเครือ นอกจากนี้ กลุ่มรับชมรายการมีทัศนคติต่อตราสินค้าที่ใช้การสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ในระดับดี สามารถรับรู้คุณลักษณะของตราสินค้าจากรายการได้เป็นอย่างดี และสามารถจดจำตราสินค้าได้จากรายการ ส่งผลให้อาจเกิดความตั้งใจซื้อ ในขณะที่กลุ่มไม่รับชมรายการ มีทัศนคติที่ดีต่อตราสินค้าเช่นเดียวกัน แต่ไม่เกิดความตั้งใจซื้อตราสินค้า

คำสำคัญ : การสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ ตราสินค้า รายการโทรทัศน์ รายการเรียลลิตีโชว์ ทัศนคติ

ABSTRACT

This research had two objectives: (1) to identify factors of branded content in two reality television programs, namely, “STYLISTA” and “The Angel Season 2”, and (2) to identify consumers’ attitudes to brands. The research employed a focus group discussion with 30 people, who were divided into four groups. The first group involved with people who had watched “STYLISTA” or “The Angel”, aged 20 – 25 years old. The second group involved with people who never watched “STYLISTA” and “The Angel”, aged 20 – 25 years old. The third group involved with people who had watched “STYLISTA” or “The Angel”, aged 26 – 30 years old. And, the fourth group involved with people who never watched “STYLISTA” and “The Angel”, aged 26 – 30 years old. The study found that (1) factors of branded content in “STYLISTA” included brand communications were meaningful, there was a connection with the plot, and brand characteristics were easily identifiable. And factors of branded content in “The Angel Season 2” included brand communications were visible and brand characteristics were ambiguous. And (2) people who had watched branded content reality television programs had positive attitudes towards brands that used branded content marketing communications, could perceive brand characteristics from reality television program, and could recognize brands from reality television program that influenced purchase intention. People who had never watched branded content reality television programs had positive attitudes towards brands but no intention to buy.

Keywords: branded content, brands, television program, reality show, attitude

บทนำ

การสื่อสารการตลาดเปรียบเสมือนตัวกลางระหว่างตราสินค้าและผู้บริโภคในการขับเคลื่อนสินค้า และกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดการซื้อขาย ในอดีต การสื่อสารการตลาดที่นิยมใช้และได้ผลมากที่สุดคือการโฆษณา แต่ในปัจจุบันนั้น ผู้บริโภคส่วนมากมองว่าการโฆษณานั้นเป็นการสื่อสารจากตราสินค้าฝ่ายเดียว นักสื่อสารการตลาดจึงต้องพัฒนารูปแบบการสื่อสารการตลาดขึ้นมาใหม่ เพื่อให้เข้าถึงผู้บริโภค

การสื่อสารการตลาดรูปแบบใหม่ในช่วงแรกนั้น เริ่มจากการเป็นผู้สนับสนุน (sponsorship) พัฒนาเป็นการวางตราสินค้าในส่วนที่เป็นเนื้อหาของรายการ (product placement) และทำให้สินค้าเป็นส่วนหนึ่งของรายการ (tie-in) ซึ่งสินค้าอาจไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเนื้อหารายการ และการสื่อสารการตลาดก็พัฒนาขึ้นอีกครั้งเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค และช่วยให้การสื่อสารการตลาดเป็นไปตามความต้องการของเจ้าของตราสินค้า จึงเกิดการสื่อสารการตลาด

แบบแบรนด์คอนเทนต์ (branded content) ซึ่งเจ้าของตราสินค้าสามารถผลิต ออกแบบในทุกองค์ประกอบของรายการให้เชื่อมโยงกับตราสินค้ามากที่สุด (ฮาม เชื้อสถาปนาศิริ, 2552) โดยได้รับการรับรู้จากตราสินค้าต่าง ๆ ว่าเป็นหนึ่งในกลยุทธ์ที่มีประสิทธิผลมากที่สุดวิธีหนึ่ง

การสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์เริ่มได้รับความนิยมในประเทศไทย โดยรูปแบบที่ได้รับความนิยมมากกว่ารูปแบบอื่นคือ การใช้รายการโทรทัศน์ โดยรายการเรียลลิตี้โชว์เป็นรูปแบบรายการที่นิยมนำมาใช้ สื่อสารตราสินค้าค่อนข้างมาก เนื่องจากตราสินค้าที่ปรากฏในรายการจะได้รับการกล่าวอ้างว่าเป็นการใช้จริงของผู้เข้าร่วมรายการด้วย จากความนิยมที่เพิ่มมากขึ้น การทำความเข้าใจรูปแบบของการสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ และทัศนคติของผู้บริโภคต่อตราสินค้าที่ใช้การสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อพัฒนารูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ในรายการเรียลลิตี้โชว์ที่เหมาะสมกับตราสินค้าและผู้บริโภค จึงเป็นที่มาของการวิจัยเรื่อง “การสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ในรายการโทรทัศน์เรียลลิตี้โชว์”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงรูปแบบของการสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ในรายการประเภทเรียลลิตี้โชว์
2. เพื่อทราบถึงทัศนคติของผู้บริโภคต่อตราสินค้าที่ใช้การสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ในรายการประเภทเรียลลิตี้โชว์

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ใช้ในการสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ในรายการเรียลลิตี้โชว์ คือ รายการ STYLISTA และรายการ The Angel นางฟ้าติดปีก ซีซั่น 2 รวมทั้งเก็บข้อมูลจากผู้บริโภคเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อตราสินค้าที่ใช้การสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ ในระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ. 2559 – เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2559

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยเทคนิคการวิจัยแบบวิเคราะห์ตัวบท และการสนทนากลุ่ม ซึ่งมีรายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูล การสร้างเครื่องมือ และการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

การวิจัยครั้งนี้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 ประเภท ได้แก่ แหล่งข้อมูลประเภทเทปบันทึก และแหล่งข้อมูลประเภทบุคคล

1. แหล่งข้อมูลประเภทเทปบันทึก ได้แก่ เทปบันทึกรายการ STYLISTA จำนวน 9 ตอนและเทปบันทึกรายการ The Angel นางฟ้าติดปีก ซีซั่น 2 จำนวน 13 ตอน เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์

2. แหล่งข้อมูลประเภทบุคคลได้มาจากการสนทนากลุ่ม โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เพื่อคัดเลือกผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มที่มีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนดไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ตัวบท โดยแปลงเนื้อหาจากเทปบันทึกรายการทั้ง 2 รายการออกเป็นเอกสารสคริปต์ และเลือกประเด็น

วิเคราะห์จากรูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบ
แบรนด์คอนเทนต์ประกอบด้วย รูปแบบการสื่อสาร
ตราสินค้าแฝง โดยธาม เชื้อสถาปนศิริ (2552) และ
องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารการตลาด
แบบแบรนด์คอนเทนต์ โดย Hudson and Hudson
(2006)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม
แนวคำถามสำหรับสนทนากลุ่ม โดยอาศัยข้อมูลจาก
แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางใน
การสร้างแนวคำถาม โดยแนวคำถามในการสนทนา
กลุ่มเป็นคำถามปลายเปิด ประกอบด้วย 2 ส่วน
ได้แก่ ส่วนที่หนึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับการสื่อสาร
การตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ และส่วนที่สอง
เป็นคำถามเกี่ยวกับทัศนคติของผู้บริโภคและความ
ตั้งใจซื้อของผู้บริโภคต่อตราสินค้า

การทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ
การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้เข้าสังเกตการณ์
การสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบความเที่ยง โดยใช้
การสังเกตผู้เข้าร่วมแต่ละคนระหว่างการสนทนา
กลุ่มและตรวจสอบความตรงของแนวคำถาม
โดยเทียบกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และ
ตรวจสอบจากผู้เข้าร่วมว่าเข้าใจคำถามตรงกัน
หรือไม่ในการสนทนากลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ด้วยบท ผู้วิจัยทำการถอดเทป
จากรายการ STYLISTA และรายการ The Angel
นางฟ้าติดปีก ซีซั่น 2 ออกเป็นเอกสารสคริปต์

การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจะใช้แนวคำถาม
ปลายเปิด ที่พัฒนาจากแนวคิดและงานวิจัยที่
เกี่ยวข้อง และในขณะสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจะมี
การสังเกตและจดบันทึกความรู้สึก ความคิด และ
สถานการณ์ต่าง ๆ ตามที่สังเกตได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษา
เอกสารสคริปต์ที่ได้จากการถอดเทปทั้ง 2 รายการ
ดังกล่าว และวิเคราะห์รูปแบบการสื่อสารการ
ตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ที่พบในรายการ โดย
อ้างอิงจากแนวคิดการสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์
คอนเทนต์ และนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม
การสังเกต การจดบันทึกและการถอดข้อความ
จากการบันทึกเสียงระหว่างการสนทนากลุ่มมาจัด
เรียงเรียงข้อมูล โดยใช้กรอบในการวิเคราะห์จาก
แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมานำเสนอในเชิง
พรรณนา และนำเสนอเปรียบเทียบความสอดคล้อง
และแตกต่างกันระหว่างความคิดเห็นของผู้เข้าร่วม
การสนทนากลุ่มระหว่างกลุ่มต่าง ๆ

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยจะนำเสนอเพื่อตอบปัญหานำ
วิจัยทั้ง 2 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 1) รูปแบบการ
สื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ในรายการ
เรียลลิตี้โชว์ และ 2) ทัศนคติของผู้บริโภคต่อ
ตราสินค้า ตามลำดับ

1. รูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบ
แบรนด์คอนเทนต์ในรายการเรียลลิตี้โชว์

1.1 รายการ STYLISTA โดยนิตยสาร
ELLE

รูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบ
แบรนด์คอนเทนต์ที่พบในรายการ STYLISTA มีการ
สื่อสารตราสินค้าแฝงสอดสลับในทุกตอนช่วงต้น
ของรายการ และมีการสื่อสารตราสินค้าแฝงวัตถุ
ที่ถึงแม้ว่าจะมีลักษณะชัดเจนในการวางตราสินค้า
สามารถพบเห็นได้ในทันที แต่เนื่องจากสถานที่

ถ่ายทำ คือ สำนักงานของนิตยสาร ELLE ซึ่งรายการ
สื่อสารผ่านกราฟิกที่ปรากฏขึ้นบริเวณมุมจอ ทำให้
ภายในสำนักงานมีการตกแต่งด้วยสัญลักษณ์
ตราสินค้าของนิตยสาร ELLE และมีการวางนิตยสาร
ELLE ร่วมอยู่ด้วยอย่างเป็นธรรมชาติ และการ
ปรากฏตัวของผู้บริหารหรือพนักงานของนิตยสาร
ELLE ในทุกตอน สามารถสื่อสารคุณลักษณะของ
ตราสินค้าได้อย่างชัดเจนผ่านการแสดงความคิดเห็น
ต่อผู้เข้าแข่งขัน รวมถึงการให้ความรู้และความเข้าใจ
เกี่ยวกับการทำงานในนิตยสารแฟชั่น และมีบทบาท
สำคัญในการตัดสินผู้ชนะของรายการ รวมถึงการ
สื่อสารตราสินค้าแฝงบทสนทนาในรายการ ที่มีการ
เอ่ยถึงนิตยสาร ELLE โดยตรง

ในภารกิจที่รายการกำหนดขึ้น
ล้วนเกี่ยวข้องกับการเป็นบรรณาธิการของนิตยสาร
ELLE ทั้งสิ้นทั้งภารกิจผู้ช่วย ที่สื่อสารให้ทราบถึง
การทำงานภายในนิตยสารแฟชั่นในฐานะผู้ช่วยของ
บรรณาธิการ และภารกิจบรรณาธิการ ที่สามารถ
สื่อสารถึงเนื้อหาภายในนิตยสาร ELLE การทำหน้าที่
บรรณาธิการนิตยสารแฟชั่น และสื่อสารคุณลักษณะ
ของตราสินค้าได้เช่นกัน

1.2 รายการ The Angel นางฟ้าติด
ปีกซีซั่น 2 โดยสายการบินนกแอร์

รูปแบบการสื่อสารการตลาด
แบบแบรนด์คอนเทนต์ที่พบมากที่สุดในรายการ
The Angel นางฟ้าติดปีก ซีซั่น 2 คือ การสื่อสาร
ตราสินค้าแฝงวัตถุ ที่มีลักษณะชัดเจนในการวาง
ตราสินค้า สามารถพบเห็นได้ในทันที โดยการ
พบแผ่นป้ายสัญลักษณ์ตราสินค้าของสายการบิน
นกแอร์ในทุกช่วงของรายการ ฉากหลังในการถ่าย
ทำที่มีการปรากฏภาพเครื่องบินของสายการบิน

นกแอร์ที่ชัดเจน การตกแต่งสตูดิโอให้มีลักษณะ
คล้ายคลึงกับท่าอากาศยาน และการใช้สีเหลือง ซึ่ง
เป็นสีประจำของสายการบินนกแอร์ เป็นสีหลักใน
สตูดิโอ สามารถเชื่อมโยงถึงสายการบินนกแอร์ได้
นอกจากนี้ พบการสื่อสารตราสินค้าแฝงสปอตส์
สำหรับเปิดรายการในทุกตอน การสื่อสารตราสินค้า
แฝงสปอตส์ในการอบรมพนักงานของสายการบิน
นกแอร์ และการสื่อสารตราสินค้าแฝง สปอตส์ใน
การกำหนดสถานการณ์ของผู้เข้าแข่งขัน การสื่อสาร
ตราสินค้าแฝงกราฟิกที่ปรากฏสัญลักษณ์ตราสินค้า
สายการบินนกแอร์พร้อมคำว่า “สนับสนุนโดย” ช่วง
ท้ายรายการ และการสื่อสารตราสินค้าแฝงกราฟิก
เพื่อกล่าวถึงรางวัลของผู้ชนะ นอกจากนี้ มีการเอ่ย
ถึงตราสินค้าสายการบินนกแอร์โดยตรง รวมถึง
การปรากฏตัวของผู้บริหารของสายการบินนกแอร์
และพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินของสายการบิน
นกแอร์ด้วยเช่นกัน

ในการแข่งขันทั้งหมด สถานการณ์
ต่าง ๆ ที่รายการและคณะกรรมการกำหนดขึ้น มี
ความเกี่ยวข้องกับการเป็นพนักงานต้อนรับบน
เครื่องบิน และสามารถสื่อสารบริการต่าง ๆ จาก
สายการบินนกแอร์ได้ นอกจากนี้ การตั้งคำถาม
เพื่อทดสอบทัศนคติและความตั้งใจของผู้เข้าแข่งขัน
ประกอบกับการกล่าวถึงคุณลักษณะของพนักงาน
ต้อนรับบนเครื่องบินจากพิธีกรและคณะกรรมการ
ทำให้เชื่อมโยงไปถึงคุณลักษณะของสายการบิน
นกแอร์ได้เช่นกัน แต่การแสดงความสามารถพิเศษ
ส่วนใหญ่ เช่น การเต้น การร้องเพลง รวมถึงความ
สามารถด้านอื่น ไม่สามารถเชื่อมโยงถึงการเป็น
พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินของสายการบิน
นกแอร์ได้

2. ทักษะคดีของผู้บริโภคต่อตราสินค้า

2.1 ทักษะคดีของผู้บริโภคต่อตราสินค้า

นิตยสาร ELLE

กลุ่มรับชมรายการมีทัศนคติต่อนิตยสาร ELLE ในทางที่ดี แต่รายการ STYLISTA ไม่ได้เป็นเหตุผลเดียวที่จูงใจให้เกิดความตั้งใจซื้อตราสินค้านิตยสาร ELLE เนื่องจากความตั้งใจซื้อจะเกิดจากการพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ประกอบกัน แต่รายการ STYLISTA มีอิทธิพลต่อการจดจำตราสินค้าได้ ส่งผลให้เกิดการตัดสินใจซื้อ ณ จุดจำหน่าย

เช่นเดียวกับกลุ่มไม่รับชมรายการส่วนใหญ่ มีทัศนคติต่อนิตยสาร ELLE ในทางที่ดี และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อนิตยสาร ELLE มากที่สุด คือหน้าปกที่ดึงดูดใจ และการจดจำตราสินค้าได้ ส่งผลให้เกิดการตัดสินใจซื้อ ณ จุดจำหน่าย

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นต่อตราสินค้าระหว่างกลุ่มรับชมรายการและกลุ่มไม่รับชมรายการ ผู้วิจัยพบว่า ถึงแม้ว่าทั้ง 2 กลุ่มจะมีความคิดเห็นต่อนิตยสาร ELLE ไปในทางที่ดีเช่นเดียวกัน แต่กลุ่มรับชมรายการสามารถรับรู้ถึงสารอื่นที่นอกเหนือไปจากสารทั่วไปที่ได้รับจากนิตยสาร ELLE ผ่านรายการ STYLISTA เช่น กระบวนการในการผลิตนิตยสาร ELLE และกระบวนการคัดเลือกบุคลากรเข้าทำงานที่นิตยสาร ELLE ซึ่งแสดงถึงความเป็นมืออาชีพและมาตรฐานในการทำงานของนิตยสาร ELLE รวมถึงระบุว่า รายการ STYLISTA ทำให้นิตยสาร ELLE มีความเป็นนิตยสารแฟชั่นระดับสูงมากขึ้นจากเดิม และเห็นถึงความแตกต่างจากนิตยสารแฟชั่นฉบับอื่น

2.2 ทักษะคดีของผู้บริโภคต่อตราสินค้า

สายการบินนกแอร์

กลุ่มรับชมรายการมีทัศนคติต่อสายการบินนกแอร์ในทางที่ดี แต่รายการ The Angel นางฟ้าติดปีก ซีซั่น 2 ไม่ได้เป็นเหตุผลเดียวที่จูงใจให้เกิดความตั้งใจซื้อหรือใช้บริการตราสินค้าสายการบินนกแอร์ เนื่องจากความตั้งใจซื้อจะเกิดจากการพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ประกอบกัน แต่รายการ The Angel นางฟ้าติดปีก ซีซั่น 2 มีอิทธิพลต่อการจดจำตราสินค้าของผู้ชม

กลุ่มไม่รับชมรายการส่วนใหญ่ มีทัศนคติต่อสายการบินนกแอร์ในทางที่ดีและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อหรือใช้บริการสายการบินนกแอร์มากที่สุด คือ ราคา และกลุ่มอ้างอิง นอกจากนี้ การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับสายการบินของสื่อทั่วไปก็เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อหรือใช้บริการด้วยเช่นกัน

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นต่อตราสินค้าระหว่างกลุ่มรับชมรายการและกลุ่มไม่รับชมรายการ ผู้วิจัยพบว่า ถึงแม้ว่าทั้ง 2 กลุ่มจะมีความคิดเห็นต่อสายการบินนกแอร์ไปในทางที่ดีเช่นเดียวกัน แต่กลุ่มรับชมรายการสามารถรับรู้ถึงสารอื่นที่นอกเหนือไปจากสารทั่วไปที่ได้รับจากสายการบินนกแอร์ผ่านรายการ The Angel นางฟ้าติดปีก ซีซั่น 2 เช่น ลักษณะของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินของสายการบินนกแอร์จำเป็นต้องมี และพิจารณาสายการบินนกแอร์เป็นหนึ่งในสายการบินราคาประหยัดที่จะใช้บริการมากกว่ากลุ่มไม่รับชมรายการ เนื่องจากกลุ่มไม่รับชมรายการได้รับอิทธิพลจากข่าวในแง่ลบของสายการบินนกแอร์ผ่านสื่อทั่วไปเพียงอย่างเดียว

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงรูปแบบของการสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ในรายการเรียลลิตีโชว์ และความคิดเห็นของผู้บริโภคต่อตราสินค้าที่ใช้การสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ โดยมีประเด็นสำคัญในการอภิปรายผลวิจัยดังนี้

1. รูปแบบของการสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ในรายการเรียลลิตีโชว์

1.1 รายการ STYLISTA

รูปแบบของการสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ในรายการ STYLISTA ประกอบด้วยการสื่อสารตราสินค้าแฝงวัตถุ เช่น ฉาก สถานที่ถ่ายทำ และการวางตราสินค้า คือนิตยสาร ELLE โดยการวางตราสินค้านั้นไม่สังเกตเห็นได้ชัดเจนเกินไป มีความหมาย เป็นธรรมชาติ และเข้ากันได้ดีกับเนื้อหาของรายการ สอดคล้องกับ Hudson and Hudson (2006) ที่กล่าวว่า ลักษณะการวางตราสินค้าที่มีความหมาย ไม่สังเกตเห็นได้ชัดเจนเกินไป เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ โดยช่วยให้ผู้บริโภคสามารถจดจำตราสินค้าได้ดี และ สิริกุล เลากัยกุล (2554) ที่ให้ความเห็นว่า การสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ที่ประสบความสำเร็จต้องทำให้ผู้ชมรู้สึกว่าเป็นธรรมชาติ ซึ่ง ฮาม เชื้อสถาปนະศิริ (2552) กล่าวว่า การสื่อสารตราสินค้าแฝง เป็นวิธีการหนึ่งในการส่งข้อมูลอย่างแนบเนียนให้ผู้บริโภค โดยมีเป้าหมายระดับต่ำสุดคือให้ผู้บริโภคมองเห็นสินค้า

การสื่อสารคุณลักษณะของตราสินค้าที่ชัดเจนผ่านผู้บริหารหรือพนักงานของนิตยสาร ELLE รวมถึงภารกิจของผู้แข่งขันที่

สามารถสื่อสารตราสินค้านิตยสาร ELLE ได้เป็นอย่างดี โดยไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงนิตยสาร ELLE เช่น การกล่าวถึงการเป็นผู้สร้างรสนิยมและสไตล์ รวมทั้งคุณลักษณะต่าง ๆ ของบทความภายในนิตยสารสอดคล้องกับการศึกษาของ Danielle M. Nicholson (2012) ที่ว่า การสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์มักใช้การนำเสนอคุณลักษณะหรือภาพลักษณ์ของตราสินค้า มากกว่าการพูดถึงตราสินค้า แต่ในรายการ STYLISTA ก็พบการสื่อสารตราสินค้าแฝงในบทสนทนาในรายการด้วยเช่นกัน โดยการเอ่ยถึงนิตยสาร ELLE อย่างตรงไปตรงมาและมีส่วนเกี่ยวข้องกับเนื้อหาของรายการ ฮาม เชื้อสถาปนະศิริ (2552) กล่าวว่า การสื่อสารตราสินค้าแฝงในบทสนทนาในรายการ จัดเป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ ซึ่งการกล่าวถึงนั้นต้องมีความเกี่ยวข้องกันระหว่างเนื้อหาของรายการและตราสินค้า

1.2 รายการ The Angel นางฟ้าติดปีก ซีซั่น 2

รูปแบบของการสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ในรายการ The Angel นางฟ้าติดปีก ซีซั่น 2 ประกอบด้วยการสื่อสารตราสินค้าแฝงคือ การสื่อสารตราสินค้าแฝงวัตถุ ซึ่งพบเห็นได้มากที่สุด เช่น แผ่นป้ายสัญลักษณ์ตราสินค้าสายการบินนกแอร์ ที่ปรากฏขึ้นทุกช่วงของรายการทุกตอน เมื่อพิจารณาลักษณะการวางสินค้า ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ตามการศึกษาของ Hudson and Hudson (2006) พบว่าการวางตราสินค้าไม่มีความหมายและสามารถสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน เมื่อพิจารณาร่วมกับรูปแบบการสื่อสารตราสินค้าแฝงของฮาม เชื้อสถาปนະศิริ (2552) พบว่า การ

สื่อสารตราสินค้าแฝงวัตถุในลักษณะเช่นนี้ เป็นเพียงการวางตราสินค้า (product placement) เท่านั้น ไม่จัดว่าเป็นการสื่อสารตราสินค้าแบบแบรนต์คอนเทนต์แต่อย่างใด ซึ่งการวางตราสินค้า มีความเกี่ยวข้องกับรายการน้อยที่สุด (Russell, 2007)

เมื่อพิจารณาถึงการสื่อสารคุณลักษณะของตราสินค้าสายการบินนกแอร์ในรายการ The Angel นางฟ้าติดปีก ซีซั่น 2 พบว่ามีการกล่าวถึงคุณลักษณะของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่สายการบินนกแอร์ต้องการจากพิธีกรในรายการ และผู้บริหารหรือพนักงานของสายการบินนกแอร์ในบางตอน เนื่องจากผู้บริหารหรือพนักงานของสายการบินนกแอร์นั้นปรากฏตัวเพียงระยะสั้น ๆ ในรายการ และมีบทบาทในการให้ความรู้เกี่ยวกับการเป็นพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน และการเดินทางด้วยเครื่องบินแก่ผู้ชม สถานการณ์ที่กำหนดขึ้น ส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารถึงคุณลักษณะของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน มีการสื่อสารถึงคุณลักษณะของสายการบินนกแอร์ในบางครั้ง เช่น บริการเสิร์ฟกาแฟสดบนเครื่องบิน เป็นต้น และมักมีการสื่อสารร่วมกับการสื่อสารตราสินค้าแฝง บทสนทนาในรายการ ซึ่งเป็นไปตามการสื่อสารการตลาดแบบแบรนต์คอนเทนต์ตามความหมายของ ฮาม เชื้อสถาปนศิริ (2552)

1.3 เปรียบเทียบการสื่อสารการตลาดแบบแบรนต์คอนเทนต์จาก 2 รายการ

จากผลการศึกษาดังกล่าว เมื่อเปรียบเทียบการสื่อสารการตลาดแบบแบรนต์คอนเทนต์ระหว่างรายการ STYLISTA และรายการ The Angel นางฟ้าติดปีก ซีซั่น 2 พบว่า รายการ STYLISTA โดยนิตยสาร ELLE มีองค์ประกอบของการสื่อสารการตลาดแบบแบรนต์คอนเทนต์

ที่ประสบความสำเร็จอยู่ในระดับสูงโดยสามารถสื่อสารคุณลักษณะของตราสินค้าออกมาได้ชัดเจน ลักษณะการวางตราสินค้ามีความเป็นธรรมชาติ เมื่อเทียบกับรายการ The Angel นางฟ้าติดปีก ซีซั่น 2 โดยสายการบินนกแอร์ ซึ่งมีองค์ประกอบของการสื่อสารการตลาดแบบแบรนต์คอนเทนต์ในระดับปานกลาง เนื่องจากลักษณะการวางตราสินค้าขาดความเป็นธรรมชาติ การปรากฏขึ้นของตราสินค้าไม่มีความหมาย และไม่สามารถสื่อสารคุณลักษณะของตราสินค้าออกมาได้ จึงสรุปได้ว่า รายการ STYLISTA โดยนิตยสาร ELLE เป็นรายการที่ใช้การสื่อสารการตลาดแบบแบรนต์คอนเทนต์ที่ประสบความสำเร็จมากกว่ารายการ The Angel นางฟ้าติดปีก ซีซั่น 2

2. ทศนคติของผู้บริโภคต่อตราสินค้า

2.1 ทศนคติต่อนิตยสาร ELLE

กลุ่มรับชมรายการมีทศนคติต่อนิตยสาร ELLE ในทางที่ดี แต่รายการ STYLISTA ไม่ได้เป็นเหตุผลเดียวที่จูงใจให้เกิดความตั้งใจซื้อตราสินค้า นิตยสาร ELLE เนื่องจากความตั้งใจซื้อจะเกิดจากการพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ประกอบกัน แต่รายการ STYLISTA มีอิทธิพลต่อการจดจำตราสินค้าได้ ส่งผลให้เกิดการตัดสินใจซื้อ ณ จุดจำหน่าย สอดคล้องกับแนวคิดของ David A. Aaker (1991) ที่พบว่า การจดจำตราสินค้ามีความสำคัญเมื่อ ผู้ซื้อเลือกตราสินค้า ณ จุดจำหน่าย และกลุ่มรับชมรายการอายุ 26 – 30 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของนิตยสาร ELLE มีทศนคติต่อนิตยสาร ELLE ในทางที่ดีแต่ไม่เกิดความตั้งใจซื้อ นิตยสาร ELLE เนื่องจากรายการ STYLISTA ไม่ได้เป็นเหตุผลเดียวที่จูงใจให้เกิดความตั้งใจซื้อตราสินค้า นิตยสาร ELLE แต่รายการมีอิทธิพลต่อการจดจำตราสินค้าได้และ

สามารถสร้างความผูกพันกับตราสินค้าได้สอดคล้องกับการศึกษาของสุภนิช ฉัตรตรงค์ (2541) เรื่อง “การตระหนักรู้และทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อการวางสินค้าในภาพยนตร์” ที่พบว่า การระลึกถึงตราสินค้ามีความสัมพันธ์กับความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ในระดับต่ำ และการศึกษาของ Danielle M. Nicholson (2012) ที่พบว่า การสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ อาจไม่ส่งผลโดยตรงต่อยอดขาย แต่ทำให้ตราสินค้าได้รับการจดจำมากขึ้น

กลุ่มไม่รับชมรายการส่วนใหญ่ มีทัศนคติต่อนิตยสาร ELLE ในทางที่ดี แต่ไม่เกิดความตั้งใจซื้อ เนื่องจากปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อ นิตยสาร ELLE มากที่สุด คือหน้าปกนิตยสารที่ดึงดูดใจ ณ จุดขาย สอดคล้องกับ G. Belch and M. Belch (2012) ที่กล่าวว่า หนึ่งในปัจจัยที่ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้า คือการแสวงหาข้อมูล ทั้งแหล่งข้อมูลภายใน เช่น ความรู้เกี่ยวกับสินค้านั้นที่เคยรับรู้มา รวมถึงแหล่งข้อมูลภายนอก เช่น จุดแสดงสินค้าภายในร้าน การทดลองใช้ด้วยตัวเอง นอกจากนี้ การจดจำตราสินค้าได้ ยังส่งผลให้เกิดการตัดสินใจซื้อ ณ จุดจำหน่ายเช่นกัน

2.2 ทัศนคติต่อสายการบินนกแอร์

กลุ่มรับชมรายการส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อสายการบินนกแอร์ในทางที่ดี แต่รายการ The Angel นางฟ้าติดปีก ซีซั่น 2 ไม่ได้เป็นเหตุผลเดียวที่จูงใจให้เกิดความตั้งใจซื้อหรือใช้บริการตราสินค้าสายการบินนกแอร์เนื่องจากความตั้งใจซื้อจะเกิดจากการพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ประกอบกัน เช่น ราคา ตารางเวลาที่ต้องการเดินทาง และกลุ่มอ้างอิง เช่น เพื่อน ครอบครัว และสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น สอดคล้องกับ Assael (2004) ที่กล่าวว่า การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคประกอบ

ขึ้นจากองค์ประกอบหลายประการ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า ราคาของสินค้าเมื่อเทียบกับตราสินค้าต่าง ๆ ที่อยู่ในประเภทเดียวกัน และแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น เพื่อน ครอบครัว หรือบทความในหนังสือพิมพ์ (Belch & Belch, 2012) แต่รายการ The Angel นางฟ้าติดปีก ซีซั่น 2 มีอิทธิพลต่อการจดจำตราสินค้าของผู้ชม ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการตัดสินใจซื้อในที่สุด

กลุ่มไม่รับชมรายการส่วนใหญ่ มีทัศนคติต่อสายการบินนกแอร์ในทางที่ดีและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อหรือใช้บริการสายการบินนกแอร์มากที่สุด คือ ราคา เวลาที่ต้องการเดินทาง และกลุ่มอ้างอิง เช่น เพื่อน และการค้นหาข้อมูลด้วยตนเอง นอกจากนี้ ประสิทธิภาพของผู้บริโภคที่มีอิทธิพลเช่นกัน สอดคล้องกับปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้าหรือใช้บริการ เกิดจากการแสวงหาข้อมูลของผู้บริโภค (Belch & Belch, 2012) แต่ผู้เข้าร่วมการสนทนาส่วนน้อย มีความเห็นเกี่ยวกับสายการบินนกแอร์ในทางที่ไม่ดีนัก โดยให้ความเห็นว่าเป็นสายการบินที่มีข่าวในแง่ลบค่อนข้างมากสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างทัศนคติของ Shiffman and Kanuk (2004) ที่พบว่าแหล่งอ้างอิงที่มีอิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติ ประกอบด้วย ประสิทธิภาพตรงของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้า ครอบครัว เพื่อน ร้านค้า และสื่อทั่วไป มีอิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติของผู้บริโภค และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อหรือใช้บริการสายการบินนกแอร์มากที่สุด คือ ราคา รวมถึงข่าวทางด้านลบที่จะนำมาพิจารณาร่วมด้วย

2.3 เปรียบเทียบทัศนคติของผู้บริโภคต่อตราสินค้าที่ใช้การสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์จากรายการเรียลลิตี้โชว์ 2 รายการ

รายการ STYLISTA โดยนิตยสาร ELLE สามารถสื่อสารคุณลักษณะตราสินค้าออกมาได้ชัดเจนมากกว่ารายการ The Angel นางฟ้าติดปีก ซีซั่น 2 โดยสายการบินนกแอร์ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มรับชมรายการส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า ELLE สามารถสื่อสารถึงกระบวนการทำงานภายในนิตยสารได้

กลุ่มอายุ 20 – 25 ปี มีความคิดเห็นว่า รายการ STYLISTA โดยนิตยสาร ELLE สามารถสื่อสารคุณลักษณะของตราสินค้าออกมาได้ชัดเจนมากกว่ารายการ The Angel นางฟ้าติดปีก ซีซั่น 2 โดยสายการบินนกแอร์ เพราะรายการ STYLISTA มีความชัดเจนในแนวทางของนิตยสาร มีการระบุถึงสิ่งที่ดีและสิ่งที่ไม่ดี รวมถึงสิ่งที่ไม่ต้องการ และแสดงให้เห็นถึงกระบวนการทำงานของนิตยสาร ELLE ที่ทำให้นิตยสารมีคุณภาพและมาตรฐาน ในขณะที่รายการ The Angel นางฟ้าติดปีก ซีซั่น 2 ระบุเพียงคุณลักษณะของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่สายการบินนกแอร์ต้องการ ซึ่งเป็นคุณลักษณะทั่วไปของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน

เช่นเดียวกับกลุ่มอายุ 26 – 30 ปี ที่เห็นว่ารายการ STYLISTA แสดงให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมการทำงานภายในนิตยสาร ELLE และแสดงถึงมาตรฐานของนิตยสารด้วยการนำผู้เชี่ยวชาญมาเป็นกรรมการในการตัดสิน ในขณะที่รายการ The Angel นางฟ้าติดปีก ซีซั่น 2 โดยสายการบินนกแอร์ ดูเหมือนเป็นการค้นหาพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินทั่วไป โดยมีสายการบินนกแอร์เป็นผู้สนับสนุนหลัก

จากผลการศึกษาดังกล่าว จึงสอดคล้องกับ Hudson and Hudson (2006) ที่ว่า

คุณลักษณะตราสินค้าที่มีความชัดเจน เมื่อทำการสื่อสารตราสินค้า มักได้รับการสังเกตเห็นได้มากกว่าตราสินค้าที่มีคุณลักษณะไม่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากการวิจัยข้างต้นพบว่า การสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ในรายการเรียลลิตี้โชว์ทั้ง 2 รายการ ส่งผลให้ผู้บริโภคจดจำตราสินค้าได้ และทัศนคติของผู้บริโภคต่อตราสินค้าอยู่ในระดับที่ดี แต่ไม่เกิดความตั้งใจซื้อ อาจต้องมีการทำกิจกรรมส่งเสริมการขายอื่น ๆ ร่วมด้วย

2. รูปแบบรายการควรมีความสอดคล้องกับประเภทของตราสินค้า เพื่อการสื่อสารถึงคุณลักษณะตราสินค้าที่ชัดเจน ผู้บริโภคจึงสามารถเชื่อมโยงถึงตราสินค้าได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไปในอนาคต

1. ควรมีการศึกษากลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ โดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับเจ้าของตราสินค้า เพื่อให้ทราบกระบวนการต่าง ๆ ในการผลิตรายการ เพื่อนำมาศึกษาถึงประสิทธิภาพของการสื่อสารการตลาดแบบแบรนด์คอนเทนต์ ว่าสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่เจ้าของตราสินค้ากำหนดไว้หรือไม่

2. งานวิจัยในครั้งนี้แม้จะทำให้ทราบถึงความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้าในเชิงลึกได้ แต่เนื่องจากเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยจึงไม่สามารถอ้างอิงถึงประชากรส่วนใหญ่ได้ ดังนั้น การทำวิจัยในเชิงปริมาณ เช่น การวิจัยเชิงสำรวจ จะช่วยยืนยันและเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับผู้นำผลวิจัยไปประยุกต์ใช้ต่อไปได้

เอกสารอ้างอิง

- ธาม เชื้อสถาปนศิริ. (2552). **รู้เท่าทันโฆษณาแฝง: กฎหมายโฆษณาประเทศไทย**. สืบค้นจาก <http://resource.thaihealth.or.th/system/files/documents/ruuethaathanokhsnaaaefng1.pdf>
- ศิริกุล เลากัยกุล. (2554). **Branded Content เขียนบทเองโดนกว่า**. สืบค้นจาก <http://positioningmag.com/13579>
- สุภนิช ฉัตรตรงค์. (2541). **การตระหนักรู้และทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อการวางสินค้าในภาพยนตร์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Aaker, D. A. (1991). **Managing Brand Equity: Capitalizing on the Value of a Brand Name**. New York: The Free Press.
- Assael, H. (2004). **Consumer Behavior: A Strategic Approach**. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Belch, G. E., & Belch, M. A. (2012). **Advertising and Promotion: An Integrated Marketing Communications Perspective**. (9thed.). Boston: McGraw-Hill Irwin.
- Hudson, D. & Hudson, S. (2006). Brand Entertainment: A New Advertising Technique or Product Placement in Disguise. **Journal of Marketing Management**. 22(5-6), 489-504.
- Nicholson, D. M. (2012). **Branded Content: Understanding the Mechanisms of Strategic Messaging in Entertainment Television Formats**. Master of Science University of North Texas.
- Russell, C. A. (2007). **Advertainment: Fusing Advertising and Entertainment**. Retrieved from http://yaffecenter.org/downloads/Advertainment_teaching_materials.pdf
- Shiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (2004). **Consumer Behavior**. (8thed.). Upper Saddle River, N.J.: Pearson/Prentice Hall.

บทความวิจัย

ความสามารถของงานจัดซื้อต่อความสัมพันธ์ของผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบ ในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์

PURCHASING PERFORMANCE TO BUYER AND SUPPLIER RELATIONSHIP IN AUTOMOTIVE PARTS INDUSTRY

กฤษฎณ หงษ์วิจิตร^{1*} วิชยานัน รัตนวิบูลย์สม² และ นันทวัน เหลี่ยมปรีชา³

Kidsana Hongwijit^{1*}, Vichayanon Rattanawiboonsom² and Nantawan Leampreecha³

หลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยนเรศวร^{1*}

ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร^{2,3}

khongwijit@hotmail.com^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อทำการศึกษาปัจจัยในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อ (ผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 1) กับผู้ส่งมอบ (ผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 2) 2) เพื่อทำการศึกษาผลกระทบจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อ (ผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 1) กับผู้ส่งมอบ (ผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 2) ที่มีต่อความสามารถของงานจัดซื้อ (ผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 1) โดยการเก็บข้อมูลจากผู้บริหารงานจัดซื้อในธุรกิจผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ลำดับที่ 1 ในประเทศไทย จำนวน 242 บริษัท เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้เป็นเครื่องมือสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmation factor analysis: CFA) และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (structural equation modeling) ผลวิจัยพบว่า ปัจจัยเรื่องความสัมพันธ์อันประกอบด้วย ความเชื่อใจ ความมุ่งมั่น การสื่อสาร ความร่วมมือ การปรับตัว และบรรยากาศ มีความสัมพันธ์เป็นองค์ประกอบเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในส่วนการศึกษาผลกระทบปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบที่มีต่อความสามารถของงานจัดซื้อพบว่า ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถของงานจัดซื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบ ความสามารถของงานจัดซื้อ อุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study factors of relationship between buyer (1st tier) and supplier (2nd tier), 2) to study impact of buyer (1st tier) and supplier (2nd tier) relationship to purchasing performance of buyer (1st tier) firm. It was quantitative research and used questionnaire to get data from 242 firms who were the 1st tier manufacturers of automotive parts industry. The research tool used in this research was a questionnaire with confirmation factor analysis and structural equation modeling. The research results found that the 6 factors, i.e., (trust, commitment, communication, cooperation, adaption and atmosphere) of Buyer and supplier relationship were related by statistical significance. The last purpose was confirmed by structural equation modeling statistic that the buyer (1st tier) and supplier (2nd tier) relationship had positive impact to purchasing performance of buyer (1st tier) firm with statistical significance.

Keywords : buyer and supplier relationship, purchasing performance, automotive parts industry

บทนำ

การบริหารห่วงโซ่อุปทานเริ่มนำมาใช้กับอุตสาหกรรมยานยนต์เป็นอุตสาหกรรมแรก เพื่อควบคุมการจัดส่งวัสดุเข้าสู่โรงงานในปริมาณที่ถูกต้อง ตรงตามความต้องการ และทันตามเวลาที่กำหนด เพื่อลดปริมาณสินค้าหรือวัสดุคงคลัง กระบวนการในห่วงโซ่อุปทานนั้นมีความเกี่ยวข้องตั้งแต่ผู้ส่งมอบชิ้นส่วน (ซึ่งมีจำนวนมากเพราะเนื่องจากรถยนต์มีชิ้นส่วนจำนวนมาก) ผู้ผลิตรถยนต์จนถึงลูกค้า โดยการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานให้มีประสิทธิภาพนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เพราะการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่ดีกับองค์กรคู่ค้าจะทำให้เกิดความร่วมมือ และสามารถทำให้องค์กรมีความสามารถที่ดี ความสัมพันธ์ที่ดีนั้นจะเกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันขององค์กร และเกิด

ความร่วมมือระหว่างองค์กร ซึ่งทำให้องค์กรเกิดการปรับปรุงการทำงานให้ลดการเกิดปัญหาในการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กร (Daniel & Jan, 2005)

ใน ค.ศ. 2004 กลุ่มการตลาดและการจัดซื้อในตลาดอุตสาหกรรม (industrial marketing and purchasing group :IMP) ซึ่งเป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นมาเพื่อทำการศึกษาและพัฒนาสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการตลาดและการจัดซื้อได้สร้างโมเดลความสัมพันธ์ซึ่งเป็นโมเดลต้นแบบในการนำไปศึกษาความสัมพันธ์ในห่วงโซ่อุปทาน โมเดลความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรนี้ประกอบด้วยปัจจัยการร่วมมือ การปรับตัว และ บรรยากาศ ของทั้งสององค์กร นักวิจัยหลายท่านพยายามกำหนดปัจจัยในเรื่องความสัมพันธ์ โดยพัฒนาจาก IMP โมเดล เช่น (Su, Song, Li, & Dang, 2008; B. Fynes, de Búrca, & Mangan,

2008; Brian Fynes, Voss, & de Búrca, 2005) โดยปัจจัยที่มีการศึกษามาก่อนหน้านี้ได้ผสมผสานระหว่างทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม คือ ปัจจัยด้านความเชื่อใจ และการตกลง (Chao, Yu, Cheng & Chuang, 2013) ทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์ในด้านการตลาด คือ ตัวแปรการปรับตัว ความร่วมมือ (Hadjikhani & LaPlaca, 2013) แต่ยังไม่มีการกำหนดปัจจัยในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่ชัดเจนเพราะองค์กรภายนอกเป็นส่วนที่ควบคุมได้ยาก

องค์กรภายนอกมีข้อจำกัดที่แตกต่างจากองค์กรภายใน และยังมีแรงผลักดันต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการทำธุรกิจที่มีผลต่อองค์กร ซึ่งแรงผลักดันดังกล่าวนี้ไม่สามารถควบคุมได้ (Porter M. E, 1980) หน่วยงานจัดซื้อเป็นหน่วยงานที่ถือว่าเป็นหน่วยงานที่ควบคุมต้นทุนหลักที่สำคัญหน่วยงานหนึ่งขององค์กร และยังเป็นหน่วยงานที่มีผลต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์ การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ส่งมอบย่อมส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กร เช่น การพัฒนาคุณภาพของชิ้นส่วน การบริการส่งมอบที่ดี การมีส่วนร่วมกิจกรรมการตลาดต้นทุน (Manoj Kumar & Gahan, 2012) ในขณะที่งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับผลของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบที่มีต่อความสามารถของฝ่ายจัดซื้อยังพบน้อยมาก (Kannan & Tan, 2006) จึงเป็นที่มาของคำถามในการวิจัยคือ ปัจจัยใดที่เป็นปัจจัยในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อ (ผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 1) กับผู้ส่งมอบ (ผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 2) ของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ และมีผลอย่างไรกับความสามารถของงานจัดซื้อของผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 1

จากประเด็นคำถามในงานวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงศึกษาในเรื่องปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อ (ผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 1) กับผู้ส่งมอบ (ผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 2) โดยสังเคราะห์ตัวแปรในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรในงานวิจัยก่อนหน้า โดยนำปัจจัยที่มีค่า factor loading ที่สูงกว่า 0.7 และมีการใช้ปัจจัยไปศึกษาตั้งแต่ 2 ครั้ง ซึ่งได้ปัจจัยในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อ (ผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 1) กับผู้ส่งมอบ (ผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 2) ประกอบด้วย 6 ปัจจัยคือ ความเชื่อใจ การตกลง การสื่อสาร ความร่วมมือ การปรับตัว และบรรยากาศ ซึ่งปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อ (ผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 1) กับผู้ส่งมอบ (ผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 2) เป็นตัวแปรอิสระ ในงานวิจัยนี้สำหรับตัวแปรตามนั้นเป็นเรื่องความสามารถของหน่วยงานจัดซื้อ ซึ่งเป็นตัวแปรที่ศึกษาจากทฤษฎีความสามารถทางการผลิต โดยในช่วงปี ค.ศ. 1990 มีการทำงานร่วมกันระหว่างฝ่ายผลิตกับหน่วยงานจัดซื้อ ซึ่งมีหน้าที่ต้องป้อนวัตถุดิบให้กับฝ่ายผลิตให้เพียงพอ เพื่อให้แน่ใจได้ว่ามีทรัพยากรที่เพียงพอในการผลิต จึงเกิดการศึกษเปรียบเทียบความสามารถทางการผลิต และความสามารถของงานจัดซื้อ โดยมีวัตถุประสงค์ที่คล้ายกัน 4 ด้าน คือ ด้านการรักษาคุณภาพของชิ้นงาน ด้านราคา ด้านการส่งมอบ และมีความยืดหยุ่นในการผลิต ทำให้มีการศึกษาเป็นแนวคิดความสามารถในงานจัดซื้อ (González-Benito, 2007, 2010) โดยมีการศึกษาในเรื่องความสามารถของงานจัดซื้อจากตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปร (Mohaghar & Ghasemi, 2011; Brian Fynes, Voss, & de Búrca, 2005) ดังนั้น ความสามารถของงานจัดซื้อจึงมีตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปร

ได้แก่ คุณภาพของชิ้นงาน ด้านราคา ด้านการส่งมอบ และมีความยืดหยุ่นในการซื้อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อ (ผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 1) กับผู้ส่งมอบ (ผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 2)

2. เพื่อศึกษาผลกระทบจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อ (ผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 1) กับผู้ส่งมอบ (ผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 2) ที่มีต่อความสามารถของงานจัดซื้อ (ผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 1)

ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

1. ผู้บริหารของธุรกิจผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 1 สามารถเพิ่มความสามารถของงานจัดซื้อจากการพัฒนาปัจจัยด้านต่าง ๆ ของความสัมพันธ์กับผู้ส่งมอบ (ผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 2)

2. ทำให้ทราบถึงอิทธิพลของความความสัมพันธ์กับผู้ส่งมอบ (ผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 2) ที่มีผลต่อความสามารถของงานจัดซื้อ (ผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 1) ในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ในประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ธุรกิจผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในประเทศไทยซึ่งเป็นผู้ผลิตลำดับที่ 1

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยนี้พัฒนาปัจจัยด้านความสัมพันธ์ของผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบโดยประยุกต์จากงานวิจัยที่ได้ทบทวนวรรณกรรมซึ่งผสมผสานทฤษฎีต่าง ๆ จนได้ตัวแปรอิสระ คือ ความ

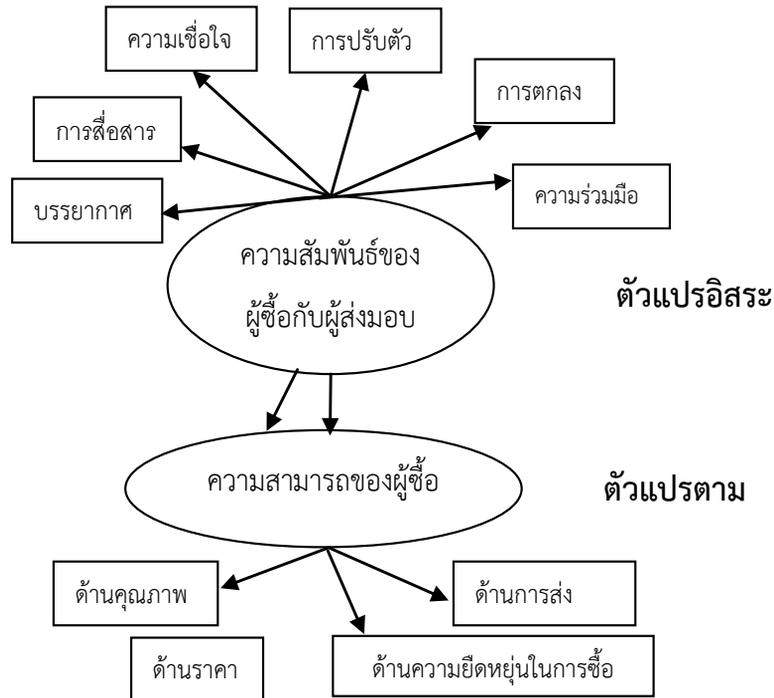
เชื่อใจ ความมุ่งมั่น การสื่อสาร ความร่วมมือ การปรับตัว และ บรรยากาศ โดยมุ่งหวังศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยความสัมพันธ์ของผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบกับความสามารถของงานจัดซื้อ ซึ่งศึกษาบนทฤษฎีความสามารถของการผลิตซึ่งเป็นตัวแปรตามประกอบด้วยตัวแปรด้านคุณภาพ ได้แก่ ด้านราคา ด้านการส่งมอบ และ ด้านความยืดหยุ่นในการซื้อ

สมมติฐาน

1. ปัจจัยด้านความเชื่อใจ การตกลง การร่วมมือ การปรับตัว การสื่อสาร และบรรยากาศ เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อ (ผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 1) กับผู้ส่งมอบ (ผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 2)

2. ความสัมพันธ์ของผู้ซื้อ (ผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 1) กับผู้ส่งมอบ (ผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 2) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถของงานจัดซื้อ (ผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 1)

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ของกรอบแนวคิดจากการทบทวนวรรณกรรม การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดต่างๆ ของวิธีวิจัยดังนี้

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารฝ่ายจัดซื้อซึ่งเป็นผู้ผลิตชิ้นส่วนสำหรับรถยนต์ในประเทศไทย เป็นผู้ส่งมอบลำดับที่ 1 ตามรายชื่อของสถาบันยานยนต์ มีจำนวน 447 บริษัท (สถาบันยานยนต์, 2557) ผู้วิจัยเลือกการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ประมาณ 10 เท่าของตัวแปรที่สังเกตได้ ตามข้อตกลงเบื้องต้นของวิธีการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (structure equation modeling;

SEM) (Bentler and Chou, 1987) ในงานวิจัยนี้มีตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 10 ตัวแปร ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างจากหลักเกณฑ์ประมาณ 10 เท่าของตัวแปรที่สังเกตได้ของงานวิจัยนี้คือ 100 ตัวอย่าง แต่ในการแจกแบบสอบถามผู้วิจัยได้ทำการแจกแบบสอบถามทั้งหมดของจำนวนประชากรเพื่อป้องกันการกลับมาของข้อมูลที่มีจำนวนน้อย จึงทำให้ได้จำนวนการตอบกลับของกลุ่มตัวอย่างได้ทั้งหมด 242 ตัวอย่างซึ่งเกินกว่าเกณฑ์ข้างต้นสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ SEM ได้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้เป็นเครื่องมือสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม การสร้างเครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ มีมาตรวัดแบบช่วงระดับ 5 ระดับ เพื่อใช้วัดระดับความคิดเห็นที่มีเรื่องความสัมพันธ์

ของผู้ซื้อและผู้ส่งมอบ และความสามารถของงานจัดซื้อ โดยระดับ 5 หมายถึงเห็นด้วยอย่างยิ่งระดับ 4 หมายถึงค่อนข้างเห็นด้วยระดับ 3 หมายถึงไม่แน่ใจระดับ 2 หมายถึงค่อนข้างไม่เห็นด้วยและระดับ 1 หมายถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง แบบสอบถามมีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการบริหารธุรกิจจำนวน 3 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญทางด้านงานจัดซื้อในอุตสาหกรรมยานยนต์ 2 ท่าน รวม 5 ท่านเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างประเด็นคำถามในแต่ละปัจจัย จากนั้นตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามจากการทดสอบเก็บข้อมูลจำนวน 28 ชุด โดยทุกคำถามมีค่าสัมประสิทธิ์ครอนบักอัลฟามากกว่า 0.6 ซึ่งสามารถทำการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวเองจริงได้โดยเนื้อหาในแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ 2) ข้อมูลเกี่ยวกับโครงสร้างความสัมพันธ์ของผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบ และ 3) ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถของงานจัดซื้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์สภาพของตัวแปรต่างๆ ค่าเฉลี่ย ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งเป็นส่วนที่ 1 ของแบบสอบถามและทำการวิเคราะห์ค่าทางสถิติเพื่อตอบคำถามและสมมติฐานในงานวิจัยด้วยโปรแกรม AMOS ซึ่งโปรแกรม AMOS สามารถวิเคราะห์รวมกันทั้งการวิเคราะห์ path analysis เพื่อประเมินความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ และทดสอบโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อหาโมเดลที่มีความสมบูรณ์มากที่สุดในการศึกษา (กริช แรงสูงเนิน, 2554)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ผลิตชิ้นส่วนส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ผลิตชิ้นส่วนตัวถังจำนวน 54 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 22.3 รองลงมาเป็นประเภทอื่นๆ จำนวน 50 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 20.7 ชิ้นส่วนประเภทชิ้นส่วนอุปกรณ์ไฟฟ้าจำนวน 46 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 19 ชิ้นส่วนตกแต่งภายในจำนวน 40 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 16.5 ชิ้นส่วนประเภทชิ้นส่วนเครื่องยนต์จำนวน 25 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 10.3 ชิ้นส่วนประเภทชิ้นส่วนกันสะเทือนและเบรคจำนวน 18 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 7.4 และ ชิ้นส่วนประเภทชิ้นส่วนถ่ายทอด้กำลังจำนวน 9 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 3.7 ตามลำดับ โดยใช้วัตถุดิบภายในประเทศไทยมากกว่าหรือเท่ากับต่างประเทศจำนวน 112 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 46.3 ใช้วัตถุดิบต่างประเทศมากกว่าภายในประเทศไทยจำนวน 65 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 26.9 ใช้วัตถุดิบภายในประเทศไทยทั้งหมดจำนวน 63 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 26 และ ใช้วัตถุดิบต่างประเทศทั้งหมดจำนวน 2 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 0.8 ตามลำดับ มีพนักงานจำนวน 201 คนขึ้นไปจำนวน 133 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 55 พนักงานจำนวน 51 - 200 คน จำนวน 9 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 3.7 ตามลำดับ

เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบ พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเชื่อใจ การตกลง การร่วมมือ การปรับตัว การสื่อสาร และบรรยากาศ อยู่ในระดับค่อนข้างเห็นด้วยที่ปัจจัยเหล่านี้มีความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งมอบ

เกี่ยวกับความสามารถของงานจัดซื้อ พบว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านคุณภาพ อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งที่มีความสำคัญต่อความสามารถงานจัดซื้อ ส่วนด้านราคา ด้านการส่งมอบ และด้านความยืดหยุ่นในการซื้อ มีระดับความเห็นในระดับค่อนข้างเห็นด้วย

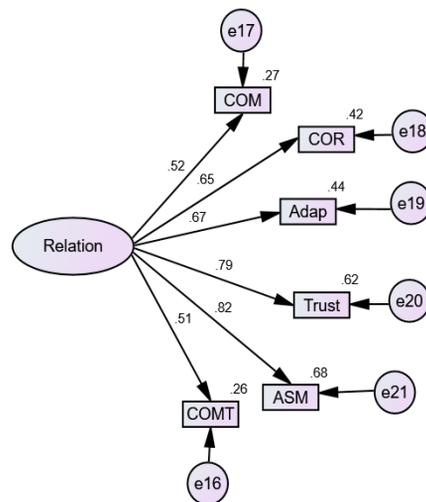
เพื่อไม่ให้เกิดความสัมพันธ์กันเองต้องทำการตรวจค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยทำการพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษาต้องไม่สูงกว่า 0.8 (กรีซ แรงสูงเนิน, 2554)

ตารางที่ 1 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

	Flexible	Delivery	COST	Quality	Communicate	Corporation	Adaption	Trust	Asmosphere	Commitment
Flexible	1									
Delivery	0.545	1								
COST	0.417	0.637	1							
Quality	0.324	0.406	0.438	1						
Communicate	0.251	0.232	0.308	0.304	1					
Corporation	0.379	0.202	0.266	0.239	0.534	1				
Adaption	0.465	0.338	0.346	0.094	0.165	0.464	1			
Trust	0.314	0.455	0.446	0.371	0.451	0.505	0.496	1		
Asmosphere	0.117	0.188	0.281	0.292	0.401	0.533	0.556	0.658	1	
Commitment	0.302	0.425	0.396	0.48	0.278	0.329	0.312	0.682	0.592	1

จากตารางที่ 1 ไม่พบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สูงกว่า 0.80 จึงสามารถนำตัวแปรมาศึกษาในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์สมการโครงสร้างได้

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmation factor analysis: CFA) ของตัวแปรเรื่องความสัมพันธ์ของผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบจากการประมวลผลของโปรแกรม AMOS สามารถแสดงผลได้ดังภาพที่ 1

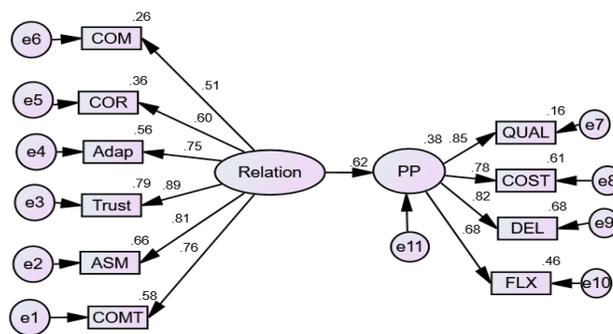
Chi-square = 4.018, Chi-square/df = .804, df = 5, p = .547, GFI = .995, CFI = 1.000, RMR = .005, RMSEA = .000, MFI = .994

ภาพที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmation factor- analysis: CFA) ของตัวแปรเรื่องความสัมพันธ์ของผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบ

จากภาพที่ 1 ค่าสถิติยืนยันความน่าเชื่อถือของโมเดลสมมติฐานของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบ โดยตัวแปรทั้ง 6 ประกอบด้วย ความเชื่อใจ การตกลง การสื่อสาร ความร่วมมือ การปรับตัว และ บรรยากาศ มีความสัมพันธ์เดียวกันในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบ โดยมีค่าทางสถิติดังนี้ $p\text{-value} = 0.547$ $GFI = 0.995$ $CFI = 1.000$ $RMSEA = 0.000$ ซึ่งตรวจดูความเหมาะสมของโมเดลแล้ว พบว่าค่า $p\text{-value}$ มีค่ามากกว่า 0.05 ค่า GFI และค่า CFI มีค่าสูงกว่า 0.90 ค่า $RMSEA$ มีค่าใกล้ 0 แสดงถึงความคลาดเคลื่อน

ต่ำ ซึ่งแสดงถึงโมเดลมีความเหมาะสม โดยในโมเดลความสัมพันธ์นี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mohaghar and Ghasemi (2011) โดยมีปัจจัยที่เหมือนกันในเรื่องความสัมพันธ์คือ ความเชื่อใจ การตกลง การสื่อสาร ความร่วมมือ การปรับตัว และบรรยากาศ

การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง ได้ศึกษาอิทธิพลของความความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบ ที่มีผลต่อความสามารถของงานจัดซื้อ (PP: purchasing performance) โดยได้แสดงผลดังภาพที่ 2

Chi-square = 26.983, Chi-square/df = 1.499, df = 18, $p = .079$, $GFI = .978$, $CFI = .992$, $RMR = .013$, $RMSEA = .046$, $MFI = .977$

ภาพที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง

จากภาพที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบมีความสัมพันธ์ต่อความสามารถของงานจัดซื้อโดยมีค่าทางสถิติดังนี้ $p\text{-value} = 0.079$ $GFI = 0.978$ $CFI = 0.992$ $RMSEA = 0.046$ ซึ่งตรวจดูความเหมาะสมของโมเดลแล้ว พบว่าค่า $p\text{-value}$ มีค่ามากกว่า 0.05 ค่า GFI , IFI และค่า CFI มีค่าสูงกว่า 0.90 ค่า $RMSEA$ มีค่าใกล้ 0 แสดงถึงความคลาดเคลื่อนต่ำ ดังนั้น โมเดลนี้จึงมีความเหมาะสมและตรงตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้โดย

อิทธิพลความสัมพันธ์ของปัจจัยเรื่องความสัมพันธ์ของผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบมีต่อปัจจัยเรื่องความสามารถของงานจัดซื้อเท่ากับ 0.62 จากผลการวิจัยพบว่าสนับสนุนแนวคิดการบริหารห่วงโซ่อุปทานที่มีการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรของ Chen & Paulraj (2004) และสอดคล้องกับงานของ Benton & Maloni (2005) ที่มีรายงานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรมีผลต่อความสามารถขององค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Song et al (2012)

ที่รายงานถึงความสัมพันธ์เชิงบวกของปัจจัยเรื่องความสัมพันธ์ของผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบที่มีต่อความสามารถของงานจัดซื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยนี้มีสิ่งค้นพบอยู่ 2 ประการ คือ ประการแรก ปัจจัยความสัมพันธ์ของผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบนั้นประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ คือความเชื่อใจ การตกลง การสื่อสาร ความร่วมมือ การปรับตัว และบรรยากาศ โดยสนับสนุนสมมติฐานที่ 1 โดยงานวิจัยนี้ทำให้เข้าใจได้ว่า การรักษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ในประเทศไทยต้องมีปัจจัยทั้ง 6 นี้ในการดำเนินธุรกิจร่วมกัน ซึ่งนอกเหนือจากการมีส่วนร่วมทางธุรกิจระหว่างกันของผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบแล้ว การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันจะทำให้เกิดการร่วมกันดำเนินธุรกิจที่ดี จากงานวิจัยอธิบายได้ว่า

ปัจจัยด้านบรรยากาศนั้นมีความสัมพันธ์ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่สูงที่สุด เนื่องด้วยการมีความสัมพันธ์ที่ดีมีผลมาจากทั้งสองฝ่ายได้ทำกิจกรรมทางธุรกิจร่วมกัน และยังคงมีผลมาจากสิ่งแวดล้อมระหว่างทั้งสององค์กร สิ่งแวดล้อมสามารถสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกและความสัมพันธ์เชิงลบได้ โดยเป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนความสัมพันธ์ทั้งสองฝ่าย หากบรรยากาศดีก็จะช่วยสนับสนุนความสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกลุ่มการตลาดและการจัดซื้อในตลาดอุตสาหกรรม (industrial marketing and purchasing group: IMP) ซึ่งให้ความสำคัญในเรื่องบรรยากาศโดยรอบของผู้ซื้อและผู้ขายจะช่วยแก้ไขไล่เกลี่ยปัญหาต่าง ๆ ซึ่งส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกัน

ปัจจัยความเชื่อใจเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมีการค้าขายหรือทำธุรกิจไม่ว่าเป็นธุรกิจขนาดใหญ่หรือเล็กก็ตาม ไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงการสร้าง ความเชื่อใจให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับธุรกิจได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Porter M. E. (1980) ได้อธิบายว่าการแข่งขันทางธุรกิจมีการสร้างความเชื่อใจกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ส่งมอบเพื่อความได้เปรียบด้านต้นทุน เนื่องจากความเชื่อใจในการทำธุรกิจจะทำให้ผู้ส่งมอบไม่ขอขึ้นราคาวัตถุดิบ เหตุเพราะมีความเชื่อใจกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ส่งมอบ

ปัจจัยการปรับตัวเป็นการนำเสนอของความสัมพันธ์ในระยะยาว เพราะการปรับตัวของบุคคลที่บ่งชี้ว่าฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายมีการปรับเปลี่ยนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ และการปรับเปลี่ยนนี้มีอิทธิพลต่อธุรกิจ และลดข้อจำกัดของคู่ค้า

ปัจจัยด้านความร่วมมือในการทำงานระหว่างองค์กร ความร่วมมือจะช่วยสร้างความสัมพันธ์และช่วยให้ผลในการปฏิบัติงานดีขึ้น ความร่วมมือนี้จะทำให้เป้าหมายมีความน่าสนใจและสามารถคาดการณ์อนาคตได้ ซึ่งสอดคล้องกับ young & wilkinson (1997) ได้อธิบายเกี่ยวกับความร่วมมือ คือ เป็นกิจกรรมทั้งหมดดำเนินการร่วมกันหรือในการทำงานร่วมกันกับคนอื่น ๆ ที่มีโดยตรงต่อความสนใจร่วมกันหรือการบรรลุผลตอบแทนร่วมกัน หากระดับของความร่วมมือมีระดับที่สูงขึ้น หมายถึง ความสัมพันธ์ที่มีคุณภาพมากขึ้นด้วยเช่นกัน

ปัจจัยการสื่อสาร การสื่อสาร คือ การที่ผู้ส่งสารต้องการแลกเปลี่ยนหรือเคลื่อนย้ายข้อมูลไปยังผู้รับสาร ผู้ซื้อย่อมต้องสื่อสารเป้าหมายรวมทั้งความต้องการไปสู่ผู้ส่งมอบ การสื่อสารที่ดีย่อมทำให้เกิดความร่วมมือเช่นการให้ข้อมูลการ

คาดการณ์ยอดขายที่ถูกต้องและแม่นยำกับผู้ส่งมอบ ทำให้การผลิตและส่งมอบมีความแม่นยำมากขึ้นเป็นต้น และ

ปัจจัยด้านการตกลง การตกลงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์และยกระดับการร่วมมือกันทำให้กิจกรรมประสบผลสำเร็จเพราะการตกลงแสดงถึงความตั้งใจของคู่ค้าในการใช้ความพยายามแสดงให้เห็นทิศทางในอนาคตที่บริษัทพยายามที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนและสามารถเผชิญกับปัญหาที่ไม่คาดคิดร่วมกัน สอดคล้องกับ Morgan & Hunt (1994) ที่อธิบายถึงการตกลงอยู่ในฐานะที่เป็นส่วนประกอบสำคัญในความสัมพันธ์ที่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นปัจจัยข้างต้นทั้ง 6 ปัจจัยจึงเป็นปัจจัยที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบ

ประการที่สอง ในงานวิจัยนี้พบว่า ความสัมพันธ์ของผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบมีอิทธิพลต่อความสามารถของงานจัดซื้อถึง 0.62 แสดงให้เห็นว่าหากองค์กรมีความสัมพันธ์ที่ดีจะส่งผลต่อความสามารถขององค์กร ซึ่งสนับสนุนแนวคิดในการบริหารห่วงโซ่อุปทานในเรื่องการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรของ Chen & Paulraj (2004) ซึ่งงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ของผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สร้างคุณค่าให้องค์กรผู้ซื้อ นั่นคือ ความสามารถในการจัดซื้อ โดยคุณค่าที่เกิดขึ้นนี้เพื่อตอบสนองการแข่งขันในธุรกิจความสามารถของงานจัดซื้อที่เกิดจากการพัฒนาความใกล้ชิดระหว่างกันทั้งสองฝ่าย ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบ เพื่อที่จะตอบสนองต่อการแข่งขันที่รุนแรงในอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่มีการผลิต ความสามารถของงานจัดซื้อนี้ต้องตอบสนองการผลิตให้เกิดประสิทธิภาพที่ดี โดยผลของ

งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบที่มีต่อความสามารถของงานจัดซื้อทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านคุณภาพ ด้านราคา ด้านการส่งมอบ และความยืดหยุ่น หากเพิ่มระดับความสัมพันธ์ของผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบมากขึ้นย่อมส่งผลบวกต่อความสามารถของงานจัดซื้อ กล่าวคือความสามารถด้านคุณภาพในกลุ่มยานยนต์จำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องคุณภาพเพื่อไม่ให้เกิดข้อเสียเกิดขึ้น โดยมุ่งเน้นในเรื่องความถูกต้องของชิ้นส่วนในเรื่องรูปแบบทางวิศวกรรมวัสดุที่ใช้ ดังนั้น คุณภาพในงานจัดซื้อคือผู้ส่งมอบต้องตอบสนองความพึงพอใจของผู้ซื้อ โดยการรักษามาตรฐานในผลิตภัณฑ์และบริการโดยรวมถึงความมุ่งมั่นในการโต้ตอบกับปัญหาเมื่อได้รับการร้องเรียนจากผู้ซื้อ

ความสามารถด้านราคา ความสามารถด้านนี้เป็นการรักษาต้นทุนขององค์กร โดยเฉพาะงานจัดซื้อจำเป็นต้องมีการประเมินราคาและทำการต่อรองเพื่อให้ได้งานที่มีต้นทุนต่ำและสามารถทำให้องค์กรมีกำไรมากขึ้น โดยกลุ่มยานยนต์ได้มองในเรื่องคุณค่าของผลิตภัณฑ์เมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุน ซึ่งเป็นมุมมองของลูกค้า เพราะเมื่อเวลาลูกค้าจะทำการตัดสินใจจ่ายเงินต้องทำการเปรียบเทียบคุณค่าที่จะได้รับและยังต้องเปรียบเทียบกับผู้ผลิตรายอื่น ๆ ดังนั้น ปัจจัยด้านราคาในงานจัดซื้อคือการควบคุมต้นทุนที่เหมาะสม โดยราคาจากผู้ซื้อได้ทำการซื้อสามารถได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่เกินงบประมาณ

ปัจจัยด้านการส่งมอบ ในกลุ่มยานยนต์ลูกค้าไม่พึงประสงค์ที่จะทำการรอคอยสินค้า การส่งมอบจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานต้องบริหารจัดการไม่ให้เกิดการขาดแคลนวัตถุดิบ และ

ปัจจัยด้านความยืดหยุ่น การตอบสนอง การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วเพื่อรองรับการแข่งขันที่มีการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์การผลิตอยู่ตลอดเวลา เพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ของธุรกิจ เนื่องจาก การผลิตจำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา ผู้ผลิตชิ้นส่วนเองก็ต้องมีความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน ซึ่งการบริหารงานจัดซื้อจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีเพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ ดังนั้น การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ส่งมอบย่อมส่งผลดีต่อความสามารถของงานจัดซื้อ โดยสอดคล้องกับงานของ Mohagha & Ghasemi (2011) ที่ได้ศึกษาประสิทธิภาพในงานบริหารห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มยานยนต์ในประเทศอิหร่านที่มีอิทธิพลจากความสัมพันธ์ในห่วงโซ่อุปทาน และยังสอดคล้องงานของ Song et al. (2012) ที่ได้รายงานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในธุรกิจมีผลต่อคุณภาพความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบและมีผลต่อความสามารถของงานจัดซื้อในประเทศจีน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) ผู้บริหารองค์กรสามารถนำผลงานวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรได้โดยการมุ่งเน้นในปัจจัยที่มีผลทางสถิติในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบที่สูง ๆ เพื่อเพิ่มระดับความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรให้มากขึ้น

2) ผู้บริหารสามารถเพิ่มระดับความสามารถของงานจัดซื้อจากการเพิ่มระดับปัจจัยในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบได้

ข้อเสนอแนะการนำผลงานวิจัยไปใช้ครั้งต่อไป

ในงานวิจัยนี้เป็นการเก็บข้อมูลจากผู้ส่งมอบชิ้นส่วนขั้นที่ 1 ซึ่งในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ยังมีลำดับขั้นถัดไปของผู้ส่งมอบอีก หากงานวิจัยในอนาคตสามารถทำการเปรียบเทียบผลของความสัมพันธ์ของผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบในแต่ละลำดับขั้น ซึ่งจะช่วยให้ทราบความแตกต่างของความสัมพันธ์ของผู้ซื้อกับผู้ส่งมอบ

เอกสารอ้างอิง

- กรีช, แรงสูงเนิน. (2554). การวิเคราะห์ปัจจัยด้วย SPSS และ AMOS เพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สถาบันยานยนต์. (2557). รายชื่อผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์. สืบค้นจาก www.data.thaiauto.or.th/iu3/net35/partmaker/default.aspx
- Bentler, P. M. and C.-P. Chou (1987). "Practical issues in structural modeling." *Sociological Methods & Research*. 16(1), 78-117.
- Benton, W. C., & Maloni, M. (2005). The influence of power driven buyer/seller relationships on supply chain satisfaction. *Journal of Operations Management*. 23(1), 1-22.

- Chao, C. M., Yu, C. T., Cheng, B. W., & Chuang, P. C. (2013). Trust and commitment in relationships among medical equipment suppliers: Transaction cost and social exchange theories. **Social behavior and personality**. 41(7), 1057-1070.
- Chen, I. J., & Paulraj, A. (2004). Towards a theory of supply chain management: the constructs and measurements. **Journal of Operations Management**. 22(2), 119-150.
- Daniel, C., & Jan, F. (2005). Exploring the performance effects of key-supplier collaboration: An empirical investigation into Swiss buyer-supplier relationships. **International Journal of Physical Distribution & Logistics Management**. 35(6), 445-461.
- Fynes, B., de Búrca, S., & Mangan, J. (2008). The effect of relationship characteristics on relationship quality and performance. **International Journal of Production Economics**. 111(1), 56-69.
- Fynes, B., Voss, C., & de Búrca, S. (2005). The impact of supply chain relationship quality on quality performance. **International Journal of Production Economics**. 96(3), 339-354.
- González-Benito, J. (2007). A theory of purchasing's contribution to business performance. **Journal of Operations Management**. 25(4), 901-917.
- González-Benito, J. (2010). Supply strategy and business performance. **International Journal of Operations & Production Management**. 30(8), 774-797.
- Hadjikhani, A., & LaPlaca, P. (2013). Development of B2B marketing theory. **Industrial Marketing Management**. 42(3), 294-305.
- Kannan, V. R., & Tan, K. C. (2006). Buyer-supplier relationships: The impact of supplier selection and buyer-supplier engagement on relationship and firm performance. **International Journal of Physical Distribution and Logistics Management**. 36(10), 755-775.
- Manoj Kumar, M., & Gahan, P. (2012). Buyer supplier relationship in manufacturing industry - findings from indian manufacturing sector. **Business Intelligence Journal**. 5(2), 319-333.

- Mohaghar, A., &Ghasemi, R. (2011). A conceptual model for supply chain relations quality and supply chain performance by structural equation modeling: A case study in the iranian automotive industry. **European Journal of Social Sciences**. 21(3), 456-470.
- Morgan RM, Hunt SD. (1994). The commitment–trust theory of relationship marketing. **Journal of Marketing**. 58, 20–38.
- Porter, M. E. (1980). **Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors**. New York: Free Press.
- Song, Y., Su, Q., Liu, Q., & Wang, T. (2012). Impact of business relationship functions on relationship quality and buyer’s performance. **Journal of Business & Industrial Marketing**. 27(4), 286-298.
- Su, Q., Song, Y. t., Li, Z., & Dang, J. x. (2008). The impact of supply chain relationship quality on cooperative strategy. **Journal of Purchasing and Supply Management**. 14(4), 263-272.
- Young, L.C. and Wilkinson, I.F. (1997), “The space between: towards a typology of interfirm relations”.**Journal of Business-to-Business Marketing**. 4(2), 53-97.

บทความวิจัย

การใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนเพื่อพัฒนาทักษะ
การพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตยะลา

USING TALENTS UNLIMITED MODEL TO DEVELOP ENGLISH SPEAKING SKILL
OF STUDENTS AT INSTITUTE OF PHYSICAL EDUCATION YALA CAMPUS

ฐิตินันท์ พูลศิลป์^{1*} สุพรรณริกา วัฒนบุญย์² และ สมโภชน์ พนาวาส³
Thitinan Poolsin^{1*}, Supanrigar Watthanaboon² and Sompot Panawas³

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวิชาการและงานอาชีพ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี^{1*}
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี²
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสวนดุสิต³
tpsd03@gmail.com^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนของนักศึกษาที่เรียนโดยวิธีการสอนรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนและวิธีการสอนแบบปกติ 2) เปรียบเทียบความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียน โดยใช้วิธีการสอนรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน และ 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาสถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตยะลาที่มีต่อการเรียนการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตยะลา จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนและแผนการสอนแบบปกติ แบบวัดความสามารถทักษะการพูด แบบประเมินทักษะการพูดและแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเชื่อมั่นและการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนสูงกว่านักศึกษาที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษหลังการเรียนด้วยรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความคิดเห็นที่มีต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ ทักษะการพูดภาษาอังกฤษ

ABSTRACT

The purposes of this research were to: 1) compare the English speaking comprehension ability after using Talents Unlimited model and conventional teaching, 2) compare the English speaking comprehension ability before and after using Talents Unlimited model, and 3) study the students' opinion towards applying the Talents Unlimited model in speaking skill. The samples were 40 first year students of Institute of Physical Education Yala campus. The research tools consisted of Talents Unlimited model and conventional teaching lesson plans, English comprehension speaking test, speaking rubric and a questionnaire on students' opinion. Data were analyzed by using mean, standard deviation, Alpha coefficient, and t-test.

The research were found that the speaking comprehension ability after using Talents Unlimited model was higher than conventional teaching significantly at the .05 level. The speaking comprehension ability after using Talents Unlimited model was increased more than before applying model significantly at the .01 level. The students' opinion towards applying Talents Unlimited model in speaking skill was at high level with average score as 3.76.

Keywords: talents unlimited model, English speaking skill development, Englis speaking skill

บทนำ

ภาษาอังกฤษถือเป็นภาษาสากลที่ใช้ในการสื่อสารกันทั่วโลกซึ่งมีความสำคัญ และจำเป็นในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นตลอดจนการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อประเทศไทยเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 ภาษาอังกฤษจึงเป็นภาษาที่สองของชาวอาเซียนเคียงคู่ภาษาที่หนึ่งอันเป็นภาษาประจำชาติของแต่ละชาติ ซึ่งสมเกียรติ อ่อนวิมล (2556) ได้แสดงข้อคิดเห็นว่า กฎบัตรอาเซียนข้อ 34 บัญญัติว่า “The working language of ASEAN shall be English” เมื่อพิจารณาถึงทักษะการเรียนภาษาอังกฤษทั้ง 4 ทักษะ คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

ทักษะการพูดเป็นทักษะภาษาที่เน้นในเรื่องการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารที่ใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความคิดหรือความต้องการตามจุดมุ่งหมายของผู้พูด การพูดจึงเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นมากอำนาจ สมบัติ ยานุชิต (2552) และ นพรัตน์ ใจกาษา (2555) ได้ให้ความหมายการพูดไว้ว่าเป็นการถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเข้าใจ หรือความต้องการด้วยเสียง ภาษา และกิริยาท่าทาง เพื่อให้ผู้ฟังรับรู้และเข้าใจความรู้สึกหรือความต้องการของผู้พูด ให้ผู้ฟังได้รับรู้และเกิดการตอบสนอง

จากการศึกษาของ ชาตรี เกิดธรรม (2546) และ Newman (2008) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้อง

กับกระบวนการจัดการเรียนการสอนรูปแบบ การพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน (talents unlimited: TU) การสอนแบบ TU มุ่งพัฒนาทักษะ 5 ประการ คือ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การสื่อสาร การเดาเหตุการณ์หรือการพยากรณ์การวางแผน และการตัดสินใจ กระบวนการจัดการเรียนการสอน รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนจึง มุ่งเน้นที่กระบวนการคิดของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่ผู้เรียนจะต้องมีทักษะการเป็น นักคิดที่ดี นักตัดสินใจ นักวางแผน นักพยากรณ์ และ เป็นผู้สื่อสารที่ดี ภายใต้ศักยภาพ ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน

ผู้วิจัยได้จัดการเรียนการสอนรายวิชาการภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารกับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตยะลา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ขาดทักษะในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ไม่สามารถโต้ตอบหรือสนทนาในระดับ พื้นฐานได้ดีเท่าที่ควร ส่งผลให้นักศึกษาขาดความ มั่นใจในการเรียนภาษาอังกฤษ และไม่สามารถนำ ทักษะภาษาอังกฤษไปใช้ในการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพได้ จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความ สนใจการพัฒนาความสามารถทักษะการพูดภาษา อังกฤษ โดยใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถ ของผู้เรียน มาใช้ในการออกแบบกระบวนการเรียน การสอนเพื่อพัฒนาทักษะด้านการพูดภาษาอังกฤษ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์สถาบันการพลศึกษา (2556-2560) และ แผนพัฒนาการศึกษาระดับ อุดมศึกษาระดับที่ 11 (2555-2559) ที่กล่าวไว้ว่า หาก ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะในกระบวนการเรียน การสอน โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพครูและการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การปรับเปลี่ยน

ระบบการผลิตบัณฑิตสำหรับศตวรรษที่ 21 ให้มี ความสามารถที่หลากหลาย มีทักษะสูงและสื่อสาร ด้วยภาษาต่างประเทศได้เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้ เป็นที่ยอมรับได้ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ และ เป็นการปรับตัวเพื่อต้อนรับการเป็นประชาคม อาเซียน หากผู้เรียนมีทักษะเหล่านี้ เปรียบเสมือนมี คลังอาวุธ ที่เป็นเครื่องมือสำหรับยุคแห่งการแข่งขัน ต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการ พูดภาษาอังกฤษหลังเรียนของนักศึกษาที่เรียนโดย วิธีการสอนรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของ ผู้เรียนและวิธีการสอนแบบปกติ
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการ พูดภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียนโดยใช้วิธีการ สอนรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษา สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตยะลา ที่มีต่อการ เรียนการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการ พัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพขีด ความสามารถของผู้เรียน โดยเฉพาะทักษะการพูด ภาษาอังกฤษและการสื่อสารด้านอื่น ๆ
2. ได้แนวทางการนำกระบวนการและ เลือกกิจกรรมของรูปแบบการพัฒนาขีดความ สามารถของผู้เรียน ทั้ง 5 ทักษะประยุกต์ใช้ในการ จัดการเรียนการสอนรายวิชาการภาษาอังกฤษต่อไป

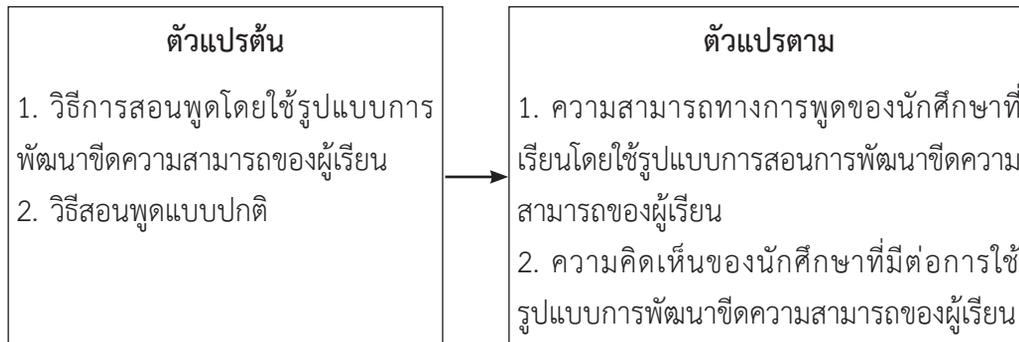
ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตยะลา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 120 คน

ระยะเวลาการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เวลาในการทดลอง 6 ครั้ง ๆ ละ 3 ชั่วโมงและทดสอบก่อนและหลังเรียน ครั้งละ 1 ชั่วโมง ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 รวมทั้งหมด 20 ชั่วโมง

ขอบเขตของเนื้อหาเนื้อหาที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ คำศัพท์ สำนวน ประโยคและบทสนทนาภาษาอังกฤษที่สอดคล้องกับรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ซึ่งเกี่ยวกับการสื่อสารในชีวิตประจำวัน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบสองกลุ่ม โดยมีการจัดทำเครื่องมือและดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพและสาขาวิชาการจัดการกีฬา สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตยะลา ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยการจับสลาก โดยใชหน่วยห้องเรียนในการสุ่ม

สมมติฐาน

1. ความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนสูงกว่านักศึกษาที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ

2. ความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษหลังการเรียนด้วยรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก

เครื่องมือการวิจัย

1. รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน (talents unlimited: TU) คือ รูปแบบที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการพัฒนา 5 ทักษะคือ การคิดสร้างสรรค์ การวางแผน การสื่อความหมาย การทำนายและการตัดสินใจในการพัฒนานั้น ผู้เรียนต้องรู้จักคิดและทำกิจกรรมด้วยตนเอง โดยผู้สอนเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน

2. แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน โดยผู้วิจัยศึกษาจุดมุ่งหมายรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารประกอบกับหลักสูตรวิทยาศาสตร์สุขภาพ และหลักสูตรการจัดการกีฬา ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของภาษาและเนื้อหาในการทดลอง จำนวน 5 คน เพื่อหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาและหาค่า IOC

3. แบบประเมินความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบประเมินและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อตรวจความถูกต้องของภาษา ความเหมาะสมของเกณฑ์การประเมินและความเชื่อมั่นของแบบประเมินโดยหาค่า IOC

4. แบบวัดความสามารถทักษะการพูดภาษาอังกฤษ กำหนดให้มี 6 หัวข้อ โดยให้จับสลากเพื่อทดสอบและประเมิน โดยวิธีพูดปากเปล่า

5. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการพัฒนาทักษะการพูด ใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนประกอบด้วย 20 ข้อคำถาม 4 ด้าน คือ ด้านกิจกรรม เนื้อหาการใช้วิธีสอนโดยใช้การใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน และ กิจกรรมของวิธีสอนตามรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน นำแบบประเมินความคิดเห็นที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาความเหมาะสมและความเที่ยงตรงของข้อคำถามหาค่า IOC นำไปใช้กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 20 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค ซึ่งได้ค่าที่ใช้การวัดความเชื่อมั่น เท่ากับ .91

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ชั้นเตรียมนักศึกษา ก่อนการดำเนินการกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้อธิบายการสอนโดยใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ กระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ

2. ผู้วิจัยทำการทดสอบก่อนเรียนกับนักศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม โดยใช้แบบวัดความสามารถทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนจำนวน 6 หัวข้อ ทดสอบโดยวิธีจับสลากและพูดปากเปล่าตามหัวข้อที่ตนเองจับได้ พร้อมกับวัดความสามารถด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษ ด้วยแบบประเมินความสามารถด้านทักษะการพูดโดยใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน

3. เมื่อได้ผลคะแนนจากการทดสอบก่อนเรียน นำแผนการสอนที่สร้างขึ้น ไปทดลองสอนกับนักเรียนกลุ่มทดลอง คือ นักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ โดยการใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนและนักศึกษาด้านวิชาการจัดการกีฬา โดยใช้การสอนแบบปกติรวมเวลา 6 สัปดาห์ โดยทำการสอนสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง มีการทดสอบก่อนและหลังเรียน ครั้งละ 1 ชั่วโมงรวมทั้งสิ้น 20 ชั่วโมงโดยมีการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมเพื่อนำไปเปรียบเทียบผลการเรียนการสอนจาก 2 กลุ่มการทดลอง โดยมีการเปรียบเทียบคะแนน 2 ลักษณะคือ (3.1) คะแนนหลังเรียนของ

กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองและ (3.2) คะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง

4. หลังจากสอนครบทั้ง 6 แผนการสอนแล้วได้ทดสอบนักศึกษาด้วยการสอบปากเปล่าโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนตามแบบประเมินความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนทั้ง 2 กลุ่ม

5. หลังเสร็จสิ้นการทดสอบ กลุ่มทดลองทำแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการพัฒนาทักษะ

การพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน

6. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสถิติ โดยทดลองหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่า t-test เพื่อเปรียบเทียบความสามารถหลังเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ความสามารถหลังเรียนของกลุ่มทดลอง และประเมินค่าจากแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียน

ตารางที่ 1 ลำดับการเก็บข้อมูลในการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน

ผู้สอน	ผู้เรียน
1. ผู้สอนได้สอบถามความคิดเห็นผู้เรียนเกี่ยวกับหัวข้อที่จะทำการเรียนการสอน	1. ผู้เรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นและนำเสนอหัวข้อเพื่อใช้ในการเรียนการสอนได้หัวข้อดังนี้ - Greeting - Hobbies - Phone Message - Eating Out - Keeping Fit - Tourist Attractions
2. ผู้สอนได้นำหัวข้อทั้ง 6 มาทำการทดสอบก่อนเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยให้ผู้เรียนจับฉลากเพื่อสอบพูดเกี่ยวกับหัวข้อนั้น ๆ คนละ 2 นาที	2. ผู้เรียนทำการทดสอบก่อนเรียนด้วยการสอบพูดปากเปล่าตามหัวข้อที่ตนเองจับฉลากได้ คนละ 2 นาที
3. ก่อนการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนผู้สอนอธิบายลักษณะของรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนอย่างละเอียด ดังนี้ - Decision Making - Creative Thinking - Forecasting - Planning - Communication	3. ผู้เรียนทำความเข้าใจกระบวนการตามรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนทั้ง 5 กระบวนการ

ผู้สอน	ผู้เรียน
<p>4. ผู้สอนได้กำหนดหัวข้อในการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ ดังนี้</p> <p>สัปดาห์ที่ 1 Greeting</p> <p>สัปดาห์ที่ 2 Hobbies</p> <p>สัปดาห์ที่ 3 Phone Message</p> <p>สัปดาห์ที่ 4 Eating Out</p> <p>สัปดาห์ที่ 5 Keeping Fit</p> <p>สัปดาห์ที่ 6 Tourist Attractions</p> <p>โดยใช้คำศัพท์ สำนวนและเนื้อหาจากรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและสื่ออื่น ๆ จัดทำเป็นเอกสารประกอบการเรียนการสอน</p>	<p>4. ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการพูดตามเอกสารประกอบการเรียนการสอน ตามกระบวนการสอนตามรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนตามหัวข้อทั้งหมด 6 สัปดาห์ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมรายคู่และรายกลุ่ม</p>
<p>5. หลังจากจัดการเรียนการสอนโดยการสอนตามรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน ครบ 6 สัปดาห์ ผู้สอนได้นำหัวข้อทั้ง 6 มาทำการทดสอบหลังเรียน ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยให้ผู้เรียนจับฉลากเพื่อสอบพูดเกี่ยวกับหัวข้อนั้น ๆ คนละ 2 นาที</p>	<p>5. ผู้เรียนทำการทดสอบหลังเรียนด้วยการสอบพูดปากเปล่าตามหัวข้อที่ตนเองจับฉลากได้ คนละ 2 นาที</p>
<p>6. ผู้สอนเก็บข้อมูลความคิดเห็นจากกลุ่มทดลองด้วยแบบสอบถาม</p>	<p>6. ผู้เรียนกลุ่มทดลองทำแบบสอบถามความคิดเห็น</p>

ตารางที่ 2 ตัวอย่างกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน

ลำดับชั้นการสอน	ผู้สอน	ผู้เรียน
<p>ตามรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน</p>		
<p>1. Decision Making</p>	<p>ผู้สอนนำเสนอหัวข้อเกี่ยวกับการท้าทายในชีวิตประจำวัน</p> <p>T: What does your most favorite topic?</p> <p>The Market</p> <p>The Stadium</p>	<p>ผู้เรียนเข้ากลุ่ม กลุ่มละ 2 คน เพื่อตัดสินใจเลือกหัวข้อที่ตนเองสนใจมากที่สุดเพื่อสร้างบทสนทนาในชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ตนสนใจ</p> <p>S: Our favorite topic is</p>

ลำดับชั้นการสอน	ผู้สอน	ผู้เรียน
ตามรูปแบบการพัฒนาขีด ความสามารถของผู้เรียน		
2. Creative Thinking	ผู้สอนชี้แนะแนวทางให้ผู้เรียนร่วมกัน แสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อสร้างบท สนทนาที่สอดคล้องกับหัวข้อที่ตนเอง สนใจ โดยให้เวลาในการทำกิจกรรม 30 นาที T: Let's sharing idea with your friends about your favorite topic. T: For example, at the first day at IPE when you meet new friend. How do you say hi with them?	ผู้เรียนคิดประโยคและหาข้อมูลเพิ่มเติม เกี่ยวกับการทักทายโดยสอดคล้อง กับสถานการณ์ที่เลือกโดยใช้การระดม สมอง (brainstorming) S: Well, it starts with good morning, hi, hello or ask their name.
3. Forecasting	ผู้สอนแนะแนวทางให้ผู้เรียนคาดเดา หรือพยากรณ์สถานการณ์จากหัวข้อ ที่ตนเองสนใจ ด้วยการคาดเดาจาก สถานการณ์จริงหรือหาเพิ่มเติมจาก อินเทอร์เน็ต T: When you go to the public park, what do you expect to see?	ผู้เรียนหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับ สถานการณ์ที่ตนเลือก พร้อมคาดการ สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม S: We'll have some snack or painting ceramic dolls.
4. Planning	ผู้สอนชี้แจงให้ผู้เรียนวางแผนการนำ เสนอบทสนทนาตามรูปแบบที่ตน สนใจ T: What is your plan if you have to picnic with your friends at the public park ?	ผู้เรียนเรียบเรียงบทสนทนาตาม สถานการณ์เพื่อนำเสนอหน้าชั้นเรียน S: We'll present by role play like in the public park situation.
5. Communication	ผู้สอนใช้วิธีขออาสาสมัครกลุ่มใน การนำเสนอบทสนทนา T: Who want to be the volunteer of greeting presentation? ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดง ความคิดเห็นหลังการนำเสนอของแต่ละกลุ่ม T: What do you think about this group ?	ผู้เรียนนำเสนอชิ้นงานด้วยการแสดง บทบาทสมมติเกี่ยวกับสถานการณ์ที่ ตนเองสนใจ S: Our group want to be the first group of this week. ผู้เรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น S: We think they have to speak loudly.

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนของนักศึกษาที่เรียนโดยวิธีการสอนตามรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนกับวิธีการสอนแบบปกติ

ตารางที่ 3 ผลจากการทดสอบความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนของนักศึกษาที่เรียนโดยวิธีการสอนตามรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนกับวิธีการสอนแบบปกติ

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	คะแนน กลุ่ม ทดลอง	ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	คะแนน กลุ่ม ควบคุม
1	ผู้เรียนหมายเลข 1	9	1	ผู้เรียนหมายเลข 21	6
2	ผู้เรียนหมายเลข 2	8	2	ผู้เรียนหมายเลข 22	6
3	ผู้เรียนหมายเลข 3	9	3	ผู้เรียนหมายเลข 23	6
4	ผู้เรียนหมายเลข 4	10	4	ผู้เรียนหมายเลข 24	9
5	ผู้เรียนหมายเลข 5	6	5	ผู้เรียนหมายเลข 25	7
6	ผู้เรียนหมายเลข 6	7	6	ผู้เรียนหมายเลข 26	8
7	ผู้เรียนหมายเลข 7	8	7	ผู้เรียนหมายเลข 27	8
8	ผู้เรียนหมายเลข 8	7	8	ผู้เรียนหมายเลข 28	7
9	ผู้เรียนหมายเลข 9	9	9	ผู้เรียนหมายเลข 29	9
10	ผู้เรียนหมายเลข 10	8	10	ผู้เรียนหมายเลข 30	6
11	ผู้เรียนหมายเลข 11	9	11	ผู้เรียนหมายเลข 31	8
12	ผู้เรียนหมายเลข 12	8	12	ผู้เรียนหมายเลข 32	8
13	ผู้เรียนหมายเลข 13	9	13	ผู้เรียนหมายเลข 33	7
14	ผู้เรียนหมายเลข 14	10	14	ผู้เรียนหมายเลข 34	6
15	ผู้เรียนหมายเลข 15	7	15	ผู้เรียนหมายเลข 35	7
16	ผู้เรียนหมายเลข 16	8	16	ผู้เรียนหมายเลข 36	7
17	ผู้เรียนหมายเลข 17	7	17	ผู้เรียนหมายเลข 37	6
18	ผู้เรียนหมายเลข 18	6	18	ผู้เรียนหมายเลข 38	9
19	ผู้เรียนหมายเลข 19	9	19	ผู้เรียนหมายเลข 39	6
20	ผู้เรียนหมายเลข 20	8	20	ผู้เรียนหมายเลข 40	7

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนของนักศึกษาที่เรียนโดยวิธีการสอนรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนและวิธีการสอนแบบปกติ

การทดสอบ	N	\bar{X}	S.D.	t.	Sig.
กลุ่มทดลอง	20	8.10	1.17		
กลุ่มควบคุม	20	7.15	1.09	2.66	.05*

*p <.05

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าความสามารถด้านการพูดของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05*

2. ความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษหลังการเรียนด้วยรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ตารางที่ 5 ความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษหลังการเรียนด้วยรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	คะแนนก่อนเรียน	คะแนนหลังเรียน
1	ผู้เรียนหมายเลข 1	7	9
2	ผู้เรียนหมายเลข 2	6	8
3	ผู้เรียนหมายเลข 3	7	9
4	ผู้เรียนหมายเลข 4	8	10
5	ผู้เรียนหมายเลข 5	6	6
6	ผู้เรียนหมายเลข 6	6	7
7	ผู้เรียนหมายเลข 7	7	8
8	ผู้เรียนหมายเลข 8	5	7
9	ผู้เรียนหมายเลข 9	7	9
10	ผู้เรียนหมายเลข 10	5	8
11	ผู้เรียนหมายเลข 11	6	9
12	ผู้เรียนหมายเลข 12	6	8
13	ผู้เรียนหมายเลข 13	7	9
14	ผู้เรียนหมายเลข 14	8	10
15	ผู้เรียนหมายเลข 15	5	7
16	ผู้เรียนหมายเลข 16	6	8

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	คะแนนก่อนเรียน	คะแนนหลังเรียน
17	ผู้เรียนหมายเลข 17	6	7
18	ผู้เรียนหมายเลข 18	5	6
19	ผู้เรียนหมายเลข 19	7	9
20	ผู้เรียนหมายเลข 20	6	8

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน

การทดสอบ	N	\bar{X}	S.D.	t.	Sig.
ก่อนเรียน	20	6.30	0.92		
หลังเรียน	20	8.10	1.17	11.56	0.000**

* $p < .01$ *

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่าความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษหลังการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01*

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาสถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตยะลา ที่มีต่อการเรียนการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักศึกษาสถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตยะลา ที่มีต่อการเรียนการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน

คะแนนเฉลี่ยรวมด้านการประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	3.89	0.66	มาก
2. ด้านเนื้อหา	3.75	0.74	มาก
3. ด้านการใช้วิธีสอนโดยใช้การใช้รูปแบบการพัฒนา ขีดความสามารถของผู้เรียน	3.61	0.50	มาก
4. ด้านกิจกรรมของวิธีสอนตามรูปแบบการพัฒนา ขีดความสามารถของผู้เรียน	3.78	0.59	มาก
รวมคะแนนเฉลี่ยทุกด้าน	3.76	0.82	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่า นักศึกษาสถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตยะลา มีความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน รวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.82

อภิปรายผลการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ต่อบัวตฤประสงค์ การศึกษาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ หลังเรียนของนักศึกษา ที่เรียนโดยวิธีการสอน รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนและ วิธีการสอนแบบปกติ ความสามารถด้านการพูด ภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียน โดยใช้วิธีการสอน รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน และ ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษามีต่อการ เรียนโดยใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของ ผู้เรียนอยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถอภิปรายผล ได้ ดังนี้

1. การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของ ผู้เรียน เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ เนื่องจาก ผู้เรียนจะต้องดำเนินกิจกรรม ตามกระบวนการของรูปแบบการพัฒนาขีดความ สามารถของผู้เรียน ทั้ง 5 ขั้นตอน คือ การตัดสินใจ ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดอย่างมีเหตุมีผลในการ เลือกหัวข้อที่ตนเองสนใจในการสร้างสถานการณ์ จำลอง การวางแผน ผู้เรียนได้เรียนรู้ในการวางแผน และรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การคิด สร้างสรรค์ ผู้เรียนได้ใช้ความคิดในการสร้างสรรค์ บทสนทนาให้สอดคล้องกับหัวข้อ การพยากรณ์ผู้ เรียนได้รู้จักการเดา คาดการเหตุการณ์ในอนาคต และการสื่อสาร ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการพูดในการนำ เสนอชิ้นงานของตนในแต่ละสัปดาห์ ส่งผลให้ ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นสนุกสนาน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างการทำกิจกรรมการ เรียนการสอน ได้ค้นพบและแสวงหาความรู้ด้วย ตนเอง ตลอดจนได้พัฒนาความในแต่ละทักษะ เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากทักษะทั้ง 5 นั้นเป็นทักษะ

ที่สามารถใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Newman (2008) กล่าวว่า นอกเหนือจากกระบวนการคิดทั้ง 5 ของ รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนนั้น ผู้เรียนจะได้รับการฝึกฝน พัฒนาความฉลาด หรือ คิดวิธีการแก้ไขปัญหาในโลกของการทำงานได้โดย นำรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน เป็นแนวทางในการนำไปสู่การเป็นผู้สร้างสรรค์ นักตัดสินใจ นักวางแผน นักพยากรณ์และนักการ สื่อสารที่ดี อีกทั้งยังกำหนดทิศทางให้ผู้เรียนมุ่งเน้น สิ่งที่น่าสนใจภายใต้ปัญหาของโลกแห่งความจริงตาม กระบวนการของการศึกษาหาความรู้และวิธีการแก้ ปัญหา พร้อมทั้งเป็นการพัฒนาความเป็นมืออาชีพ ให้กับผู้เรียน

การสอนพูดด้วยวิธีการสอนแบบปกติ คือ การสอนที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ปฏิบัติการกรรมการเรียน ตามที่ผู้สอนได้เตรียมการสอนไว้และปรากฏอยู่ใน บทเรียนที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยใช้กระบวนการ แบบ 3 P คือ (1) ชี้นำเสนอ โดยผู้สอนเป็นผู้นำ เข้าสู่บทเรียนตามหัวข้อในแต่ละสัปดาห์ที่กำหนดไว้ (2) ฝึก ผู้เรียนฝึกสนทนาตามผู้สอนและบทเรียน และ (3) ชี้นำไปใช้ ผู้เรียนจับคู่หรือกลุ่ม แสดง บทบาทสมมติตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ ซึ่ง เป็นการจัดการเรียนการสอนแบบทั่วไปที่มุ่งเน้น ผลสัมฤทธิ์จากชิ้นงานที่ผู้เรียนนำเสนอ ไม่ได้ผ่าน กระบวนการคิดหรือทักษะอื่น ๆ มากนัก

หลังจากที่ผู้เรียนทั้ง 2 กลุ่ม ได้ทำการสอบ ก่อนและหลังเรียน พบว่าหลังจากที่ผู้เรียนได้พัฒนา ทักษะการพูดโดยใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความ สามารถของผู้เรียน มีพัฒนาการด้านการพูดที่ดีขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับค่าคะแนนเฉลี่ยจากการสอบพูด ปากเปล่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการพัฒนาขีด

ความสามารถของผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ แสดงว่าหลังจากที่ได้เรียนโดยรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนผู้เรียนพัฒนาการด้านการพูดภาษาอังกฤษสูงขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยได้มีการแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนทราบผลที่จะได้รับจากการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจสามารถเรียนรู้กระบวนการของรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน ในการดำเนินกิจกรรมในชั้นเรียนผู้วิจัยเน้นการเรียนแบบร่วมมือ โดยการทำกิจกรรมแบบรายคู่และรายกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน ทั้งนี้ ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าบรรยากาศในชั้นเรียนระหว่างผู้เรียนและผู้สอนเป็นไปด้วยดี ผนวกกับใช้แนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลวรรณ โดมศรีฟ้า (2551) ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมการพูดเพื่อการสื่อสารในการพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียน พบว่า กิจกรรมการพูดเพื่อการสื่อสารมีความหลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกับในชีวิตประจำวันซึ่งผู้เรียนได้ฝึกใช้ภาษาและนำความรู้ไปประยุกต์ในสถานการณ์จริง และผู้เรียนสามารถสนทนาอย่างคล่องแคล่วมีความชำนาญ ตั้งใจ และกระตือรือร้นระหว่างการทำกิจกรรมและ Richards (2006) ได้กล่าวไว้ว่าการเรียนภาษาให้เกิดประสิทธิผล คือ การเรียนรู้ด้วยวิธีที่ทำให้บทบาทของครูและผู้เรียนเปลี่ยนไป โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนและใช้ภาษาอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า จากกระบวนการสอนของ

รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนนั้น ได้มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งสอดคล้องกับการเรียนการสอนในปัจจุบันที่ต้องการพัฒนาให้ผู้เรียนคิดเป็น เรียนรู้ด้วยตนเองไปตลอดชีวิต อีกทั้งยังสามารถพัฒนาทักษะทางการคิด โดยเฉพาะการคิดสร้างสรรค์ โดยมีครูเปรียบเสมือนพี่เลี้ยง ที่คอยชี้แนะ ให้คำปรึกษาและสนับสนุนในการจัดกิจกรรมเรียนการสอน ดังนั้น รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน มีความสำคัญมากสำหรับผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์และเป็นทักษะที่ติดตัวผู้เรียนไปตลอด แม้จะไม่ได้เรียนในชั้นเรียนแล้วก็ตาม

2. ความคิดเห็นของนักศึกษามีต่อการเรียนโดยใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก เพราะในกระบวนการจัดการเรียนสอนโดยใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนตามกระบวนการทั้ง 5 ขั้นตอนคือ การคิดสร้างสรรค์ การตัดสินใจ การทำนายหรือพยากรณ์ การวางแผน และการสื่อสาร ส่งเสริมและส่งผลให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการกลุ่ม ผู้เรียนได้เสนอความคิดเห็นส่งเสริมให้เกิดกระบวนการคิดที่ดีขึ้น ได้รู้จักการวางแผนในการทำงานร่วมกันในชั้นเรียน ด้วยการพูดคุย อภิปรายโต้ตอบ ตลอดจนด้านการสื่อสาร ผู้เรียนได้สื่อสารผ่านการฟัง พูด อ่าน และเขียน ในด้านของเนื้อหาที่เรียนเป็นเรื่องในชีวิตประจำวัน ไม่ยากหรือง่ายเกินไป ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้พื้นฐานมาปรับใช้และอภิปรายแลกเปลี่ยนได้ง่ายขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมโภชน์ พนาवास (2537) พบว่า การนำรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนมาใช้กับวิชาภาษาอังกฤษนั้น นับว่าเหมาะสมและสอดคล้องอย่างยิ่งเพราะผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมสนับสนุนการพูดและ

ส่งเสริมทักษะทั้ง 5 ขั้นตอนได้เป็นอย่างดี เพราะวิชาภาษาอังกฤษมีเนื้อหาอิสระ ผู้สอนสามารถจัดหาเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ ทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น กล่าวโดยสรุปคือ หลังจากการใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. สาระนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ข้อเสนอแนะ

เพื่อการพัฒนาแนวคิดและวิธีสอนตามรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มดังนี้

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องการนำรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนในการพัฒนาทักษะอื่นๆ เช่น การฟัง การอ่านและการเขียน
2. ควรมีการศึกษากผลการใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนกับรายวิชาอื่น ๆ
3. ควรศึกษากผลการใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนกับผู้เรียนในระดับชั้นอื่น ๆ เช่น ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอาชีวศึกษา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ โดมศรีฟ้า. (2551). การศึกษาการใช้กิจกรรมการพูดเพื่อการสื่อสารในการพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. สาระนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชาติรี เกิดธรรม. (2546). เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. สืบค้นจาก <http://edu.vru.ac.th/sct/cheet%20downndload/2.pdf>
- นพรัตน์ ใจกาษา. (2555). การพัฒนาความสามารถด้านการพูดในโอกาสต่าง ๆ โดยใช้การสอน แบบบทบาทสมมุติ วิชาศิลปะการพูดของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ. การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ครั้งที่ 7 ในระหว่างวันที่ 30 - 31 มีนาคม 2558 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- สมเกียรติ อ่อนวิมล. (2556). ภาษาอังกฤษกับอนาคตของไทยในอาเซียน. สืบค้นจาก <https://blog.eduzones.com/wigi/81880>

- สมโภชน์ พนาวาส. (2537). การออกแบบแผนการสอนตามรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนสำหรับวิชาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2556). แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (2555-2559). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อำนาจ สมบัติยานุชิต. (2552). การใช้เนื้อหาท้องถิ่นในการเรียนรู้ภาษาแบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูด การอ่านภาษาอังกฤษและความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของนักเรียน ระดับก้าวหน้า. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาอังกฤษ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Newman, L.J. (2008). TALENTS Are UNLIMITED: It's Time to Teach Thinking Skills Again *Gifted Child Today*. 31(3), 34-44.
- Richards, C. J. (2006). *Communicative Language Teaching Today*. United States of America : Cambridge University Press.

บทความวิจัย

การมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์
ศึกษาเปรียบเทียบเทศบาลเมืองลาดสวายกับเทศบาลเมืองบึงยี่โถTHE PARTICIPATION IN PROCESS STRATEGIC PLAN A COMPARATIVE OF
LADSAWAI MUNICIPALITY AND BUENGYITHO MUNICIPALITYณัฐธา เกิดทรัพย์^{1*}, วณิศาศิริวารสกุล² และ ปฐมชนก ศิริพัชระ³Natta Kertsup^{1*}, Wanida Siriwarasakul², and Pratomchanok Siripatchara³หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร^{1,2,3}nattaa009@gmail.com^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เทศบาลเมืองลาดสวายกับเทศบาลเมืองบึงยี่โถ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์ และ 3) สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลเมืองที่มีประสิทธิภาพ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ (1) นายกเทศมนตรี (2) รองนายกเทศมนตรี (3) ปลัดเทศบาล (4) รองปลัดเทศบาล (5) สมาชิกสภาเทศบาล (6) กำนัน และ (7) ผู้ใหญ่บ้าน ของเทศบาลเมืองลาดสวายและเทศบาลเมืองบึงยี่โถ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์โดยตีความเนื้อหาและตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการการแบบสามเส้า

ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์เทศบาลเมืองลาดสวายเปรียบเทียบกับเทศบาลเมืองบึงยี่โถ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ เทศบาลเมืองลาดสวายมีส่วนร่วมโดยมีการทำประชาคม เทศบาลเมืองบึงยี่โถมีส่วนร่วมโดยมีการจัดประชุมของคณะผู้บริหารและคณะกรรมการตัวแทนชุมชนเพื่อเสนอสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน 2) การมีส่วนร่วมในกระบวนการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ เทศบาลเมืองลาดสวาย ไม่มีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ เทศบาลเมืองบึงยี่โถมีส่วนร่วมโดยนำแผนที่จัดลำดับความต้องการก่อน-หลังก่อนแล้วไปสอบถามตัวแทนประชาชนก่อนนำแผนไปสู่การปฏิบัติ และ 3) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินแผน เทศบาลเมืองลาดสวายมีส่วนร่วมโดยแต่งตั้งคนของตัวเองไม่มีตัวแทนภาคประชาชน เทศบาลเมืองบึงยี่โถมีส่วนร่วมโดยมีการทำแบบประเมิน แบบสำรวจ และแบบสัมภาษณ์ให้ชุมชนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องประเมินผลการดำเนินงานและนำมาปรับปรุงพัฒนาต่อไป

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์เทศบาลเมืองลาดสวายกับเทศบาลเมืองบึงยี่โถ ประกอบไปด้วย 1) ปัจจัยด้านความต้องการ 2) ปัจจัยด้านทัศนคติ 3) ปัจจัยด้านการรับรู้ และ 4) ปัจจัยด้านแรงจูงใจ

3. รูปแบบการมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลเมืองที่มีประสิทธิภาพ ประกอบไปด้วย การมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์ใน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1) ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการกำหนดแผน ได้แก่ การรวบรวมปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การจัดเวทีประชุมการแสดงความคิดเห็นก่อนการตัดสินใจกำหนดแผน ขั้นตอนที่ 2) การมีส่วนร่วมในการนำแผนไปปฏิบัติ ได้แก่ จัดลำดับความต้องการในการกำหนดวันดำเนินงาน และให้อำนาจในการยุติการดำเนินงานหากพบปัญหา ขั้นตอนที่ 3) การมีส่วนร่วมในการประเมินแผน ได้แก่ การเป็นคณะกรรมการประเมินแผนการกำหนดด้วยตัวชี้วัด (KPI) ในการประเมินและเพื่อพัฒนาแผนในปีต่อไป และ ขั้นตอนที่ 4) การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแผน ได้แก่ การวิเคราะห์แผนและการหาแนวทางแก้ไข

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์ เทศบาลเมืองลาดสวาย เทศบาลเมืองบึงยี่โถ

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) compare the participation in the strategic plan process for the Latsawai municipality and Buengyitho municipality, 2) study factors affecting participation in strategic plan process, 3) create model of participation in the effective municipality strategic plan process. This research was a qualitative study. The key informants were (1) the mayor, (2) the deputy mayor, (3) the municipality clerk, (4) deputy municipality clerk, (5) member of the municipality council, (6) sub-district headman, and (7) village headman, who were working for the Latsawai municipality and Buengyitho municipality. The research Instrument used in research were the interview form. The collected data was analyzed by synthesizing the content and interpretation of monitoring data by means of triangulation.

The results showed that

1) Participation in the strategic plan process of the Latsawai municipality and Buengyitho municipality were as follows: (1) participation in strategic planning, Latsawai municipality was involved in strategic planning with the community, while Buengyitho municipality conducted a meeting with the executive committee and community representatives to present the problems and needs of the community. (2) Participation in the implementation action plan, Latsawai municipality had no participation in this step while

Buengyitho municipality had offered the problems and needs of the community and prioritize the needs before putting the plan into action. (3) Participation in monitoring and evaluation, Latsawai municipality participated in monitoring and evaluation by appointing their men to the post but Buengyitho municipality had made assessment surveys and interviews to the community to help assess the results and evaluate the revised guidelines for further development.

2) Factors affecting to participation in strategic planning consisted of (1) demand (2) attitude (3) perceptions and 4) motivation.

3) Model of participation in the effective municipality strategic plan process including four stages were (1) participation in the plan including problems gathering, problem analysis, the community forum and comments before making the plan, (2) participation in implemented planning were in order to determine the date of implementation and empower to cease operations if it found a problem. (3) Participation in plan evaluation included an assessment of the plan with defined indicators (KPI) to evaluate and develop the following year planning, and (4) participation in improvement plan was plan analysis and solutions.

Keywords: strategic plan participation, Latsawai municipality, Buengyitho municipality

บทนำ

ระบบการปกครองของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับบริบทของประเทศนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นสภาพภูมิประเทศ ดินฟ้าอากาศ วัฒนธรรมนิยมประเพณี วัฒนธรรม เชื้อชาติ ภาษา และสภาพปัญหาของพื้นที่ รวมถึงการปกครองในระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น ความแตกต่างนี้ ย่อมนำไปสู่การบริหารจัดการที่แตกต่างออกไป การบริการสาธารณะโดยรัฐบาลซึ่งตั้งอยู่ที่ส่วนกลางจึงมีอาจตอบสนองความต้องการที่หลากหลายกันนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อการแก้ไขปัญหาของแต่ละท้องถิ่น (วิชชุกร นาคธน, 2550) การปกครองท้องถิ่นเป็นการที่ประชาชนในแต่ละ

ท้องถิ่นสามารถใช้อำนาจของตนได้ตามกฎหมาย เพื่อดำเนินการบริหารจัดการกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และบริการสาธารณะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจ และความสงบเรียบร้อยภายในเขตท้องถิ่นของตนเองโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งในด้านการบริหารงบประมาณและบุคลากร แต่ยังคงอยู่ภายใต้ความควบคุมดูแลของรัฐบาลระดับชาติ มิได้แยกตัวออกเป็นอิสระจากความป็นรัฐชาติ

การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองซึ่งหน่วยการปกครองท้องถิ่นได้มีการเลือกตั้งโดยอิสระเพื่อเลือกผู้ที่มีหน้าที่บริหารการปกครองท้องถิ่น มีอำนาจอิสระพร้อมความรับผิดชอบซึ่งตนสามารถที่จะใช้ได้โดยปราศจากการควบคุมของ

หน่วยการบริหารราชการส่วนกลางหรือภูมิภาค แต่
ทั้งนี้หน่วยการปกครองท้องถิ่นยังต้องอยู่ภายใต้บท
บังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศ ไม่ได้กลายเป็น
รัฐอิสระใหม่แต่อย่างใด(Mongtagu, 1984)
การปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยมีมา
ตั้งแต่ พ.ศ. 2495 ซึ่งเรียกว่าสุขาภิบาล จากนั้นได้
มีพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะสุขาภิบาลเป็น
เทศบาลใน พ.ศ. 2542 การปกครองส่วนท้องถิ่นมี
2 รูปแบบ คือ (1) การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบ
ทั่วไป เป็นรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีอยู่
ในทุกจังหวัดทั่วประเทศ ได้แก่เทศบาล องค์การ
บริหารส่วนตำบล (อบต.) และองค์การบริหาร
ส่วนจังหวัด (อบจ.) (2) การปกครองส่วนท้องถิ่น
รูปแบบพิเศษ มีระบบการบริหารจัดการที่ต่างจาก
รูปแบบทั่วไป ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และเมือง
พัทยา ซึ่งการปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 2 รูปแบบมี
ความแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ
สังคมการเมืองและวัฒนธรรม แต่มีส่วนที่เหมือนกัน
คือ โครงสร้างการบริหารงานขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น ตามกระบวนการกระจายอำนาจ
ส่วนใหญ่่มักจะนึกถึงการใช้ทรัพยากรในการสร้าง
ความเจริญให้กับท้องถิ่นด้วยการแบ่งทรัพยากร
และอำนาจจากรัฐบาลกลาง หรือในกรณีที่มีส่วน
ภูมิภาค คือ การลดอำนาจจากส่วนภูมิภาคลง จาก
นั้นมุ่งเน้นถึงการแบ่งเบาภาระเพื่อให้ท้องถิ่นจัดการ
เรื่องของตนเอง ที่สำคัญที่สุดคือเรื่องเกี่ยวกับ
สาธารณสุข โภคสาธารณสุข การเก็บขยะ การดูแล
ปัญหาเรื่องปัจจัยสี่ และการจัดเก็บภาษีโดยการออก
บทบัญญัติท้องถิ่น ซึ่งเป็นงานในความดูแลของ
คลังส่วนท้องถิ่น ดังนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
ที่ประสบความสำเร็จและดำเนินการด้วยดีย่อมจะ
ส่งผลในทางบวกต่อการพัฒนาระบบการปกครอง

แบบประชาธิปไตยในระดับชาติ

การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีการจัดทำ
แผนยุทธศาสตร์ของตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับ
บริบทของท้องถิ่นของตนเอง แผนยุทธศาสตร์
หมายถึง วิธีการที่ถูกนำมาใช้ในการดำเนินงาน
ขององค์การและนำมาใช้ในการแข่งขันทางธุรกิจ
เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่องค์การได้กำหนดไว้ แต่
อาจเปลี่ยนแปลงได้หากสภาพแวดล้อมมีการ
เปลี่ยนแปลงไป ประกอบไปด้วย การบริหารจัดการ
แผนยุทธศาสตร์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็น
กระบวนการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงาน
ของท้องถิ่นกระบวนการหนึ่ง ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์
ที่ลุ่มลึกหรือแยบยลเพื่อกำหนดทิศทาง แนวทาง
แผนงาน กระบวนการในการดำเนินงาน และการ
ควบคุมตรวจสอบ ให้สอดคล้อง และเหมาะสม
กับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ พร้อมทั้งใช้
ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้ เพื่อ
ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารและเพื่อให้
บรรลุเป้าหมายเฉพาะของหน่วยงาน

นอกจากนี้ การบริหารจัดการยุทธศาสตร์
เป็นสิ่งสำคัญในการบริหารจัดการขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การบริหารกิจการ
บ้านเมืองที่ดีนั้นเกิดผลสัมฤทธิ์ได้มากที่สุด จึงนำ
หลักการบริหารจัดการยุทธศาสตร์แบบมีส่วนร่วม
ของประชาชนมาประยุกต์ใช้ การมีส่วนร่วมของ
ประชาชนไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ
แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การมีส่วนร่วมโดยตรง
และการมีส่วนร่วมโดยผ่านตัวแทน การมีส่วนร่วม
โดยตรงก็คือการที่ประชาชนสามารถเข้าร่วมคิด
ตัดสินใจหรือกระทำการใด ๆ ในทางการเมืองหรือ
กิจกรรมต่าง ๆ ตามสิทธิที่กำหนดไว้ในกฎหมาย
ส่วนการมีส่วนร่วมโดยผ่านตัวแทนหรืออาจเรียก

กันโดยทั่วไปว่า การมีส่วนร่วมโดยทางอ้อมคือ การใช้สิทธิใด ๆ โดยผ่านผู้แทนซึ่งได้รับมอบหมาย ในลักษณะฉันทานุมัติ ด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน เช่น ลงมติ หรือเลือกตั้ง เพื่อให้เป็นตัวแทนไปกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งในนามของประชาชน (วิชชุกรนาครน, 2550) การบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังที่ได้อธิบายไปแล้วในเบื้องต้น ได้ส่งผลต่อการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านงบประมาณ ซึ่งจากเดิมที่เคยอยู่ภายใต้การบริหารราชการส่วนกลาง และภูมิภาคให้ถูกกระจายลงสู่ท้องถิ่น ความก้าวหน้าของการกระจายอำนาจในประเทศไทย มีผลต่อการนำหลักการบริหารยุทธศาสตร์มาใช้ซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยของการวางแผนยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก องค์กร องค์กรประกอบของแผนยุทธศาสตร์ควรมีความสอดคล้องกลมกลืนกันทุกด้านเพื่อเป็นปัจจัยเกื้อหนุนซึ่งกันและกันช่วยให้องค์การมีทิศทางและแนวทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน มีความสามารถในการแข่งขัน สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทั้งจากสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในองค์กร และในท้ายที่สุดจะช่วยให้้องค์การมีสมรรถนะสูงและสามารถบรรลุเป้าหมายขององค์กร

แผนยุทธศาสตร์หากขาดการมีส่วนร่วมจะก่อให้เกิดปัญหาต่อการบริหารจัดการในเรื่อง 1) การวางแผนงาน 2) การตัดสินใจ 3) การปฏิบัติงาน 4) การสนับสนุน 5) การรับข้อมูลข่าวสาร 6) การติดตามงาน เห็นได้จากเทศบาลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ขาดการมีส่วนร่วมทำให้

เกิดปัญหาในปัจจุบันซึ่งจำแนกออกเป็น 6 มิติ คือ 1) ปัญหาด้านโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) ปัญหาด้านการถ่ายโอนภารกิจหน้าที่ 3) ปัญหาด้านการคลังท้องถิ่น 4) ปัญหาด้านการบริหารงานบุคคล 5) ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และ 6) ปัญหาด้านกระบวนการกำกับดูแล (ไททัศน์ มาลา, 2554)

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมของบุคคลต่าง ๆ ในการตัดสินใจ การดำเนินการร่วมคิด ร่วมฟัง ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสำรวจปัญหา ร่วมลงทุน ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ ป้องกันและแก้ไขปัญห และร่วมประเมินผล ในกิจการใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อบุคคล ทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อพัฒนาความสามารถของตนเองและเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ตามวัตถุประสงค์ที่กลุ่มบุคคลได้ร่วมกันกำหนดไว้ (พงศ์พันธ์ แก้วทาวงษ์, 2550)

การมีส่วนร่วมจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุทธศาสตร์ ก็ต่อเมื่อมีการเห็นพ้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลง จะทำให้เกิดความคิดริเริ่มโครงการและกระบวนการยุทธศาสตร์ เพื่อเป็นทางในการปฏิบัติ เหตุผลแรกของการที่มีคนมารวมกันได้ควรจะต้องมีการตระหนักว่าการกระทำทั้งหมด ที่ทำโดยกลุ่มผู้นำชุมชน หรือกระทำผ่านองค์กร ดังนั้นผู้นำชุมชน องค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้ (ยุพาพร รูปงาม, 2545) การมีส่วนร่วมในกระบวนการยุทธศาสตร์เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วม ซึ่งมีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วม เช่น การให้

ข้อมูลข่าวสารการรับฟังความคิดเห็นความร่วมมือ และการเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์ ศึกษาเปรียบเทียบเทศบาลเมืองลาดสวายกับเทศบาลเมืองบึงยี่โถ เนื่องจากเทศบาลเมืองบึงยี่โถ เป็นเทศบาลที่เป็นต้นแบบในการศึกษารูปแบบเทศบาลที่มีการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับสูง มีผลการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา คือ ดำเนินงานให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการติดตามการดำเนินงานและประเมินผลเมื่อสิ้นปีมีความสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ในขณะที่เทศบาลเมืองลาดสวาย เป็นกรณีศึกษาในส่วนของเทศบาลที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์น้อย ทำให้ชาวชุมชนลาดสวายมีปัญหาในเทศบาลอย่างต่อเนื่อง ปัญหาในการดำเนินงานของเทศบาลเมืองลาดสวายที่พบ คือ 1) ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน และ 2) ปัญหาการบริหารจัดการ ผู้วิจัยจึงศึกษาเทศบาลทั้ง 2 เทศบาล เพื่อเปรียบเทียบความเหมือน และ/หรือ ความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์ ศึกษาเปรียบเทียบเทศบาลเมืองลาดสวายกับเทศบาลเมืองบึงยี่โถ ผลที่ได้จากการวิจัยจะนำมาสู่ การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแผนยุทธศาสตร์ ด้านการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพที่เหมาะสมกับเทศบาลเมือง เพื่อใช้เป็นแนวทางให้เทศบาลเมืองต่าง ๆ นำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการแผนยุทธศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์เทศบาลเมืองลาดสวายกับเทศบาลเมืองบึงยี่โถ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์เทศบาลเมืองลาดสวายกับเทศบาลเมืองบึงยี่โถ
3. เพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลเมืองที่มีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการแผนยุทธศาสตร์เทศบาลเมืองลาดสวายกับเทศบาลเมืองบึงยี่โถ
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการแผนยุทธศาสตร์เทศบาลเมืองลาดสวายกับเทศบาลเมืองบึงยี่โถ
3. ได้รูปแบบการมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลเมืองที่มีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการวิจัย**1. ขอบเขตด้านเนื้อหา**

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์ศึกษาเปรียบเทียบเทศบาลเมืองลาดสวายกับเทศบาลเมืองบึงยี่โถ เป็นการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์เทศบาลเมืองลาดสวายกับเทศบาลเมืองบึงยี่โถ โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาวิจัยในประเด็น ดังนี้ 1) แผนยุทธศาสตร์ 2) กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงานภาครัฐและ 3) การมีส่วนร่วมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม

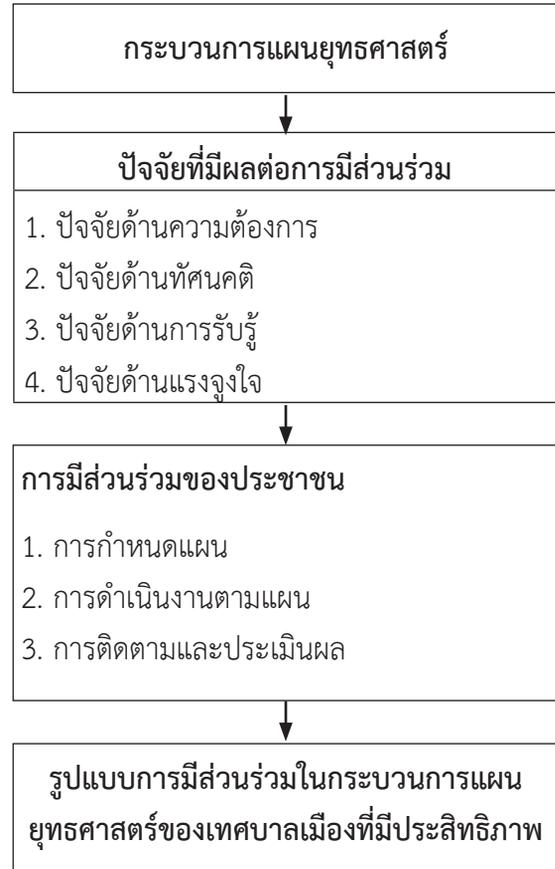
2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

2.1 พื้นที่ศึกษา คือ เขตเทศบาลเมืองลาดสวาย และเขตเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) นายกเทศมนตรี 2) รองนายกเทศมนตรี 3) ปลัดเทศบาล 4) รองปลัดเทศบาล 5) สมาชิกสภาเทศบาล 6) กำนัน และ 7) ผู้ใหญ่บ้าน ของเทศบาลเมืองลาดสวายและเทศบาลเมืองบึงยี่โถ

3. ขอบเขตด้านเวลา

ใช้ระยะเวลาในการศึกษาระหว่างเดือน พฤษภาคม 2558 ถึง เดือนธันวาคม 2558

กรอบแนวคิดของการวิจัย**ระเบียบวิธีวิจัย**

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์ ศึกษาเปรียบเทียบเทศบาลเมืองลาดสวายกับเทศบาลเมืองบึงยี่โถ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาล รองปลัดเทศบาล และสมาชิกสภาเทศบาล ของเทศบาลเมืองลาดสวาย จำนวน 8 คน และเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จำนวน 8 คน กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ของเทศบาลเมืองลาดสวาย มี 11 หมู่บ้าน จำนวน 12 คน และเทศบาลเมืองบึงยี่โถ มี 4 หมู่บ้าน จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 33 คน และเครื่องมือที่ใช้ในการ

วิจัยในครั้งนี้ คือ 1) แบบสัมภาษณ์เพื่อสัมภาษณ์สมาชิกสภาเทศบาล 2) แบบสัมภาษณ์เพื่อสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้นำชุมชน มีรูปแบบการสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้างปลายเปิดโดยการสัมภาษณ์รายละเอียดการวิจัยดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ตรวจสอบข้อมูลที่เก็บรวบรวมด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล และใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการจัดเตรียมข้อมูลเพื่อให้สามารถนำไปวิเคราะห์ได้ง่ายขึ้น เช่น การจำแนกหมวดหมู่ของข้อมูล 1) ข้อมูลทฤษฎีจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และ 2) ข้อมูลปฐมภูมิ จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การตีความ และการพรรณนาความในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

3. การยืนยันรูปแบบ

การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลเมืองที่มีประสิทธิภาพ หลังจากผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลเมืองที่มีประสิทธิภาพแล้ว ผู้วิจัยได้นำรูปแบบมายืนยันกับผู้บริหารของเทศบาลเมืองลาดสวายกับเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จำนวน 16 คน โดยใช้แบบยืนยัน คือแบบสอบถามนั้นจะประกอบไปด้วยคำถามเห็นด้วยกับรูปแบบหรือไม่เห็นด้วยกับรูปแบบพร้อมให้ระบุข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง เพื่อนำผลมาสรุปและปรับปรุงรูปแบบการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำ

แผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลเมืองที่มีประสิทธิภาพต่อไป

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการวางแผนเทศบาลเมืองลาดสวายเปรียบเทียบกับเทศบาลเมืองบึงยี่โถ พบว่า เทศบาลเมืองลาดสวายประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนยุทธศาสตร์ ในขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ (1) การมีส่วนร่วมในการวางแผนยุทธศาสตร์ เทศบาลเมืองลาดสวายมีส่วนร่วมในการวางแผนยุทธศาสตร์ โดยมีการทำประชาคมเพื่อเสนอแผนยุทธศาสตร์ของคณะผู้บริหารให้ชุมชนและหมู่บ้านรับทราบในการวางแผนยุทธศาสตร์เท่านั้น แต่เทศบาลเมืองบึงยี่โถมีการจัดประชุมของคณะผู้บริหารและคณะกรรมการตัวแทนชุมชนเพื่อเสนอสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนแล้วนำมาวางแผนยุทธศาสตร์ (2) การมีส่วนร่วมในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ เทศบาลเมืองลาดสวายไม่ได้ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติเพียงแต่นำแผนเสนอต่อที่ประชุมสภาเพื่อพิจารณาแผน และบรรจุเป็นแผนที่จะนำไปปฏิบัติ แต่เทศบาลเมืองบึงยี่โถมีการเสนอสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนเพื่อจัดลำดับความต้องการก่อน-หลังก่อนนำแผนไปสู่การปฏิบัติในรูปแบบของคณะกรรมการก่อนเสนอแผน เพื่ออนุมัติและประกาศใช้พร้อมทั้งมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบ (3) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เทศบาลเมืองลาดสวายมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล โดยองค์กรมีการคัดเลือกคณะกรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิมาติดตามและประเมินผลงานจาก

เฉพาะภายในองค์กร แต่เทศบาลเมืองบึงยี่โถมีการทำแบบประเมิน แบบสำรวจ และแบบสัมภาษณ์ให้ชุมชนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ช่วยกันประเมินเพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขและเสนอแนวทางการพัฒนาต่อไปดังตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์เทศบาลเมืองลาดสวายกับเทศบาลเมืองบึงยี่โถ

รายการ	เทศบาลเมือง ลาดสวาย	เทศบาลเมือง บึงยี่โถ	ความแตกต่าง
1. การมีส่วนร่วมใน การวางแผน ยุทธศาสตร์	- ประชาชนมีส่วนร่วม ในการจัดเวทีประชาคม - ประชาชนมีส่วนร่วม ในการกำหนดแผนงาน และโครงการ	- ประชาชนมีส่วนร่วม ในการจัดเวทีประชาคม - ประชาชนมีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็น - ประชาชนมีส่วนร่วม ในการรวบรวมปัญหา	เทศบาลเมืองทั้งสองแห่งมีการจัดเวที ประชาคมมีเหมือนกันทั้งในส่วนของ เวทีประชาชนและบุคลากรท้องถิ่น เพื่อ การแสดงความคิดเห็นและกำหนดแผน กิจกรรมต่อไป
2. การมีส่วนร่วมใน การนำแผนไปสู่ การปฏิบัติ	- ประชาชนมีส่วนร่วม ในการจัดโครงการและ กิจกรรมกับเทศบาล - ประชาชนมีส่วนร่วม ในการสนับสนุนการทำ กิจกรรม โดยเข้าร่วม กิจกรรม	- ประชาชนมีส่วนร่วม ในการร่วมกันนำแผนไป ปฏิบัติและรับผิดชอบ - ประชาชนมีส่วนร่วม ในการประชาสัมพันธ์ - ประชาชนมีส่วนร่วม ในการประสานงาน ทั้งภายในและภายนอก	เทศบาลเมืองลาดสวายมีความแตกต่าง กับเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จากเทศบาลลาด สวายไม่ได้ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน การนำแผนไปสู่การปฏิบัติมีเพียงแต่ให้ ประชาชนเสนอปัญหาและความต้องการ แต่ก็สนับสนุนการทำโครงการกิจกรรม แตกต่างกับเทศบาลเมืองบึงยี่โถให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการนำแผน ไปปฏิบัติร่วมรับผิดชอบด้วยกัน และยังมี มีการประชาสัมพันธ์ ประสานงาน ให้ ชุมชนได้รู้การดำเนินโครงการหรือ กิจกรรมต่างๆ
3. การมีส่วนร่วมในการ ติดตามและ ประเมินผล	- ประชาชนไม่มี ส่วนร่วมในการคัดเลือก คณะกรรมการและ ผู้ทรงคุณวุฒิ แต่จะ เป็นผู้บริหารเท่านั้นที่ คัดเลือกตามมติที่ประชุม - ประชาชนไม่มีส่วนร่วม ในการประเมินผลงาน เฉพาะภายในองค์กร	- ประชาชนมีส่วนร่วมใน การทำแบบประเมินผล แบบสำรวจ และแบบ สัมภาษณ์ - ประชาชนมีส่วนร่วมใน ผู้ประเมิน ได้แก่ ผู้ที่มี ส่วนเกี่ยวข้อง	เทศบาลเมืองลาดสวายมีความแตกต่าง กับเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จากเทศบาล เมืองลาดสวายมีการคัดเลือกคณะ กรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมิน ผลงานเฉพาะภายในองค์กรเท่านั้น แตกต่างกับเทศบาลเมืองบึงยี่โถ มีการ ทำแบบประเมินผลแบบสำรวจ และแบบ สัมภาษณ์ และผู้ประเมิน นั่นก็คือ ผู้ที่มี ส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ประชาชน เป็นต้น

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์เทศบาลเมืองลาดสวายกับเทศบาลเมืองบึงยี่โถ มี 4 ปัจจัย ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านความต้องการ ประกอบด้วย การวางแผนยุทธศาสตร์ของท้องถิ่นการหาทางเลือกที่ดีที่สุด การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (2) ปัจจัยด้านทัศนคติ ประกอบด้วย กระแสโลกาภิวัตน์ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน กระบวนทัศน์ด้านบริหารความรับผิดชอบในการตัดสินใจ และความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน (3) ปัจจัยด้านการรับรู้ ประกอบด้วย ความเข้าใจในแผนยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการให้ข้อมูลข่าวสารการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และการพัฒนาทักษะและศักยภาพทุกระดับ (4) ปัจจัยด้านแรงจูงใจ ประกอบด้วย ผู้นำ การวางแผนงาน และการกำหนดยุทธศาสตร์

3. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลเมืองที่มีประสิทธิภาพ คือ (1) การมีส่วนร่วมในการกำหนดแผน ได้แก่ การรวบรวมปัญหา การวิเคราะห์ข้อมูลการจัดเวทีประชุมการแสดงความคิดเห็น และการตัดสินใจ (2) การมีส่วนร่วมในการนำแผนไปปฏิบัติ ได้แก่ การจัดหมวดหมู่ความต้องการ การประสานงานทั้งภายในและภายนอก การกระจายอำนาจตัดสินใจ การประชาสัมพันธ์ และการทำงานเป็นทีม (3) การมีส่วนร่วมในการประเมินแผน ได้แก่ การแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามการประเมินผลด้วยตัวชี้วัด KPI และ BSC และการติดตามและประเมินผล (4) การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแผน ได้แก่ การวิเคราะห์แผนและการหาแนวทางแก้ไข

อภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์เทศบาลเมืองลาดสวายกับเทศบาลเมืองบึงยี่โถพบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผนยุทธศาสตร์ เทศบาลเมืองลาดสวายมีส่วนร่วมในการวางแผนยุทธศาสตร์โดยมีการทำประชาคมเพื่อเสนอแผนยุทธศาสตร์ของคณะผู้บริหารให้ชุมชนและหมู่บ้านรับทราบในการวางแผนยุทธศาสตร์เท่านั้น แต่เทศบาลเมืองบึงยี่โถมีการจัดประชุมของคณะผู้บริหารและคณะกรรมการตัวแทนชุมชนเพื่อเสนอสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนแล้วนำมาวางแผนยุทธศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กำไลทิพย์ เศรษฐวิชัย (2546) คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแม่บทชุมชน และเมื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคมเศรษฐกิจของประชาชนกับการมีส่วนร่วม และตำแหน่งทางสังคม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแม่บทชุมชน 2) การมีส่วนร่วมในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ เทศบาลเมืองลาดสวายไม่ได้ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติเพียงแต่นำแผนเสนอต่อที่ประชุมสภาเพื่อพิจารณาแผน และบรรจุเป็นแผนที่จะนำไปปฏิบัติ แต่เทศบาลเมืองบึงยี่โถมีการเสนอสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนเพื่อจัดลำดับความต้องการก่อน-หลังก่อนนำแผนไปสู่การปฏิบัติในรูปแบบของคณะกรรมการก่อนเสนอแผน เพื่อนุมัติและประกาศใช้พร้อมทั้งมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ถนอมศักดิ์รวมธรรม (2549) ที่ว่าความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนและสังคม เกิดจากการสื่อสารการ

ประชาสัมพันธก่อให้เกิดความต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาาร่วมกันของคนในชุมชน และ 3) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เทศบาลเมืองลาดสวายมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล โดยองค์กรมีการคัดเลือกแต่งตั้งคณะกรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิตามติดตามและประเมินผลงานการดำเนินการจากบุคคลเฉพาะภายในองค์กร ส่วนเทศบาลเมืองบึงยี่โถมีการติดตามประเมินผลโดยมีการจัดทำแบบประเมิน แบบสำรวจ และแบบสัมภาษณ์ให้ชุมชนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ช่วยกันประเมินเพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขและเสนอแนวทางเพื่อการพัฒนาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพฑูรย์ อินทพิบูลย์ (2551) ที่ว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์เกิดจากการร่วมรับรู้ ส่งผลให้เกิดการร่วมปฏิบัติการและดำเนินงาน และการติดตามและประเมินผล

จากวัตถุประสงค์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์เทศบาลเมืองลาดสวายกับเทศบาลเมืองบึงยี่โถพบว่า 1) ปัจจัยด้านความต้องการ ประกอบด้วย การวางแผนยุทธศาสตร์ของท้องถิ่น การหาทางเลือกที่ดีที่สุดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน 2) ปัจจัยด้านทัศนคติ ประกอบด้วย กระแสโลกาภิวัตน์ ความเจริญก้าวหน้าของ เทคโนโลยีสารสนเทศ การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน กระบวนทัศน์ด้านบริหาร ความรับผิดชอบในการตัดสินใจ และความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน 3) ปัจจัยด้านการรับรู้ ประกอบด้วย ความเข้าใจในแผนยุทธศาสตร์ การมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจ การพัฒนาความรู้ความเข้าใจใน การให้ข้อมูลข่าวสาร การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามา

มีส่วนร่วม และการพัฒนาทักษะและศักยภาพทุกระดับ และ 4) ปัจจัยด้านแรงจูงใจ ประกอบด้วย ผู้นำ การวางแผนงาน และการกำหนดยุทธศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Cohen & Uphoff (1977) ที่ว่ากลุ่มปัจจัยที่เป็นบริบทของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทที่เกี่ยวข้องกับผู้ออกแบบโครงการ ผู้นำโครงการไปปฏิบัติ และผู้ประเมินโครงการ 6 กลุ่มปัจจัย คือ 1) ปัจจัยด้านกายภาพและชีวภาพ 2) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ 3) ปัจจัยทางการเมือง 4) ปัจจัยทางด้านสังคม 5) ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม และ 6) ปัจจัยทางด้านประวัติความเป็นมา

จากวัตถุประสงค์ รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลเมืองที่มีประสิทธิภาพ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการกำหนดแผน ได้แก่ การรวบรวมปัญหา การวิเคราะห์ข้อมูล การจัดเวทีประชุม การแสดงความคิดเห็น และการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการนำแผนไปปฏิบัติ ได้แก่ การจัดหมวดหมู่ความต้องการ การประสานงานทั้งภายในและภายนอก การกระจายอำนาจการตัดสินใจ การประชาสัมพันธและการทำงานเป็นทีม 3) การมีส่วนร่วมในการประเมินแผน ได้แก่ การแต่งตั้งคณะกรรมการติดตาม การประเมินผลด้วยตัวชี้วัด KPI และ BSC และการติดตามและประเมินผล และ 4) การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแผน ได้แก่ การวิเคราะห์แผนและการหาแนวทางแก้ไข ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Cohen & Uphoff (1977) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมโดยทั่วไปในขั้นตอนการวางแผนและตัดสินใจ ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นการตัดสินใจและวางแผนได้เพียงอย่างเดียว ยังใช้การวางแผนและตัดสินใจควบคู่ไปกับขั้นตอนการปฏิบัติการ

ด้วย การวางแผนและตัดสินใจยังเกี่ยวข้องกับ ประชาชนในเรื่องของการรับผลประโยชน์ และการตรวจสอบและประเมินผล ในกิจการพัฒนา จะเห็นว่าการวางแผนและตัดสินใจนั้นเกี่ยวข้องกับ เกือบโดยตรงกับการปฏิบัติ และก็เกี่ยวข้องกับ ผลประโยชน์ และการตรวจสอบและประเมินผล ด้วยนอกจากนี้ก็จะมีผลสะท้อนกลับจากการตรวจสอบและประเมินผลและการปฏิบัติการกลับไปสู่ การตัดสินใจอีกด้วย และยังสอดคล้องกับงานวิจัย ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ (2555) ที่กล่าวถึงกระบวนการจัดทำแผนในทุกขั้นตอนการวางแผนยุทธศาสตร์ ส่วนใหญ่มี กระบวนการที่เริ่มต้นด้วยขั้นตอนการเตรียมการซึ่งเป็นขั้นตอนของการสร้างความเข้าใจร่วมกันถึง เหตุผล ความจำเป็นที่จะต้องมีการจัดทำแผน ยุทธศาสตร์การให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการจัดทำ แผน กระบวนการจัดทำแผน เพื่อให้บุคลากรได้มี ส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนโดยทั่วไปมักจะ ใช้รูปแบบการระดมสมองจากกระบวนการ มีส่วนร่วมกันคิด ร่วมกันทำ บนพื้นฐานความมี เหตุผล และบรรยากาศที่สร้างสรรค์ กระบวนการ ปฏิบัติงานที่มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีอยู่ 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวางแผนยุทธศาสตร์ ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ SWOT ขั้นตอนที่ 2 การ กำหนดวิสัยทัศน์ ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดพันธกิจ ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดเป้าประสงค์/เป้าหมาย ขั้นตอนที่ 5 ค่านิยม (Values) และขั้นตอนที่ 6 การ กำหนดกลยุทธ์ โดยการใช้ BCG Model 2) การนำ ยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ ได้แก่ การแปลงยุทธศาสตร์ไป สู่การปฏิบัติ โดยอาศัยแผนปฏิบัติการเป็นเครื่องมือ สำหรับใช้เป็นแนวปฏิบัติสำหรับส่วนงานต่าง ๆ ให้

เป็นไปอย่างสอดคล้องประสานกัน ทั้งในแง่ทิศทางและ จังหวะเวลา โดยการจัดทำแผนปฏิบัติการนั้นอาจใช้ รูปแบบต่าง ๆ กันได้หลายแบบ และ 3) การควบคุม ติดตามและประเมินผลมี balanced scorecard (BSC) เป็นเครื่องมือทางการบริหารที่เชื่อมโยงการ วัดผลกับวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ขององค์กร และ ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานหลัก (Key Performance Indicators – KPIs) ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานหลัก ที่ดีต้องมีความถูกต้อง เหมาะสม และสามารถ โน้มน้าวให้ทุกคนในองค์กรและผู้มีส่วนได้เสีย ประโยชน์ตลอดจนสาธารณชนเชื่อถือผลงานที่วัด จากตัวชี้วัดเหล่านี้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ ในการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมใน กระบวนการแผนยุทธศาสตร์ ศึกษาเปรียบเทียบ เทศบาลเมืองลาดสวายกับเทศบาลเมืองบึงยี่โถเพื่อ ให้เกิดประโยชน์จากผลวิจัยได้ดังนี้

เทศบาลเมืองลาดสวายและเทศบาลเมือง บึงยี่โถ ควรนำผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ที่มีความ สอดคล้องกับการทำประชาคม และการจัดประชุม ของคณะผู้บริหารและคณะกรรมการตัวแทนชุมชน เสนอสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำ แผนยุทธศาสตร์แล้วนำไปปรับใช้ในการปฏิบัติงาน และประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม เทศบาลเมืองลาดสวาย และเทศบาลเมืองบึงยี่โถและเทศบาลเมืองอื่น ๆ ที่ มีกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ เพื่อให้บรรลุ เป้าหมายของเทศบาล และบรรลุเป้าหมายเพื่อการ ที่จะเข้าไปช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

และเทศบาลมากขึ้นและมีเป้าหมายร่วมกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยถึงเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินแผนที่เหมาะสมว่าควรมีลักษณะหรือองค์ประกอบใดบ้าง

2. ศึกษาเรื่องผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานตามแผนทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพและหาแนวทางในการเพิ่มผลสัมฤทธิ์

เอกสารอ้างอิง

กองนโยบายและแผน. (2555). **เทคนิคการจัดทำแผนยุทธศาสตร์**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.

กำไลทิพย์ เศรษฐวิชัย. (2546). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนแม่บทชุมชนศึกษากรณี: ตำบลท่าแค อำเภอเมืองจังหวัดพัทลุง**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขานโยบายและการวางแผนสังคม มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ถนอมศักดิ์ รวมธรรม. (2549). **ยุทธศาสตร์การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ปี 2549**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

ไททัศน์ มาลา. (2554, กรกฎาคม). **การปกครองท้องถิ่นไทยในระยะเปลี่ยนผ่าน. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์**.1(2), 32-33.

พงศ์พันธ์ แก้วหาวงค์. (2550).**การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน**

ในสถานศึกษาอำเภอหนองสองห้องสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ไพฑูริย์ อินทพิบูลย์. (2551). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.

ยุพาพร รุ่งงาม. (2545). **การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานประมาณในการปฏิรูประบบราชการ**. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

วิษุกร นาคธน.(2550). **การปกครองท้องถิ่นไทย. พระนครศรีอยุธยา: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.**

Cohen, John M. and Uphoff, Norman T. (1977). **Rural Development Participation: Concepts and Measures for Project Design, Implementation and Evaluation**. New York: the Rural Development Committee Center for international studies, Cornell University.

Mongtagu, Harris G. (1984). **Comparative Local Government**. Great Britain: William Brendon and Son Ltd.

บทความวิจัย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน
ของพนักงานบริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด

FACTORS AFFECTING EMPLOYEES' PERFORMANCE EFFICIENCY
OF SIAM HITACHI ELEVATOR CO., LTD.

ธเนศ บุตรอำ

Thanes Bootra-Am

หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
thanesbootraam@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและปัจจัยในการปฏิบัติงานของพนักงาน 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลปัจจัยในการปฏิบัติงานที่มีผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานบริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัดจำนวน 235 คน โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติทดสอบที ค่าสถิติทดสอบเอฟ วิีแอลเอสดีและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณผลการศึกษา พบว่า 1) ความคิดเห็นของพนักงานต่อปัจจัยในการปฏิบัติงานในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ความคิดเห็นประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) พนักงานที่มีการศึกษาต่างกัน รายได้ต่างกัน ระยะเวลาในการปฏิบัติงานกับบริษัทต่างกัน มีความคิดเห็นประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ปัจจัยในการปฏิบัติงาน ด้านทัศนคติ ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ด้านโครงสร้างองค์การ มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด

คำสำคัญ: ปัจจัยการปฏิบัติงาน พนักงาน ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the level of employees' opinions on the performance efficiency and the factors affecting employees' performance, 2) to compare the level of employees' performance efficiency classified by personal factors, and 3) to study the effects of factors affecting employees' performance efficiency of Siam Hitachi Elevator Co., Ltd. The samples of the study were the 235 employees of Siam Hitachi Elevator Co., Ltd. using stratified sampling, collected through a questionnaire. The data were analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, with LSD, and multiple regressions. The research findings were as follows: 1) the overall and each aspect of employees' opinions on the factors affecting employees' performance were at the average level. The overall and each aspect of employees' opinions on the performance efficiency were at the high level. 2) The difference in personal factors, namely, education, income, working period affected the difference of the opinions on the performance efficiency at a statistical significance level of .05. 3) The performance factors such as attitude, performance evaluation and organizational structure had the relationship with the opinions on employees' performance efficiency of Siam Hitachi Elevator Co., Ltd.

Keywords: factors of performance, employee, performance efficiency

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยรวมทั้งประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคอาเซียนและทั่วโลกได้มีการปรับตัวเข้าสู่กระแสการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจทำให้เกิดการย้ายถิ่นฐานจากสังคมชนบทสู่สังคมเมืองใหญ่ที่มาพร้อมกับอาคารสูงระฟ้าและการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี ความสะดวกรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยี อุปกรณ์สื่อสาร รวมไปถึงสิ่งอำนวยความสะดวก ที่มีประสิทธิภาพและปลอดภัยสูงในชีวิตประจำวันเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้ความต้องการระบบขนส่งแนวตั้ง ซึ่งคือลิฟต์และบันไดเลื่อนสูงขึ้นตามไปด้วย เพราะลิฟต์เป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากในการโดยสารและขนส่งใน

อาคารสูง และเมื่ออาคารมีจำนวนชั้นที่มากขึ้น การออกแบบลิฟต์จึงจำเป็นต้องมีความเร็วสูงขึ้นเช่นกัน ทำให้เกิดการแข่งขันระหว่างบริษัทผู้ผลิตลิฟต์และบันไดเลื่อนค่อนข้างสูง ทำให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์เพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอต่อการแข่งขันในตลาดลิฟต์และบันไดเลื่อนอีกต่อไป ดังนั้นประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรของบริษัทเพื่อให้บริการลูกค้าด้วยคุณภาพและความเร็วและทั่วถึงจึงจำเป็นมากในอุตสาหกรรมลิฟต์และบันไดเลื่อน บริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด เป็นบริษัทในกลุ่มของสยามกลการ เข้าร่วมทุนกับบริษัท ฮิตาชิ จำกัด (ประเทศญี่ปุ่น) ได้รับการส่งเสริม BOI และได้รับการรับรองระบบคุณภาพ

ISO 9001:2000 และ ISO 14001 บริษัทฯ ดำเนินธุรกิจผลิต จำหน่าย ติดตั้ง บริการ บำรุงรักษา และขายอะไหล่ผลิตภัณฑ์ บันไดเลื่อนทางเลื่อน “ฮิตาชิ” เพื่อก้าวสู่การบริการที่สมบูรณ์แบบครบวงจร บริษัทฯ ได้เตรียมแผนการลงทุนเพิ่มเติมทั้งในส่วนของการเพิ่มกำลังการผลิตและการเปิดตัวโปรดักส์รุ่นใหม่ ๆ เข้ามาเพื่อรองรับการเติบโตของตลาดโดยมีการแบ่งแผนการลงทุนในระยะสั้น และระยะยาว บริษัทฯ มีแผนการตลาดที่จะขยายสัดส่วนการตลาดภายในประเทศเป็น 25% รวมทั้งมีแผนการขยายตลาดไปยังประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ลาว พม่า กัมพูชา และเวียดนาม โดยขณะนี้กำลังอยู่ในขั้นตอนการศึกษาเรื่องของ Logistic ในการขนส่งสินค้าไปยังประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะทางถนน และทางรถไฟเพื่อลดต้นทุนในการขนส่งไปยังประเทศนั้น ๆ “แผนการลงทุนทั้งหมดนี้ เป็นเป้าหมายสำคัญของบริษัทฯ ที่ต้องการจะกลับมาเป็นผู้นำทางด้านตลาดลิฟต์บันไดเลื่อน และทางเลื่อน อีกครั้ง ดังนั้นจากหน้าที่ความรับผิดชอบที่มีความสำคัญยิ่งต่อองค์กร ประกอบกับนโยบายขององค์กรที่ประกาศไว้ในแผนธุรกิจ จึงต้องเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานให้มีการพัฒนาทักษะความรู้และการวิเคราะห์มากขึ้น ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องทราบถึงระดับความสามารถของพนักงานในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นข้อมูลในการที่จะวางแผนดำเนินการพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน และเพื่อสนองต่อนโยบายการเปลี่ยนแปลงขององค์กร และทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจะส่งผลให้พนักงานสามารถพัฒนาเทคนิคต่าง ๆ รวมไปถึงสภาวะแวดล้อมที่ดีและเหมาะสมแก่การปฏิบัติงานของพนักงานเพื่อขับเคลื่อนสู่เป้าหมาย จากสภาพดังกล่าวผู้วิจัยจึง

ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัทสยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด เพื่อผลการศึกษางานวิจัยนี้จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็น ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและปัจจัยในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็น ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลปัจจัยในการปฏิบัติงานที่มีผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของพนักงานบริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจของผู้บริหารเพื่อกำหนดนโยบาย และวางแผนการปฏิบัติงานของพนักงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด

ขอบเขตของการวิจัย

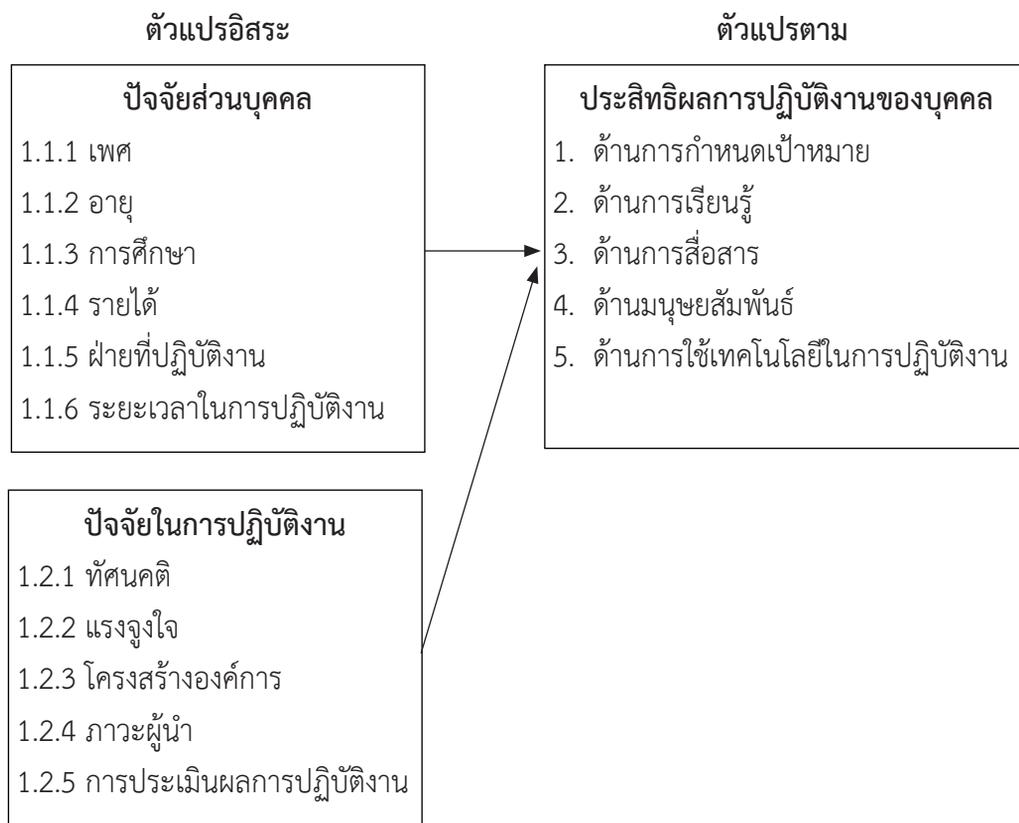
1. กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาได้แก่ พนักงานบริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด จำนวน 235 คน

2. ด้านเนื้อหาในการวิจัย ได้แก่ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท สยาม อิตาซี เอลลิเวเตอร์ จำกัด โดยครอบคลุมแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และปัจจัยในการปฏิบัติงาน

สมมติฐาน

1. พนักงานที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน มีระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกัน
2. ปัจจัยในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท สยาม อิตาซี เอลลิเวเตอร์ จำกัดเป็นการวิจัยแบบเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการวิจัย ได้แก่

พนักงานบริษัท สยาม อิตาซี เอลลิเวเตอร์ จำกัด จำนวน 235 คน

หน่วยวิเคราะห์ คือ หน่วยบุคคล ได้แก่ พนักงานบริษัท สยาม อิตาซี เอลลิเวเตอร์ จำกัด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท สยาม อิตาซี เอลลิเวเตอร์ จำกัด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ปัจจัยส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยใช้ความถี่ และค่าร้อยละ

2. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. เปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยใช้สถิติทดสอบ (t-test) และค่าสถิติทดสอบ (F-test) ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) กรณีพบว่าความแปรปรวนมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ (multiple comparison) โดยใช้วิธีการของ LSD (least significant difference) โดยกำหนดที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ .05 เมื่อพบความแตกต่าง

4. วิเคราะห์อำนาจการทำนายของปัจจัยการปฏิบัติงานต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (multiple regression analysis)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานบริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด พบว่า พนักงานบริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 66.38 จำแนกตามอายุ มีอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.85 จำแนกตามระดับการศึกษา สำเร็จการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 60.43 จำแนกตามรายได้ มีรายได้ต่อเดือน 10,000-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 75.32 จำแนกตามฝ่ายที่ปฏิบัติงาน ปฏิบัติงานฝ่ายปฏิบัติการ คิดเป็นร้อยละ 80.85

จำแนกตามระยะเวลาปฏิบัติงานกับบริษัท มีระยะเวลาปฏิบัติงานกับบริษัท ต่ำกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.30

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด

1. ปัจจัยในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านทัศนคติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านแรงจูงใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 อยู่ในระดับปานกลาง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านโครงสร้างองค์กร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.26 อยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัจจัยในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด ด้านทัศนคติ ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ท่านและเพื่อนร่วมงานเห็นความสำคัญของงานในหน้าที่และได้รับความไว้วางใจในการปฏิบัติงานจากบริษัท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ตำแหน่งงานที่ท่านปฏิบัติงานอยู่เหมาะสมกับตัวท่าน และท่านพึงพอใจที่จะปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ปริมาณงานที่ท่านและเพื่อนร่วมงานได้รับมอบหมายให้ทำร่วมกันมีความเหมาะสมแล้ว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 อยู่ในระดับมาก

3. ปัจจัยในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด ด้านแรงจูงใจในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เพื่อนร่วมงานของท่านยอมรับ

ความรู้และความสามารถในการทำงานของท่าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ บริษัทที่มีกฎระเบียบในการลงโทษผู้ที่มีความผิดอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ บริษัทมีการให้รางวัลหรือยกย่องชมเชยผู้ที่ปฏิบัติงานดีเด่นอยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.11 อยู่ในระดับปานกลาง

4. ปัจจัยในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท สยาม อีตาซี เอลลิเวเตอร์ จำกัด ด้านโครงสร้างองค์การในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.26 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ระบบการบริหารและโครงสร้างของบริษัทส่งเสริมให้การประสานงานระหว่างฝ่ายงานต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ การดำเนินงานของบริษัทมีการกระจายอำนาจอย่างเพียงพอและเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.35 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านมีโอกาสได้รับทราบข้อมูลย้อนกลับ จากส่วนงานอื่น ๆ และจากลูกค้า เพื่อใช้ในการปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.12 อยู่ในระดับปานกลาง

5. ปัจจัยในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท สยาม อีตาซี เอลลิเวเตอร์ จำกัด ด้านภาวะผู้นำในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ผู้บริหารพยายามทำให้ท่านรู้สึกสบายใจขณะที่สนทนาด้วย รวมถึงแสดงตนเป็นคนเปิดเผย เข้าใจง่าย ไม่ถือตัว และ

มักจะเอาใจใส่ แสดงความเห็นอกเห็นใจต่อท่านและเพื่อนร่วมงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 อยู่ในระดับปานกลาง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารให้อิสระแก่ผู้ปฏิบัติงานทำการตัดสินใจเกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมายเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.33 อยู่ในระดับปานกลาง

6. ปัจจัยในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท สยาม อีตาซี เอลลิเวเตอร์ จำกัด ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.35 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผลการประเมินการปฏิบัติงานมีความสำคัญต่อการขึ้นเงินเดือนและการเลื่อนตำแหน่ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ บริษัทมีการกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าและแจ้งให้ทุกคนรับทราบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 อยู่ในระดับปานกลาง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการแจ้งผลการประเมินการปฏิบัติงานให้ท่านทราบอย่างเป็นทางการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.19 อยู่ในระดับปานกลาง

7. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท สยาม อีตาซี เอลลิเวเตอร์ จำกัด ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการกำหนดเป้าหมาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 อยู่ในระดับมาก

8. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท สยาม อีตาซี เอลลิเวเตอร์ จำกัด ด้านการกำหนดเป้าหมายในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย

เท่ากับ 3.79 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีการแจ้งผลการประเมินการปฏิบัติงานให้ท่านทราบอย่างเป็นทางการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ บริษัทส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างหัวหน้างานกับพนักงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ บริษัทมีการกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า และแจ้งให้ทุกคนรับทราบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 อยู่ในระดับมาก

9. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท สยาม อีตาซี เอลลิเวเตอร์ จำกัด ด้านการเรียนรู้ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านประเมินผลการปฏิบัติงานและหาวิธีการปรับปรุงแก้ไขงานอยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ท่านมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติอยู่เป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านได้รับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานอยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 อยู่ในระดับมาก

10. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท สยาม อีตาซี เอลลิเวเตอร์ จำกัด ด้านการสื่อสารในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ท่านพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานกับเพื่อนร่วมงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ บริษัทมีคู่มือปฏิบัติงานและแบบฟอร์มรายงานชนิดต่าง ๆ รวมถึงแบบรายงานผลการ

ปฏิบัติ งานที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานของ ท่าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านสามารถแสดงความคิดเห็นต่อเพื่อนร่วมงานและหัวหน้างานเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 อยู่ในระดับมาก

11. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท สยาม อีตาซี เอลลิเวเตอร์ จำกัด ด้านมนุษยสัมพันธ์ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ได้แก่ เพื่อนร่วมงานของท่านให้ความช่วยเหลือในการปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ท่านและเพื่อนร่วมงานมีทัศนคติที่ดีต่อกันทั้งในเรื่องส่วนตัวและเรื่องงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ หัวหน้างานของท่านสามารถช่วยแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 อยู่ในระดับมาก

12. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท สยาม อีตาซี เอลลิเวเตอร์ จำกัด ด้านการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ท่านพร้อมที่จะนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ท่านต้องการเรียนรู้หรือได้รับการฝึกอบรมเรื่องการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเพื่อช่วยในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 อยู่ในระดับปานกลาง

ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานที่ 1: พนักงานที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน มีระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

1. ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด จำแนกตามเพศ โดยภาพรวม มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

2. ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด จำแนกตามอายุ โดยภาพรวม มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด จำแนกตามการศึกษา โดยภาพรวม มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน มีความคิดเห็นแตกต่างกันจึงทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธี แบบ LSD พบว่า พนักงานที่มีการศึกษานต่ำกว่าปริญญาตรี มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกับพนักงานที่มีการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด จำแนกตามรายได้ โดยภาพรวม มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการกำหนดเป้าหมาย และด้านการเรียนรู้ มีความคิดเห็นแตกต่างกันจึงทำการทดสอบความแตกต่างระหว่าง

ค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธี แบบ LSD พบว่า พนักงานที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกับพนักงานที่มีรายได้ 20,001-30,000 บาท และ 40,001-50,000 บาท และมากกว่า 50,000 บาท และพนักงานที่มีรายได้ 10,000-20,000 บาท มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกับพนักงานที่มีรายได้ 20,001-30,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด จำแนกตามฝ่ายที่ปฏิบัติงาน โดยภาพรวม มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

6. ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติงานกับบริษัทโดยภาพรวม มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการกำหนดเป้าหมาย ด้านมนุษยสัมพันธ์ มีความคิดเห็นแตกต่างกัน จึงทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธี แบบ LSD พบว่า พนักงานที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานต่ำกว่า 5 ปี มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกับพนักงานที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 11-15 ปี และพนักงานที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 5-10 ปี มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกับพนักงานที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงาน มากกว่า 15 ปี และพนักงานที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 11-15 ปี มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกับพนักงานที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานมากกว่า 15 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานที่ 2: ปัจจัยในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

ปัจจัยในการปฏิบัติงาน ด้านทัศนคติ ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ด้านโครงสร้างองค์การ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีประสิทธิภาพของการพยากรณ์ $R^2 = 41.7$ และสามารถคาดคะเนประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานได้จากสมการสัมพันธ์ ดังนี้ $Y = 1.734 + 0.489$ (ทัศนคติ) $+ 0.206$ (การประเมินผลการปฏิบัติงาน) $- 0.107$ (โครงสร้างองค์การ)

อภิปรายผลการวิจัย

1. พนักงานบริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 31-40 ปี สำเร็จการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี มีรายได้ต่อเดือน 10,000-20,000 บาท ปฏิบัติงานฝ่ายปฏิบัติการ มีระยะเวลาปฏิบัติงานกับบริษัทต่ำกว่า 5 ปี มีปัจจัยในการปฏิบัติงาน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านทัศนคติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านแรงจูงใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 อยู่ในระดับปานกลาง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านโครงสร้างองค์การ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.26 อยู่ในระดับปานกลาง และมีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการกำหนดเป้าหมาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 อยู่ในระดับมาก เนื่องจากประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับปัจจัยในการปฏิบัติ

งานด้านต่าง ๆ ทำให้งานบรรลุผลสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับวันวิสาข สมร (2551) ได้ทำการศึกษาในเรื่องความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท คาโต้เล็ค (ประเทศไทย) จำกัด ผลการวิจัยพบว่า 1) พนักงานส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุ 26 - 35 ปี มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า มีตำแหน่งงานเป็นพนักงานระดับปฏิบัติการ อายุงาน 1 - 2 ปี รายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 10,000 บาทและมีสถานภาพสมรสแล้ว 2) พนักงานมีความคิดเห็นด้วยว่าปัจจัยในการปฏิบัติงานด้านนโยบายการบริหารจัดการด้านสภาพการทำงานด้านความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานด้านขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานและด้านค่าจ้างและค่าตอบแทน มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในระดับปานกลางและพนักงานมีความคิดเห็นด้วยว่าปัจจัยในด้านการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ด้านความมั่นคงและความพึงพอใจและด้านความสัมพันธ์ของผู้บังคับบัญชาผู้ใต้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระดับมาก 3) พนักงานที่มีเพศอายุอายุงานต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานไม่แตกต่างกันส่วนพนักงานที่มีระดับการศึกษาตำแหน่งงานในปัจจุบันและรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทแตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2. เพศของพนักงานบริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด ที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย

ของ กิตติยา ฐิติคุณรัตน์ (2556) ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ชันไซน์อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด ผลการวิจัยพบว่า พนักงานที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานแผนก วางแผนผลิตโดยรวมไม่แตกต่างกัน

3. อายุของพนักงานบริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด ที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดย ภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของวันวิสาข์ สมร (2551) ได้ทำการศึกษาในเรื่อง ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทคาโต้เล็ก (ประเทศไทย) จำกัด ผลการวิจัยพบว่าพนักงาน ที่มีอายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มี ผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน ไม่แตกต่างกัน

4. การศึกษาของพนักงานบริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด ที่มีการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ ชาคริต ศรีขาว (2551) ที่ศึกษาความคิดเห็น ต่อประสิทธิภาพในด้านการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัทมิสกัน (ไทยแลนด์) ผลการวิจัย พบว่า พนักงานที่มีระดับการศึกษามีความต่างกัน มีระดับ ความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานไม่ แตกต่างกัน

5. รายได้ของพนักงานบริษัท สยาม ฮิตา ชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด ที่มีรายได้แตกต่างกัน มีความ คิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดย ภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ ลักษณะชัย ธนะวังน้อย (2555) ศึกษาวิจัยเรื่อง

ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการทรัพยากรมนุษย์ กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานเครือ เบทาโกร ผลการวิจัยพบว่า ความแตกต่างระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคลกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน รายได้ต่อเดือนที่ต่างกันมีผลต่อประสิทธิภาพการ ปฏิบัติงานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

6. ฝ่ายที่ปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด ที่มีฝ่ายที่ปฏิบัติงาน แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพ การปฏิบัติงาน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุณิสา สงบเงียบ (2551) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท มินิอิกเทคโนโลยี่ (ไทยแลนด์) ผลการวิจัย พบว่า พนักงานที่มีตำแหน่งหน้าที่ที่ต่างกันมีระดับความ คิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการ ปฏิบัติงานของพนักงานในบริษัทมินิอิกเทคโนโลยี่ (ไทยแลนด์) จำกัด ไม่แตกต่างกัน

7. ระยะเวลาในการปฏิบัติงานกับบริษัท ของพนักงานบริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด ที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานกับบริษัทแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ ลักษณะชัย ธนะวังน้อย (2555) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการทรัพยากรมนุษย์ กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานเครือ เบทาโกร ผลการวิจัยพบว่า ความแตกต่างระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคลกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ประสบการณ์ที่ต่างกันมีผลต่อประสิทธิภาพการ ปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

8. ปัจจัยในการปฏิบัติงาน ด้านทัศนคติ ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ด้านโครงสร้างองค์กร มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท สยาม ฮิตาชิ เอลลิเวเตอร์ จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะวรรณ มารวิชัย (2550) ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท อีซีบาย จำกัด (มหาชน) พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานในทิศทางบวก ในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ถ้าปัจจัยสภาพแวดล้อมดีก็ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กชกร เอ็นดูราษฎร์ (2550) ศึกษาวิจัยในเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน of พนักงานบริษัท โกรเฮ้สยาม จำกัด พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับประสิทธิภาพการทำงาน of พนักงานบริษัท โกรเฮ้สยาม จำกัด ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการทำงาน of พนักงานบริษัท โกรเฮ้สยาม จำกัด มากที่สุด รองลงมานั้นเป็นปัจจัยด้านนโยบายและการบริหารด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ด้านผู้บังคับบัญชาและด้านผลตอบแทนหรือรายได้ ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1. ด้านโครงสร้างองค์กรจากการตอบแบบสอบถามของพนักงาน จะเห็นได้ว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ในส่วนที่ควรเพิ่มเติมคือ พนักงานควรได้รับทราบข้อมูลย้อนกลับจาก

ส่วนงานอื่น ๆ และจากลูกค้าเพื่อใช้ในการปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน การสื่อสารภายในบริษัทระหว่างฝ่ายให้มีความชัดเจน เข้าใจง่าย เพื่อให้การประสานงานในส่วนต่างๆ เป็นไปอย่างราบรื่น การสั่งการให้มีการประชุมที่เหมาะสมทั้งในเรื่องเวลาและเนื้อหา เปิดโอกาสให้พนักงานทราบถึงแนวทางการดำเนินงาน เป้าหมายขององค์กรอย่างชัดเจนรับฟังข้อมูลจากพนักงาน กระจายอำนาจการตัดสินใจอย่างเพียงพอและเหมาะสมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่มีแนวทางและเป้าหมายเดียวกัน

2. ด้านการประเมินผลจากการตอบแบบสอบถามของพนักงาน จะเห็นได้ว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ในส่วนที่ควรเพิ่มเติม คือ บริษัทควรแจ้งผลการประเมินการปฏิบัติงานให้พนักงานทราบอย่างเป็นทางการและนำผลการประเมินการปฏิบัติงานไปใช้เพื่อพัฒนา แก้ไขปรับปรุงอย่างจริงจัง อาจจะมีการจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ให้กับพนักงาน เพื่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานที่ดียิ่งขึ้น บริษัทควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานร่วมกันทั้งสองด้านระหว่างหัวหน้ากับพนักงานเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องแก้ไขปรับปรุงร่วมกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กรบริษัทอื่น ๆ ที่เป็นธุรกิจประเภทเดียวกัน เพื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างและส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชาในระดับต่าง ๆ ว่ามีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน

เอกสารอ้างอิง

กิตติยา ฐิติคุณรัตน์. (2556). **ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทชั้นไฮน์ อินเทอร์เน็ตชั้นเนลล์ จำกัด**. ภาคนิพนธ์หลักสูตรสาขาการบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

กชกร เอ็นดูราษฎร์. (2550). **ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานบริษัทโกรเฮ่สยาม จำกัด**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยบูรพา.

กอบสุข คงมนัส. (2549). **การศึกษาสมรรถภาพของนักบริหารจัดการความรู้ในองค์กรภาคเอกชน**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชาคริต ศรีขาว. (2551). **ความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทมิสกัน (ไทยแลนด์) จำกัด**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

ปิยะวรรณ มารวิชัย. (2550). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท อีซี บาย จำกัด (มหาชน)**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ลักษณะชัย ธนะวังน้อย. (2555). **ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานเครือข่ายโทร. วิทยานิพนธ์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.**

วันวิสาข์ สมร. (2551). **ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทคิงโต้เคิ้ล (ประเทศไทย) จำกัด**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

สุนิสา สงบเจียบ. (2551). **ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท มินอิกเทคโนโลยี (ไทยแลนด์) จำกัด**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

บทความวิจัย

ปัญหาการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราวจำเลย
ในชั้นพิจารณาคดีของศาล

PROBLEMS ON USING ELECTRONIC MONITORING DEVICES
AS A CONDITION FOR BAILING UNDER COURT ORDER

ปาไลดา มณีโชติ

Palida Maneechod

หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
burin1982@hotmail.com

บทคัดย่อ

หลักการที่สำคัญในการดำเนินคดีอาญาตามกระบวนการยุติธรรม คือ การมีตัวจำเลยเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน โดยหลักการแล้วไม่ควรควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นให้ต้องกระทำเช่นนั้น ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นหลักประกันในการมีตัวจำเลยและเพื่อป้องกันมิให้จำเลยไปกระทำความผิดอีกหรือขัดขวางการดำเนินคดีโดยไปยุ่งเกี่ยวหรือทำลายพยานหลักฐานโดยมิชอบและได้มีข้อสันนิษฐานว่าจำเลยไม่มีความผิด ซึ่งก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ดังนั้น แม้จะมีการกล่าวหาบุคคลหนึ่งบุคคลใดว่ากระทำความผิดอาญา การปล่อยชั่วคราวนำไปสู่ความไม่เสมอภาคในแง่ที่ว่าบุคคลที่มีฐานะทางการเงินดีหรือมีอาชีพที่ดีย่อมมีโอกาสที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวดีกว่าบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีเพราะตามหลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวตามกฎหมายไทยมีการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน หรือมีหลักประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ดังนั้นหากมีวิธีการอื่นนอกจากการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวดังกล่าวสำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี ย่อมทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยเหล่านั้นมีโอกาสได้รับการปล่อยตัวมากขึ้น ดังนั้นหากมีการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้จะเป็นหลักประกันเสรีภาพและให้โอกาสผู้ต้องขังได้เข้าถึงความยุติธรรมได้มากขึ้น

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนวทางในการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราว โดยเสนอให้นำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้เป็นหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวจำเลยซึ่งจำเลยที่จะเข้าหลักเกณฑ์นั้นต้องมีฐานะยากจน ไม่สามารถหาหลักประกันได้และที่สำคัญคือต้องร้องขอด้วยความสมัครใจว่าจะให้ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนหลักประกัน และศาลจะใช้ดุลพินิจว่าจะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวหรือไม่ โดยที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นต้องถูกควบคุมหรือจำกัดพื้นที่โดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

คำสำคัญ: เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ปล่อยชั่วคราว คำสั่งศาล การติดตามตรวจสอบ

ABSTRACT

A core principle of criminal litigation in the criminal justice system is the defendant's ability to access the criminal justice system in order to prove his innocence. In principle, the defendant should not be detained except it is necessary to do so. It is the assurance to have the defendant present during trial and to prevent the defendant from committing other offences or obstructing justice by means of tempering evidence. The defendant is presumed innocent until proven guilty. Unless a final judgment is filed against the defendant, he shall not be treated as an offender. Therefore, even though a person is accused of committing a crime, a provisional release can lead to inequality. In other words, the defendant with high social status is more likely to be released than the counterpart with lower social status. According to the conditions of granting provisional release under Thai law, the competent authority may permit a provisional release of a person without bail, with security, or with bail and security. In practice and in most cases, judges always order provisional release with security. Therefore, if there are any means other than a permission to a provisional release for the alleged offender or the defendant with low income, a chance for provisional release of such alleged offenders or defendants will be increased. The application of electronic monitoring devices for provisional release shall therefore better assure the freedom and access to justice to the have-nots.

The researcher hereby suggests that electronic monitoring devices shall be used as another alternative for provisional release for the disadvantaged defendant on voluntary basis as a replacement for security. In addition, judges will use discretion whether to order provisional release with a condition of electronic monitoring and the alleged offender or the defendant is released under travelling and space restriction to ensure equality of access to justice.

Keywords: electronic device, bailing, court order, monitoring

บทนำ

สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลที่ติดตัวมากับความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายของบุคคลก็เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่ง ไม่อาจแยกออกจากความเป็น

มนุษย์ได้ และบุคคลจะถูกทรมานหรือลงโทษด้วยวิธีทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรมไม่ได้ การจำกัดสิทธิเสรีภาพและเสรีภาพของบุคคล เช่น การจับ การค้น การคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายของศาลซึ่งต้องอาศัยอำนาจตาม

บทบัญญัติของกฎหมายและจะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นเท่านั้น จะให้กระทบกระเทือนสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้น ๆ ไม่ได้ ตามหลักสากลที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Universal Declaration of Human Rights) ที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิก โดยข้อ 9 กำหนดว่า “บุคคลใดจะถูกจับ กักขัง หรือเนรเทศโดยพลการมิได้” และข้อ 11(1) กำหนดว่า “ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาคดีที่เปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันที่จำเป็นทั้งปวงสำหรับการต่อสู้คดี” ซึ่งจากหลักดังกล่าวมนุษยทุกคนย่อมมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และมีสิทธิเท่าเทียมกันในชีวิตร่างกาย การจับกุม กักขังจะต้องกระทำโดยอาศัยบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัดและทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเปิดเผยและเป็นธรรม ทั้งต้องมีหลักประกันว่าจะมีโอกาสต่อสู้คดีอย่างเป็นธรรม ในระหว่างดำเนินคดีจะปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้ เพราะยังไม่มีคำพิพากษาว่าเขาเป็นผู้กระทำความผิด

นอกจากนั้นยังมีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR)

ข้อ 9 (1) “บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย บุคคลจะถูกจับกุมหรือควบคุมโดยอำเภอใจมิได้ บุคคลจะถูกลิดรอนเสรีภาพของตนมิได้ยกเว้นโดยเหตุและโดยเป็นไปตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

(3) บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวในข้อหาทางอาญา จะต้องถูกนำตัวโดยพลันไปยังศาลหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะใช้อำนาจทางตุลาการและจะต้องมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีภายในเวลาอันสมควร หรือได้รับการปล่อยตัวไป มิให้ถือเป็นหลักทั่วไปว่าจะต้องควบคุมบุคคลที่รอการพิจารณาคดีแต่ในการปล่อยตัวอาจกำหนดให้มีการประกันว่าจะมาปรากฏตัวในการพิจารณาคดีในขั้นตอนอื่นของกระบวนการและจะมาปรากฏตัวเพื่อการบังคับตามคำพิพากษาเมื่อถึงวาระนั้น” หลักมาตรฐานสากลนี้ ถือเป็นการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ โดยเป็นการกำหนดมาตรการเพื่อให้ประเทศสมาชิกปฏิบัติไปในทางเดียวกันโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น รัฐจะต้องเข้ามาดูแลประโยชน์ส่วนรัฐ คือการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในรัฐ ต้องเข้ามาดำเนินคดีอาญาเพื่อชี้ขาดเรื่องที่เกิดการกล่าวหาซึ่งวิธีการดำเนินคดีย่อมกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลโดยเฉพาะผู้ถูกกล่าวหาที่จะต้องถูกมาตรการบังคับในเรื่องการจับ การควบคุม การขัง โดยเหตุที่จะต้องมีการออกหมายจับก็เพราะเกรงว่าบุคคลเหล่านั้นจะหลบหนี เนื่องจากผู้นั้นถูกสงสัยโดยมีเหตุอันควรและบุคคลนั้นเป็นผู้ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งหรือเมื่อผู้นั้นไม่ได้ถูกควบคุมหรือขังอยู่ไม่มาตามกำหนดนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าจะหลบหนี เกรงว่าจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน

หลักการที่สำคัญในการดำเนินคดีอาญาตามกระบวนการยุติธรรม คือต้องมีตัวจำเลยเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ และมีข้อสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดซึ่งก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคล

ได้ได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ดังนั้น แม้จะมีการกล่าวหาบุคคลหนึ่งบุคคลใดว่ากระทำความผิดอาญา โดยหลักการแล้วไม่ควรควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นให้ต้องกระทำเช่นนั้น ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นหลักประกันในการมีตัวจำเลยและเพื่อป้องกันมิให้จำเลยไปกระทำความผิดอีกหรือขัดขวางการดำเนินคดี โดยไปยุ่งเกี่ยวหรือทำลายพยานหลักฐานโดยมิชอบหรือแม้แต่เพื่อความปลอดภัยของจำเลยเอง และเพื่อประกันการบังคับโทษ เพราะไม่ว่าจะเป็นการสอบสวน การไต่สวนมูลฟ้อง การพิจารณาสืบพยาน การพิพากษาคดีในศาล ตลอดจนการบังคับโทษโดยราชทัณฑ์ ล้วนแล้วแต่มีความจำเป็นต้องมีตัวจำเลยในการดำเนินคดีในทุกขั้นตอน

เมื่อบุคคลต้องถูกควบคุมตัวไว้ในอำนาจรัฐแล้ว จึงจำเป็นต้องมีมาตรการในการผ่อนคลายการจำกัดเสรีภาพในร่างกายของจำเลยให้ได้รับอิสรภาพชั่วคราว จึงได้มีบทบัญญัติเรื่อง “การปล่อยชั่วคราว” หรือการประกันตัวจำเลยในระหว่างพิจารณาคดีขึ้น เพื่อไม่ให้จำเลยนั้นต้องถูกคุมขังโดยไม่จำเป็นและเพื่อให้จำเลยได้มีโอกาสแสวงหาพยานหลักฐานในการต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนได้อย่างเต็มที่

การปล่อยชั่วคราวจำเลยตามกฎหมายไทยมี 3 รูปแบบ คือ 1.การปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน 2. การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน และ 3. การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน โดยในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 5 ปีขึ้นไป ผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวต้องมีประกัน และจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้โดยก่อนปล่อยไปให้ผู้ประกันหรือผู้เป็นหลักประกันลงลายมือชื่อในสัญญาประกันนั้นและต้องมีข้อความว่าผู้ถูกปล่อย

ชั่วคราวหรือผู้ประกันจะปฏิบัติตามนัดหรือหมายเรียกของเจ้าพนักงานหรือศาล เมื่อผิดสัญญาจะใช้เงินจำนวนที่ระบุไว้และในคดีอื่นจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย หรือมีประกันหรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้ หากจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย ก่อนที่จะปล่อยไป ให้จำเลยสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะมาตามนัดหรือหมายเรียกเท่านั้น ซึ่งหากไม่ปรากฏเหตุตามมาตรา 108/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น ไม่มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือจะก่อให้เกิดอันตรายประการอื่นแล้ว ก็ต้องปล่อยชั่วคราวจำเลยไป แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ผู้ที่มีอำนาจในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวมักจะมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน หรือปล่อยโดยมีประกันและหลักประกันเป็นส่วนใหญ่ เพราะจะมองว่าจำเลยอาจกลัวถูกยึดเงินหรือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันจึงไม่กล้าหลบหนีไปก่อนการพิจารณาคดี ดังนั้นเพื่อให้มั่นใจว่าจำเลยจะไม่หลบหนี จึงแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยกำหนดอัตราเงินประกันที่ตายตัวตามฐานความผิด โดยมีได้พิจารณาถึงความจำเป็นในการควบคุมตัวจำเลยไว้ในอำนาจรัฐ และไม่ได้คำนึงถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติการณ์แห่งคดี รายได้ ฐานะและความสามารถของจำเลยแต่คน เพราะปัจจัยต่างๆ ของแต่ละคนย่อมไม่เท่ากัน และทำให้เกิดปัญหาสำหรับจำเลยที่มีฐานะทางการเงินไม่ดีไม่สามารถหาประกันหรือหลักประกันมาใช้ในการขออนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้ ทำให้ต้องถูกควบคุมตัวไว้ในระหว่างการสอบสวนหรือในระหว่างพิจารณาคดีโดยไม่จำเป็น และไม่มีโอกาสไปแสวงหาพยานหลักฐานมาต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งหากจำเลยไม่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในทางปฏิบัติก็เท่ากับ

ว่าจำเลยต้องถูกคุมขังทั้ง ๆที่ยังไม่มีคำพิพากษาว่าเขากระทำความผิดซึ่งสอดคล้องกับหนังสือของภัทรศักดิ์ วรรณแสง (2539)

ในปัจจุบันประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวยังคงเกิดขึ้นหลายประการดังเช่น การขอปล่อยชั่วคราว กล่าวคือ คนที่มีฐานะทางการเงินที่ดีหรือคนรวยย่อมสามารถที่จะขอปล่อยชั่วคราวได้ทันทีเนื่องจากมีทรัพย์สินหรือสามารถหาบุคคลที่น่าเชื่อถือมาเป็นหลักประกันให้แก่ตนได้ แต่คนที่มีฐานะทางการเงินที่ไม่ดีหรือคนจนหรือประชาชนทั่วไป การจะขอปล่อยชั่วคราวได้ทันทีเป็นเรื่องที่อาจไม่สามารถกระทำได้ในทันที รวมถึงการหาหลักทรัพย์สินหรือบุคคลที่น่าเชื่อถือมาเป็นหลักประกัน หากการพิจารณาว่าจะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวหรือไม่ จะพิจารณาจากการที่ว่าจำเลยจะหลบหนีหรือไม่ และจะมีภัยอันตรายเกิดขึ้นจากการปล่อยชั่วคราวหรือไม่ อันเป็นข้อพิจารณาในลำดับต้น และมีน้ำหนักมากกว่าเหตุผลกฎหมายข้ออื่น การสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวก็จะเป็นไปด้วยความยุติธรรมและเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น และไม่ว่าจำเลยจะเป็นคนยากจนหรือร่ำรวยก็จะมีโอกาสได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวที่เท่าเทียมกันหรือใกล้เคียงกันมากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และที่มาเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวจำเลยในชั้นพิจารณาคดีของศาลและการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราว
2. เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวจำเลยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายต่างประเทศ ที่อาจนำมาปรับใช้กับการ

ปล่อยชั่วคราวในประเทศไทย

3. เพื่อศึกษาแนวทางที่เหมาะสมของการปล่อยชั่วคราวจำเลยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาระบบกฎหมายไทย เพื่อให้กฎหมายเรื่องการปล่อยชั่วคราวมีความชัดเจนและมีผลบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และที่มาเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวจำเลยในชั้นพิจารณาคดีของศาลและการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราว
2. เพื่อทราบถึงหลักเกณฑ์ การปล่อยชั่วคราวจำเลยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายต่างประเทศ ที่อาจนำมาปรับใช้กับการปล่อยชั่วคราวในประเทศไทย
3. เพื่อมีแนวทางที่เหมาะสมของการปล่อยชั่วคราวจำเลยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์
4. เพื่อมีแนวทางการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาระบบกฎหมายไทย เพื่อให้กฎหมายเรื่องการปล่อยชั่วคราวมีความชัดเจนและมีผลบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการมุ่งศึกษาถึง แนวคิด ประวัติความเป็นมา หลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราวจำเลยในชั้นพิจารณาคดีของศาล ทั้งในระบบกฎหมายของประเทศไทยและระบบกฎหมายต่างประเทศที่มีการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมในชั้นต่าง ๆ และจะศึกษาและเปรียบเทียบ

การควบคุมผู้ต้องโทษโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา และกฎหมายสหราชอาณาจักร เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการบังคับใช้กับการปล่อยตัวชั่วคราวโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์กฎหมายไทย

สมมติฐาน

การปล่อยชั่วคราวเป็นมาตรการผ่อนคลาย การจำกัดสิทธิเสรีภาพในร่างกายหรือเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนที่ทางของผู้ต้องหาหรือจำเลยอันเนื่องมาจากหลักยกประโยชน์แห่งความสงสัย (in dubio pro reo) เนื่องจากเป็นกรณีที่มีความจำเป็นต้องเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ เพราะหากไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐแล้ว กรณีก็ต้องปล่อยตัวผู้นั้นไปเลยทีเดียว และเมื่อเป็นกรณีที่ไม่มีความจำเป็นจะต้องเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐแล้ว การปล่อยชั่วคราวก็จะไม่เข้าสู่การพิจารณา

ในทางปฏิบัติการปล่อยชั่วคราว ส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจ การปล่อยชั่วคราวนำไปสู่ความไม่เสมอภาคในแง่ที่ว่าบุคคลที่มีฐานะทางการเงินดีย่อมมีโอกาสที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวดีกว่าบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีเพราะตามหลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวตามกฎหมายไทยมีการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน หรือมีหลักประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ดังนั้นหากมีวิธีการอื่นนอกจากการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวดังกล่าว สำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี ย่อมทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยเหล่านั้นมีโอกาสได้รับการปล่อยตัวมากขึ้น ดังนั้นหากมีการนำ

เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้จะเป็นหลักประกันเสรีภาพและให้โอกาสผู้ต้องขังกว่าได้ต่อสู้เข้าถึงความยุติธรรมได้มากขึ้น

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนโดยเริ่มจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีทางด้านอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ความหมายของเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ประวัติ รูปแบบและการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในประเทศต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับใช้กับกระบวนการปล่อยชั่วคราวของกฎหมายไทย อันจะเป็นการช่วยลดปัญหาและความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของจำเลยที่ไม่สามารถหาหลักประกันมาให้เพียงพอแก่หลักประกันที่ศาลเรียก

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาจากเอกสาร โดยจะศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ โดยทำการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากตำรา กฎหมายไทยและต่างประเทศ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ คำพิพากษาของศาล ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เอกสารประกอบการสัมมนา ความเห็นของนักนิติศาสตร์ รวมทั้งเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เพื่อที่จะได้รวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบเพื่อศึกษาวิจัยและนำมาเป็นแนวทางในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ต่อไป

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ในปัจจุบันประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวยังคงเกิดขึ้นหลายประการดังเช่น การขอปล่อยชั่วคราว กล่าวคือ คนที่มีฐานะทางการเงินที่ดีหรือคนรวยย่อมสามารถที่จะขอปล่อยชั่วคราวได้ทันทีเนื่องจากมีทรัพย์สินหรือสามารถหาบุคคลที่น่าเชื่อถือมาเป็นหลักประกันให้แก่ตนได้ แต่คนที่มีฐานะทางการเงินที่ไม่ดี หรือคนจน หรือประชาชนทั่วไป การจะขอปล่อยชั่วคราวได้ทันทีเป็นเรื่องที่อาจไม่สามารถกระทำได้ในทันที รวมถึงการหาหลักทรัพย์สินหรือบุคคลที่น่าเชื่อถือมาเป็นหลักประกัน ดังจะกล่าวต่อไปนี้

1. ปัญหาการใช้ดุลพินิจของศาล

การปล่อยชั่วคราวกฎหมายกำหนดให้เป็นดุลพินิจของศาล ศาลก็คือผู้พิพากษาซึ่งเป็นบุคคล ดังนั้นดุลพินิจของแต่ละบุคคลย่อมไม่เหมือนกัน แตกต่างกันตามเหตุและปัจจัยพื้นฐานของแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรินทร์ มากชูชิต (2555) คือบทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจในการใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาในการพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวไว้อย่างกว้างโดยให้ใช้ดุลพินิจในการตัดสินใจภายในขอบเขตของกฎหมายตามแต่ข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ที่ปรากฏเฉพาะเรื่องโดยเปิดโอกาสให้ศาลมีการใช้ดุลพินิจในการกลั่นกรองอย่างกว้างขวางเพื่อมุ่งเน้นด้านประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย แต่การใช้ดุลพินิจนั้นหากใช้ตามอำเภอใจ ปราศจากเหตุผลไม่มีการควบคุมตรวจสอบก็อาจก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมขึ้นได้ ดังนั้นจึงต้องมีการจำกัดขอบเขตของการใช้ดุลพินิจและต้องสามารถควบคุมและตรวจสอบได้หากมีการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับจำเลยในการปล่อย

ชั่วคราวซึ่งผู้มีอำนาจอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ได้นั้นก็คือศาล ซึ่งต้องใช้ดุลพินิจในการพิจารณาเช่นกัน ดังนั้นหน่วยงานศาลจึงควรกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการในการพิจารณาให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้ศาลทุกศาลปฏิบัติไปในทางเดียวกัน ไม่สร้างภาระให้กับจำเลยมากเกินไป

อย่างไรก็ตาม การอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ได้หรือไม่ นั้น ก็ยังต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 ถึง มาตรา 113 อันเป็นกฎหมายเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจที่ศาลจะพิจารณาสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราว การวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ตามมาตรา 108 (1)-(7) ประกอบคือ

- (1) ความหนักเบาแห่งข้อหา
- (2) พยานหลักฐานที่ปรากฏแล้วมีเพียงใด
- (3) พฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร
- (4) เชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันได้เพียงใด
- (5) จำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่
- (6) ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราวมีเพียงใดหรือไม่
- (7) ในกรณีที่จำเลยต้องขังตามหมายศาล ถ้ามีคำคัดค้านของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการโจทก์ หรือผู้เสียหาย แล้วแต่กรณีศาลพึงรับประกอบการวินิจฉัยได้

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือศาลอาจรับฟังข้อเท็จจริง รายงานหรือความเห็นของเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่นั้นเพื่อประกอบการพิจารณาสั่งคำร้องด้วย

ก็ได้”

ศาลต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งโดยหลักแล้ว หากไม่มีความจำเป็นต้องเอาตัวบุคคลไว้ก็ต้องปล่อยตัวไป เว้นแต่จะมีเหตุที่ต้องควบคุมตัวไว้และหากไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวต้องแสดงเหตุผลตามกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับหนังสือของ คณิต ณ นคร (2555) คือกรณีที่มีความจำเป็นเท่านั้นที่ต้องเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ เพราะหากไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐก็ต้องปล่อยชั่วคราวผู้นั้นไป แต่ในทางปฏิบัติศาลมักเรียกประกันหรือหลักประกันเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งผิดหลักกฎหมายในเรื่องการปล่อยชั่วคราว เพราะโดยหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมาย เป็นการให้โอกาสแก่จำเลยในการแสวงหาพยานหลักฐานมาต่อสู้คดีพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ดังนั้นจำเลยจึงต้องได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว และต้องมีเสรีภาพอยู่นกว่าศาลจะพิจารณาและพิพากษาให้จำคุก

ในการศึกษาจากบทบัญญัติการปล่อยชั่วคราวนั้น การอนุญาตให้ประกันส่วนใหญ่จะมีการเรียกประกันหรือหลักประกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการรับรองว่าเมื่อได้มอบหลักประกันดังกล่าวไว้กับรัฐแล้ว หากจำเลยนั้นไม่มาปรากฏตัวต่อศาลในวันนัด ก็จะต้องถูกริบทรัพย์นั้นไป เพราะศาลเองก็ไม่อาจทราบได้ว่าจำเลยจะหลบหนีไปหรือไม่ จึงต้องมีการกำหนดตัวเงินไว้เป็นหลักประกัน การกำหนดตัวเงินซึ่งมีคุณค่าทางเศรษฐกิจไว้เป็นเกณฑ์ในการปล่อยชั่วคราวนั้นเป็นการก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคม เพราะในสังคมย่อมมีทั้งคนที่ฐานะ

ทางเศรษฐกิจดีหรือคนรวยและคนที่ฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีหรือคนจน หากคนจนถูกดำเนินคดีและการปล่อยชั่วคราวต้องใช้หลักประกัน ก็จะทำให้โอกาสที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวนั้นยากขึ้น

การปล่อยตัวชั่วคราวโดยการเรียกหลักประกันนั้น กฎหมายบัญญัติว่าจะเรียกจนเกินควรแก่กรณีมิได้ ในทางปฏิบัติเกิดปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากไม่มีการนำบทบัญญัติของกฎหมายและแนวทางปฏิบัติมาใช้ให้เกิดผลในการสร้างความเสมอภาคอย่างแท้จริง เห็นได้จากการที่ศาลแต่ละศาลมีการกำหนดบัญชีราคาหลักทรัพย์หรือบัญชีราคาหลักประกันเบื้องต้นที่จะใช้ในการประกันตัวจำเลยในความผิดฐานต่าง ๆ ไว้เพื่อให้เป็นแนวทางปฏิบัติของผู้มีอำนาจสั่งปล่อยชั่วคราว ทั้งนี้การกำหนดวงเงินประกันที่ตายตัวสำหรับการกระทำความผิดโดยไม่ดูรายละเอียดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติการณ์แห่งคดีและฐานะของจำเลย รวมถึงโอกาสที่จำเลยจะหลบหนี ย่อมมีผลทำให้ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ได้รับสิทธิในการปล่อยชั่วคราวไม่เท่าเทียมกันมากขึ้น ในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดวงเงินประกัน หากมิได้กำหนดมาตรฐานไว้ อาจเกิดปัญหาการใช้ดุลพินิจที่ลักลั่นและไม่เป็นธรรมแก่จำเลยทุกฐานะ

2. ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในการได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

เจตนารมณ์แห่งกฎหมายการปล่อยชั่วคราวถือหลักว่า จำเลยทุกคนพึงได้รับการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวและจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติไว้ ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่า

บุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น เสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ทั้งนี้ เพื่อมิให้คน บริสุทธิ์ต้องถูกลงโทษ ซึ่งสอดคล้องกับหนังสือของ เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์ (2553) คือแม้ผู้กระทำจะเป็น ผู้ผิด การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดก็ต้องเป็น ไปอย่างเป็นธรรม ไม่โหดร้ายทารุณ หรือละเมิด ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเขา หากจำเลยไม่ได้รับ อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวก็เท่ากับว่าจำเลยต้องถูก คุมขังทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีความผิดว่าเขากระทำความ ผิด ดังนั้นจำเลยก็ควรจะมีสิทธิได้รับการปฏิบัติอย่าง ผู้บริสุทธิ์ โดยมีเสรีภาพในการเคลื่อนไหว ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงได้บัญญัติเรื่อง การปล่อยชั่วคราวไว้โดยให้จำเลยมาปรากฏตัว ต่อศาลตามที่กำหนดไว้ในสัญญาประกันหรือตาม กำหนดนัด หรือหมายเรียก หากในภายหลังศาล พิพากษาพิจารณาแล้วว่าจำเลยกระทำความผิดจริงก็ต้อง มีตัวจำเลยในการบังคับโทษ จึงเกิดมาตรการบังคับ ให้ผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวต้องมีประกัน หรือมีประกัน และหลักประกันด้วยก็ได้ก่อนที่ศาลจะปล่อยชั่วคราว จำเลยไป

การที่กฎหมายกำหนดหลักประกันที่มี คุณค่าทางเศรษฐกิจเป็นเกณฑ์ในการปล่อยชั่วคราว โดยไม่คำนึงถึงหลักกฎหมายที่ให้อำนาจรัฐควบคุม ตัวบุคคลได้เฉพาะกรณีมีเหตุจำเป็นเท่านั้น เป็นการ ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการได้รับการ ปล่อยตัวชั่วคราว คนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี ย่อมไม่ได้รับการปล่อยตัวเพียงเพราะการไม่สามารถ หาหลักประกันมาได้ กฎหมายไทยควรมีการอนุญาต ให้ปล่อยชั่วคราวโดยใช้หลักประกันอื่นที่ไม่ใช่ตัวเงิน หรือสินทรัพย์ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจเท่านั้น เช่น การนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้แทนประกัน หรือหลักประกันได้ ทั้งนี้เพื่อให้ศาลสามารถใช้

ดุลพินิจให้เหมาะสมกับประเภทคดีและจำเลยแต่ละ รายไปเพื่อลดปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในการได้ รับการปล่อยตัวชั่วคราวและเป็นการเพิ่มโอกาสให้ จำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีให้มีโอกาสได้รับ การปล่อยตัวเพิ่มมากขึ้น

ดังนั้น การนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มา ใช้กับการปล่อยชั่วคราวจำเลยโดยการอนุญาตให้ จำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีสามารถยื่นคำร้อง ขอให้ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนการหาประกัน หรือหลักประกันมาศาลเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง ของจำเลยที่ไม่สามารถหาหลักประกันมาได้ กรณี อาจเกิดคำถามขึ้นว่าคนที่ฐานะทางเศรษฐกิจดีที่ สามารถหาประกันหรือหลักประกันมาได้ แต่อยาก ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนการหาประกันหรือ หลักประกันจำสามารถใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ได้หรือไม่ หากไม่อนุญาตให้ใช้อาจเกิดปัญหาความ ไม่เท่าเทียมกัน สำหรับประเด็นนี้ตามมาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่ง แก้ไขใหม่โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 30) พ.ศ. 2558 บัญญัติว่า“ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือ ศาลจะกำหนดเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราว ปฏิบัติ หรือในกรณีที่ผู้นั้นยินยอมจะสั่งให้ใช้อุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของผู้ถูกปล่อย ชั่วคราวก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการหลบหนี หรือ ภัยอันตราย หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น แต่ถ้า ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวมีอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ แม้ ผู้นั้นยินยอม จะสั่งให้ใช้อุปกรณ์ดังกล่าวได้ต่อเมื่อ ผู้นั้นมีพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่าง ร้ายแรง หรือมีเหตุสมควรประการอื่น” กฎหมาย

ยังมีได้ระบุชัดเจนว่าจำเลยประเภทใดที่สามารถใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนหลักประกันได้ ดังนั้นจำเลยประเภทใดก็ได้ มีฐานะทางเศรษฐกิจดีหรือไม่ดีก็ได้ หากเข้าเงื่อนไขและที่สำคัญคือต้องยินยอมก็สามารถใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ได้

3. ปัญหาการหลบหนีในระหว่างการปล่อยชั่วคราวจำเลยในคดีอาญา

ในปัจจุบันเกิดปัญหาการหลบหนีประกันเป็นจำนวนมาก ซึ่งหลังจากที่ศาลพิจารณาแล้วมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวจำเลยในคดีอาญาแล้วจะเรียกประกันหรือหลักประกันตามอัตราโทษจำคุกที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย โดยรัฐไม่ได้มีหลักประกันอะไรเลยที่สามารถจะเป็นประกันได้ว่าจำเลยจะไม่หลบหนี แต่พอถึงกำหนดวันนัดให้มาศาลจำเลยบางคนได้หลบหนีไป ไม่มาตามกำหนดนัด ศาลก็ต้องดำเนินการริบเงินประกัน ซึ่งไม่ใช่เจตนารมณ์ของกฎหมาย เพราะรัฐไม่ได้ต้องการทรัพย์สิน แต่ต้องการตัวจำเลยเข้ามาในกระบวนการยุติธรรม

ตามมาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งแก้ไขใหม่บัญญัติเรื่องการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้ โดยเจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือศาลจะกำหนดเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติ หรือในกรณีที่ผู้นั้นยินยอมจะสั่งให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวก็ได้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการหลบหนีหรือภัยอันตราย หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น อันเป็นการป้องกันการหลบหนีได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งหลักเกณฑ์การนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับการปล่อยชั่วคราวตามกฎหมายต่างประเทศสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซีต้า ธนฐิติวงศ์ (2553) คือ

1. กฎหมายมลรัฐจอร์เจีย ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐจอร์เจียได้นำการควบคุมจำเลยโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (electronic monitoring) มาใช้ในกระบวนการยุติธรรม ในขั้นตอนก่อนมีคำพิพากษา (pre-trial) ดังนี้

ประมวลกฎหมายของจอร์เจีย ลักษณะที่ 17 บทที่ 6 มาตรา 1.1 ได้วางหลักเกณฑ์การปล่อยตัวจำเลยในระหว่างการพิจารณาที่ต้องใช้การควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้ถ้าปรากฏแก่ศาลว่า จำเลยอยู่ในเขตอำนาจศาลนั้นเป็นผู้มีความเหมาะสมที่จะใช้โปรแกรมการควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ก่อนมีคำพิพากษาเป็นอำนาจของศาลที่สามารถใช้ดุลพินิจตัดสินและให้สิทธิจำเลยที่มีคุณสมบัติตามประมวลกฎหมายในส่วนนี้ปล่อยตัวไปภายใต้โปรแกรมการควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ก่อนมีคำพิพากษาได้ ผู้พิพากษาเท่านั้นที่มีอำนาจในการใช้โปรแกรมการควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ก่อนมีคำพิพากษา ถ้าผู้พิพากษานั้นมีเขตอำนาจในการคุมขังความผิดที่ได้เกิดขึ้นและจำเลยก็มีคุณสมบัติเหมาะสมสำหรับการคุมขังภายใต้ อนุมาตรา E ของประมวลกฎหมายมาตรา 17-6-1 เมื่อศาลซึ่งมีเขตอำนาจได้คุมขังจำเลยแล้วได้กำหนดว่า จำเลยเป็นผู้มีคุณสมบัติที่จะได้ประกันตัวตามอนุมาตรา E ของประมวลกฎหมาย 17-6-1 และได้ชดใช้เงินตามที่กำหนดในการปล่อยจากที่คุมขังแล้วศาลจะแจ้งไปยังเจ้าพนักงานว่าจำเลยจะถูกปล่อยในเงื่อนไขโปรแกรมการควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ก่อนมีคำพิพากษา

ส่วนคุณสมบัติที่จะได้ประกันตัวตามอนุมาตรา อี ของประมวลกฎหมายมาตรา 17-6-1 ที่ศาลอนุญาตให้ประกันตัวได้ถ้าพบว่า

1) ผู้ต้องหาไม่มีความเสี่ยงที่จะหลบหนีจากเขตอำนาจศาลหรือจะไปปรากฏตัวต่อศาลเมื่อศาลต้องการ

2) ผู้ต้องหาไม่คุกคามหรือเป็นอันตรายต่อบุคคลใด ๆ ทรัพย์สินใด ๆ ในชุมชน

3) ผู้ต้องหาไม่มีความเสี่ยงที่จะกระทำความผิดร้ายแรงในระหว่างพิจารณาและ

4) ผู้ต้องหาไม่มีความเสี่ยงที่จะทำการข่มขู่ข่มขู่หรือทำการขัดขวางใด ๆ ต่อการจัดการความยุติธรรม

2. กฎหมายอังกฤษ

การควบคุมจำเลยโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในประเทศอังกฤษอาจเรียกว่า The Home Detention Curfew (HDC) โดยการปล่อยชั่วคราวในขั้นตอนก่อนมีคำพิพากษา (pre-trial) ตาม The Bail Act 1976 มีหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ดังนี้

ในการปล่อยชั่วคราวมาตรา 3(6) กำหนดให้บุคคลที่ได้รับการประกันตัวอาจถูกกำหนดให้ปฏิบัติตามด้วยข้อกำหนดก่อนปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันหรือหลังจากนั้น เนื่องจากปรากฏต่อศาลว่าเป็นการจำเป็นเพื่อประกันว่า บุคคลนั้นยินยอมให้คุมขังโดยจะไม่กระทำความผิดขณะให้ประกันตัวและจะไม่รบกวนพยานหรือกระทำการอื่นเป็นการขัดขวางแนวทางของการปฏิบัติเพื่อความยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับตนเองและคนอื่นหรือจุดมุ่งหมายที่จะสามารถสอบสวนหรือรายงานทำให้ช่วยเหลือศาลพิจารณาเกี่ยวกับความผิด ซึ่งก่อนกำหนดเวลาเพื่อการคุมขังเขาจะได้รับการสัมภาษณ์จากที่ปรึกษากฎหมายหรือทนายความตามที่กฎหมายกำหนด

ข้อกำหนดที่กำหนดตามมาตรา 3(6) นั้น รวมถึงข้อกำหนดการควบคุมตัวโดยเครื่องมือ

อิเล็กทรอนิกส์ด้วย ซึ่งการกำหนดข้อกำหนดการควบคุมตัวโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มีเงื่อนไขเพิ่มเติมแบ่งเป็นกรณีตามมาตรา 3AA เป็นกรณีบุคคลซึ่งเป็นเด็กและเยาวชน ตามมาตรา 3AB นั้น เป็นกรณีบุคคลอื่น ๆ ส่วนมาตรา 3AC นั้นใช้กับทุกกรณี ซึ่งข้อกำหนดการควบคุมตัวโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ตามมาตรา 3AA ถึงมาตรา 3AC ดังกล่าวนั้น หมายถึง ข้อกำหนดที่กำหนดเพื่อจุดมุ่งหมายเป็นการประกันด้วยการควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่จะปฏิบัติตามข้อกำหนดอื่นที่กำหนดเป็นเงื่อนไขในการประกันตัว

เงื่อนไขการกำหนดให้ใช้การควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในการให้ประกันตัวกรณีเด็กและเยาวชน

มาตรา 3AA การควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในการปฏิบัติตามเงื่อนไขการประกันตัว

- (1) การร้องขอให้ควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ศาลจะไม่กำหนดให้ใช้ในเด็กหรือเยาวชน เว้นแต่จะเข้าเงื่อนไขดังต่อไปนี้
- (2) เงื่อนไขแรกคือเด็กหรือเยาวชนได้อายุ 12 ปีบริบูรณ์แล้ว
- (3) เงื่อนไขที่สองคือ
 - (a) เด็กหรือเยาวชนที่ถูกทำโทษต้องกระทำความผิดร้ายแรงหรือความผิดเกี่ยวกับเพศหรือความผิดที่มีโทษเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ซึ่งมีโทษจำคุก 14 ปีหรือมากกว่า
 - (b) เขาถูกจับเพราะได้กระทำความผิดหนึ่งครั้งหรือมากกว่าในความผิดที่มีโทษจำคุกกับความผิดอื่นที่

- มีโทษจำคุกที่เขาได้ทำในขณะที่ถูก
จำคุกอยู่
- (i) จำนวนหรือ
- (ii) ถ้าเขาทำความผิดทำซึ่งเป็น
เหตุให้เขาถูกจับซ้ำอีกใน
ขณะที่อยู่ในประกันหรืออยู่
ในที่พักอาศัยของท้องถิ่น
- (4) เงื่อนไขที่สามคือศาลเห็นว่าเป็นข้อ
กำหนดจำเป็นสามารถทำได้ภายใต้
การจัดการสำหรับการควบคุมโดย
เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ของผู้ปล่อย
ให้ประกันตัวซึ่งสามารถใช้ได้ใน
แต่ละพื้นที่ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง
- (5) เงื่อนไขที่สี่คือ คณะทำงานที่
ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่คุมประพฤติ
นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่ตำรวจ
และบุคคลที่แต่งตั้งจากเจ้าหน้าที่ที่
ดูแลทางด้านสุขภาพ และหัวหน้า
ฝ่ายดูแลด้านการศึกษา รวมเรียกว่า
a youth offending team (คณะ
ทำงาน) ได้แจ้งต่อศาลว่ามีความเห็น
ในการวางข้อกำหนดให้ควบคุมโดย
เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์นั้นเหมาะ
สมในกรณีเด็กหรือเยาวชนนี้
- (6) ส่วนเงื่อนไขการกำหนดให้ใช้การ
ควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์
ในการให้ประกันตัวกรณีบุคคลอื่น ๆ
นั้น ศาลจะไม่วางข้อกำหนดการ
ควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์
กับบุคคลซึ่งอายุครบ 17 ปีบริบูรณ์
ยกเว้นเข้าเงื่อนไขดังต่อไปนี้

เงื่อนไขแรกคือ ศาลเห็นว่าไม่วางข้อกำหนด
การควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แล้ว บุคคล
นั้นจะไม่ได้รับการประกันตัว

เงื่อนไขที่สองคือ ศาลเห็นว่าเป็นข้อกำหนด
จำเป็นสามารถทำได้ภายใต้การจัดการสำหรับการ
ควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ของผู้ปล่อยให้
ประกันตัวซึ่งสามารถใช้ได้ในแต่ละพื้นที่ซึ่งเป็นพื้นที่
ที่เกี่ยวข้อง

เงื่อนไขที่สามคือ ถ้าเป็นกรณีบุคคลซึ่งอายุ
17 ปี คณะทำงาน (a youth offending team)
ต้องได้แจ้งความต่อศาลว่ามีความเห็นในการวาง
ข้อกำหนดให้ควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์นั้น
มีความเหมาะสมในกรณีนี้

นอกจากนี้ เงื่อนไขทั่วไปของการกำหนด
ให้ใช้การควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ใน
การให้ประกันตัว กรณีที่ศาลวางข้อกำหนดให้การ
ควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เป็นเงื่อนไขของ
การประกันตัวข้อกำหนดนั้นต้องรวมถึงข้อกำหนด
ความรับผิดชอบเนื่องจากการควบคุม แต่บุคคลนั้น
อาจไม่ต้องรับผิดชอบในการควบคุมตัวโดยเครื่องมือ
อิเล็กทรอนิกส์ของผู้ซึ่งประกันตัวยกเว้นที่กำหนดไว้
เฉพาะในคำสั่งของรัฐมนตรี

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการนำเครื่องมือ
อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ควบคุมผู้ต้องโทษในขั้นตอน
ก่อนมีคำพิพากษาของกระบวนการยุติธรรมใน
ต่างประเทศโดยมลรัฐจอร์เจีย ประเทศสหรัฐอเมริกา
ประเทศอังกฤษ ซึ่งในประเทศไทยนั้นก็ได้มีการเริ่ม
นำมาใช้บางขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมแล้ว
โดยหน่วยงานแรกในกระบวนการยุติธรรมของไทยที่
นำมาใช้คือกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม เป็น

หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมหน่วยงานแรกที่ได้นำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำความผิดในประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกรมคุมประพฤติ (2558) โดยกรมคุมประพฤติได้ดำเนินโครงการนำร่อง การนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชนในระบบงานคุมประพฤติ ปีงบประมาณ 2556

คุณสมบัติของเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ จะมีอุปกรณ์ส่งสัญญาณแฉงไว้มีความทนทานสูงและกันน้ำได้มีระบบการแจ้งเตือนเมื่อออกนอกพื้นที่หรือเข้าพื้นที่ที่กำหนดหากมีการทำลายอุปกรณ์การตัดขาดหรือตกกระแทกอย่างรุนแรงจะแจ้งเตือนไปยังเจ้าหน้าที่ส่งข้อมูลแบบเรียลไทม์ไปยังศูนย์ควบคุมเพื่อให้เจ้าหน้าที่รับทราบเหตุการณ์ได้อย่างทันท่วงทีติดตามสัญญาณด้วยระบบจีพีอาร์เอสและระบบดาวเทียมค้นหาที่อยู่ได้ทุกที่ทุกเวลาเชื่อมต่อกับคอมพิวเตอร์และสมาร์ตโฟนได้ บางรุ่นสามารถใส่ซิมการ์ดโทร.เข้าและรับสายได้โดยจะมีราคาตั้งแต่ 10,000 - 25,000 บาท โดยขยายกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมผู้รับบริการทุกประเภทของกรมคุมประพฤติ และจะสิ้นสุดระยะเวลาโครงการในวันที่ 26 มีนาคม 2557 ซึ่งปรากฏว่า ผลการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ในการติดตามดูแลผู้กระทำความผิดในชุมชนด้วยดี โดยยังไม่ปรากฏว่ามีผู้กระทำความผิดที่ฝ่าฝืนเงื่อนไข ควบคุมประพฤติโดยเจตนาแต่อย่างใด ประกอบกับผู้มีความอำนาจในการสั่งใช้บริการของกรมคุมประพฤติ อาทิสาลยุติธรรม คณะกรรมการพิจารณาพักการลงโทษจำคุก และคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดฯ ได้มีคำสั่งให้ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์กับผู้กระทำความผิดอย่างต่อเนื่อง โดยตระหนักถึงประโยชน์ของการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้

ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในชุมชน ในการรักษาความปลอดภัยให้แก่สังคมและประโยชน์ในการติดตามแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

หากมีการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ใช้ในการปล่อยชั่วคราวในคดีที่เข้าหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ก็จะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีที่ตกเป็นจำเลยมีโอกาสดำเนินการปล่อยตัวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบ็ญจะ เพ็งดิษฐ์ (2531) คือข้อดีของการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดสามารถปรับใช้กับผู้กระทำความผิดได้อย่างเฉพาะรายและซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนนทิพย์ จิตสว่าง และ ฐิติยา เพชรมณี (2549) คือประโยชน์ของการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดซึ่งจะแก้ปัญหาของความไม่เท่าเทียมกันในสังคมได้ เพราะไม่ว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีหรือผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ก็มีโอกาสดำเนินการปล่อยตัวชั่วคราวได้ทั้งนั้น ทั้งนี้ยังเป็นการป้องกันไม่ให้เป็นจำเลยที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวหลบหนีไปได้อีกทางหนึ่งด้วย

แนวทางการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับการปล่อยชั่วคราวจำเลยสำหรับประเทศไทย การนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับจำเลยนั้น ได้มีประกาศในราชกิจจานุเบกษา พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 30) พ.ศ. 2558 ในส่วนที่เกี่ยวกับการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับการปล่อยชั่วคราวโดยมีสาระสำคัญดังนี้ ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่หรือเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติ หรือในกรณีที่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวนั้นยินยอม ศาลจะสั่งให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์

หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวก็ได้ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อป้องกันการหลบหนี หรือภัยอันตราย หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น และมีข้อยกเว้นสำหรับกรณีที่ถูกปล่อยชั่วคราวนั้นมีอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ แม้ผู้นั้นยินยอม ศาลจะสั่งให้ใช้อุปกรณ์ดังกล่าวได้ต่อเมื่อผู้นั้นมีพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุสมควรประการอื่น และหลักการที่สำคัญอีกประการก็ยังคงมีอยู่คือ “จะเรียกจนเกินควรแก่กรณีมิได้”

อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายประกาศใช้แล้ว แต่ยังไม่เห็นหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติที่แน่ชัด อาจส่งผลกระทบต่อแนวทางปฏิบัติได้ ผู้ศึกษาเห็นว่า หากมีการนำหลักเกณฑ์ในการควบคุมจำเลยโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ตามประมวลกฎหมายของรัฐจอร์เจีย ลักษณะที่ 17 มาปรับใช้น่าจะเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับประเทศไทยเนื่องจากหลักกฎหมายในเรื่องการปล่อยชั่วคราวใกล้เคียงกับของไทย โดยศาลอาจกำหนดหลักเกณฑ์ในการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ควบคุมจำเลยในชั้นก่อนมีคำพิพากษาดังนี้

1. ผู้มีอำนาจในการสั่งอนุญาตให้ใช้การควบคุมด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์จำเลยคือ ศาลที่มีเขตอำนาจในการตัดสินคดี
2. การที่ศาลจะสั่งอนุญาตให้ควบคุมจำเลยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์หรือไม่นั้น เป็นดุลพินิจของศาลเท่านั้น
3. ก่อนที่จะอนุญาตให้จำเลยใช้ควบคุมด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ศาลต้องไต่สวนก่อนพิจารณาตามฐานความผิด อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของจำเลยแต่ละรายเป็นกรณีไป หรือกรณีที่ศาลเห็นสมควร

จะไต่สวนหรือไม่ก็ได้ เพราะหากกำหนดให้มีการไต่สวนทุกคดีที่ขอใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ย่อมกระทบต่อการทำงานของศาล

4. จำเลยที่มีสิทธิใช้การควบคุมด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ต้องเป็นผู้ที่มีความเหมาะสม กล่าวคือจำเลยต้องไม่มีความเสี่ยงที่จะหลบหนีจากเขตอำนาจศาลหรือจะไปปรากฏตัวต่อศาลเมื่อศาลต้องการ ไม่คุกคามหรือเป็นอันตรายต่อบุคคลใด ๆ และทรัพย์สินใด ๆ ในชุมชน ไม่มีความเสี่ยงที่จะกระทำความผิดร้ายแรงในระหว่างพิจารณา ไม่มีความเสี่ยงที่จะทำการข่มขู่พยานหรือทำการขัดขวางใด ๆ ต่อการจัดการความยุติธรรม ซึ่งมีความใกล้เคียงกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 และ มาตรา 108/1 ของประเทศไทย

5. หน่วยงานที่รับผิดชอบเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ในกฎหมายมลรัฐจอร์เจีย ผู้จัดทำให้บริการการควบคุมจำเลยโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์นั้นคือบุคคลหรือองค์กร แต่สำหรับประเทศไทย ผู้ศึกษาเห็นว่าในช่วงแรกศาลยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญ ในการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งการติดตั้ง การตรวจสอบ การควบคุม เป็นต้น ซึ่งอาจต้องให้เอกชนเข้ามาดำเนินการในส่วนนี้ก่อน แล้วจึงพัฒนาบุคลากรของศาลต่อไป

6. ประเด็นเรื่องค่าใช้จ่ายในการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์นั้น ในต่างประเทศ จำเลยที่ขอใช้โปรแกรมการควบคุมด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย แต่สำหรับประเทศไทยนั้น ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 30) พ.ศ.2558 มาตรา 7 “กำหนดให้เมื่อครบสาม

ปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้คณะรัฐมนตรีจัดให้มีการประเมินความคุ้มค่าและภาระค่าใช้จ่ายของรัฐในการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใด ตามมาตรา 108 วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควรให้เก็บค่าใช้จ่ายจากผู้ถูกปล่อยชั่วคราวที่ใช้อุปกรณ์ดังกล่าว ให้กำหนดอัตราค่าใช้จ่าย หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในพระราชกฤษฎีกา ซึ่งต้องมีข้อยกเว้นในการเรียกเก็บค่าใช้จ่ายจากผู้ที่ไม่มียศหรือตำแหน่งราชการด้วย” ดังนั้นในเรื่องภาระค่าใช้จ่ายในช่วงแรกศาลต้องรับภาระในเรื่องค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ให้จำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีไปก่อน สำหรับจำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีก็ให้ชำระค่าใช้จ่ายตามปกติ โดยในช่วงแรกอาจต้องขอความร่วมมือจากกรมคุมประพฤติในการขอยืม/เช่า เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์รวมทั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อความสะดวกในการทำงาน

7. การหลบหนี ในกรณีการให้ประกันตัว หากจำเลยหลบหนีศาลก็จะออกหมายจับ สำหรับกรณีศาลให้ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในการปล่อยชั่วคราวจำเลยแล้ว หากจำเลยหลบหนีศาลก็ต้องออกหมายจับในทันทีเช่นกัน เพราะถือว่าการให้ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในการปล่อยชั่วคราวก็เป็นการประกันประเภทหนึ่งเช่นเดียวกัน

โดยในมาตรา 117 วรรคสองที่แก้ไขใหม่ได้กำหนดบทสันนิษฐานไว้ด้วยว่า “ในกรณีที่มีคำสั่งให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดตามมาตรา 108 วรรคสามกับผู้ต้องหาหรือจำเลยใด ถ้าปรากฏว่าอุปกรณ์ดังกล่าวถูกทำลายหรือทำให้ใช้การไม่ได้ไม่ว่าโดยวิธีใดให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นหนีหรือจะหลบหนี”

ข้อเสนอแนะ

การกำหนดประเภทของการประกัน และหลักประกันก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคกัน เพราะจำเลยแต่ละคนย่อมมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่เท่ากัน เกิดความเหลื่อมล้ำในทางปฏิบัติ หากศาลเรียกหลักประกันจำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีย่อมสามารถหาหลักประกันมาให้ศาลได้ทันเวลาที่กำหนด แต่หากจำเลยมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีย่อมไม่สามารถหาหลักประกันมาได้ ทำให้ไม่ได้รับโอกาสในการปล่อยตัวชั่วคราว ทำให้สูญเสียอิสรภาพไปชั่วขณะและไม่สามารถแสวงหาพยานหลักฐานมาต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองได้ การปล่อยชั่วคราวเป็นสิทธิที่จำเลยสามารถร้องขอได้ แต่การสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวนั้นเป็นการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาคดีของศาลที่ต้องพิจารณาตามพฤติการณ์แห่งคดีและเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดโดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่จำเลยควรได้รับประกอบกับผลร้ายที่อาจเกิดขึ้นหากจำเลยหลบหนีหรือไปกระทำผิดกฎหมายอีก

เนื่องจากปัจจุบันกระบวนการยุติธรรมของไทยได้มีการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการบังคับในบางหน่วยงานและมีกฎหมายบัญญัติให้นำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราวแล้ว ประกอบกับศาลซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการปล่อยตัวชั่วคราวมักจะใช้ดุลพินิจโดยมีประกันและหลักประกันเป็นเงื่อนไขในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเสียเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นมาตรการในการยับยั้งการหลบหนีของจำเลย ซึ่งแนวคิดดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาหลายประการและส่งผลกระทบต่อจำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเต็มที่ รัฐจึงต้องมีทาง

เลือกให้กับกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีเพื่อให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ ซึ่งหากมีการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราวก็จะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวได้ไม่มากนักน้อย

การนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราวนั้น แม้ขณะนี้ตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2548 และข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548 มิได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในเรื่องการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ไว้โดยตรง แต่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 วรรคสามบัญญัติว่า “ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือศาลจะกำหนดเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติ หรือในกรณีที่ผู้นั้นยินยอมจะสั่งให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการหลบหนี หรือภัยอันตรายหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น แต่ถ้าผู้ถูกปล่อยชั่วคราวมีอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ แม้ผู้นั้นยินยอม จะสั่งให้ใช้อุปกรณ์ดังกล่าวได้ต่อเมื่อผู้นั้นมีพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรงหรือมีเหตุสมควรประการอื่น” ดังนั้น การกำหนดให้จำเลยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์จึงเป็นการกระทำเพื่อป้องกันการหลบหนีของจำเลยตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายดังกล่าวนั่นเอง ซึ่งเป็นเรื่องศาลสามารถกำหนดเงื่อนไขดังกล่าวได้

แต่อย่างไรก็ตาม การใช้เครื่องมือ

อิเล็กทรอนิกส์อาจกระทบหรือเกิดความไม่สะดวกต่อการใช้ชีวิตประจำวันของจำเลยได้ จึงสมควรที่จะนำมาใช้กับจำเลยที่สมัครใจและให้ความยินยอมในการใช้จริง ๆ เท่านั้น ซึ่งเป็นไปตามตอนท้ายของบทบัญญัติในมาตรา 108 วรรคสามที่แก้ไขใหม่นั้น ขณะเดียวกันอาจจะมีประเด็นที่ว่า เป็นการไม่เหมาะสมหรือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหากใช้เครื่องมือติดตามตัวจำเลยที่ถูกปล่อยตัวชั่วคราวตลอดเวลาจะกลายเป็นการละเมิดความเป็นส่วนตัวหรือไม่ ประเด็นนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าไม่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือละเมิดความเป็นส่วนตัวเพราะก่อนใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์จำเลยได้ให้ความยินยอมแล้ว การใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ย่อมดีกว่าการเข้าไปอยู่ในเรือนจำ ด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มีคุณสมบัติสำคัญที่สามารถนำมาใช้กับมาตรการและเงื่อนไขที่ศาลกำหนดได้ เช่น การห้ามออกนอกเขตพื้นที่ที่กำหนดการห้ามเข้าเขตพื้นที่ที่กำหนดการจำกัดความเร็วของผู้ขับขี่ยานพาหนะและการติดตามเพื่อให้ทราบตำแหน่งที่อยู่ของผู้กระทำผิดเพื่อเฝ้าระวังป้องกันไม่ให้เกิดไปกระทำผิดซ้ำอีก ดังนั้นหากมีการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาปรับใช้กับกระบวนการปล่อยตัวชั่วคราวของกฎหมายไทย ก็จะทำให้จำเลยทุกคนมีโอกาสได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวมากขึ้น และศาลเองก็จะมีเครื่องยืนยันว่าในการดำเนินการพิจารณาคดีจะมีตัวจำเลยมาศาล หรือหากจำเลยหลบหนีหรือมีพฤติกรรมส่อไปในทางว่าจะหลบหนีไม่มาศาล ก็สามารถที่จะทราบตำแหน่งที่อยู่ของบุคคลนั้นได้ทันที อันเป็นการง่ายต่อการติดตามนำตัวจำเลยนั้นมาศาล ทั้งยังไม่เป็นภาระแก่จำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดี ไม่มีหลักประกันในการขอปล่อยชั่วคราว ทั้งยังเป็นการสร้างความเสมอภาคและเท่าเทียมกันให้แก่บุคคล

ทุกคนไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีฐานะอย่างไร

ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรให้นำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราวโดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. คำนิยาม

“เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า เครื่องมือหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ หรือ อุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทาง ที่อยู่ของผู้ถูกปล่อยชั่วคราว

2. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราว มีดังนี้

2.1 ประเภทคดีให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

- 1) คดีความผิดซึ่งมีโทษจำคุก และคดีนั้นศาลลงโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี
- 2) คดีที่เป็นความผิดอันยอมความได้
- 3) คดีที่กระทำความผิดโดยประมาท
- 4) คดีในความผิดอื่นที่ศาลเห็นสมควร

2.2 ในกรณีที่ศาลเห็นสมควร ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การจำกัดการเดินทาง การห้ามออกจากบ้านในเวลาที่กำหนด ควบคุมไปกับการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์

2.3 ระยะเวลาในการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ศาลต้องกำหนดระยะเวลาพอสมควร ในการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์โดยพิจารณาตามความเหมาะสมของจำเลยแต่ละรายไป

2.4 กระบวนพิจารณาของศาล ก่อนที่ศาลจะสั่งให้ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในการปล่อย

ตัวชั่วคราวจำเลยในคดีอาญาในชั้นพิจารณาของศาล ศาลจำต้องพิจารณาข้อมูลของจำเลย ลักษณะของการกระทำความผิด ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อผู้เสียหายหรือสังคม และความยินยอมของจำเลยด้วย

2.5 การเพิกถอนคำสั่งให้ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ เมื่อศาลสั่งให้ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในการปล่อยตัวชั่วคราวแก่จำเลย และได้มีการกำหนดเงื่อนไขอย่างใดแล้ว หากความปรากฏต่อศาลว่าจำเลยฝ่าฝืนหรือละเมิดเงื่อนไขหรือกระทำความผิดอีกภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด จำเลยต้องกลับเข้ามาสู่การคุมขังทันที

3. หลักเกณฑ์ในการพิจารณาสั่งอนุญาตหรือไม่

3.1 จำเลยมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี หรือเป็นผู้ที่ไม่สามารถหาหลักประกันมาให้เพียงพอ และ

3.2 ร้องขอใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวโดยสาบานตนแล้วว่าจะมาตามกำหนดนัด

3.3 ในกรณีที่ศาลเห็นสมควร ศาลจะมีคำสั่งให้ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ก็ได้

4. มีข้อยกเว้นในการใช้กับบุคคลที่มีอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ แม้ผู้นั้นยินยอมจะสั่งให้ใช้อุปกรณ์ดังกล่าวได้ต่อเมื่อผู้นั้นมีพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุสมควรประการอื่น

5. ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในการปล่อยชั่วคราวนี้ รัฐหรือจำเลยอาจเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายทั้งหมดหรือบางส่วนโดยให้ศาลพิจารณาตามความเหมาะสมของจำเลยแต่ละคนเป็นราย ๆ ไปเพราะจำเลยบางรายที่ขอใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์นี้เป็นผู้ที่มีฐานะทาง

เศรษฐกิจที่ไม่ดีเยี่ยมไม่มีเงินที่จะมาเสียค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น

6. ข้อเสนอพื้นฐาน ถ้ามีการทำลายเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ให้สั้นนิชฐานไว้ก่อนว่าจำเป็นหรือจะหลบหนีและให้เสียค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นขึ้นด้วยเพื่อเป็นการป้องปรามให้ผู้รักษา ดูแล เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์นั้นเสมอวิญญชนพึงรักษาของตน

7. เสนอให้เพิ่มเติมฐานความผิดกรณีการหลบหนีในระหว่างให้ปล่อยตัวชั่วคราว ให้มีโทษจำคุก เพื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยเกรงกลัวต่อโทษทางอาญาดังนี้เพิ่มประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 วรรคสี่ “หากผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวไม่ว่าโดยวิธีใดก็ตามให้ถือว่ามีความผิดฐานหลบหนีคำสั่งศาล”

8. หลังจากศาลอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวแล้ว ควรมีการติดตามผลเป็นระยะ ๆ อาจเรียกได้ว่าเป็นการคุมประพฤติระหว่างถูกพิจารณาคดี ซึ่งควรติดตามดูความประพฤติของผู้ต้องหาหรือจำเลยว่าไปก่อเหตุร้ายใด ๆ หรือไม่ หรือไปยุ่งเหยิง รบกวน พยานหรือผู้เสียหายหรือไม่ หรือจะหลบหนีหรือไม่ หากพบว่ามีพฤติการณ์ดังกล่าวก็ต้องรายงานให้ศาลทราบโดยเร็วเพื่อพิจารณาเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขหรือข้อกำหนดในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2549). คำอธิบาย หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในขั้นตอนก่อนพิจารณา (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพฯ : จีระวิชาการพิมพ์.
- กระทรวงยุติธรรม. (2558). รายงานการศึกษาการเตรียมความพร้อมในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการคุมประพฤติ. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา กรมคุมประพฤติ.
- กรมคุมประพฤติ. (2558). รายงานสรุปผลโครงการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำความผิดในระบบงานคุมประพฤติ ประจำปีงบประมาณ 2558. กรุงเทพฯ: กลุ่มควบคุมและสอดส่อง สำนักพัฒนาการคุมประพฤติ.
- คณิต ณ นคร. (2555). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญชน.
- ซีต้า ธนฐิติวงศ์. (2553). การควบคุมผู้ต้องโทษโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ณรงค์ ใจหาญ. (2547). **หลักกฎหมายวิธีพิจารณา
ความอาญา เล่ม 1.** กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- เบ็ญจะ เพ็งดิษฐ์. (2531). **การควบคุมผู้ต้อง
โทษไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมือ
อิเล็กทรอนิกส์.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทรศักดิ์ วรรณแสง. (2539). **การใช้ดุลยพินิจใน
การปล่อยชั่วคราว.** ดุลพาห เล่ม 4 ปีที่ 43.
- สุรินทร์ มากชูชิต. (2555). **ระบบการปล่อยชั่วคราว
ผู้ถูกกล่าวหา: ศึกษาการใช้หลักประกัน
ในคดีอาญา.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุมนทิพย์ จิตสว่าง และฐิติยา เพชรมณี. (2549).
**โครงการติดตามประเมินผลการนำระบบ
การควบคุมตัวระบบอิเล็กทรอนิกส์
มาใช้กับผู้กระทำผิด.** กรุงเทพฯ: คณะ
รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บทความวิจัย

ระบายนภาพผ่านเฟซบุ๊ก : ปรากฏการณ์ศึกษาการใช้เฟซบุ๊ก
ของกลุ่มนักศึกษาไทยในต่างแดนFACEBOOK AS A PORTRAYAL OF LIFE: A PHENOMENOLOGICAL STUDY OF
FACEBOOK USE OF THAI STUDENTS WHILE STUDYING OVERSEAS

ปิยวรรณ รุ่งวรพงศ์

Piyawan Rungwaraphong

สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง

bewandjack@hotmail.co.nz

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยปรากฏการณ์ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาปรากฏการณ์และการตระหนักรู้ในปรากฏการณ์นั้น ๆ ปรากฏการณ์ที่ศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการใช้เฟซบุ๊กของกลุ่มนักศึกษาไทยจำนวน 8 คน ที่ได้ไปศึกษาในประเทศจีนระยะเวลา 1 ปี ภายใต้หลักสูตรเทียบโอนหน่วยกิต การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการปรับตัวของนักศึกษาหลักสูตรเทียบโอนผลการศึกษาเมื่ออยู่ต่างประเทศ 2. ศึกษาปัญหาหรืออุปสรรคที่นักศึกษาหลักสูตรเทียบโอนผลการศึกษาต้องประสบเมื่ออยู่ต่างประเทศ ทั้งด้านการเรียน ด้านกลุ่มเพื่อน และด้านการใช้ชีวิตประจำวัน 3. ศึกษาแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรเทียบโอนผลการศึกษา โดยเก็บข้อมูลจากข้อความและรูปภาพที่นักศึกษาโพสต์ลงเฟซบุ๊กและจากการสัมภาษณ์แบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้กรอบการวิเคราะห์แก่นสาระ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าเฟซบุ๊กมีอิทธิพลต่อนักศึกษาขณะใช้ชีวิตในต่างประเทศโดยถูกใช้เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวชีวิต เพื่อสื่อสารกลับมายังครอบครัว อาจารย์และเพื่อน ๆ ที่เมืองไทย และเพื่อระบายความรู้สึกต่าง ๆ โดยนักศึกษามีแนวโน้มเสพติดเฟซบุ๊กในขณะที่ผู้วิจัยซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงจะใช้ข้อมูลจากเฟซบุ๊กเหล่านี้เพื่อให้คำแนะนำปรึกษาและแก้ปัญหา เรื่องราวที่ถ่ายทอดผ่านเฟซบุ๊กสะท้อนปัญหาต่าง ๆ จากการขาดความรู้ความเข้าใจด้านประวัติศาสตร์ การเมืองและวัฒนธรรมของประเทศที่ไปศึกษาและการให้ข้อมูลล่วงหน้าจากหลักสูตรอย่างไม่เพียงพอ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรเทียบโอนหน่วยกิตจำเป็นต้องสร้างระบบเพื่อรองรับการศึกษาต่อในต่างประเทศใน 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ก่อนการเดินทางต้องมีการเตรียมความพร้อมด้านจิตใจแก่นักศึกษาและการให้ข้อมูลที่ครบถ้วน ระยะที่ 2 ระหว่างการเรียน ต้องมีระบบพี่เลี้ยงอิเล็กทรอนิกส์คอยให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือต่าง ๆ และ ระยะที่ 3 หลังเดินทางกลับ ต้องมีกระบวนการใคร่ครวญให้นักศึกษาสะท้อนคิดถึงประสบการณ์ที่ผ่านมาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: หลักสูตรเทียบโอนหน่วยกิต การปรับปรุงหลักสูตร เฟซบุ๊ก ความสามารถในการปรับตัวในต่างประเทศ

ABSTRACT

This article reports on a phenomenological study, which aimed 1) to examine credit transfer students' international adaptability during their overseas study period; 2) to explore problems or obstacles that the students face during their overseas study period; and 3) to identify ways for improvement of the credit transfer curriculum. Data were collected from Facebook status updates of eight students during their one year study in a China university and focused interviews. Thematic analysis was employed to analyze the data. Results of the study suggest that 1) Facebook had a great influence on Thai students when studying abroad. The students tended to be Facebook addicted. Facebook was used to portray their lived experience; to communicate with family, mentor and acquaintances back in Thailand; and to articulate multiple events that resulted in both negative and positive feelings towards their transcultural experiences in China. Problems that were reflected through Facebook status updates included lack of understanding of history, politics, and cultures; lack of pre-departure briefings; and life and education struggles. The researcher, who also acted as their mentor, used information which were reflected through the mentees' Facebook to advise and assist the mentees in solving problems. Results from the study indicate that credit transfer curriculum need to develop a three-stage supporting system. Stage 1, or pre-departure period, should provide their students with psychological preparation and provision of information relevant to history, politics and cultures of the host country. Stage 2, or implementation period, e-mentoring will need to be systematically developed. And Stage 3, or post-trip period, in which the students are provided with chances to systematically reflect on their past one-year overseas experience for the true construction of tacit knowledge and real self-development.

Keywords: credit transfer curriculum, curriculum improvement, Facebook, international adaptability

บทนำ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยปรากฏการณ์ (phenomenological research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาปรากฏการณ์และการตระหนักรู้ในปรากฏการณ์นั้น ๆ โดยผู้วิจัย

เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้สึกและการตระหนักรู้ในปรากฏการณ์นั้น ๆ เอง ปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาในครั้งนี้ คือ การใช้เฟซบุ๊กของนักศึกษาไทยกลุ่มหนึ่งระหว่างที่เรียนในประเทศที่ห้ามใช้เฟซบุ๊ก กล่าวคือเป็นกลุ่มนักศึกษา 8 คนที่อยู่

ภายใต้การดูแลของผู้วิจัยและศึกษาในหลักสูตรทางธุรกิจที่กำหนดให้นักศึกษาเรียนต่างประเทศในชั้นปีที่ 3 ระยะเวลา 1 ปี (2 ภาคการศึกษา) โดยเป็นหลักสูตรเทียบโอนผลการศึกษา (credit transfer curriculum) นักศึกษาที่เข้าร่วมให้ข้อมูลในงานวิจัยเรียนในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในเมืองเชียงใหม่ ประเทศจีนส่วนนักศึกษาที่เหลืออีก 43 คน (จาก 51 คนทั้งชั้นปี) เลือกเรียนที่ประเทศมาเลเซีย เรื่องราวที่สะท้อนในเฟซบุ๊กของนักศึกษาชี้ให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการจัดการศึกษาที่ควรเน้นกระบวนการสร้างความรู้มากกว่าการถ่ายทอดความรู้ หลักสูตรเทียบโอนผลการศึกษา (credit transfer curriculum) ที่ศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการจัดการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของบริบทของการสร้างความรู้ที่ไม่ควรเกิดขึ้นเพียงแต่ในชั้นเรียน ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ประธานหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตรจำเป็นต้องจัดเตรียมองค์ประกอบและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างความรู้ ทั้งนี้การให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และแก้ปัญหาผ่านการสื่อสารทางโซเชียลมีเดียร์ คือ เฟซบุ๊กนั้น อาจจัดเป็น “วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21” ตามที่นายแพทย์วิจารณ์ พานิช (2555) ได้ให้นิยามไว้ กล่าวคือเป็นการจัดการศึกษาที่ฝึกให้ผู้เรียนมีความสามารถในการปรับตัว มีความยืดหยุ่นและแก้ปัญหาเอาตัวรอดได้ในทุกสถานการณ์และสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของตน

แต่ทั้งนี้การดำเนินการหลักสูตรเทียบโอนผลการศึกษา (credit transfer curriculum)

โดยเฉพาะในห้วงเวลาที่นักศึกษาศึกษาต่อในต่างประเทศนั้นย่อมมีอุปสรรคและความยากลำบากมากมาย ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการหลักสูตรจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวและการสร้างความรู้ของนักศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานของหลักสูตรให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการใช้เฟซบุ๊กของนักศึกษาไทยเมื่ออยู่ต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาปัญหาและการรับมือกับปัญหาของนักศึกษาไทยเมื่ออยู่ต่างประเทศ
3. เพื่อสร้างแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรเทียบโอนผลการศึกษา

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (constructivist theory) เป็นกรอบความคิดในการทำวิจัย ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยการสร้างความรู้ของผู้เรียน กล่าวคือการเรียนรู้เป็นกระบวนการภายในบุคคลและพัฒนาหรือสร้างขึ้นโดยผู้เรียน ความรู้ไม่ได้เป็นสิ่งสำเร็จรูปที่ได้รับจากการถ่ายทอดจากครูหรือบุคคลใด ๆ (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, 2537) ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เชื่อว่าผู้เรียนจะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้ง่ายขึ้นหากมีประสบการณ์เดิมและอยู่ในสภาพบรรยากาศของการเรียนหรือการทำงานที่เอื้อให้มีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนตาม

แนวทฤษฎีนี้จำเป็นต้องสนับสนุนให้เกิดการสร้าง ความรู้มากกว่าการถ่ายทอดความรู้ ครูจึงมีบทบาท สำคัญในกระบวนการสร้างความรู้ของผู้เรียนโดย มีหน้าที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างความหมายตาม ความเป็นจริงมากกว่าที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ (Duffy & Cunningham, 1996)

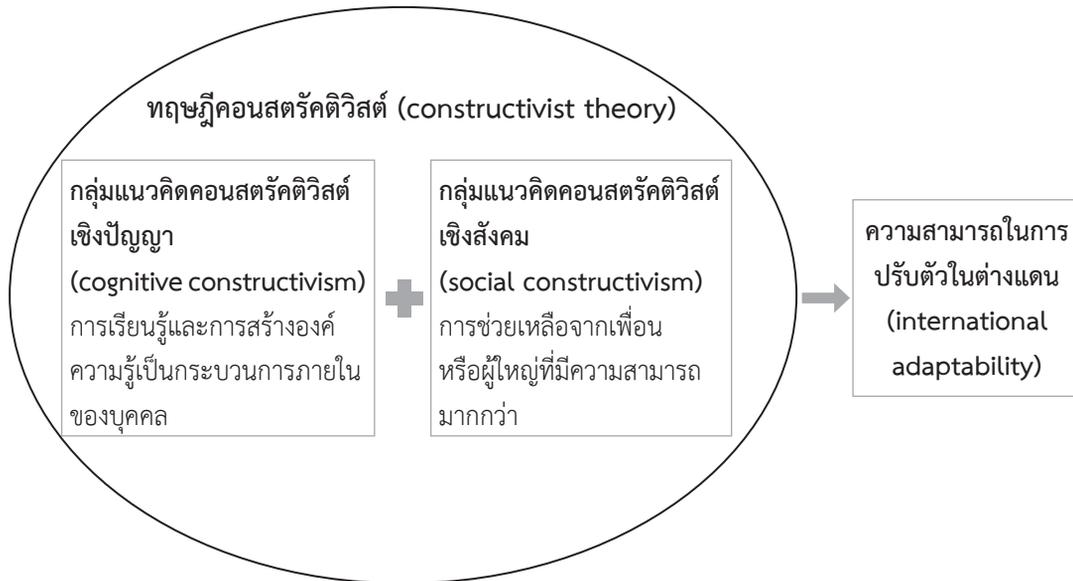
ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ปรากฏกลุ่มแนวคิด ที่ว่าด้วยการสร้างความรู้หรือการเรียนรู้ 2 กลุ่มหลัก ได้แก่

1. กลุ่มแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงปัญญา (cognitive constructivism) เป็นแนวคิดที่มี พื้นฐานจาก Piaget (1972) โดยเชื่อว่าการเรียนรู้ และการสร้างองค์ความรู้เป็นกระบวนการภายใน ของบุคคล ผู้เรียนจึงมีความสำคัญในฐานะเป็น ผู้สร้างความรู้โดยการลงมือทำ ความรู้หรือความ เข้าใจต่าง ๆ จึงไม่ใช่สิ่งที่สามารถถ่ายทอดจากบุคคล หนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งได้ Piaget เชื่อว่าปัญหา ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา (cognitive conflict) เป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเสีย สมดุลทางปัญญา (disequilibrium) ดังนั้น ผู้เรียน ต้องพยายามปรับโครงสร้างทางปัญญา (cognitive structuring) ให้เข้าสู่ภาวะสมดุล (equilibrium) โดยวิธีการดูดซึม (assimilation) คือ รับข้อมูลใหม่ เข้าไปไว้ในโครงสร้างทางปัญญา จากนั้นจึงปรับ เปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาโดยการเชื่อมโยงข้อมูล ข่าวสารใหม่กับความรู้เดิมหรือโครงสร้างทางปัญญา เดิม (accommodation) กระบวนการนี้จึงให้ความสำคัญกับความรู้เดิมของผู้เรียน (background

knowledge) และความสามารถในการปรับตัว ต่อปัญหาหรือสิ่งแวดล้อมใหม่ (adaptability) (Bruner, 1990; Kearsley, 2001; Piaget, 2001)

2. กลุ่มแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิง สังคม (social constructivism) ตามแนวคิดของ Vygotsky (1978) เชื่อว่าเด็กสามารถพัฒนาไปถึง ขีดสุดของความสามารถของตนได้หากได้รับการ ช่วยเหลือจากเพื่อนหรือผู้ใหญ่ที่มีความสามารถ มากกว่า ซึ่ง Vygotsky เรียกว่า zone of proximal development กลุ่มแนวคิดนี้ให้ความสำคัญ ต่อบทบาทของครูในการสร้างบริบทสำหรับการ เรียนรู้ที่ต้องกระตุ้นและเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ครู ควรแนะนำเมื่อผู้เรียนประสบปัญหา กระตุ้นผู้เรียน ด้วยคำถามที่เอื้อให้คิดพิจารณาหรือต่อสู้กับปัญหา ไม่ใช่เป็นผู้แก้ปัญหาลงให้ผู้เรียนเสียเอง (Cook, 1992) การช่วยเหลือซึ่งเป็นรูปแบบคำพูดหรือการสนทนา สะท้อนแนวคิดของ Alexander (2004) ซึ่งเชื่อว่า บทไดอะล็อกหรือบทตอบโต้ที่เกิดขึ้นระหว่างครูและ ผู้เรียนและระหว่างผู้เรียนด้วยกันสามารถเอื้อให้ ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้และพัฒนาตนเอง แต่บท ไดอะล็อกดังกล่าวต้องมีลักษณะต่างจากบทสนทนา ในชีวิตประจำวันทั่วไป โดยต้องมีองค์ประกอบของ dialogic conversation กล่าวคือทุกคนมีส่วนร่วม (collective) รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน (reciprocal) เกื้อกูลกัน (supportive) และมี เป้าหมาย (purposeful)

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบในการทำวิจัย ชั้นนี้สามารถแสดงเป็นภาพได้ดังนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยปรากฏการณ์หรือปรากฏการณ์วิทยา (phenomenological research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาปรากฏการณ์และการตระหนักรู้ในปรากฏการณ์นั้น ๆ โดยมีรากฐานมาจากการศึกษาทางปรัชญา ต่อมาได้มีการนำมาใช้ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (อัญญา ปลอดเปลื้อง, 2556) ปรากฏการณ์วิทยาเป็นทัศนะของผู้วิจัยต่อภาวะการณ์ (ปรากฏการณ์) ต่าง ๆ ไม่ใช่วิธีการวิจัยแต่ถูกผู้วิจัยนำมาใช้เสมือนว่าเป็น “วิธีการ” เพื่อมาศึกษาประสบการณ์หรือเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่บุคคลได้ประสบมา (ชายโพธิสิตา, 2550) สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยให้คำแนะนำการใช้เฟซบุ๊กของกลุ่มนักศึกษาไทยที่ไปเรียนต่างประเทศ โดยเชื่อว่าประสบการณ์ที่นักศึกษาไทยในต่างแดนได้สัมผัสนั้นหากได้ถูกบรรยาย อธิบาย และตีความ จะก่อให้เกิดความเข้าใจโดยผู้วิจัยจะเปรียบเทียบประสบการณ์ของนักศึกษาที่เข้าร่วมวิจัยเพื่อหาลักษณะร่วมกันของประสบการณ์ และเพื่อหาแก่นแท้ของประสบการณ์

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยชิ้นนี้เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 หลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจ ณ มหาวิทยาลัยที่ผู้วิจัยสอนจำนวน 8 คน โดยเป็นชาย 1 คนและหญิง 7 คน มีอายุระหว่าง 19-20 ปี นักศึกษา 2 คนมีพื้นฐานด้านภาษาจีนระดับพื้นฐานส่วนที่เหลืออีก 6 คนไม่มีพื้นฐานด้านภาษาจีนเลย ส่วนทักษะทางภาษาอังกฤษของนักศึกษาทั้ง 8 คนยังอยู่ในระดับต่ำมาก ทั้ง 8 คนมีภูมิลำเนาในพื้นที่ภาคใต้ ไม่เคยไปต่างประเทศและไม่เคยนั่งเครื่องบิน (แม้จะเป็นเส้นทางภายในประเทศก็ตาม) มาจากครอบครัวที่มีฐานะปานกลางโดยผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการ ค้าขายและลูกจ้างทั่วไป

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงแม้ว่าเป็นการเลือกโดยไม่อาศัยความน่าจะเป็น แต่เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ดุลยพินิจและการตัดสินใจของผู้วิจัยเองว่าเป็นกลุ่มตัวอย่างที่สามารถให้ข้อมูลที่ตรงกับวัตถุประสงค์และคำถามงานวิจัย (Babbie, 1995; Greig & Taylor, 1999; Schwandt, 1997)

เครื่องมือในการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้เพื่อการศึกษาปรากฏการณ์
ครั้งนี้มาจาก 2 แหล่งคือ

1. ข้อความและรูปภาพที่นักศึกษาโพสต์
ลงเฟซบุ๊ก

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะจง

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์
ข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลสดตัสทั้งที่เป็นข้อความ
และรูปภาพที่นักศึกษาโพสต์ลงเฟซบุ๊ก โดยสุ่มเก็บ
สัปดาห์ละสองครั้ง กล่าวคือวันเรียนปกติ 1 วัน
(จันทร์-ศุกร์) และวันหยุดสุดสัปดาห์ 1 วัน รวม
ถึงทุก ๆ วันหยุดนักขัตฤกษ์ของไทย ระหว่างเดือน
ตุลาคม 2557-กรกฎาคม 2558 (รวม 10 เดือน
โดยรวม 2 เดือนหลังจากที่นักศึกษาเดินทางกลับ
มาประเทศไทย) ได้ทั้งหมด 851 ข้อความ ผู้วิจัย
บันทึกทุกข้อความลงในแบบฟอร์มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
(ใช้ชื่อว่า ฐานสเดตัส) จากนั้นผู้วิจัยจัดกลุ่มสเดตัส
ตามช่วงเวลาทีโพสต์โดยแบ่งเป็น 3 ช่วงคือ

ช่วงที่ 1 เดือน ตุลาคม-พฤษภาคม 2557
(2 เดือนแรกที่ไปอยู่ประเทศจีน)

ช่วงที่ 2 เดือน ธันวาคม 2557-มีนาคม
2558 (4 เดือนถัดมา)

ช่วงที่ 3 เดือนเมษายน-พฤษภาคม 2558
(2 เดือนก่อนกลับประเทศไทย และเป็นช่วงฝึกงาน)

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละช่วงเวลาโดย
ใช้กรอบการวิเคราะห์แก่นสาระ นอกจากการเก็บ
ข้อมูลสเดตัสแล้วผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ นักศึกษาทุก
คนสองสัปดาห์หลังจากที่กลับมาถึงเมืองไทยด้วย
การสัมภาษณ์แบบเจาะจง โดยใช้การบันทึกเสียง
จากนั้นนำมาเปิดฟัง พิมพ์บันทึกลงในฐานสัมภาษณ์

และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบวิเคราะห์แก่นสาระ
อีกเช่นกัน

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะการใช้เฟซบุ๊กของนักศึกษาไทย
เมื่ออยู่ต่างประเทศ ผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง
พบว่าเมื่ออยู่ต่างประเทศนักศึกษาใช้เฟซบุ๊กเพื่อ 1.
ถ่ายทอดเรื่องราวชีวิตในต่างแดนของตน 2. สื่อสาร
กลับมายังครอบครัวและเพื่อน ๆ ที่เมืองไทย และ
3. ระบายความรู้สึกต่าง ๆ ทั้งในความรู้สึกทางลบ
และทางบวก (ตัวอย่างเช่น 1. บ่นเรื่องการเรียน สิ่ง
อำนวยความสะดวก การใช้ชีวิต ที่พัก และ/หรือ
ค่าครองชีพ 2. ทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวเองเช่น
ตั้งคำถามว่าคิดถูกหรือผิดที่เลือกเรียนประเทศจีน
3. ความประทับใจในสิ่งรอบ ๆ ตัว 4. ความรู้สึกหรือ
กิจกรรมที่ได้ผ่อนคลาย และ 5. ท้อแท้สิ้นหวัง และ
7. คิดถึงบ้าน) โดยนักศึกษาได้ตั้งสเดตัสในลักษณะ
ข้อความล้วนหรือข้อความโดยมีรูปภาพประกอบ
จากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่ารูปภาพที่โพสต์
ลงในเฟซบุ๊กมักเป็นการถ่ายภาพตัวเองแบบเซลฟี่
(selfie) ภาพอาหาร ภาพการทำอาหารไทย ภาพ
กับเพื่อนกลุ่มนักศึกษาไทยด้วยกัน (มีภาพที่ถ่ายร่วม
กับเพื่อนชาติอื่น ๆ บ้างแต่น้อยมาก) ภาพบ้านเมือง
และภาพบรรยากาศในห้องเรียน

ตัวอย่างที่ 1

ไปเที่ยวกับ
กลุ่มเพื่อนคนไทย

ตัวอย่างที่ 2

ไปเรียนด้วยกัน (เฉพาะ
กลุ่มเพื่อนจากเมืองไทย)

พฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊กของนักศึกษาทั้ง 8 คนที่เห็นเด่นชัดคือการโพสต์รูปภาพอาหารไทยที่ตนเองทำร่วมกับกลุ่มเพื่อน ๆ คนไทยที่มาด้วยกันรวมถึงภาพที่ไปทานอาหารไทยที่ร้านอาหารไทย เช่น

ตัวอย่างที่ 1

ทำอาหารไทยทานเองกับ
กลุ่มเพื่อนจากเมืองไทย

ตัวอย่างที่ 2

ไปทานอาหารกับ
เพื่อนคนไทย

ตัวอย่างที่ 3

ทำขนมกับเพื่อนคนไทย
(ช่วงสอบปลายภาค)

นอกจากภาพที่เกี่ยวข้องกับอาหารการกินแล้วยังเป็นสเตตัสที่เป็นข้อความบ่นคิดถึงอาหารไทยโดยมีการโพสต์ค่อนข้างถี่ในช่วงใกล้สอบ ช่วงวันที่ตรงกับวันหยุดนักขัตฤกษ์ของเมืองไทยหรือตอนเย็นหลังฝึกงานเสร็จในแต่ละวัน โดยเป็นช่วงที่นักศึกษาเครียด กังวลหรือคิดถึงบ้านพร้อมข้อความที่ Tag กันในกลุ่ม เช่น

“กินเดียวเรื่อ ปลอดภัยตัวเอง สงกรานต์ปีไหน ๆ ไม่เคยหิวและเหงาเท่าปีนี้” (ช่วงวันสงกรานต์ต้นักศึกษาลงภาพที่ได้ไปทานอาหารไทยที่ร้านอาหารไทย)

“เร่เข้ามา เร่เข้ามา แม่ค้าฝอยทองมาแล้ว”

การใช้เฟซบุ๊กอยู่ในระดับถี่มากกล่าวคือใช้เฟซบุ๊กทุกวัน วันละหลายครั้ง (รวมเวลาที่นักศึกษาใช้เฟซบุ๊กประมาณ 8 ชม.ต่อวัน) และมีการตั้งสเตตัสเป็นข้อความโดยเฉลี่ยทุก 4 ชม. นักศึกษาทั้ง 8 คนใช้เฟซบุ๊กจนติดและจะรู้สึกกระวนกระวาย เครียดและหงุดหงิดมากเมื่อไม่สามารถใช้เฟซบุ๊กได้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่านักศึกษากลุ่มนี้เสพติดเฟซบุ๊ก (facebook addiction disorder, FAD) (Kuss & Griffiths, 2011) แต่ยังไม่ได้อยู่ในระดับที่รุนแรง กล่าวคือยังไม่ได้กระทบต่อบุคลิกภาพและไม่ทำลายทักษะทางสังคม (Harzadin, 2012) สำหรับผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาที่อยู่ทางเมืองไทยใช้เฟซบุ๊กเป็นช่องทางเดียวในการสื่อสารให้คำแนะนำและชี้แนะแนวทางแก้ปัญหาให้กับนักศึกษา อันเป็นการช่วยเหลือผ่านทางบทสนทนา (dialogic conversation) ที่พิมพ์เป็นตัวอักษร

2. ปัญหาและการรับมือกับปัญหาของนักศึกษาไทยเมื่ออยู่ต่างประเทศ ปัญหาหรืออุปสรรคที่กลุ่มนักศึกษาประสบอันสะท้อนผ่านเฟซบุ๊ก ได้แก่

- ขาดความรู้ความเข้าใจด้านการเมือง สังคมและวัฒนธรรมของประเทศที่อาศัยอยู่ เช่น

“เฮ้อ! เนี่ยเป็นไร อะไรที่เกี่ยวข้องกับ app facebook ในโทรศัพท์ที่นี้ๆ เล่นไม่ได้หมดเลย ทั้ง FB, Messenger และ Pages Manager คือไร.....? #เปื้อน” (บ่นเรื่องเฟซบุ๊กทั้ง ๆ ที่ประเทศจีนห้ามใช้เฟซบุ๊ก)

“ที่นี่ อะไร ๆ ก็ห้ามนะ อยากกลับไปอยู่ไทย จะทำอะไรก็ได้”

“จะเค็ม จะมัน ไปไหน จะเป็นไตอยู่แล้ว นะ มีอย่างเดียวที่อร่อยสุด ข้าววवल้าวว คร่ำบ” (บ่นเรื่องรสชาติอาหารจีน)

- ข้อมูลล่วงหน้าถึงสภาพความเป็นอยู่ การเรียน การใช้ชีวิต ยังไม่เพียงพอ

“ไม่เห็นบอกเลยว่าจะให้มาฝึกงานแบบนี้ รู้จักกลับไปฝึกงานที่ไทยดีกว่า”

“อะไรมันจะหนาวขนาดเนี่ย...เสื้อที่เงินแบบดี ๆ ก็แพงเวอร์ รู้จักเหมามาจากประตูน้า”

“ใครจะรู้ว่านักเรียนนอกอย่างกระผม ต้องตื่นมาขึ้นรถมหาราลัย ตั้งแต่เจ็ดโมงเช้า ทุกวันน น ไหว ๆ ๆ ๆ”

- ขาดความเข้าใจในความต่างของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของนักศึกษาจากชาติอื่น เช่น

“To...My lovely roommate and his friends. พวกมึงเล่นเซี่ยไรกันอีก วันก่อนพ่นยากันยุง วันนี้ฉีดเซี่ยไรเต็มประตูเลย วิบปั้ง ครีมหรือ? มึงมาเซ็ดด้วยนะ โตะเท่าควายละ ยังเล่นบ้า ๆ บอ ๆ ตัล-หลอด #โหดลัศจรรย์เซี่ย”

“เปิดแอร์ติด ๆ กัน 2 วันแล้วมึงอะ ยังเลือกหุงข้าวในห้องอีก กลิ่นอลังค์ น้ำก็ไม่อาบ เล่นเกมส์ก็เสียงดัง ห้องก็ไม่กวาด”

ท่ามกลางปัญหา ความยากลำบากและความรู้สึกต่าง ๆ มากมายนักศึกษาได้ต่อสู้และได้เกิดการเติบโตทางจิตใจ นักศึกษาได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มากมายและนอกเหนือจากการดิ้นรนในเชิงวิชาการแล้วยังได้พัฒนาวิธีการในการรับมือกับความเครียดหรือปัญหาต่าง ๆ ในวิถีทางของตน เช่น

“บางทีก็พยายามคิดในแง่บวกแล้วนะ ว่าคนเรากว่าไปอยู่ในงานตำแหน่งสูงต้องผ่านค.ลำบาก มาทั้งนั้นอยู่ที่ว่าใครเจอแบบไหน การฝึกงานแบบนี้มันคือบททดสอบคิดซะ”

“เป็นอีกหนึ่งโลกของฉันที่ได้มาสัมผัสกับความเป็นธรรมชาติปะปนด้วยดอกไม้หลากสีสน ต้นไม้ต่างๆ ช่างดูแล้วแปลกตา ซึ่งควรค่าแก่การถ่ายรูป เพื่อเก็บความทรงจำนี้ไว้”

“เข้าครัวเมื่อไรก็เป็นไปตามนี้ กันเลย จัดเมนูดีเหมือนตอนเช้าเลย”

3. แนวทางในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรเทียบโอนผลการศึกษา ปัญหาและวิธีการปรับตัวของกลุ่มตัวอย่างที่บอกเล่าผ่านทางเฟซบุ๊กและจากการสัมภาษณ์ ได้สะท้อนให้เห็นสาเหตุของปัญหาและอุปสรรคอันเกิดจาก 3 ปัจจัยหลัก คือ จากมหาวิทยาลัยต้นสังกัด (อันได้แก่ ขาดการเตรียมพร้อมก่อนเดินทางให้นักศึกษา และไม่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อกำหนดต่าง ๆ รวมถึงความรู้ด้านวัฒนธรรมและการฝึกงาน) มหาวิทยาลัยที่เรียน (ได้แก่ ใช้ภาษาจีนในการสอนในบางรายวิชา แต่ละหน่วยงานทำงานไม่ประสานงานกัน) และจากตัวนักศึกษาเอง (ได้แก่ ทักษะทางภาษา การเน้นการอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ความคาดหวังในการฝึกงานที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง การไม่กล้าแสดงออก) ข้อมูลเหล่านี้จะนำไปสู่การสร้างแนวทางเพื่อพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรเทียบโอนผลการศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

1. ลักษณะการใช้เฟซบุ๊กของนักศึกษาไทยเมื่ออยู่ต่างประเทศ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าเมื่ออยู่ในต่างประเทศนักศึกษาไทยมีแนวโน้มใช้เฟซบุ๊กเป็นช่องทางหลักในการติดต่อสื่อสารกับครอบครัว เพื่อน และมหาวิทยาลัยต้นสังกัดและอาจารย์ที่ปรึกษา โดยให้เหตุผลว่าสะดวก รวดเร็ว และราคาประหยัด นอกจากนี้ข้อความที่พิมพ์ส่งกันในเฟซบุ๊กยังสามารถกลับมาดูซ้ำ ในส่วนของผู้วิจัยในฐานะที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของกลุ่มนักศึกษานั้น เฟซบุ๊กเปรียบเสมือนตัวให้สัญญาณว่าช่วงจังหวะเวลาใดที่ควรเข้าไปพูดคุย แนะนำ ชี้แนะหรือตักเตือนนักศึกษาของตน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการให้ความช่วยเหลือโดยผ่านบทสนทนาเป็น

สิ่งสำคัญที่อาจารย์ที่ปรึกษาต้องใส่ใจและพึงระวัง กล่าวคืออาจารย์ที่ปรึกษาต้องไม่เป็นผู้แก้ปัญหานักศึกษาเอง แต่ต้องกระตุ้นให้นักศึกษาคิดพิจารณาต่อสู้กับปัญหา และหาหนทางแก้ไขด้วยตัวเอง (Cook, 1992) บทสนทนายาระหว่างอาจารย์ปรึกษากับนักศึกษานั้นต้องมีองค์ประกอบของ dialogic conversation ตามที่ Alexander (2004, 2005) อ้างไว้กล่าวคือทุกคนมีส่วนร่วม รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เกื้อกูลกัน และมีเป้าหมาย การตั้งคำถามต้องไม่ตอกย้ำว่านักศึกษามีปัญหาหรือมีความทุกข์ใจและไม่ทำให้นักศึกษารู้สึกว่ากำลังถูกจ้องมอง

อย่างไรก็ดี การวิจัยครั้งนี้พบว่านักศึกษาไทยมีแนวโน้มเปลี่ยนพฤติกรรมจากการใช้เฟซบุ๊กเพื่อแสวงหาความรู้ พักผ่อนคลายเครียด มาเป็นการเสพติดเฟซบุ๊กหรือ facebook addiction disorder (FAD) อันเป็นการใช้เฟซบุ๊กหรือสื่อออนไลน์อื่น ๆ ในปริมาณที่เกินขนาดจนไม่สามารถควบคุมเวลาในการใช้อินเทอร์เน็ตได้ ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อเวลาสำหรับกิจกรรมจำเป็นอื่น ๆ ในชีวิตไม่ว่าจะเป็นการเรียน การงานและชีวิตครอบครัว (รัศมีสาโรจน์ 2547) จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การเสพติดเฟซบุ๊กของกลุ่มนักศึกษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ อาจเกิดจากการที่เฟซบุ๊กทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่น มีความสุขเพราะยังได้คุยกับคนที่คุ้นเคยจากประเทศของตน และได้เห็นภาพของกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเพื่อนหรือครอบครัว เสมือนว่าตนเองได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านั้นด้วย (Siew, 2010) นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่านักศึกษาทั้ง 8 คนใช้เฟซบุ๊กเป็นพื้นที่ระบายความรู้สึกหรือความไม่พึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ โดยนักศึกษาให้เหตุผลว่าเฟซบุ๊กเป็นพื้นที่ส่วนตัว ดังนั้นจะกล้าพูดกล้าแสดง

ความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา

2. ปัญหาและการรับมือกับปัญหาของ
นักศึกษาไทยเมื่ออยู่ต่างประเทศ

การใช้เฟซบุ๊กเพื่อเป็นช่องทางในการ
สะท้อนปัญหาหรือระบายความเครียดของนักศึกษา
กลุ่มนี้ชี้ให้เห็นว่านักศึกษาได้เข้าสู่กระบวนการ
สร้างความรู้ตามกลุ่มคอนสตรัคติวิสต์เชิงปัญญา
(cognitive constructivism) ซึ่ง Piaget (1972) เชื่อ
ว่าปัญหาหรือความขัดแย้งทางปัญญา (cognitive
conflict) ในตัวผู้เรียนคือจุดเริ่มต้นของกระบวนการ
สร้างความรู้ แต่ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่านักศึกษา
ไทยกลุ่มนี้ยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้าง
ทางปัญญาโดยการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารใหม่กับ
ความรู้เดิมหรือโครงสร้างทางปัญญาเดิม ทั้งนี้ อาจ
เกิดจากนักศึกษายังมีความรู้เดิมไม่เพียงพอ ซึ่ง
ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวต่อปัญหาหรือ
สิ่งแวดล้อมใหม่ (Bruner, 1990; Kearsley, 2001;
Piaget, 2001) เหล่านี้ชี้ให้เห็นความสำคัญของ
ผู้รับผิดชอบหลักสูตรในการเตรียมความพร้อม และ
การให้ข้อมูลที่ครบถ้วนแก่นักศึกษาก่อนการเดินทาง
ไปศึกษาต่อต่างประเทศ

เมื่ออยู่ต่างประเทศนักศึกษารับมือกับ
ปัญหาใน 2 แนวทางคือ รับมือแก้ไขปัญหาด้วย
ตัวเองหรือติดต่อขอความช่วยเหลือกลับมาที่ครู
ที่ประเทศไทย ในส่วนหลังนี้สะท้อนบทบาทและ
ความสำคัญของครูในฐานะพี่เลี้ยงทางไกลอันเป็น
ไปตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ทั้งในส่วนของกลุ่ม
แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงปัญญา อันเป็นแนวคิด
ที่เชื่อว่าการเรียนรู้และการสร้างองค์ความรู้เป็น
กระบวนการภายในของบุคคล การสร้างความรู้หรือ
ความเข้าใจต่าง ๆ เริ่มต้นที่ปัญหาที่ก่อให้เกิดความ
ขัดแย้งทางปัญญา ก่อนที่จะนำไปสู่กระบวนการ

ปรับโครงสร้างทางปัญญา (Piaget, 1972) และใน
ส่วนของกลุ่มแนวคิดกลุ่มแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์
เชิงสังคม (social constructivism) ซึ่งให้ความสำคัญ
ของบทบาทของครูในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่ที่มี
ความสามารถหรือมีประสบการณ์มากกว่าในการ
ที่จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปถึงขีดสุดของตนเอง
(zone of proximal development) (Vygotsky,
1978)

แต่ทั้งนี้กระบวนการให้คำปรึกษาและให้
ความช่วยเหลือต่าง ๆ ในหลักสูตรที่ทำการวิจัย
ครั้งนี้ ยังไม่เป็นระบบที่ชัดเจนกล่าวคือไม่มีการคัด
แยกเรื่องร้องทุกข์ ไม่มีผังงานว่าควรส่งต่อเรื่องให้
ใคร ไม่มีขั้นตอน ติดตามและบันทึกผลว่าเรื่องที่
ร้องทุกข์นั้นได้รับการช่วยเหลือแก้ไขอย่างไร ผู้วิจัย
จะเป็นคนรับเรื่องร้องทุกข์และให้คำปรึกษา ตอบ
คำถามหรือกระทั่งประสานกลับไปยังมหาวิทยาลัย
ในประเทศจีนเพื่อแก้ปัญหาเองในทุก ๆ เรื่อง
เช่น ปัญหาหอพัก วิชา การชำระค่าเล่าเรียน
เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นเรื่องที่อยู่ในความรับผิดชอบ
ของหน่วยงานอื่นเช่น วิเทศสัมพันธ์ การเงิน เป็นต้น
นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้เฟซบุ๊กเพียงช่องทางเดียว
ในการติดต่อสื่อสารกับนักศึกษา พบว่าบ่อยครั้งที่
นักศึกษาไม่สามารถใช้เฟซบุ๊กได้ (อาจเกิดจากหลาย
สาเหตุเช่น ไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตหรือแบตเตอรี่
โทรศัพท์มือถือหมด) หรือผู้วิจัยเองก็อยู่ในพื้นที่ที่
ไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต

การวิจัยชิ้นนี้ยังพบว่า นักศึกษาไทยมีวิธี
การรับมือกับความเครียดอันเกิดจากปัญหาหรือ
อุปสรรคต่าง ๆ ที่ประสบในชีวิตประจำวันนี้อาจ
แตกต่างจากกลุ่มนักศึกษาจากชาติอื่น กล่าวคือ
นักศึกษาในหลักสูตรนิเทศโภชนาการอาหาร หรือ
เรื่องราวเกี่ยวกับอาหารลงในเฟซบุ๊ก จากการ

สัมภาษณ์นักศึกษาทั้ง 8 คนอธิบายว่าตนมักทำอาหารไทยหรือเสาะหาร้านอาหารไทยกับเพื่อน เพราะการได้ทำหรือทานอาหารประจำชาติของตนเมื่ออยู่ต่างแดน ช่วยลดการคิดถึงบ้านและคลายความเหงา โดยเฉพาะเมื่อได้ทำร่วมกับเพื่อนที่สนิทคุ้นเคยและรู้สึกหรือเจอปัญหาแบบเดียวกัน แต่ทั้งนี้ การรับประทานอาหารเพื่อคลายความเครียดนั้น เป็นเพียงบรรเทาความเครียดในระดับต้นไม่ใช่การแก้ปัญหาที่แท้จริง

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า นักศึกษาไทยมีแนวโน้มที่จะรับมือกับความเครียดอันเกิดจากปัญหาต่าง ๆ โดยการอยู่ร่วมกันเฉพาะกลุ่มเพื่อนคนไทยที่สนิทกัน อันสะท้อนวัฒนธรรมที่เน้นกลุ่ม (collectivism) นักศึกษาทั้ง 8 คนได้อธิบายเรื่องนี้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะจงว่า ตนชอบอยู่กับเฉพาะกลุ่มเพื่อนคนไทย ไม่ว่าจะทั้งในชั้นเรียนหรือการใช้ชีวิตประจำวันทั่วไปเพราะรู้สึกอบอุ่น อยู่ด้วยกันแล้วจะไม่กลัว ในประเด็นนี้ Rungwaraphong (2012) อธิบายว่าคนไทยมักมองตัวเองว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม/ชุมชน ดังนั้นความกลมเกลียวและความสามัคคีของคนในกลุ่มจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมาก โดยปกติเด็กไทยจะเติบโตมาด้วยความคิดว่าต้องรักต้องสามัคคีกัน และความสามัคคีจะนำพาให้กลุ่ม/ชุมชนของตนฝ่าฟันอุปสรรคไปได้ นับเป็นค่านิยมและหลักคิดที่แตกต่างจากสังคมตะวันตก ซึ่งภาพถ่ายต่าง ๆ ที่นักศึกษาในการวิจัยนี้โพสต์ลงในเฟซบุ๊ก แสดงให้เห็นว่านักศึกษาทั้ง 8 คนไม่ทำความรู้จักเพื่อนใหม่ และไม่ทำกิจกรรมกับนักศึกษาจากชาติอื่นอันมีส่วนนำไปสู่อุปสรรคหรือปัญหาต่าง ๆ ในการปรับตัวและการใช้ชีวิตประจำวัน เช่นในเช้าวันหนึ่งนักศึกษาไทยทั้ง 8 คนไม่ทราบว่าเป็นวันหยุดนักขัตฤกษ์ของประเทศจีน

จึงได้ไปรอรถมหาวิทยาลัยเพื่อไปเรียนตามปกติ เหตุการณ์นี้ชี้ให้เห็นว่าในการศึกษาในต่างประเทศ หากผู้เรียนมีวัฒนธรรมกลุ่มและยึดติดกับกลุ่มมากเกินไปจนขาดการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น จะไม่เพียงแต่ทำให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการฝึกภาษา แต่ยังสามารถก่อให้เกิดอุปสรรคในการใช้ชีวิตประจำวันและการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ รวมถึงยังขาดโอกาสในการเพิ่มพูนความสามารถในการปรับตัวในต่างแดน

3. แนวทางในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรเทียบโอนผลการศึกษา

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ปัญหาหรือความยากลำบากหลาย ๆ ประการที่นักศึกษาประสบขณะอยู่ต่างประเทศส่วนใหญ่เกิดจากการขาดการเตรียมตัวที่ดีพอก่อนออกเดินทางจากประเทศไทย กล่าวคือ หลักสูตรยังไม่ได้ให้ข้อมูลอย่างครบถ้วนเพียงพอที่จะให้นักศึกษามองเห็นภาพว่า จะเกิดอะไรบ้างกับชีวิตในต่างประเทศ นอกจากนี้ยังไม่มี การพูดคุยหรือทำความเข้าใจกับนักศึกษาถึงแก่นแท้ของการไปศึกษาต่อในต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานหลักสูตรเทียบโอนผลการศึกษา (credit transfer curriculum) รวมถึงหลักสูตรที่มีการส่งนักศึกษาไปศึกษาต่างประเทศ โดยมีข้อควรปฏิบัติใน 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ก่อนการเดินทาง

การเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ (psychological preparation)

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่านอกจากการเตรียมความพร้อมด้านวิชาการแล้ว หลักสูตรต้อง

เตรียมความพร้อมให้นักศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการเมือง เช่น นักศึกษาต้องเข้าใจ ถึงเหตุผลที่ประเทศจีนไม่อนุญาตให้ใช้เฟซบุ๊ก เข้าใจ วัฒนธรรมและวิถีการใช้ชีวิตของคนจีน ที่สำคัญ นักศึกษาต้องเข้าใจและเปิดใจให้สามารถยอมรับ ถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมเพื่อให้ตนสามารถ ปรับตัวและใช้ชีวิตในต่างประเทศได้อย่างมีความสุข

นอกจากนี้ทางหลักสูตรควรมีการให้ ข้อมูลถึงสภาพความเป็นอยู่ ข้อกำหนดต่าง ๆ หรือ แนวปฏิบัติของกิจกรรมการเรียน และกิจกรรมที่ เกี่ยวข้องล่วงหน้ากับนักศึกษาตั้งแต่อยู่เมืองไทย (pre-departure briefings) เช่น การฝึกงาน โดย แจ้งให้นักศึกษาทราบถึงแก่นแท้ของการฝึกงาน ขั้นตอนและเกณฑ์การเลือกสถานประกอบการ ฯลฯ เพื่อให้นักศึกษาได้เตรียมสภาพจิตใจ แต่สิ่งที่เกิดขึ้นในหลักสูตรที่ศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ เมื่อนักศึกษา สอบปลายภาคเสร็จ นักศึกษาได้เข้าฝึกงานเลย โดยทำหน้าที่เป็นบริกรในร้านอาหารไทยระดับ ห้าดาวแห่งหนึ่ง และไม่ได้มีการเตรียมพร้อมให้ ทราบถึงแก่นแท้และจุดมุ่งหมายของการฝึกงาน นักศึกษาจึงฝึกงานพร้อมความคาดหวังและมองว่า ตนควรได้ใช้ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เรียนจึงควรได้ฝึกงานใน ตำแหน่งอื่น ๆ มากกว่าการมาเป็นบริกรคอยบริการ ลูกค้า นักศึกษาจึงรู้สึกผิดหวังและไม่ได้ตระหนักถึง วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการฝึกงาน

การให้ข้อมูลที่ครบถ้วนเป็นการเตรียม ความพร้อมด้านจิตใจ (psychological preparation) กล่าวคือให้นักศึกษาเตรียมเปิดใจให้พร้อมต่อ การเปลี่ยนแปลง ต่อความยากลำบากและ สิ่งต่าง ๆ ที่จะแตกต่างจากวิถีการใช้ชีวิตที่เมือง ไทย นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงการให้ข้อมูลเพื่อ ให้นักศึกษาเห็นภาพของชีวิตของตนเองในอนาคต

เมื่ออยู่ในต่างประเทศ เช่น ต้องเรียนวิชาอะไรบ้าง หอพักสภาพเป็นอย่างไร อาหารการกิน การ เดินทาง สถานที่และตำแหน่งที่ฝึกงาน เป็นต้น การเตรียมข้อมูลหรือให้ความรู้ต่าง ๆ แก่นักศึกษา ก่อนการเดินทางจึงเป็นไปตามแนวคิดคอนสตรัค ทิวิสต์เชิงปัญญา ซึ่งเชื่อว่าความสามารถในการ ปรับตัว หรือการเรียนรู้สิ่งใหม่ของผู้เรียนนั้นมีส่วน สัมพันธ์กับความรู้เดิมหรือโครงสร้างทางปัญญา เดิมของผู้เรียนนั่นเอง (Bruner, 1990; Kearsley, 2001; Piaget, 2001)

ระยะที่ 2 ระหว่างที่ศึกษาอยู่

(implementation)

ระบบพี่เลี้ยงอิเล็กทรอนิกส์ (e-mentoring system)

ด้วยปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่ห่างไกลและ ตารางเวลาที่แตกต่างกัน ทำให้ระบบการให้ คำที่ปรึกษาและให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ หรือเป็น พี่เลี้ยงย่อมมีความซับซ้อนขึ้น จำต้องมีการบูรณา การเทคโนโลยีสารสนเทศกับระบบพี่เลี้ยงเพื่อสร้าง กระบวนการติดต่อสื่อสารที่สามารถสนับสนุนการ เรียนรู้ ให้คำปรึกษา และให้ความช่วยเหลืออย่าง เป็นระบบที่ชัดเจนและมีแบบแผน โดยดำเนิน กิจกรรมผ่านเครื่องมือออนไลน์ (รุ่งทิพา เสาร์สิงห์, 2552) แต่ต้องไม่พึ่งพาเฟซบุ๊กเพียงช่องทางเดียว เทคโนโลยีที่นำมาใช้ต้องมีความเสถียร เข้าถึงได้ง่าย ใช้ไม่ยาก และค่าใช้จ่ายน้อย รวมถึงควรมีการจัด ระบบข้อมูลที่ได้รับแจ้งจากนั้นมีการดำเนินการดำเนิ การดำเนินการต่ออย่างเป็น

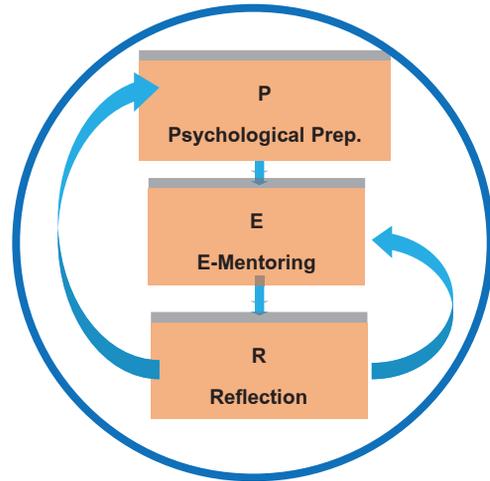
สำหรับผู้ที่ทำหน้าที่พี่เลี้ยงอิเล็กทรอนิกส์ ควรมีความรู้ในศาสตร์ที่นักศึกษาไปเรียน และมีประสบการณ์ด้านสังคม วัฒนธรรม และ การเมืองของประเทศนั้น ๆ อันสะท้อนแนวคิดของ

Vygotsky (1978) ซึ่งเชื่อว่าเด็กสามารถพัฒนาไปถึงขีดสุดของตนหากได้รับการช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ที่มีความสามารถมากกว่า สำหรับผู้ที่ทำหน้าที่พี่เลี้ยงต้องยินดีที่จะสอนงาน ปกป้องคุ้มครอง อำนวยความสะดวก และสนับสนุนช่วยเหลือ Kram (1985) ยังได้แนะนำว่า พี่เลี้ยงต้องมีสมรรถนะทางจิต กล่าวคือต้องมีจิตใจเปิดกว้างยอมรับผู้อื่น เป็นมิตร สามารถเป็นต้นแบบ และให้คำปรึกษาผู้อื่นได้

ระยะที่ 3 หลังจากเดินทางกลับ (post-trip) กิจกรรมทบทวนวันวาน (reflection)

เมื่อนักศึกษาเสร็จสิ้นภาระกิจการเรียนและเดินทางกลับมาเมืองไทยแล้ว ทางหลักสูตรควรมีเวทีหรือจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ถอดบทเรียนของการใช้ชีวิตในต่างประเทศ โดยผ่านใคร่ครวญและสะท้อนคิด (self-reflection) ถึงสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ตนเองได้เรียนในต่างประเทศ เช่น ให้นักศึกษาได้สะท้อนคิดเรื่องการฝึกงาน อันมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างทักษะที่สนับสนุนการทำงาน (soft skills) อันเป็นทักษะในการปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างและสังคมอย่างถูกต้องซึ่งมักไม่ได้สอนในห้องเรียน การฝึกงานจะเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนรู้ และฝึกรู้จักการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าจากการทำงานในสถานประกอบการอันเป็นพื้นฐานของความรู้ที่ฝังลึกหรือ tacit knowledge นอกจากนี้ยังหมายถึงรวมถึง การทบทวนกระบวนการเตรียมความพร้อมและการให้ความช่วยเหลือแบบพี่เลี้ยงอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำไปสู่กระบวนการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานของหลักสูตรโอนหน่วยกิตที่สะท้อนในงานวิจัยชิ้นนี้สามารถสร้างเป็นผังงานดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร

แต่ทั้งนี้โมเดล P-E-R ที่นำเสนอในบทความนี้ยังไม่ได้มีการทดลองใช้ งานวิจัยขึ้นไปควรศึกษาถึงการดำเนินงานของระบบ P-E-R ว่ามีผลสัมฤทธิ์เพียงใดและควรมีการศึกษารายละเอียดของการจัดการระบบที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2541). **คู่มือคลายเครียดด้วยตนเอง**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชาย โปธิสิตา. (2550). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนพับลิชชิ่ง จำกัด.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ ๒๑**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. (2537). **ความคิดสร้างสรรค์ที่พัฒนาได้**. กรุงเทพฯ: บริษัทการพิมพ์.

- รุ่งทิวา เสาร์สิงห์. (2552). **แนวคิดการพัฒนา รูปแบบพี่เลี้ยงอิเล็กทรอนิกส์**. ปรินญา การศึกษามหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ.
- รัศมี สาโรจน์. (2547). **การจำแนกกลุ่มการ เสพติดอินเทอร์เน็ตของนักศึกษา ปรินญาตรี มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. การศึกษาอิสระปรินญาวิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อัญญา ปลอดเปลื้อง. (2556). **การวิเคราะห์ข้อมูล เชิงปรากฏการณ์วิทยา**. วารสารพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข. 23(2), 1-10.
- Alexander, R. (2004). **Towards dialogic teaching: Rethinking classroom talk**. Cambridge, England: Dialogos.
- Alexander, R. (2005). **Culture, dialogue and learning: notes on an emerging pedagogy**. Education, Culture and Cognition: intervening for growth. International Association for Cognitive Education and Psychology (IACEP) 10th International Conference.
- Babbie, E. (1995). **The practice of social research (7th ed.)**. Belmont, CA: Wadsworth.
- Bruner, J. (1990). **Acts of Meaning**. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Cook J. (1992). **Negotiating the Curriculum: Programming for Learning**. Negotiating the curriculum: educating for the 21st century.
- Greig, A., & Taylor, J. (1999). **Doing Research with Children**. London: Sage.
- Kram, K. (1985). **Mentoring at Work : Development Relationships in Organizational Life**. Glenview, ILL Scott Foresman.
- Harzadin, T. (2012). **Facebook**. Retrieved from <http://www.psikolojikterapi.com/facebook-bagimliligi.html>.
- Kearsley, G. (2001). **Constructivist Theory : Theory into Practice**. Jacksonville, FL: Jacksonville State University.
- Kuss, D. J., & Griffiths, M. D. (2011). Online social networking and addiction “â€”. A review of the psychological literature. **International Journal of Environmental Research and Public Health**. 8(9), 3528-3552.
- Piaget, J. (1972). **The principles of Genetic Epistemology**. New York: Viking.
- Piaget, J. (2001). **The Psychology of Intelligence (2nd Ed.)**. London: Routledge.

- Rungwaraphong, P. (2012). **The Promotion of Learner Autonomy in Thailand Tertiary Education: Lecturers' Perspectives and Practices.** Unpublished doctoral dissertation, New Zealand: Victoria University of Wellington.
- Schwandt, T. A. (1997). **Qualitative Inquiry: A Dictionary of Terms.** Thousand Oaks, CA: Sage.
- Siew, W. (2010). **U.S. Students Suffering from Internet Addiction: Study.** (n.d.). Retrived from <http://www.reuters.com/article/idUSTRE63M4QN20100423>.
- Vygotsky, L. S. (1978). **Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes.** Cambridge, MA: Harvard University Press.

บทความวิจัย

ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันกับองค์กรของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

FACTORS AFFECTING ORGANIZATIONAL COMMITMENTS OF STAFF
AT PHRANAKHON RAJABHAT UNIVERSITY

มณฑิชา เป้าบุญปรุง^{1*} และ การุณันท์ รัตนแสนวงษ์²

Monticha Paobunprung^{1*} and Karunant Ratanasanwong²

หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาพลวัตและพลังชีวิตองค์การมหาวิทยาลัยศรีปทุม^{1*}

คณะวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม²

gay_oil@hotmail.com^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร 2) เปรียบเทียบความผูกพันของบุคลากรจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) ศึกษาปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร และ 4) พัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ในองค์กร การศึกษาครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผลการวิจัยพบว่าความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ความผูกพันของบุคลากรจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากรพบว่ามีนัยสำคัญกับความผูกพันต่อองค์กรในด้านความเต็มใจในการปฏิบัติงานในองค์กรมากที่สุด ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ในองค์กรจากการทดสอบสมมติฐานแสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรมากที่สุดคือความต้องการที่จะคงไว้ซึ่งสมาชิกภาพขององค์กร

ข้อเสนอแนะ องค์กรควรจะมีค่าตอบแทนพิเศษ ให้โอกาสในการพัฒนาสมรรถภาพของบุคลากรเกี่ยวกับสุขภาพและความปลอดภัยเพิ่มขึ้น เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถประเมินผู้บังคับบัญชาเพื่อสะท้อนถึงการบริหารและภาวะผู้นำ ทั้งนี้ควรศึกษาปัจจัยในด้านอื่น ๆ เช่น ภาวะผู้นำองค์กร นโยบายการบริหาร หลักธรรมาภิบาล การสร้างขวัญและกำลังใจ เป็นต้น ควรศึกษาปัจจัยความสุขในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร และควรศึกษาความพึงพอใจในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร

คำสำคัญ: ความผูกพันต่อองค์กร คุณภาพชีวิตในการทำงาน มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ABSTRACT

This research aims 1) to study the level of organizational commitments of staff at Phranakhon Rajabhat University, 2) to compare the organizational commitments by distinguished personal factors, 3) to explore the quality of work life factors affecting organizational commitments, and 4) to develop a causal relationship and the factors affected the retention organizational of employee. The mixed-method of quantitative and qualitative research was applied and the samples used in this research were administrators, lecturers, and staff of Phranakhon Rajabhat University.

The research findings were as follows: the level of organizational commitments of staff were at high level in all average aspects; the organizational commitments of staff distinguished by personal factors were significantly different; the quality of work life and factors affected organizational commitments were compatible with factors affected organizational retention of employee.

The suggestions were: Phranakhon Rajabhat University should take a good care of staff with extra compensation, provide more opportunities to compatibility development, pay more attention in health and safety of workers, and allow subordinate members to reflect the administrative management including the leadership. Furthermore, the organization should pay more intention to other factors such as leadership, management policy, good governance and morale for institutional members as well as happiness factors and work satisfaction affected the organizational commitment.

Keywords: organizational commitment, quality of work life, Phranakhon Rajabhat University

บทนำ

ในปัจจุบันสถานศึกษาทั่วประเทศมีมากมายหลายแห่ง ในจำนวนมหาวิทยาลัยทั่วประเทศนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษาที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ด้วยจำนวนมหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่มีอยู่ทั้งสิ้น 47 แห่งทั่วประเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครเป็นหนึ่งในจำนวนราชภัฏที่มีชื่อเสียงด้านการศึกษา แต่การที่มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

เป็นมหาวิทยาลัยที่มีขนาดใหญ่มีนักศึกษาทั้งสิ้นประมาณ 16,000 กว่าคน มีบุคลากรทั้งสิ้นประมาณกว่า 800 คน ซึ่งแบ่งเป็นสายวิชาการและสายสนับสนุนวิชาการ บุคลากรเป็นส่วนสำคัญที่ร่วมกันขับเคลื่อนบริบท กิจกรรม ให้เกิดการเรียนการสอน การบริการที่ดี ฉะนั้น การสร้างความรักความผูกพันต่อองค์กรจึงเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถให้คงอยู่กับองค์กรต่อไป

เมื่อพิจารณาความผูกพันที่มีต่อองค์กร ย่อมต้องมีหลายสิ่งเข้ามาเกี่ยวข้องในการสร้างความผูกพัน การมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีย่อมส่งผลให้เกิดความผูกพันในองค์กร และบุคลากรจะตอบแทนองค์กรด้วยความตั้งใจทำงาน องค์กรก็จะประสบผลสำเร็จ บรรลุเป้าหมายที่กำหนด การรักษานักงานไว้ให้อยู่กับองค์กรเป็นเป้าหมายสำคัญในการบริหารงานทรัพยากรมนุษย์ หากองค์กรต้องสูญเสียพนักงานที่มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ ย่อมส่งผลเสียต่อองค์กรอย่างมาก แม้ว่าบางองค์กรต้องลดพนักงานและใช้การจ้างงานจากภายนอก แต่การรักษานักงานไว้ยังจำเป็น เนื่องจากยิ่งองค์กรใช้พนักงานน้อยลงพนักงานที่มีอยู่จะมีความสำคัญมากขึ้น ทำให้พนักงานต้องมีสมรรถนะสูงกว่าในอดีตมาก (Meyer and Allen, 1997) องค์กรจะต้องทำอย่างไรบ้าง เพื่อจะสร้างเสริมและรักษาสัมพันธ์ภาพ หรือความรู้สึกผูกพันต่อองค์กรของพนักงานที่ดี มีความสามารถและศักยภาพไว้ให้นานที่สุดเท่าที่องค์กรจะทำได้ ซึ่งปัญหาที่แต่ละองค์กรต้องสูญเสียพนักงานที่มีความรู้ ความสามารถด้วยเหตุผลใดก็ตามย่อมเท่ากับ องค์กรต้องสูญเสียต้นทุนที่มีค่าไปโดยได้รับผลตอบแทนที่ไม่คุ้มค่า ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของบุคลากร จากการที่องค์กรมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ในหลายทิศทาง อันทำให้บุคลากรต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง นำมาซึ่งความตึงเครียดในการปฏิบัติ ขาดความพึงพอใจ จนทำให้สูญเสียบุคลากรไปในที่สุด ส่งผลให้องค์กรเกิดความเสียหายในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านระบบงาน ค่าใช้จ่าย ฯลฯ ดังนั้น องค์กรจำเป็นที่จะต้องหาแนวทางการแก้ไขเพื่อสร้างขวัญกำลังใจและเพิ่มคุณภาพชีวิต

ในการทำงานให้กับบุคลากร เพื่อให้บุคลากรมีกำลังกายกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ สร้างความรัก ความผูกพันต่อองค์กรเพื่อให้การขับเคลื่อนบรรลุพันธกิจ เป้าหมายและยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
2. เพื่อเปรียบเทียบความผูกพันของบุคลากรจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
4. เพื่อพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ และค้นหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ในองค์กรโดยเฉพาะพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้ที่ขับเคลื่อนกระบวนการทำงานให้เกิดกระบวนการต่าง ๆ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงระดับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
2. เป็นแนวทางในการเสริมสร้างและปรับปรุงการทำงาน ให้บุคลากรมีความสุข ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด
3. เป็นข้อมูลช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานเพื่อเพิ่มความผูกพันของบุคลากรต่อองค์กร
4. นำปัจจัยเหล่านั้น มาใช้ประโยชน์ในการเสริมสร้างให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจและความผูกพันต่อองค์กร รวมถึงการนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุง พัฒนาระบบการบริหารทรัพยากร

มนุษย์ เพื่อลดปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาการลาออกของบุคลากร และทำให้บุคลากรเกิดความจงรักภักดีต่อองค์กร พร้อมทั้งจะปฏิบัติงานให้กับองค์กรอย่างเต็มความสามารถในที่สุด

5. เพื่อสร้างขวัญกำลังใจและเพิ่มคุณภาพชีวิตในการทำงานให้กับบุคลากร

6. เพื่อให้บุคลากรมีกำลังกายกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ สร้างความรักความผูกพันต่อองค์กร

7. เพื่อให้การขับเคลื่อนบรรลุเป้าหมายพันธกิจ และยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้

8. ผลการศึกษาเป็นข้อมูลสำคัญในการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย เพื่อเพิ่มคุณภาพ ประสิทธิภาพ และผลสัมฤทธิ์ในการทำงานของบุคลากร และสร้างความสามารถในการแข่งขันแก่สถาบันอุดมศึกษาทั้งในประเทศและระดับภูมิภาค

9. ผลการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและงานวิจัยอื่นๆ ในอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันกับองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครครั้งนี้ ผู้วิจัยจำแนกขอบเขตของการวิจัยได้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตด้านเนื้อหาประกอบด้วย

1.1 เพื่อศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

1.2 เพื่อเปรียบเทียบความผูกพันของบุคลากรจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

1.3 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ (อาจารย์) 432 คน และพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการ (เจ้าหน้าที่) 401 คน รวม 833 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้หลักการคำนวณหากกลุ่มตัวอย่าง Taro Yamane ที่ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (e) 0.05 ได้แก่ พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ 208 คน และพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการ 200 คน รวม 408 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ตัวแปรด้านปัจจัยส่วนบุคคล และตัวแปรปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ตัวแปรด้านความผูกพันต่อองค์กร

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษานี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม ในระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2558 ถึง วันที่ 30 มกราคม 2559

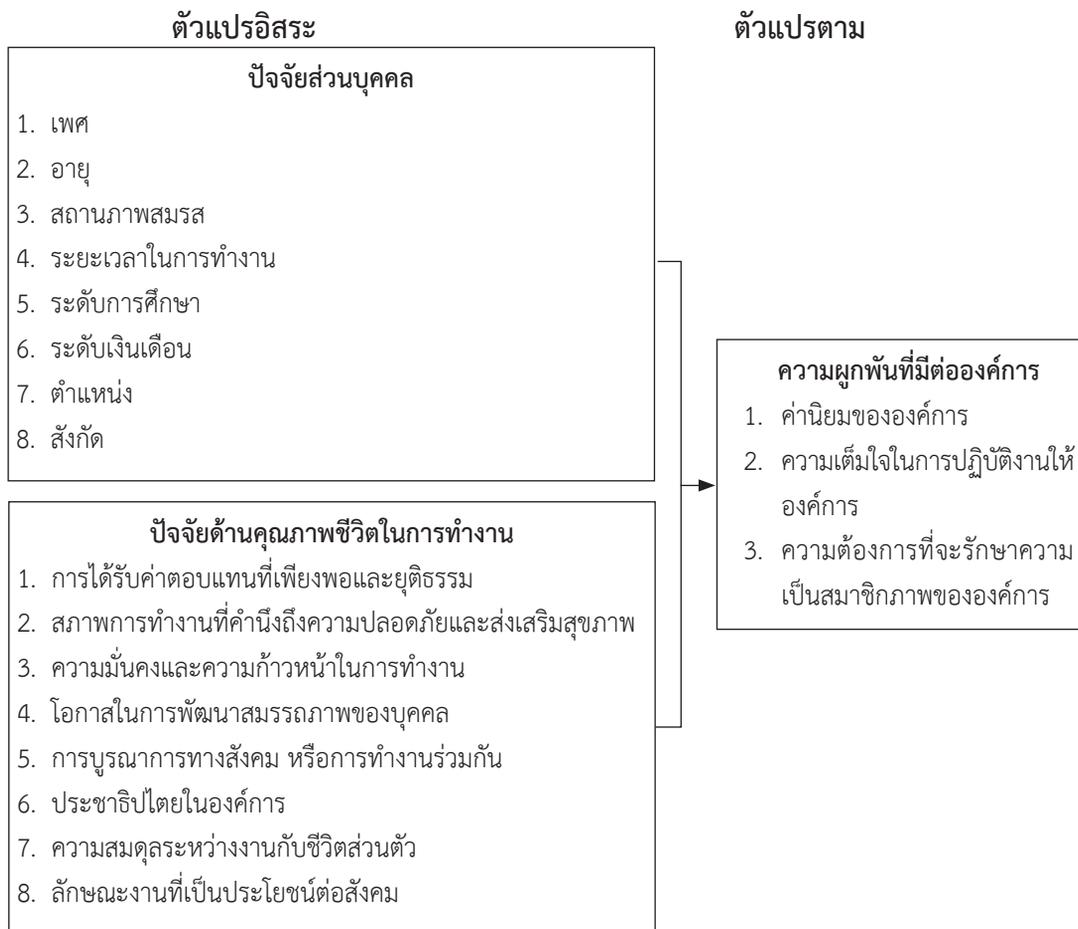
สมมติฐาน

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดข้อสมมติฐานการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันกับองค์กรของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครสามารถนำมาตั้งสมมติฐานในการวิจัย ดังนี้

1. ความผูกพันของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครอยู่ในระดับปานกลาง
2. ปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรที่แตกต่างกัน
3. ปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการศึกษาการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดหลักของนักวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างกรอบแนวคิดการศึกษาความผูกพันของบุคลากรที่มีต่อองค์กร ดังนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อสรุปผลการศึกษา

ผู้วิจัยใช้ระเบียบแบบแผนวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และนำเสนอผลการวิเคราะห์แบบพรรณนาวิเคราะห์โดยกำหนดรายละเอียดของการดำเนินการวิจัยเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดเตรียมและค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร รายงาน สถิติ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความผูกพันต่อองค์การ คุณภาพชีวิตในการทำงาน ความพึงพอใจในงาน

ขั้นตอนที่ 2 เขียนโครงร่างการวิจัยเสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่บัณฑิตวิทยาลัยแต่งตั้ง และรับข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการมาปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 3 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ

ขั้นตอนที่ 4 นำข้อมูลทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้อง วิเคราะห์ผลข้อมูลทางสถิติแล้วสรุปผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 รายงานผลการวิจัย เป็นการจัดทำร่างรายงานการวิจัยนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ แล้วจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัยขออนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการจบการศึกษาตามหลักสูตร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครที่ปฏิบัติงาน

อยู่ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 ได้แก่ พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ 432 คน และพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการ 401 คน รวมจำนวน 833 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในแต่ละกลุ่มประชากรแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาเชิงปริมาณ ใช้หลักการคำนวณหากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตร Taro Yamane ที่ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (e) 0.05 ได้จำนวนพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ 208 คน และพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการ 200 คน รวม 408 คน

2. กลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จำนวน 6 คน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แล้วแยกวิธีการศึกษาออกเป็น 2 ด้าน ทั้งการศึกษาเชิงปริมาณและการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิเรียบร้อยแล้วเป็นเครื่องมือในการวิจัย เมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลแล้วจึงนำมาเรียบเรียง วิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการวิเคราะห์แบบพรรณนาวิเคราะห์ สรุปผล อภิปรายผลและเสนอแนะข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับงานวิจัยต่อไป

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาสำหรับการวิจัยครั้งนี้มี 2 ส่วน คือ เครื่องมือแบบสอบถามสำหรับการศึกษาเชิงปริมาณ และเครื่องมือแบบสอบถามสำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. เครื่องมือแบบสอบถามเชิงปริมาณ
เครื่องมือแบบสอบถามเชิงปริมาณจำนวน
44 ข้อ ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบ
แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัย
คุณภาพชีวิตในการทำงาน

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัย
ความผูกพันต่อองค์กร

ส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอ-
แนะมีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบ
แบบสอบถามแสดงความคิดเห็น

2. เครื่องมือแบบสอบถามเชิงคุณภาพ
ผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามในการทำวิจัย
จำนวน 12 คำถาม

การรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูล
จาก 2 แหล่ง ได้แก่ ข้อมูลทุติยภูมิ จากแหล่ง
ข้อมูลทางราชการวารสาร หนังสือ และงานวิจัยที่
เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิเป็นการเก็บข้อมูลโดย
ใช้แบบสอบถาม และเก็บรวบรวมแบบสอบถาม
ทั้งหมดด้วยตนเองมาตรวจสอบความถูกต้องของ
ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยเลือกกลุ่ม
ตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และดำเนินการเก็บ
รวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล
ตามช่วงระยะเวลาที่กำหนดไว้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงประมาณ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง
แบบบังเอิญ ด้วยการ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่อง
มือในการรวบรวมข้อมูลโดยสถิติพื้นฐาน ได้แก่
ความถี่ การกระจายอัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ย

และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วย
ค่า t-test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปร
อิสระที่มี 2 กลุ่ม และทดสอบความแตกต่างระหว่าง
ค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระ ตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไปการ
วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way
analysis of variance: ANOVA) เมื่อพบความ
แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ก็
จะทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ
Scheffe's Method สถิติอ้างอิง และการวิเคราะห์
แบบถดถอยพหุคูณ (multiple regression
analysis) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ 0.05 ใช้เพื่อศึกษาวิเคราะห์แบบถดถอย
พหุคูณระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันของ
องค์กร

การวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้บริหาร
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จำนวน 6 คน ด้วย
การการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีตรวจสอบข้อมูล
แบบสามเส้า เพื่อให้ข้อมูลวิจัยมีความน่าเชื่อถือ
และสมบูรณ์เพียงพอ ซึ่งประกอบด้วย การตรวจ
สอบด้านข้อมูล การตรวจสอบด้านวิธีการเก็บ
รวบรวมข้อมูล และการทบทวนข้อมูล และใช้วิธี
วิเคราะห์เนื้อหา อภิปรายผลข้อมูลตามทฤษฎี
และปรากฏการณ์ เพื่อสร้างข้อสรุปขยายและ
ข้อเสนอแนะต่อไป

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณ

1. สรุปผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยความ
ผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏ
พระนครได้แก่

ปัจจัยด้านค่านิยมขององค์กรที่ส่งผล
กับความผูกพันต่อองค์กรโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย
3.82 อยู่ในระดับมาก

ปัจจัยด้านความเต็มใจที่ในการปฏิบัติงาน
ให้องค์กรที่ส่งผลกับความผูกพันต่อองค์กรโดย
ภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.90 อยู่ในระดับมาก

ปัจจัยด้านความต้องการที่จะรักษาความ
เป็นสมาชิกภาพขององค์กรที่ส่งผลกับความผูกพัน
ต่อองค์กรโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.44 อยู่ใน
ระดับมาก

ภาพรวมด้านความผูกพันที่มีต่อองค์กร
มีภาพรวมค่าเฉลี่ย 3.72 อยู่ในระดับมาก

2. สรุปผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความ
ผูกพันของบุคลากรจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงมากที่สุด จำนวน
280 คน (ร้อยละ 68.6) ในขณะที่เพศชายมี จำนวน
128 คน (ร้อยละ 31.4) ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุ
ระหว่าง 36 – 45 ปี มากที่สุด จำนวน 204 คน
(ร้อยละ 50.0) ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสถานภาพ
โสด มากที่สุด จำนวน 223 คน (ร้อยละ 54.7)
ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระยะเวลาในการทำงาน
มากที่สุดคือ 1 – 10 ปี จำนวน 244 คน (ร้อยละ
59.8) ผู้ตอบแบบสอบถามที่ตอบแบบสอบถาม
ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า
จำนวน 234 คน (ร้อยละ 57.4) ผู้ตอบแบบสอบถาม
มีรายได้มากที่สุดอยู่ที่ 10,000 - 25,000 บาท
จำนวน 205 (ร้อยละ 50.2) ผู้ตอบแบบสอบถามที่
จำแนกตามตำแหน่งคือ สายการสอน จำนวน 208
(ร้อยละ 51.0) และสายสนับสนุนการสอน จำนวน
200 คน (ร้อยละ 49.0) ผู้ตอบแบบสอบถามที่ตอบ
แบบสอบถามตามสังกัด โดยมากที่สุด คือ สำนักงาน
อธิการบดี จำนวน 81 คน (ร้อยละ 19.9)

3. สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านคุณภาพ
ชีวิตในการทำงานที่มีส่งผลต่อความผูกพันของ
บุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ปัจจัยด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอ
และยุติธรรมส่งผลกับความผูกพันต่อองค์กรโดย
ภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.30 อยู่ในระดับมาก ปัจจัย
ด้านสภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัย
และส่งเสริมสุขภาพส่งผลกับความผูกพันต่อ
องค์กรโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.11 อยู่ในระดับ
ปานกลาง ปัจจัยด้านความมั่นคงและความก้าวหน้า
ในการทำงานที่ส่งผลกับความผูกพันต่อองค์กรโดย
ภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.26 อยู่ในระดับปานกลาง
ปัจจัยด้านโอกาสในการพัฒนาสมรรถภาพของ
บุคคลส่งผลกับความผูกพันต่อองค์กรโดยภาพรวม
มีค่าเฉลี่ย 3.45 อยู่ในระดับมาก ปัจจัยด้านการ
บูรณาการทางสังคม หรือการทำงานร่วมกันที่ส่งผล
กับความผูกพันต่อองค์กรโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย
3.71 อยู่ในระดับมาก ปัจจัยด้านประชาธิปไตยใน
องค์กรที่ส่งผลกับความผูกพันต่อองค์กรโดยภาพ
รวม มีค่าเฉลี่ย 3.57 อยู่ในระดับมาก ปัจจัยด้าน
โอกาสในการพัฒนาสมรรถภาพของบุคคลที่ส่งผล
กับความผูกพันต่อองค์กรโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย
3.65 อยู่ในระดับมาก และปัจจัยด้านลักษณะงาน
ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่งผลกับความผูกพันต่อ
องค์กรโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.50 อยู่ในระดับ
มาก โดยมีภาพรวมด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน
ส่งผลกับความผูกพันต่อองค์กรภาพรวม มีค่าเฉลี่ย
3.00 อยู่ในระดับปานกลาง

4. ผลการวิเคราะห์เพื่อพัฒนารูปแบบ
ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ และค้นหาปัจจัยที่มี
อิทธิพลต่อการคงอยู่ในองค์กรโดยเฉพาะพนักงาน
มหาวิทยาลัยสายสนับสนุน การทดสอบสมมติฐาน

ด้วยการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณปัจจัยด้านความผูกพันต่อองค์กรได้ผลการวิเคราะห์ที่ด้านค่านิยมขององค์กร แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ($F = 57.674$, $p\text{-value} = 0.000$) โดยตัวแปรความผูกพันต่อองค์กร สามารถพยากรณ์เปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามความผูกพันต่อองค์กร ด้านค่านิยมขององค์กร ได้ร้อยละ 52.7 ($\text{Adjusted } R^2 = 0.527$) ด้านความเต็มใจในการปฏิบัติงานในองค์กรแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ($F = 97.246$, $p\text{-value} = 0.000$) โดยตัวแปรความผูกพันต่อองค์กร สามารถพยากรณ์เปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามความผูกพันต่อองค์กร ด้านความเต็มใจในการปฏิบัติงานในองค์กร ได้ร้อยละ 66.1 ($\text{adjusted } R^2 = 0.661$) ด้านความต้องการที่จะรักษาความเป็นสมาชิกภาพขององค์กร แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ($F = 52.937$, $p\text{-value} = 0.000$) โดยตัวแปรความผูกพันต่อองค์กร สามารถพยากรณ์เปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามความผูกพันต่อองค์กร ด้านความต้องการที่จะรักษาความเป็นสมาชิกภาพขององค์กรได้ร้อยละ 50.5 ($\text{adjusted } R^2 = 0.505$) ปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงานด้านที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กร ได้แก่ สภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ($p\text{-value} = 0.001$) การบูรณาการทางสังคม หรือการทำงานร่วมกัน ($p\text{-value} = 0.000$) และความสัมพันธ์ระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว ($p\text{-value} = 0.000$)

สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ปัจจัยด้านความผูกพันต่อองค์กร มี 3 ด้าน ได้แก่ ค่านิยมขององค์กร ความเต็มใจในการปฏิบัติงานในองค์กร และความต้องการที่จะรักษาความเป็นสมาชิกภาพขององค์กร

ปัจจัยสาเหตุที่จะทำให้บุคลากรมีความผูกพันต่อองค์กรนอกจากมีคุณภาพชีวิตที่ดีแล้ว ค่านิยมขององค์กรเป็นสิ่งที่บุคลากรต้องยอมรับ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบท ทักษะ ทักษะคน ส่วนบุคคล ด้านความเต็มใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยส่วนตัวของผู้บริหารแล้วมีความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานให้แก่องค์กร แต่ในมุมมองผู้บริหารที่มีต่อบุคลากรรู้สึกว่าคุณภาพยังไม่เท่าเทียมกับการปฏิบัติงานเท่าที่ควร ซึ่งสัมพันธ์กับการรักษาความเป็นสมาชิกภาพ คือการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากร ถ้าหากบุคลากรมีขวัญและกำลังใจดี การเต็มใจในการปฏิบัติงานและการรักษาความเป็นสมาชิกก็จะควบคู่กันไป

2. ปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตในการทำงานส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผู้ให้สัมภาษณ์มีมุมมองในด้านค่าตอบแทนที่มหาวิทยาลัยให้แก่บุคลากรในระดับที่สูง แต่ก็ยังควรที่จะมีค่าตอบแทนพิเศษ และมหาวิทยาลัยได้พยายามจัดระเบียบการจราจรในมหาวิทยาลัยเพื่อเอื้อประโยชน์แก่สังคม โดยจัดทีมรักษาความปลอดภัยคอยดูแลและอำนวยความสะดวกในเวลาเร่งด่วน พร้อมทั้งมหาวิทยาลัยมีการส่งเสริมสุขภาพให้แก่บุคลากรด้วยการจัดสร้างพระนครพิตเนสและสถานที่ออกกำลังกายกลางแจ้ง แต่ขณะนี้เดียวกันโครงการส่งเสริมการออกกำลังกายที่จะทำให้บุคลากรมีสุขภาพแข็งแรงกลับไม่ค่อยมี

เท่าที่ควร ในด้านความมั่นคง ความก้าวหน้า การให้โอกาสในการพัฒนาศักยภาพ มหาวิทยาลัยมีโครงการส่งเสริมด้านวิชาการให้กับบุคลากรสายวิชาการในหลายด้าน ขณะที่บุคลากรสายสนับสนุนไม่ค่อยมีโครงการในการสนับสนุนให้พัฒนาหรือต่อยอดด้านการบูรณาการ การทำงานร่วมกันนั้น การบูรณาการที่เกิดขึ้นจะเกิดขึ้นภายในคณะ หรือในหน่วยงานเอง ในขณะที่การบูรณาการระหว่างหน่วยงานไม่เท่าที่ควร ด้านประชาธิปไตยภายในองค์กร มีการจัดการเลือกตั้งสภาคณาจารย์ บุคลากรสามารถที่จะออกความคิดเห็นได้ ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว เป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ ผู้บริหารที่มีระดับสูงขึ้นจะต้องเสียสละเวลาส่วนตัวมากขึ้น โดยการจัดการบริหารตัวเอง ด้านประโยชน์ต่อสังคม มหาวิทยาลัยได้เปิดเส้นทางผ่านของมหาวิทยาลัย ให้บุคคลภายนอกใช้เป็นทางผ่าน ถือได้ว่าเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อสังคม โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของบุคลากรในมหาวิทยาลัย และยังมีการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นชุมชนรอบมหาวิทยาลัย หรือการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่วิทยาลัยชัยบาดาล พัฒนา

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยเชิงปริมาณ

จากสรุปผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลการวิจัยเชิงปริมาณตามลำดับดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ปัจจัยด้านด้านค่านิยมขององค์กรที่ส่งผลกับความผูกพันต่อองค์กรโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.82 อยู่ในระดับมาก ปัจจัยด้านความ

เต็มใจที่ในการปฏิบัติงานในองค์กรที่ส่งผลกับความผูกพันต่อองค์กรภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.90 อยู่ในระดับมาก และปัจจัยด้านความต้องการที่จะรักษาความเป็นสมาชิกภาพขององค์กรที่ส่งผลกับความผูกพันต่อองค์กรภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.44 อยู่ในระดับมาก โดยมีภาพรวมด้านความผูกพันที่มีต่อองค์กร มีภาพรวมค่าเฉลี่ย 3.72 อยู่ในระดับมาก จะเห็นได้ว่าปัจจัยด้านความผูกพันมีระดับคะแนนอยู่ในมากทุกด้าน เห็นได้ว่าบุคลากรส่วนใหญ่ยอมรับในค่านิยม มีความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของและความหมายของ ฌ็อง-ฌัก อ็องรี (2551) “กล่าวว่าความผูกพันกับองค์กร (organization commitment) หมายถึง ทศนคติที่สะท้อนความเกี่ยวข้องระหว่างบุคคลกับองค์กร ซึ่งเขายินดีที่จะมีส่วนร่วมเป็นสมาชิก และไม่เต็มใจที่จะจากองค์กรไป โดยนักวิชาการได้อธิบายความผูกพันระหว่างบุคคลและองค์กรจาก 2 มุมมอง คือ ความผูกพันอย่างต่อเนื่อง (continuance commitment) และความสอดคล้องของเป้าหมายระหว่างบุคคลและองค์กร (individual-organization goal congruence orientation) หรือที่เรียกว่า มโนทัศน์ที่บุคคลพร้อมที่จะยอมรับ (affective commitment) และปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายของตนและองค์กร ซึ่งมีความสอดคล้องกัน โดยบุคคลจะยังคงปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรเนื่องจากปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ มีความเชื่อในเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร มีความพร้อมที่จะทุ่มเททำงานในนามขององค์กร และความตั้งใจจะคงความเป็นสมาชิกขององค์กร”

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความผูกพันของบุคลากรจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 36 – 45 ปี มีสถานภาพโสด จำนวน ปีที่ทำงานอยู่ในมหาวิทยาลัยแห่งนี้คือ 1 – 10 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า รายได้ อยู่ที่ 10,000 - 25,000 บาท ผู้ตอบแบบสอบถาม ที่จำแนกตามตำแหน่ง คือ สายการสอน จำนวน 208 และสายสนับสนุนการสอน จำนวน 200 คน ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สังกัดสำนักงาน อธิการบดี จำนวน 81 คน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจอันก่อให้เกิดความ ผูกพันต่อองค์กร ความพึงพอใจในการทำงานมี ส่วนเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ และปัจจัยเหล่านี้ใช้ เป็นเครื่องมือชี้ถึงถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับความ พึงพอใจในการทำงาน ซึ่งมีปัจจัยอยู่ 3 ประการ คือ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านงาน และปัจจัยด้านการ จัดการ ซึ่งปัจจัยด้านบุคคล หมายถึง คุณลักษณะ ส่วนตัวของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงาน เพศอาจดูไม่ น่าจะมีความสัมพันธ์ในการทำงาน แต่ลักษณะของ งานในบางประเภทอาจต้องใช้ความละเอียดอ่อน ของเพศหญิงมากกว่าเพศชาย อายุเกี่ยวข้องกับ ระยะเวลา และประสบการณ์ในการทำงานผู้ที่มีอายุ มากมักจะมีประสบการณ์ในการทำงานนาน มีความ ชำนาญ ความเชี่ยวชาญ ความรอบรู้ในงานที่ทำ มากขึ้น ทำให้ประสบการณ์เป็นสิ่งที่ประเมินค่า ไม่ได้จำเป็นต้องใช้เวลาในการสะสมประสบการณ์ และอายุที่เพิ่มมากขึ้นก็จะมีผลต่อการตัดสินใจลา ออกน้อยลงเช่นเดียวกับระดับเงินเดือน เงินเดือน ที่มากพอแก่การดำรงชีพ ทำให้บุคลากรคิดที่จะ ลาออกจากงานน้อยลง และยิ่งอยู่นานความผูกพัน ก็ยิ่งมีเพิ่มขึ้น

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านคุณภาพ

ชีวิตในการทำงานส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พบว่า ปัจจัยด้าน การได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรมส่งผล กับความผูกพันต่อองค์กรโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.30 อยู่ในระดับมาก ปัจจัยด้านสภาพการทำงาน ที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพส่งผล กับความผูกพันต่อองค์กรโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.11 อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยด้านความมั่นคง และความก้าวหน้าในการทำงานส่งผลกับความ ผูกพันต่อองค์กรโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.26 อยู่ใน ระดับปานกลาง ปัจจัยด้านโอกาสในการพัฒนา สมรรถภาพของบุคคลที่ส่งผลกับความผูกพันต่อ องค์กรโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.45 อยู่ในระดับ มาก ปัจจัยด้านการบูรณาการทางสังคม หรือการ ทำงานร่วมกันส่งผลกับความผูกพันต่อองค์กรโดย ภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.71 อยู่ในระดับมาก ปัจจัย ด้านประชาธิปไตยในองค์กรส่งผลกับความผูกพัน ต่อองค์กรโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.57 อยู่ในระดับ มาก ปัจจัยด้านโอกาสในการพัฒนาสมรรถภาพของ บุคคลส่งผลกับความผูกพันต่อองค์กรภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.65 อยู่ในระดับมาก และปัจจัยด้าน ลักษณะงานเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่งผลกับความ ผูกพันต่อองค์กร มีค่าเฉลี่ย 3.50 อยู่ในระดับมาก ซึ่งในภาพรวมด้านคุณภาพชีวิตในการทำงานส่งผล กับความผูกพันต่อองค์กรโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.00 อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับทฤษฎี ของ Herzberg (1959) และทฤษฎีของ Walton (1975) “ได้พิจารณาจากคุณลักษณะของบุคคล เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต เน้นแนวทางความเป็นมนุษย์ ศึกษาสภาพแวดล้อมตัวบุคคลและสังคมที่ส่งผล ทำให้การทำงานประสบความสำเร็จ ผลผลิตที่ได้รับ ตอบสนองความต้องการ และความพึงพอใจของ

บุคคลในการทำงาน โดย Walton ได้ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างคุณภาพชีวิตในการทำงานนั้นว่าประกอบไปด้วยเงื่อนไขต่าง ๆ ตามปัจจัยทั้ง 8 ด้าน” ทำให้เห็นได้ว่าปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงานย่อมส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากรในทุก ๆ ด้าน หากบุคลากรมีคุณภาพชีวิตที่ดี ความผูกพันย่อมมีมากขึ้นตามไปด้วย ในขณะที่เดียวกันเมื่อความผูกพันมีมากขึ้นความจงรักภักดี ความเต็มใจ ทุ่มเท เสียสละในหน้าที่การงานย่อมเกิดผลในทางบวก เมื่อความผูกพันเกิดขึ้นในทางบวกย่อมส่งผลดีต่อองค์การ โดยที่องค์การสามารถผลักดันให้บุคลากรเกิดความผูกพันต่อองค์การให้เพิ่มมากขึ้น

4. ผลการวิเคราะห์เพื่อพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ และค้นหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ในองค์การโดยเฉพาะพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้ที่ขับเคลื่อนกระบวนการทำงานให้เกิดกระบวนการต่าง ๆ จากผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ด้านความต้องการที่จะรักษาความเป็นสมาชิกภาพขององค์การ พบว่าในแต่ละด้านของปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์การ 3 ด้าน จากทั้งหมด 8 ด้านที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์การ ได้แก่ สภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัย และส่งเสริมสุขภาพ การบูรณาการทางสังคม หรือการทำงานร่วมกัน และความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว

อภิปรายผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากสรุปผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลการวิจัยเชิงคุณภาพได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความผูกพันต่อ

องค์การของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พบว่าปัจจัยสาเหตุที่จะทำให้บุคลากรมีความผูกพันต่อองค์การนอกจากมีคุณภาพชีวิตที่ดีแล้ว คำนิยมขององค์การ ความเต็มใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร และการต้องการที่จะรักษาความเป็นสมาชิกภาพขององค์การมีส่วนสำคัญซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Steers (1977) ได้กล่าวถึงแนวคิดเรื่องความผูกพันต่อองค์การว่าเป็นลักษณะของความสัมพันธ์ของบุคคลที่มีต่อองค์การ ซึ่งแสดงจนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การเต็มใจที่จะทุ่มเท กำลังกาย กำลังสติปัญญาเพื่อปฏิบัติภารกิจขององค์การ ความรู้สึกนั้นแตกต่างจากความผูกพันต่อองค์การ โดยทั่วไปอันเนื่องมาจากการเป็นสมาชิกขององค์การ ซึ่งประกอบไปด้วยด้านความเชื่อมั่นและยอมรับเป้าหมายรวมถึงค่านิยมขององค์การ ด้านความเต็มใจที่จะใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติงานให้องค์การและด้านความต้องการที่จะรักษาความเป็นสมาชิกภาพขององค์การซึ่งการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างความผูกพันต่อองค์การ ถ้าหากมีขวัญและกำลังใจ บุคลากรก็จะเต็มใจในการปฏิบัติงานและยังสามารถรักษาความเป็นสมาชิกควบคู่กันไปได้อีกด้วย

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตในการทำงานส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พบว่าปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน ในระดับผู้บริหารมีมุมมองต่างจากบุคลากรในสายวิชาการและสายสนับสนุน ซึ่งด้านค่าตอบแทนผู้บริหารเห็นพ้องว่าให้ค่าตอบแทนที่อยู่ในระดับที่สูง แต่หากมีค่าตอบแทนพิเศษเพิ่มขึ้นนอกจากได้รักษาคนเก่งไว้ด้วยแล้วยังเป็นการเพิ่มขวัญและกำลังใจได้อีก

ด้วย ซึ่งผู้บริหารในระดับกลางเสนอให้จัดระบบให้เหมาะสมเพื่อสร้างความสมดุลของงานกับชีวิตส่วนตัวซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Arnold และ Feldman (1986) จาก 4 ข้อ 2 ใน 4 ข้อที่ได้กล่าวในด้านของฝ่ายบริหารไว้คือ “ฝ่ายบริหารจะต้องมีการจัดระบบที่ตีระหว่างระบบเทคโนโลยีที่ใช้กับระบบสังคมในองค์กร การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในองค์กรจะต้องคำนึงถึงความต้องการของพนักงาน โดยเฉพาะพนักงานที่ต้องใช้เทคโนโลยีนั้น ๆ ดังนั้นจะต้องมีการวางแผนและออกแบบก่อนการนำมาใช้เสมอ เพื่อให้มีความสอดคล้องกัน” และ “การนำเอาแผนงานคุณภาพชีวิตการทำงานไปใช้ ต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนบทบาทและทัศนคติใหม่ของฝ่ายบริหารที่มีต่อพนักงาน บรรยากาศระหว่างฝ่ายบริหารและพนักงาน จะต้องมีความไว้วางใจ เชื่อถือกัน ไม่มีความเป็นปรปักษ์กัน แผนงานคุณภาพชีวิตการทำงานจะสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือกัน จากการทำงานเป็นทีมผู้บังคับบัญชาต้องให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง” ซึ่งสอดคล้องกันกับความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้กล่าวถึงการสร้างงานเป็นทีมทำให้เกิดความสามัคคี เสียสละ มุ่งมั่น ทุ่มเท ในการทำงาน และจะสามารถทำงานได้อย่างมีความสุขส่งผลให้มีความผูกพันต่อองค์กรมากยิ่งขึ้น ด้านความปลอดภัยมหาวิทยาลัยมีความปลอดภัยในมาตรฐานการใช้อาคาร และมีการส่งเสริมโดยการจัดสถานที่ออกกำลังกายให้แก่บุคลากร นักศึกษาทั้งมหาวิทยาลัยยังได้ส่งเสริมให้พนักงานสายวิชาการได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพในหลายด้าน ซึ่งต่างจากพนักงานสายสนับสนุนที่อยู่ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของบุญแสง (2533) กล่าวไว้ในด้านพัฒนาการและการเจริญเติบโต “พัฒนาการและความเจริญเติบโตในตำแหน่งหน้าที่ มีความ

สัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก เพราะการที่บุคคลใดจะมีการเจริญเติบโตในตำแหน่งหน้าที่ได้นั้น จะต้องมีการพัฒนาการทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ที่เกี่ยวข้องกับงานเป็นอย่างดี พัฒนาการจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับตัวบุคคล ส่วนการเจริญเติบโตเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งหน้าที่ที่ปฏิบัติแต่โดยสรุปแล้ว ทั้งพัฒนาการและความเจริญเติบโตเป็นความต้องการของมนุษย์ทุกคน ซึ่งแต่ละบุคคลอาจมีระดับของความต้องการที่แตกต่างกันออกไป แต่ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าต้องมีขบวนการพัฒนาที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตจึงสามารถเจริญเติบโตในตำแหน่งหน้าที่ได้ ซึ่งเงื่อนไขนี้ในบางองค์การถือเป็นเงื่อนไขสำคัญในการที่จะเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น”

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ในเชิงปฏิบัติการ

1. ส่งเสริมให้พนักงานมีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพที่เพิ่มขึ้น เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก เพราะองค์การนี้เป็นองค์การที่สร้างการเรียนรู้
2. เพิ่มมาตรการในการรักษาดูแลสถานที่ที่เป็นที่เสี่ยงต่อภัยอันตราย เช่น ลิฟท์ พื้นทางเดิน ถนน การซ่อมหนีเพลิงไหม้ การให้ความรู้เกี่ยวกับการเกิดแผ่นดินไหว เมื่ออยู่ในอาคารควรทำเช่นไร และส่งเสริมด้านสุขภาพของบุคลากรให้ได้มีสุขภาพที่แข็งแรง เช่น กำหนดวันเวลาในการจัดกิจกรรมเพื่อออกกำลังกายของบุคลากรทั้งมหาวิทยาลัย
3. การสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากร เป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้บุคลากรมีความเต็มใจที่จะปฏิบัติงาน และยังสามารถที่จะรักษา

สภาพสมาชิกขององค์กรได้อีกด้วย

4. ผู้ใต้บังคับบัญชาควรจะสามารถประเมินผู้บังคับบัญชาในด้านการทำงาน ด้านภาวะผู้นำ ด้านการสร้างขวัญและกำลังใจ เพื่อให้ผู้บังคับบัญชารู้จุดบกพร่องของตนเอง และนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดบรรยากาศในการทำงานที่ดีและเกิดความผูกพันต่อองค์กร

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรศึกษาปัจจัยในด้านอื่น ๆ เช่น ภาวะผู้นำองค์กร นโยบายการบริหาร หลักธรรมาภิบาล การสร้างขวัญและกำลังใจ เป็นต้น เพื่อหาความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติงานต่อไป

2. ควรศึกษาปัจจัยความสุขในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร เพื่อทราบถึงตัวแปรด้านความสุขที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กร ทั้งนี้เพื่อหาแนวทางเพิ่มความสุขในการทำงานให้บุคลากรต่อไป

3. ควรศึกษาความพึงพอใจในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร เพื่อจะได้ทราบถึงตัวชี้วัดความพึงพอใจที่มีผลต่อความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กร

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพันธ์ เขจรนนท์. (2551). **พฤติกรรมองค์กร**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

บุญแสง ธีระภากร. (2533). การปรับปรุงคุณภาพชีวิตการทำงาน. **วารสารพัฒนาข้าราชการ**. 25(1),5-7.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). **จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

Arnold, H.J. and Feldman, D.C. (1986). **Organization behavior**. New York: Mc Graw-Hill Book.

Herzberg, Frederick., Mausner, Bernard., and Snyderman B. (1959). **The Motivation to Work**. New York: John Wiley.

Meyer, J.P. and N. J. Allen. (1997). **commitment in the workplace theory; research and application**. California: SAGE Publications.

Richard E. Walton (1975) **The Diffusion of New Work Structures: Explaining Why Success Didn't Take**. Organizational Dynamics.

Steers, R.M. (1977). **Organization Effectiveness**. California: Goodyear Publishers Inc.

Steers, R.M. (1977). Antecedents and outcomes of organizational commitment. **Administrative Science Quarterly**. 22(8), 46-56.

บทความวิจัย

การจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุในกลุ่มชุมชนคนจนเมือง : กรณีศึกษา
ชุมชนหมู่บ้านพลับพลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร

ELDERLY WELFARE MANAGEMENT IN THE URBAN COMMUNITY WITH LOW
INCOME: A CASE STUDY OF BAN PHLAPPLA COMMUNITY IN WANG
THONGLANG DISTRICT OF BANGKOK METROPOLIS

สุพิชชา เอกระ

Supitcha Akara

หลักสูตรการบริหารการพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
supitcha.ak@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนหมู่บ้านพลับพลา และ 2) ศึกษาการบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุโดยชุมชนหมู่บ้านพลับพลา ผู้ศึกษาใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสม โดยเริ่มต้นจากการวิจัยเชิงสำรวจ ด้วยการแจกแบบสอบถาม เพื่อสำรวจปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนหมู่บ้านพลับพลา สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ จะใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการบริหารจัดการสวัสดิการชุมชนให้แก่ผู้สูงอายุ ผลการศึกษา พบว่า 1) ผู้สูงอายุในชุมชนหมู่บ้านพลับพลา มีปัญหาและความต้องการเร่งด่วนในด้านเศรษฐกิจสูงเป็นอันดับหนึ่ง อันดับสองรองลงมา คือ ด้านร่างกาย ด้านสังคม และด้านจิตใจ ตามลำดับ และ 2) การบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุโดยชุมชนหมู่บ้านพลับพลา ยังอยู่ในรูปแบบของการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุด้วยการคำนึงถึงเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชมรม 3 ประการ ได้แก่ (1) ผู้นำ (2) การมีส่วนร่วมของสมาชิก และ (3) การบริหารจัดการตนเองที่เป็นอิสระ และไม่พึ่งพิงหน่วยงานภายนอก

คำสำคัญ: การจัดการสวัสดิการ ผู้สูงอายุ กลุ่มชุมชนคนจนเมือง

ABSTRACT

The objectives of this study were 1) to study the elders' problems and requirements of Ban Phlappla community, and 2) to study the elders' welfare administration of Ban Phlappla community. The researcher collected the data by using mixed method research, that is, first, conducting an exploratory research by distributing questionnaires to survey

the problems and requirements of the elders of Ban Phlapphla community, second, as for the qualitative research, collecting in-depth data of welfare management of the elders. The results of the study were as follows: 1) The elders of Ban Phlapphla community had the problems with urgently economic requirements. The next problem was the physical problem. The third problem was the social problem. The last problem was the problem of mind. 2) The elders' welfare management of Ban Phlapphla community was still elderly club by considering the three conditions that affected the club strength, that is, the leaders, members' participation, and independent self-administration.

Keywords: welfare management, elderly, urban community with low income

บทนำ

ปัจจุบันสัดส่วนผู้สูงอายุในสังคมไทย มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ในทุกภูมิภาคของประเทศ เมื่อพิจารณาถึงอัตราการเกิดของเด็กวัยแรกเกิดจะพบว่าเริ่มมีจำนวนที่ลดน้อยลงไป เหตุเพราะประชากรภายในประเทศเลือกที่จะใช้ชีวิตอยู่เป็นโสด หรือแต่งงานช้าลง ประกอบกับเริ่มมีการควบคุมอัตราการเกิดของประชากรให้ลดต่ำลง ในขณะที่อัตราการตายก็มีจำนวนที่ลดน้อยลงเช่นกัน เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีการดูแลสุขภาพมากขึ้น (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2546) เมื่อผู้สูงอายุมีสุขภาพดี แนวโน้มการมีอายุที่ยืนยาวก็จะมีเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย เป็นบ่อเกิดของสังคมผู้สูงอายุในปัจจุบันที่เห็นภาพได้อย่างชัดเจนตรงตามการคาดประมาณการเปลี่ยนแปลงในขนาดและสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป การรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยชี้ให้เห็นว่า จำนวนประชากรผู้สูงอายุในสังคมไทยได้เพิ่มจากเดิมที่มีไม่ถึงร้อยละ 13.2 ในปี พ.ศ. 2553 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ

15 ในปี พ.ศ. 2556 และจะขยายเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่องตามลำดับ โดยในปี พ.ศ. 2583 จะมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 32.1 หรือเกือบหนึ่งในสามของประชากรทั้งหมดภายในประเทศ (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2555)

การเปลี่ยนแปลงในขนาดและสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุดังกล่าวข้างต้นเป็นสิ่งใหม่ หรือเป็นประเด็นใหม่ที่สังคมไทยยังคงมีปัญหาในการบริหารจัดการดูแลผู้สูงอายุ เปรียบเสมือนกับเป็นปฏิกริยาลูกโซ่ที่สามารถส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาทางด้านอื่น ๆ ตามมาได้อีก ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม กล่าวคือ ส่งผลกระทบต่อกระบวนการกำหนดนโยบายและการวางแผนทางด้านการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุที่จะต้องมีความครอบคลุมและทั่วถึงต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง ตลอดจนต้องมีความสอดคล้องกับรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมในปัจจุบัน (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2553) ทั้งทางด้านเศรษฐกิจในเชิงรูปธรรม อาทิ การแจกเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ (สำนักส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ

สังคมและการมีส่วนร่วม, 2552) การจัดหาที่อยู่อาศัยโดยเฉพาะโครงการบ้านมั่นคงให้กับกลุ่มชุมชนคนจนเมืองด้วยการจัดตั้งกองทุนรักษาดีนรักษาบ้าน ภายใต้การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2558) และทางด้านสังคมในเชิงนามธรรม ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อระดมการมีส่วนร่วมของคนภายในชุมชนนั้น ๆ หรือที่เรียกว่า การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุโดยชุมชน ที่มีการบริหารจัดการบนพื้นฐานของการทำความเข้าใจถึงสายสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ (ศิริพร ดาบเพชร; คมคาย มากบัว และ ประจักษ์ แป๊ะสกุล, 2551) เพราะวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทจะอยู่ในรูปแบบของสังคมเกษตรกรรมที่มีลักษณะของความเป็นเครือญาติ มีความเป็นปึกแผ่นแน่นแฟ้นทางสายสัมพันธ์ ซึ่งเป็นผลจากการที่สมาชิกภายในครอบครัวอยู่รวมกันหลายกลุ่มช่วงอายุ ทำให้ต่างฝ่ายต่างดูแลซึ่งกันและกันด้วยความเต็มใจโดยไม่คิดว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นภาระ แต่ทว่าวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเมืองกลับอยู่ตรงกันข้าม กล่าวคือเมื่อกระแสการพัฒนาประเทศตามอย่างตะวันตกมีมากขึ้น การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีจึงได้รับความสำคัญเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ลูกหลานจึงเลือกที่จะไปรับจ้างทำงานมากขึ้นเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นไปในลักษณะของการไปเข้าเย็นกลับ ทำให้ในแต่ละวันลูกหลานมีเวลาในการดูแลผู้สูงอายุน้อยลง หรือเจอกันน้อยลง ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเลยค่อนข้างห่างเหิน ส่งผลทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณเองเป็นภาระของลูกหลานที่จะต้องเลี้ยงดู จึงเลือกที่จะช่วยเหลืองานในบ้านที่ตนเองสามารถทำได้เป็นการตอบแทน

เช่น การดูแลลูกหลาน การทำงานบ้าน และการทำอาหารไว้รอลูกหลานของตนเองที่กลับมาจากการทำงานอันเหน็ดเหนื่อย (ปราโมทย์ ประสาทกุล ศุทธิดา ชนวนัน และ กาญจนา เทียนลาย, 2552)

แม้ว่าภาพลักษณ์ของสังคมเมืองจะสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยี แต่ทว่าหากมองในเชิงของความสัมพันธ์ของผู้คนทุกช่วงอายุกลับพบว่าค่อนข้างห่างเหิน ไม่มีความเป็นสายสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นอย่างเช่นในชนบท ด้วยเหตุนี้การจัดสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้สูงอายุในเขตเมืองย่อมเกิดขึ้นได้ยาก เพราะยังคงเป็นเรื่องใหม่สำหรับหลายชุมชนในเขตกรุงเทพมหานครที่จะสามารถเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุได้อย่างทันท่วงที (ปราโมทย์ ประสาทกุล ศุทธิดา ชนวนัน และ กาญจนา เทียนลาย, 2552)

จากการลงพื้นที่สำรวจชุมชนหมู่บ้านพลับพลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ พบว่า แต่ก่อนมักถูกมองว่าเป็นที่อยู่อาศัยของผู้บุกรุกที่ดินในเขตพื้นที่การดูแลของหน่วยงานภาครัฐ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่อันเป็นที่ตั้งของชุมชน เป็นพื้นที่ว่างเปล่าที่หน่วยงานภาครัฐปล่อยทิ้งว่างไว้ ไม่เข้ามาบริหารจัดการดูแล ประกอบกับคนจนในชนบทช่วงนั้นเริ่มอพยพเข้ามาหางานทำในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น คนเหล่านี้เมื่อเห็นที่ดินว่างเปล่าจึงเริ่มเข้ามาสร้างที่อยู่อาศัยแบบชั่วคราวเพื่อให้สามารถมีที่พักพิงหลบนอนได้ ใครอยากสร้างตรงไหนก็สร้าง เพราะไม่มีใครเป็นเจ้าของพื้นที่ ๆ แท้จริง ไม่มีใครที่มีเอกสารสิทธิ์หรือมีโฉนดที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมายอยู่แล้ว ด้วยบริบทของสภาพแวดล้อมดังกล่าวข้างต้น ย่อมส่งผล

ทำให้ชุมชนในอดีตมักจะประสบปัญหาการถูกไล่ที่ และปัญหาการได้รับการบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, 2556)

ปัจจุบันชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยได้สำเร็จ เนื่องจากการอพยพเข้ามาอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน ก่อให้เกิดการปรับตัวมากขึ้น โดยการพยายามหางานทำที่มีรายได้สูง ตลอดจนการระดมการมีส่วนร่วมเพื่อเสนอข้อเรียกร้องให้มีการทำสัญญาเช่าที่ดินระยะยาวในราคาถูก พร้อม ๆ กับการสร้างบ้านมั่นคงให้อยู่ต่อในพื้นที่เดิมได้อย่างมั่นคงแล้วนั้น คนในชุมชนก็ต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในด้านต่าง ๆ ตามมาเพื่อเป็นหลักประกันในชีวิตให้กับตนเอง และเป็นการเพิ่มพลังอำนาจในการต่อรองสิทธิอันพึงมี จึงก่อให้เกิดการรวมกลุ่มการจัดตั้งองค์กรการเงินชุมชน โดยมีการคัดเลือกคณะกรรมการชุมชนเพื่อทำหน้าที่พัฒนาความเป็นอยู่ของคนในชุมชนตั้งแต่เกิด จน ตาย ผ่านกิจกรรมการคืนสวัสดิการให้กับสมาชิกในรูปแบบของการจัดสวัสดิการกองทุนเงินออมวันละบาท กองทุนสัจจะสตรี รวมถึงกองทุนผู้สูงอายุร่วมด้วย (สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, 2556) และเนื่องจากการจัดสวัสดิการชุมชนดังกล่าวข้างต้นยังคงเป็นเรื่องใหม่สำหรับชุมชน ในด้านการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับการบริหารจัดการสวัสดิการที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะการบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุโดยชุมชนทำให้ยังพบว่ามีผู้สูงอายุอยู่เป็นจำนวนมากที่ถูกทอดทิ้งให้ใช้ชีวิตอยู่เพียงลำพัง เพราะลูกหลานต้องออกไปทำงานภายนอกชุมชนมากขึ้น และถึงแม้ว่าชุมชนจะเป็นอีกหนึ่งหน่วยสำคัญที่ถูกคาดหวังให้มาทำหน้าที่ใน

ด้านการช่วยเหลือหรือสนับสนุนการจัดสวัสดิการในด้านต่าง ๆ ให้กับผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เข้ามามีส่วนร่วม และได้รู้จักกันมากขึ้น แต่ทว่ากลับได้รับความสนใจจากผู้สูงอายุในชุมชนน้อยมาก เนื่องจากผู้สูงอายุในชุมชนต่างอพยพเคลื่อนย้ายถิ่นฐานมาจากหลากหลายที่เพื่อเข้ามาอยู่อาศัยภายในชุมชนแห่งนี้ ทำให้ขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ขาดจิตสำนึกในด้านของจิตอาสา ความช่วยเหลือเอื้ออาทรกันจึงมีไม่มาก ส่งผลทำให้ผู้สูงอายุในชุมชนยังไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการต่าง ๆ ที่ตนเองพึงจะได้รับอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม (สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, 2556)

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนที่เชื่อมโยงไปสู่กระบวนการบริหารจัดการสวัสดิการชุมชนให้แก่ผู้สูงอายุ ที่เป็นการจัดการโดยชุมชนอย่างแท้จริง ผ่านการถอดบทเรียนร่วมกัน โดยการพยายามตั้งคำถามว่าจะทำอย่างไรที่จะดึงศักยภาพผู้สูงอายุออกมาเพื่อใช้ในการพัฒนาการจัดสวัสดิการชุมชนที่ส่งผลดีต่อผู้สูงอายุ เพราะจะเป็นกลวิธีหรือเทคนิคที่สำคัญที่ทำให้คนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในปัญหา และรู้ว่าผู้สูงอายุต้องการอะไร เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสุขกายสบายใจ และมีชีวิตที่เพียงพอตามสมควรแก่อัตภาพในปัจจุบันปลายของชีวิต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนหมู่บ้านพลับปลา
2. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุโดยชุมชนหมู่บ้านพลับปลา

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ได้ทราบรูปแบบการบริหารจัดการ
สวัสดิการผู้สูงอายุโดยชุมชนที่สามารถตอบสนอง
ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่าง
เหมาะสม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ชุมชนหมู่บ้าน
พลับพลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร จำนวน
220 ครัวเรือน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาแนวคิด
เกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนเพื่อดูว่ามีความหมาย
ประเภท หลักการ รูปแบบ เงื่อนไข และความ
สำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชนที่สามารถ
รองรับแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการ
ของผู้สูงอายุได้ทั้งสิ้นด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ

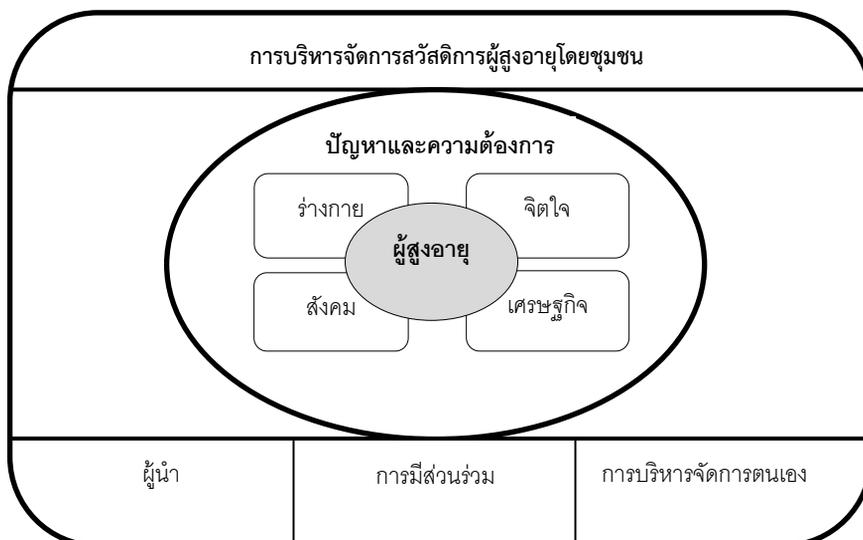
สังคม และเศรษฐกิจ เกิดความเข้าใจแนวคิด
เกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุถึงที่มา หลักการในการ
ปฏิบัติ รูปแบบในการให้บริการ และแผนยุทธศาสตร์
การพัฒนาผู้สูงอายุ

3. ขอบเขตด้านประชากรผู้สูงอายุที่อาศัย
อยู่ในชุมชนหมู่บ้านพลับพลา จำนวนทั้งสิ้น 62 คน
โดยแบ่งเป็นเพศชาย 25 คน และเพศหญิง 37 คน

4. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้
ข้อมูลสำคัญ เป็นการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งพิจารณา
จากบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนหมู่บ้านพลับพลา
มาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด
กับผู้สูงอายุ และสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการ
จัดสวัสดิการชุมชนให้กับผู้สูงอายุได้ รวมถึงภาคี
เครือข่ายภายนอกชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับการ
ดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ที่ล้วนแล้วแต่มีความเต็มใจ
ที่จะให้ข้อมูล รวมจำนวนทั้งสิ้น 20 คน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบ และเงื่อนไขการจัดสวัสดิการชุมชนให้กับผู้สูงอายุมีผลต่อการ
แก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชน

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีการวิจัยที่นำมาใช้กับการวิจัยเรื่อง การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในกลุ่มชุมชนคนจนเมือง: กรณีศึกษาชุมชนหมู่บ้านพลับพลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงผสม ประกอบด้วย

1. การวิจัยเชิงสำรวจ

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และอาศัยอยู่ในชุมชนหมู่บ้านพลับพลา จำนวนทั้งสิ้น 62 คน โดยแบ่งเป็น เพศชาย 25 คน และเพศหญิง 37 คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ โดยเป็นแบบสอบถามที่จัดอยู่ในลักษณะตัวแปรหุ่น (dummy variable) ที่มีเกณฑ์การให้คะแนนเพียง 2 ค่าให้เลือกตอบ คือ เป็นปัญหาที่สำคัญ หรือมีความต้องการมาก ให้ 1 คะแนน เป็นปัญหาที่ไม่สำคัญ หรือมีความต้องการน้อย ให้ 0 คะแนน

มีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ ด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 กลุ่มเป้าหมาย และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มเป้าหมาย และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งพิจารณาจากบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนหมู่บ้านพลับพลาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี มีความสัมพันธ์

ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุและสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชุมชนให้กับผู้สูงอายุได้รวมถึงภาคีเครือข่ายภายนอกชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับ การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ที่ล้วนแล้วแต่มีความเต็มใจที่จะให้ข้อมูล รวมจำนวนทั้งสิ้น 20 คน ดังนี้ (1) ตัวแทนผู้สูงอายุ 8 คน (2) ตัวแทนลูกหลานของผู้สูงอายุ 4 คน (3) ประธานชุมชน 1 คน (4) คณะกรรมการชุมชน 3 คน (5) เจ้าหน้าที่สาธารณสุข 1 คน (6) เจ้าหน้าที่การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 1 คน (7) เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตวังทองหลาง 1 คน และ (8) เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ 1 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

มีการตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยการวิเคราะห์เชิงสาเหตุและผล โดยพิจารณาถึงความสอดคล้องกันในเชิงตรรกะและข้อเท็จจริง

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนหมู่บ้านพลับพลา

จากการสำรวจประชากรผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และอาศัยอยู่ในชุมชนหมู่บ้านพลับพลา จำนวน 62 คน ด้วยวิธีการการแจกแบบสอบถาม ผลการศึกษา พบว่าผู้สูงอายุมีปัญหาและความต้องการเร่งด่วน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้

อันดับหนึ่ง ด้านเศรษฐกิจ คือ ผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่ประสบกับปัญหาการมีรายได้ไม่เพียงพอ ต่อความต้องการใช้จ่าย ร้อยละ 64.5 จึงมีความ ต้องการการมีอาชีพเสริมที่ตรงกับศักยภาพของ ตนเอง เพื่อให้เกิดรายได้มาใช้จ่ายในการดำรงชีวิต และเก็บออม ร้อยละ 98.4

อันดับสอง ด้านร่างกาย คือ ผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่ประสบกับปัญหาการเป็นโรคความดัน โลหิตสูงเบาหวาน หัวใจ ร้อยละ 61.3 จึงมีความ ต้องการการเข้าถึงการรักษาโรคอย่างเร่งด่วน ในโรงพยาบาล และการได้รับคำแนะนำจาก นักโภชนาการเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร เพื่อ ป้องกัน บำบัด และควบคุมโรค ร้อยละ 91.9

อันดับสาม ด้านสังคม คือ ผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่ประสบกับปัญหาการขาดความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วมร่วมกับผู้อื่น ร้อยละ 43.5 จึง มีความต้องการการลดการพึ่งพาผู้อื่นให้น้อยลง ร้อยละ 85.5 และ

อันดับสี่ ด้านจิตใจ คือ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ประสบกับปัญหาการขาดความสนใจ หรือไม่มีความสุขในสิ่งต่าง ๆ ที่เคยทำ มีความรู้สึกว่าตนเองไม่มี คุณค่า ไม่มีความหมาย ร้อยละ 41.9 จึงมีความ ต้องการการดูแลเอาใจใส่ และการยกย่องเชิดชูใน คุณงามความดี ร้อยละ 77.4

2. การบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุ โดยชุมชนหมู่บ้านพลับพลา

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ผลการศึกษา พบว่า การจัดสวัสดิการผู้สูง อายุโดยชุมชนหมู่บ้านพลับพลา มีกระบวนการ บริหารจัดการอยู่ 3 ประการ คือ เข้าใจ เข้าถึง และ พัฒนา (1) การบริหารจัดการด้วยการเข้าใจ คือ การส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ

เกี่ยวกับสถานการณ์ผู้สูงอายุ และองค์ความรู้ ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ (2) การบริหารจัดการด้วยการเข้าถึง คือ การส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของคนใน ชุมชนในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุอย่างเป็น ระบบ ไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการชุมชนที่เป็น แกนนำหลักในการวางแผนและขับเคลื่อนแผนการ ดำเนินงาน รวมทั้งทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานใน การให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุภายในชุมชนกลุ่ม ลูกหลานที่เป็นกำลังสำคัญทั้งทางด้านกำลังกาย และกำลังความคิดในการคิดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และมีประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ และกลุ่มผู้ที่กำลังจะ เข้าสู่ผู้สูงอายุ จะเป็นกลุ่มที่มีบทบาทในการช่วย กำหนดแนวทาง และสะท้อนถึงปัญหาและความ ต้องการของผู้สูงอายุในอนาคต และ (3) การบริหาร จัดการด้วยการพัฒนารูปแบบโครงการที่ส่งผลดีต่อ ผู้สูงอายุ คือ การส่งเสริมให้มีโครงการจัดตั้งชมรม ผู้สูงอายุในชุมชนในปี พ.ศ. 2547 เพื่อเปิดโอกาสให้ ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ภายในชมรมร่วมกัน เกิดความตระหนักในคุณค่า ของตนเอง สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี และพึ่งพาตนเองได้

ดังนั้น การบริหารจัดการสวัสดิการผู้ สูงอายุโดยชุมชนหมู่บ้านพลับพลา ตั้งแต่ พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบันยังคงอยู่ในรูปแบบของชมรม ผู้สูงอายุที่มีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยการ คำนึงถึงเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชมรม 3 ประการ ได้แก่ (1) ผู้นำ คือ ประธานชมรมมี บทบาทสำคัญในการควบคุมการดำเนินการจัด กิจกรรมของชมรมให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ (2) การมีส่วนร่วมของสมาชิก คือ สมาชิกมีส่วนร่วม ในการกำหนดกิจกรรมที่สามารถตอบสนองปัญหา

และความต้องการโดยรวม ตลอดจนร่วมผลักดันให้กิจกรรมของชมรมสามารถเกิดขึ้นได้ในชุมชน และ (3) การบริหารจัดการตนเองที่เป็นอิสระ และไม่พึ่งพิงหน่วยงานภายนอก คือ สมาชิกมีความตระหนักในปัญหาที่พวกเขาประสบอยู่ โดยเชื่อว่าปัญหาเหล่านั้นพวกเขาสามารถจัดการได้ด้วยตนเอง ด้วยการร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ไขผ่านกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้สูงอายุชุมชนหมู่บ้านพลับพลา มีปัญหาและความต้องการเร่งด่วนด้านเศรษฐกิจสูงเป็นอันดับหนึ่งอันดับสองรองลงมา คือ ด้านร่างกาย ด้านสังคม และด้านจิตใจ ตามลำดับซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ ของ ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2549) ภาพรวมของสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในปัจจุบันนับได้ว่าเป็นปัญหามาก โดยเฉพาะในกลุ่มของผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน มักจะระบุงถึงความไม่เพียงพอของรายได้รวมไปถึงการไม่มีรายได้ แสดงให้เห็นว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุกลุ่มนี้จัดอยู่ในระดับที่ไม่เหมาะสม เหตุเพราะการจ้างงานในภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรมมีปริมาณที่ลดลง และความรู้สึกที่ไม่อยากเป็นภาระ หรือรอคอยแต่ความช่วยเหลือจากลูกหลานแต่เพียงฝ่ายเดียว ทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชนช่วยในการจัดหาอาชีพเสริมให้ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนรายได้ และมีเงินสะสมไว้ใช้จ่ายในสถานะที่ตนเองเจ็บป่วย และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพรพรม ไชยชัยภูมิ (2554) ที่พบว่าผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลโนนไทยให้

ความสำคัญกับความต้องการด้านเศรษฐกิจสูงเป็นอันดับหนึ่งโดยเฉพาะการเพิ่มวงเงินเบี้ยยังชีพให้สูงขึ้นมากกว่าการเข้าถึงการรักษาพยาบาลที่สะดวกและรวดเร็ว การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม และการพัฒนาตนเอง

สำหรับการบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุโดยชุมชนหมู่บ้านพลับพลาตั้งแต่ พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบันยังอยู่ในรูปแบบของการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุที่มีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยการคำนึงถึงเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชมรม 3 ประการ ได้แก่

(1) ผู้นำ มีบทบาทสำคัญ ที่เปรียบเสมือนตัวชีวิตในด้านภาระตมการมีส่วนร่วมของสมาชิก ในการพัฒนาศักยภาพของชมรมโดยภาพรวมว่า การบริหารจัดการการดำเนินการภายในชมรมจะมุ่งไปสู่ความสำเร็จ หรือตกอยู่ในสถานะที่อ่อนแอ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวิไลพร คัมภีร์รักษ์ (2542) ที่พบว่า ผู้นำที่มีพฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นถึงการสนับสนุนผู้ตาม ซึ่งเป็นสมาชิกภายในทีม ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจขับเคลื่อนแผนการดำเนินงานร่วมกัน ย่อมส่งผลทำให้ผู้ตามเกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นบุคคลที่สำคัญของทีม สิ่งเหล่านี้นับได้ว่ามีอิทธิพลต่อการสร้างการยอมรับในตัวผู้นำ และสร้างจิตสำนึกร่วมให้กับผู้ตามให้เกิดความรู้สึกที่อยากจะเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการดำเนินงานร่วมกับผู้นำด้วยความเต็มใจ

(2) การมีส่วนร่วมของสมาชิก การบริหารจัดการการดำเนินการภายในชมรมทั้งหมด จำเป็นที่จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในชมรมเป็นเงื่อนไขสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนา ศักยภาพของชมรมให้มุ่งไปสู่ความสำเร็จ ทั้งนี้ การ

ระดมการมีส่วนร่วมของสมาชิกจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อสมาชิกภายในชมรมมีจิตสำนึกความรับผิดชอบร่วมกันสามประการ ได้แก่ “ร่วมกันเป็นเจ้าของ” คือร่วมกันคิดและร่วมกันวางแผน “ร่วมกันดำเนินการ” คือ ร่วมกันปฏิบัติและร่วมกันรับผิดชอบ และ “ร่วมกันรับผลประโยชน์” บนพื้นฐานของความเชื่อมั่นและศรัทธาในพลังแห่งความรักที่จะร่วมกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ด้วยการเปิดใจเรียนรู้ที่จะยอมรับในความแตกต่างของกันและกัน มีความอดทนต่อความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน ตลอดจนยอมรับการคิดค้น ยอมรับการทำผิด โดยถือว่าเป็นบทเรียนและแง่คิดที่ก่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพของชมรมให้ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประชัย ศรีจามร (2549) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ช่วยสร้างโอกาสให้คนในชุมชนได้เข้ามาเรียนรู้รูปแบบการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนร่วมกัน โดยเริ่มจากการที่คนในชุมชนร่วมกันศึกษาสภาพปัญหาของชุมชน ร่วมกันวางแผนการดำเนินการพัฒนาชุมชน ตลอดจนร่วมกันตัดสินใจกำหนดกิจกรรม เพื่อขับเคลื่อนแผนการดำเนินการพัฒนาชุมชนที่วางไว้ให้มุ่งไปสู่ความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน บนพื้นฐานของการยอมรับในความคิดเห็นของกันและกันด้วยความเต็มใจ และ

(3) การบริหารจัดการตนเองที่เป็นอิสระ และไม่พึ่งพิงหน่วยงานภายนอกสมาชิกภายในชมรมมีส่วนร่วมตัดสินใจกำหนดทิศทางการบริหารจัดการการดำเนินการภายในชมรมได้โดยอิสระ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรรณทิพย์ เพชรมาก และคณะ (2546) ที่พบว่าชุมชนเข้มแข็งที่ยั่งยืนจะมีอิสระ มีภูมิคุ้มกัน มีความรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหา และสามารถพึ่งตนเองได้

ผลการศึกษามีความสอดคล้องกับ แนวคิด ว่าด้วยเงื่อนไขและความสำเร็จของการจัดสวัสดิการชุมชนของ ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2544) เงื่อนไขและความสำเร็จของการจัดสวัสดิการชุมชน คือ การที่องค์กรชุมชนอาศัยการร่วมมือร่วมใจ หรือ การมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในชุมชนเป็นปัจจัยหลักในการปฏิบัติการกิจให้บรรลุเป้าหมาย การร่วมมือร่วมใจ หรือการมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อสามารถปลุกจิตวิญญาณของสมาชิกทุกคนให้ตื่นขึ้นมา จิตวิญญาณในที่นี้ คือ สปิริต (Spirit) ที่อยู่ในจิตใจของแต่ละคน จะเกิดขึ้นได้ด้วย ปัจจัย 5 ประการ คือ (1) การมีผู้นำที่มีความคิด อุดมการณ์ และวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน (2) การกำหนดเป้าหมายที่แน่นอน (3) ภารกิจที่เป็นรูปธรรมเด่นชัด ปฏิบัติได้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด (4) ความเชื่อมั่นและความไว้วางใจต่อกัน และ (5) มีปัจจัยร้อยรัดอารมณ์ร่วม หรือความต้องการร่วมในตัวบุคคลหรือความศรัทธาในตัวบุคคลหรือตัวผู้นำ อุดมการณ์และความเชื่อ และการมีผลประโยชน์ร่วมกัน ทั้งนี้อาจเรียกรวมกันได้ว่า เป็นทุนทางสังคม หรือเครื่องร้อยรัดชุมชนที่ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

การพัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ
ในชุมชนหมู่บ้านพลับพลา

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง การบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุโดยชุมชน ในรูปแบบของการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ และการตระหนักถึงปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ ในชุมชนผลการศึกษา พบว่า มีความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันอย่างสมเหตุสมผล เนื่องจากการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชนในรูปแบบของการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ เป็นกระบวนการพัฒนาที่เปิดโอกาส

ให้สมาชิกซึ่งเป็นผู้สูงอายุในชุมชน ได้มีส่วนร่วมเรียนรู้และตระหนักถึงปัญหาและความต้องการที่เกิดขึ้น สามารถจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วน และพยายามคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันอย่างเป็นระบบ จนทำให้เกิดการสร้างสรรคกิจกรรมที่มีความหลากหลายและครอบคลุมต่อความต้องการของสมาชิก (จำรูญ มีชนอน, 2555) กล่าวคือ การที่สมาชิกภายในชมรมระบุว่ากำลังประสบกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ การมีรายได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้จ่าย และประธานชมรมระดมการมีส่วนร่วมของสมาชิกจัดกิจกรรมการฝึกอาชีพควบคู่ไปกับการณรงค์ให้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างชาญฉลาด นอกจากสมาชิกจะได้รับการตอบสนองความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ คือ การมีอาชีพเสริมที่สามารถหารายได้มาใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตและเก็บออมแล้ว อาชีพก็จะเป็นแรงผลักดันให้สมาชิกได้รับการตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายตามมา คือ การออกกำลังกายด้วยการเคลื่อนไหวร่างกาย และฝึกทักษะกระบวนการคิดเชิงสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังได้รับการตอบสนองความต้องการทางด้านสังคมและจิตใจที่เกิดขึ้นจากการพบปะเพื่อนฝูง ได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน ส่งผลทำให้เกิดความรู้สึกเข้าใจซึ่งกันและกัน รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความหมาย และมีความภาคภูมิใจที่สามารถเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม

ผลการศึกษามีความสอดคล้องกับแนวคิดสวัสดิการชุมชนบนฐานการพัฒนา ของ ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐและคณะ (2550) การจัดสวัสดิการโดยภาคชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มที่เกิดจากฐานงานพัฒนา ส่วนใหญ่จะมีลักษณะที่เชื่อมโยงและเกี่ยวพัน มีจุดเน้นที่ต้องการให้

คนในชุมชนได้มีส่วนร่วม มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย โดยเริ่มต้นจากความต้องการการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มยางพารา กลุ่มข้าว แต่สุดท้ายก็มักจะคาดหวังให้เกิดความเข้มแข็งภายในชุมชน ต้องการพาชุมชนไปสู่เส้นทางของการพัฒนาอย่างยั่งยืน และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาแว มะแสะ (2558) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงการดำรงชีพบนฐานของชุมชน ซึ่งเชื่อมโยงกับองค์ประกอบต่าง ๆ หลากหลายด้าน ทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรมและภูมิปัญญา ทรัพยากรด้านต่าง ๆ และกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจ ย่อมเป็นแนวทางการพัฒนาที่ช่วยเติมเต็มความต้องการของคนในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงและพัฒนา

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุโดยชุมชน ในรูปแบบของชมรมผู้สูงอายุให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่สำคัญ 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) ชมรมผู้สูงอายุ (2) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และ (3) ภาคีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชมรมผู้สูงอายุดังต่อไปนี้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อชมรมผู้สูงอายุ

1) ควรเสริมสร้างโอกาสให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกัน อย่างสร้างสรรค์

2) ควรส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทุนของชุมชน โดยการรวมกลุ่มจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน เพื่อการพึ่งตนเอง

3) ควรส่งเสริมให้สมาชิกมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง เพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองในสิ่งที่พึงปรารถนา

4) ควรส่งเสริมให้สมาชิกมีจิตสำนึกความรับผิดชอบร่วมในการพัฒนาศักยภาพของชมรม

5) ควรส่งเสริมให้สมาชิกมีความกระตือรือร้น ในการทำความเข้าใจทักษะการบริหารจัดการความขัดแย้งร่วมกัน

6) ควรเสริมสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับสมาชิก ด้วยการเป็นผู้ให้ที่มีคุณค่าในความคิดและการกระทำ และเป็นผู้รับได้อย่างมีศักดิ์ศรี

1.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

1) ควรส่งเสริมให้ชมรมผู้สูงอายุได้รับโอกาสในการเข้าร่วมการอบรมเกี่ยวกับการจัดทำระเบียบข้อบังคับชมรม เพื่อใช้ในการบริหารจัดการการดำเนินการภายในชมรมให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ

2) ควรปรับบทบาทด้านการสนับสนุน โดยเฉพาะทัศนคติและความเชื่อในการทำงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชมรมผู้สูงอายุ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงระบบการสนับสนุนให้มีความสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของสมาชิกภายในชมรม

1.3 ข้อเสนอแนะต่อภาคีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชมรมผู้สูงอายุ

1) ควรมีการจัดประชุม เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

2) ควรมีการจัดทำฐานข้อมูลภาคีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชมรมผู้สูงอายุ

เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์จุดเด่นของชมรมผู้สูงอายุต่าง ๆ ที่อยู่ภายในภาคีเครือข่าย ให้กับชุมชนอื่น ๆ ที่กำลังริเริ่มมีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุได้เข้ามาศึกษาดูงาน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบถึงกระบวนการบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุโดยชุมชนระหว่างชุมชนเมืองและชนบท เพื่อเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ที่มีความครอบคลุม และสร้างความเป็นธรรม

เอกสารอ้างอิง

จำรูญ มีখনอน. (2555). การประเมินผลและถอดบทเรียนการดำเนินงานของสมาคมชมรมผู้สูงอายุ จังหวัดกาญจนบุรี. นครปฐม: รายงานการวิจัยสถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2554). สวัสดิการโดยภาคชุมชน (1): กลุ่มออมทรัพย์. กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสันเพรส โปรดักส์.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และคณะ. (2550). สวัสดิการพื้นฐาน (Social Safety Net): รากฐานความเป็นธรรมทางรายได้. กรุงเทพฯ: คณะทำงานการกระจายรายได้ สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ประชัย ศรีจามร. (2549). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปลูกป่าชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าไผ่ตำบลป่าน้อยอ้อดอนชัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- ปราโมทย์ ประสาทกุล ศุทธิดา ชวนวัน และ
กาญจนา เทียนลาย. (2552). **ผู้สูงอายุ:
คนวงในที่จะถูกผลักดันให้ไปอยู่ชายขอบ.**
นครปฐม: สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม.
- พรพรม ไชยชัยภูมิ. (2554). **ความต้องการ
สวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาล
ตำบลโนนไทย อำเภอโนนไทย จังหวัด
นครราชสีมา.** รายงานการศึกษาอิสระ
ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น.
- พรพนทิพย์ เพชรมาก และคณะ. (2546). **วิถีพลัง
ไท สู่ชุมชนพึ่งตนเอง.** กรุงเทพฯ: สถาบัน
พัฒนาองค์กรชุมชน.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2553).
**ด้วยรักและกตัญญูสู่ระบบการดูแล
ผู้สูงอายุที่ยั่งยืน.** กรุงเทพฯ: บริษัท ที คิว พี.
- วิไลพร คัมภีร์รักษ์. (2542). **ความสัมพันธ์
ระหว่างรูปแบบการบังคับบัญชาและ
ความผูกพันต่อองค์กร และผลของ
ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บังคับบัญชาที่มี
ต่อความผูกพันต่อองค์กรของผู้ใต้บังคับ
บัญชา: กรณีศึกษาในกลุ่มบริษัทน้ำตาล
แห่งหนึ่ง.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2549). **สวัสดิการ
ผู้สูงอายุ: แนวคิดและวิธีการปฏิบัติงาน
สังคมสงเคราะห์.** กรุงเทพฯ: มิสเตอร์
ก๊อบปี้.
- ศิริพร ดาบเพชร คมคาย มากบัว และประจักษ์
แป๊ะสกุล. (2551). **ประวัติศาสตร์ไทย
ม.4 - ม.6.** กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2558). **“โครงการ
บ้านมั่นคง” การพัฒนาที่อยู่อาศัยโดย
องค์กรชุมชนและท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ:
สำนักงานบ้านมั่นคง สถาบันพัฒนาองค์กร
ชุมชน.
- สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. (2556).
ประวัติชุมชนหมู่บ้านพลับพลา.
กรุงเทพฯ: สำนักงานทรัพย์สินส่วน
พระมหากษัตริย์.
- สำนักส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการ
มีส่วนร่วม. (2552). **ระเบียบกระทรวง
มหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงิน
เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2552.** กรุงเทพฯ:
กระทรวงมหาดไทย.
- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2546).
สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย 2546.
กรุงเทพฯ: เจ.เอส.การพิมพ์.
- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2555). **รายงาน
สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย.** กรุงเทพฯ:
สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ.
- อาแว มะแส. (2558). **การส่งเสริมการดำรงชีพ
อย่างยั่งยืนในชนบทด้วยการพัฒนาบน
ฐานชุมชน.** วารสารพัฒนาสังคม. 17(1),
90-110.

บทความวิจัย

การพัฒนาตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการจัดการศึกษา
ของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียน

THE HIGHER EDUCATION INSTITUTION'S SUCCESS INDICATORS
DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL MANAGEMENT
FOR BEING A MEMBER OF ASEAN COMMUNITY

อนุวัติ คุณแก้ว

anuwat khoonkaew

สาขาวิชาทดสอบและวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

anuwatkoon@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียน และ 2) ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา มีทั้งหมด 1,680 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารและคณาจารย์มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จำนวน 224 คน มหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 196 คน มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 560 คน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 140 คน และมหาวิทยาลัยเอกชน จำนวน 560 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียน วิเคราะห์องค์ประกอบขั้นต้นโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ โดยวิธีหมุนแกนแบบตั้งฉาก โดยใช้โปรแกรม SPSS for windows และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียน ด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยใช้โปรแกรม LISREL 8.72 ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis) ของตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียนได้จำนวนองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนานักศึกษา ด้านการบริหารจัดการและการพัฒนาบุคลากร ด้านการวิจัยและงานสร้างสรรค์ และด้านการพัฒนาหลักสูตร

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) ของตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียน พบว่า โมเดลการวิจัยสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.89 ถึง 1.00 เรียงลำดับค่าน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนานักศึกษา ด้านการบริหารจัดการและการพัฒนาบุคลากร ด้านการวิจัยและงานสร้างสรรค์ และด้านการพัฒนาหลักสูตร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.00, 0.94, 0.90 และ 0.89 ตามลำดับ ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า มีค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 780.28 ค่าองศาอิสระ เท่ากับ 757 ค่าความน่าจะเป็น (P-value) เท่ากับ 0.27 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.96 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับค่าแล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.93 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือในรูปของคะแนนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.02 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ 0.01

คำสำคัญ: ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ ประชาคมอาเซียน สถาบันอุดมศึกษา

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) develop the success indicators of educational management of the higher education institutions for being a members of ASEAN community, and 2) perform a confirmatory factor analysis of success indicators of educational management of the higher education institutions for members of ASEAN community on hypothesis model with empirical data. The sample consisted of 1,680 subjects, namely, 224 administrators and teachers in autonomous university, 196 administrators and teachers in public university, 560 administrators and teachers in Rajabhat University, 140 administrators and teachers in Rajamangala University of Technology, and 560 administrators and teachers in private university, which were selected by stratified random sampling technique. The research instrument was the success indicators of educational management of the higher education institutions for member of ASEAN community questionnaires. The collected data were analyzed by means of exploratory factor analysis with orthogonal rotation method using SPSS for windows and confirmatory factor analysis using LISREL version 8.72.

The results of the research were as follows:

1. The exploratory factor analysis showed that there were four factors in the success indicators of educational management of the higher education institutions for

members of ASEAN community, i.e. teaching and student development, management and staff development, research and creative work, and curriculum development.

2. The results of confirmatory factor analysis of model in the success indicators of educational management of higher education institutions for members of ASEAN community were found that model was fitted with empirical data. Ranging from the highest factor loading value to the lowest, they were from 0.89 to 1.00 respectively: teaching and student development, management and staff development, research and creative work and curriculum development, in which the factors were 1.00, 0.94, 0.90 and 0.89 respectively. The construct validity of models was consistent with empirical data, with chi-square goodness of fit test at 780.28 with 757 degrees of freedom; p-value = 0.27; Goodness of Fit Index (GFI) = 0.96; Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) = 0.93; Standardized Root Mean Square Residual (SRMR) = 0.02, and Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = 0.01.

Keywords: success indicators, ASEAN community, higher education institutions

บทนำ

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations: ASEAN) หรือ “อาเซียน” เป็นองค์การทางภูมิรัฐศาสตร์และองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีประเทศสมาชิกทั้งหมด 10 ประเทศอาเซียนมีเป้าหมายจะก้าวไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 ประกอบด้วยสามเสาหลัก ได้แก่ 1) ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community: APSC) มุ่งส่งเสริมความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคง 2) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) เพื่อร่วมกันสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจของประเทศในอาเซียน และ 3) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรม

อาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC) เพื่อให้เป็นสังคมที่เอื้ออาทร และแบ่งปันสามารถแก้ไขปัญหาทางสังคมร่วมกัน (กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ, 2556)

ผลกระทบของประชาคมอาเซียนที่มีต่อสถาบันอุดมศึกษาไทย ได้แก่ 1) การศึกษามีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก 2) ภาษาอังกฤษจะเป็นภาษากลางของ ASEAN 3) ข้อขัดแย้งในภูมิภาคอาเซียน 4) แข่งขันได้ในการทำงานของ ASEAN 5) การเป็น Education Hub และ 6) อาจารย์ต้องมีความพร้อมมากกว่าเดิมและเก่งจริง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน (วิจารณ์ พานิช และมนัสวี ศรีโสดาพล, 2553)

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้กำหนดยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 มี 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) การเพิ่มขีดความ

สามารถของบัณฑิตให้มีคุณภาพมาตรฐานในระดับสากล 2) การพัฒนาความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาประชาคมอาเซียน และ 3) การส่งเสริมบทบาทอุดมศึกษาไทยในประชาคมอาเซียน

จากที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า สถาบันอุดมศึกษาไทย จึงมีความจำเป็นต้องเตรียมพร้อมรองรับการเป็นสมาชิกประชาคมอาเซียน โดยกำหนดตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาประชาคมอาเซียน เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษาสู่ความเป็นประชาคมอาเซียน พัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย เพิ่มขีดความสามารถของอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานสากล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาประชาคมอาเซียน
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาประชาคมอาเซียนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. มีตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาประชาคมอาเซียนที่มีคุณภาพ สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้

2. สถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาประชาคมอาเซียน ไปใช้ในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้

3. ได้แนวทางในการพัฒนานักศึกษาของมหาวิทยาลัยไทยให้มีความรู้ ความสามารถ เพื่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

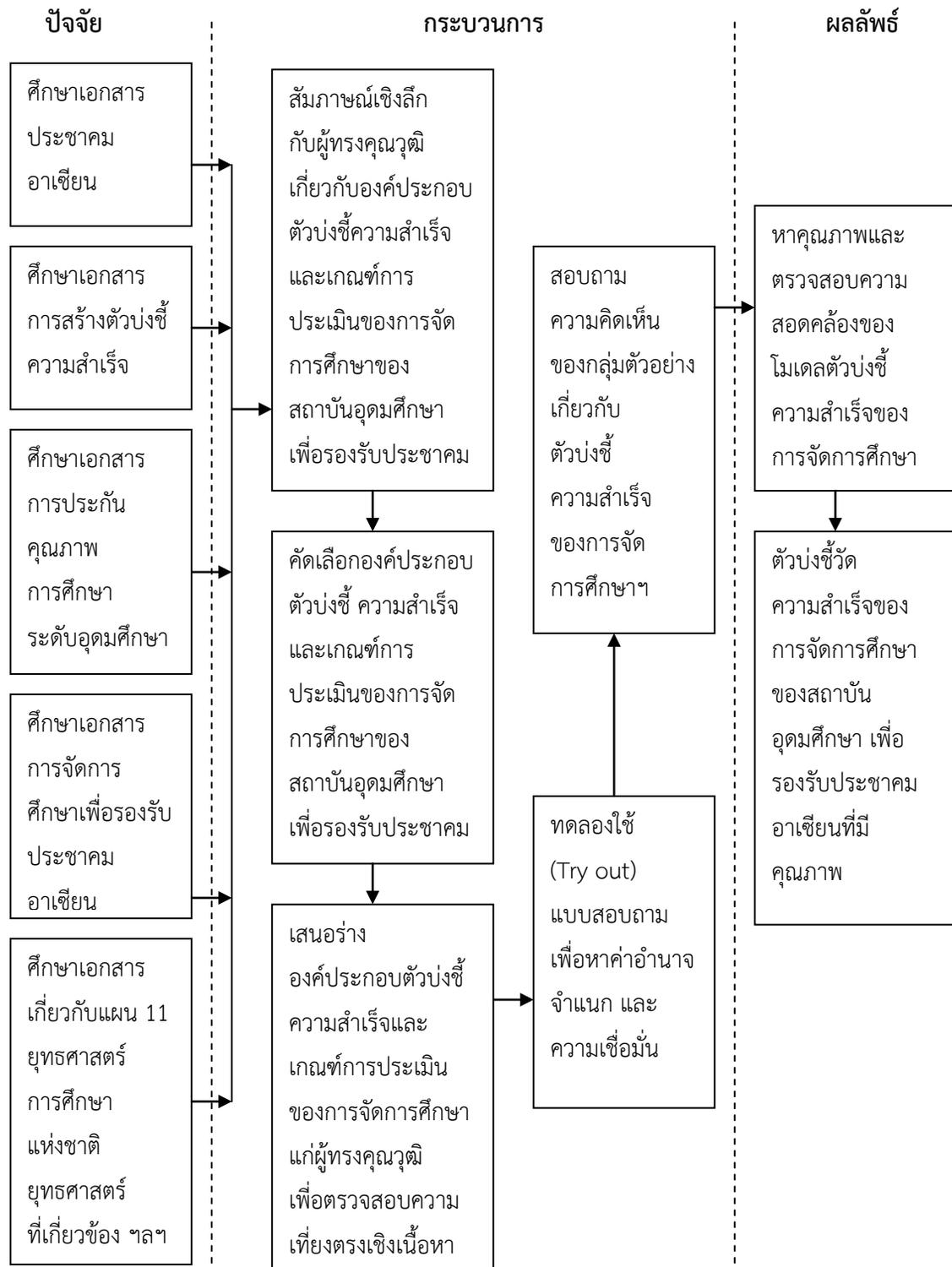
ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้บริหารและคณาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวนทั้งหมด 1,680 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น ประกอบด้วยผู้บริหารและคณาจารย์มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จำนวน 224 คน มหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 196 คน มหาวิทยาลัยราชภัฏจำนวน 560 คน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 140 คน และ มหาวิทยาลัยเอกชน จำนวน 560 คน แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก ใช้สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis) กลุ่มที่สองใช้สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis)

ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

1. ตัวบ่งชี้ด้านการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนานักศึกษา
 2. ตัวบ่งชี้ด้านการบริหารจัดการและพัฒนาบุคลากร
 3. ตัวบ่งชี้ด้านการวิจัยและงานสร้างสรรค์
 4. ตัวบ่งชี้ด้านการพัฒนาหลักสูตร
- ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ตั้งแต่เดือนมกราคม 2556 ถึง มีนาคม 2557

กรอบแนวคิดของการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม
ตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการจัดการศึกษาของสถาบัน
อุดมศึกษาเพื่อการเป็นสมาชิกของประชาคม
อาเซียน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน
50 ข้อ มี 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก
เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อย
ที่สุด มีค่าดัชนี IOC เท่ากับ 0.80–1.00 ค่าอำนาจ
จำแนกเป็นรายข้อ มีค่า t ระหว่าง 5.958–18.356
และ มีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.986 นำแบบสอบถาม
ที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการ
ตอบ และนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจโดย
ใช้โปรแกรม SPSS และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิง
ยืนยันโดยใช้โปรแกรม LISREL 8.72

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประสานมหาวิทยาลัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
คือ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มหาวิทยาลัยของ
รัฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคล ส่วนมหาวิทยาลัยเอกชน ได้ทำหนังสือ
ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลกับนายกสมาคม
สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย

2. ดำเนินการเก็บข้อมูล ระหว่างเดือน
ตุลาคม 2556 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ 2557 กับกลุ่ม
ตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารและคณาจารย์มหาวิทยาลัย
ดังกล่าว

3. นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมข้อมูล
แล้ว มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบ แล้ว
ตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้

4. นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าทาง
สถิติ และรายงานผลการวิจัยต่อไป

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการจัดการ
ศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการเป็นสมาชิก
ของประชาคมอาเซียน ด้วยการวิเคราะห์องค์
ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis)
มีจำนวน 50 ตัวบ่งชี้ แบ่งเป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่

1.1 องค์ประกอบที่ 1 ด้านการจัดการ
เรียนการสอนและการพัฒนานักศึกษา จำนวน 17
ตัวบ่งชี้ มีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.482 -
0.648 มีค่าผลรวมความแปรปรวน 10.150 คิดเป็น
ร้อยละ 20.300 ของความแปรปรวนทั้งหมด และมี
ค่าความแปรปรวนสะสมร้อยละ 20.300

1.2 องค์ประกอบที่ 2 ด้านการบริหาร
จัดการและการพัฒนาบุคลากร จำนวน 16 ตัวบ่ง
ชี้ มีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.455 - 0.714
มีค่าผลรวมความแปรปรวน 9.847 คิดเป็นร้อยละ
19.693 ของความแปรปรวนทั้งหมด และมีค่าความ
แปรปรวนสะสมร้อยละ 39.994

1.3 องค์ประกอบที่ 3 ด้านการวิจัย
และงานสร้างสรรค์ จำนวน 8 ตัวบ่งชี้ มีน้ำหนัก
องค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.622 - 0.726 มีค่าผลรวม
ความแปรปรวน 9.615 คิดเป็นร้อยละ 19.230 ของ
ความแปรปรวนทั้งหมด และมีค่าความแปรปรวน
สะสมร้อยละ 59.223

1.4 องค์ประกอบที่ 4 ด้านการพัฒนา
หลักสูตร จำนวน 9 ตัวบ่งชี้ มีน้ำหนักองค์ประกอบ
อยู่ระหว่าง 0.619 - 0.772 มีค่าผลรวมความแปรปรวน
9.218 คิดเป็นร้อยละ 18.436 ของความแปรปรวน
ทั้งหมด และมีค่าความแปรปรวนสะสมร้อยละ 77.660

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน
อันดับสอง (secondary confirmatory factor

analysis) พบว่า ตัวบ่งชี้จำนวน 50 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้แต่ละตัว มีค่าเป็นบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ จัดเรียงลำดับตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปน้อย ดังนี้ องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนานักศึกษา องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการและการพัฒนาบุคลากร องค์ประกอบด้านการวิจัยและงานสร้างสรรค์ และองค์ประกอบด้านการพัฒนาหลักสูตร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.00, 0.94, 0.90 และ 0.89 ตามลำดับ นั่นคือ องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนานักศึกษา มีน้ำหนักความสำคัญสุดขณะที่องค์ประกอบด้านการพัฒนาหลักสูตรมีน้ำหนักความสำคัญน้อยที่สุด มีดัชนีวัดระดับความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้ค่าไค-แอสควร์ (χ^2) เท่ากับ 780.28 ค่า df เท่ากับ 757 ค่า P-value เท่ากับ 0.27 ซึ่งไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.96 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับค่าแล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.93 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือในรูปของคะแนนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.02 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ 0.01

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลศึกษาตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียน ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ปรากฏว่า ตัวแปรในองค์ประกอบเดียวกันมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาค่า

สถิติ Barlett's Test of Sphericity มีค่าเท่ากับ 55590.00 แสดงว่ามีค่ามากแตกต่างจากศูนย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดัชนีไกเซอร์ ไมเยอร์ ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) ซึ่งเป็นดัชนีบอกความแตกต่างระหว่างเมทริกซ์ สหสัมพันธ์ของตัวบ่งชี้สังเกตได้ ควรมีค่ามากกว่า .80

จากผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีไกเซอร์ ไมเยอร์ ออลคิน มีค่าเท่ากับ 0.989 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบได้ ซึ่งได้องค์ประกอบตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียนกับกลุ่มตัวอย่าง 4 องค์ประกอบ 50 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 0.455 ถึง 0.772 ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนานักศึกษา จำนวน 17 ตัวบ่งชี้ 2) ด้านการบริหารจัดการและการพัฒนาบุคลากร จำนวน 16 ตัวบ่งชี้ 3) ด้านการวิจัยและงานสร้างสรรค์ จำนวน 8 ตัวบ่งชี้ และ 4) ด้านการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 9 ตัวบ่งชี้

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน อันดับสอง (secondary confirmatory factor analysis) พบว่า ตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียน ทั้ง 4 องค์ประกอบ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.00, 0.94, 0.90 และ 0.89 ตามลำดับ ซึ่งมีความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้ค่าไค-แอสควร์ (χ^2) เท่ากับ 780.28 ค่า df เท่ากับ 757 ค่า P-value เท่ากับ 0.27 ซึ่งไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ

0.96 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับค่าแล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.93 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือในรูปของคะแนนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.02 และ ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ 0.01 ซึ่งค่าสถิติดังกล่าวอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด รายละเอียดองค์ประกอบตัวบ่งชี้ความสำเร็จ มีดังนี้

2.1 องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนานักศึกษา ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ 17 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ร้อยละของระดับความสามารถในการปฏิสัมพันธ์กับคนต่างวัฒนธรรม (interpersonal skill) 2) ร้อยละของนักศึกษาที่สอบผ่านเกณฑ์ทดสอบความรู้พื้นฐานทางคอมพิวเตอร์ที่เป็นมาตรฐานสากล 3) ระบบและกลไกการผลิตกำลังคนระดับสูง หรือทักษะฝีมือแรงงานความรู้ (skill worker หรือ knowledge worker) เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงานในภูมิภาคอาเซียน 4) ระดับความสำเร็จในการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาด้านการประกอบอาชีพและการทำงานข้ามวัฒนธรรม 5) ระบบและกลไกการพัฒนาทักษะด้านภาษาในการทำงาน (working language) ของนักศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงานในภูมิภาคอาเซียน 6) จำนวนกิจกรรมที่พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบัณฑิต เพื่อทำงานในหน่วยงานระหว่างประเทศ บริษัทข้ามชาติในประเทศ และ/หรือประกอบการในกลุ่มประเทศอาเซียน 7) ร้อยละของนักศึกษาที่สอบผ่านเกณฑ์ทดสอบความรู้ความสามารถด้านภาษาอังกฤษในระดับที่ใช้งานได้ 8) ระบบและกลไกการพัฒนาสาขาวิชาชีพ (แพทย์ วิศวกร พยาบาล ทันตแพทย์สถาปนิก บัญชีช่างสำรวจ และอื่น ๆ) เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่

ตลาดแรงงานในประเทศอาเซียน 9) ร้อยละของบัณฑิตที่ทำงานในหน่วยงานระหว่างประเทศและบริษัทข้ามชาติในไทยและ/หรือประกอบการในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน 10) จำนวนกิจกรรมหรืองานวิชาการที่ส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับชนชาติและวัฒนธรรมของประเทศอาเซียนที่ได้จัดทำร่วมกับประเทศประชาคมอาเซียน 11) จำนวนรายวิชาที่มีการเรียนการสอนและการทดสอบด้วยแบบทดสอบภาษาอังกฤษ 12) จำนวนนักศึกษาของมหาวิทยาลัยที่แลกเปลี่ยนไปเรียนในกลุ่มประเทศอาเซียน 13) จำนวนโครงการหรือกิจกรรมที่สนับสนุนการเรียนการสอน ร่วมกับประเทศต่างๆ ในอาเซียน 14) ร้อยละของนักศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ในองค์กร สถาบัน หน่วยงานในประเทศประชาคมอาเซียน 15) ร้อยละของนักศึกษาที่สอบผ่านเกณฑ์ทดสอบความรู้ความสามารถด้านภาษาของประเทศประชาคมอาเซียน 16) ร้อยละของนักศึกษาระดับบัณฑิตมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์/งานวิจัยร่วมเป็นชาวต่างชาติ/อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศประชาคมอาเซียน และ 17) จำนวนรายวิชาที่มีการจัดการเรียนการสอนทางไกลหรือผ่านสื่อที่เอื้อต่อการศึกษา เช่น E-learning เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิจารณ์ พานิช และมนัสวี ศรีโสดาลพ (2553) ที่กล่าวว่า ภาษาอังกฤษจะเป็นภาษากลางของ ASEAN บุคลากรและนักศึกษา ต้องเพิ่มทักษะทางด้านภาษาอังกฤษให้สามารถสื่อสารได้ และสร้างบัณฑิตให้สามารถแข่งขันได้ใน ASEAN เพิ่มโอกาสในการทำงาน เพราะเกิดการเคลื่อนย้ายแรงงาน/บริการอย่างเสรี และแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554) ที่กล่าวว่า ต้อง

เสริมสร้างความเข้มแข็งให้สถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนให้มีมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับในระดับสากล ตลอดจนการยกระดับทักษะฝีมือแรงงาน และทักษะด้านภาษาเพื่อเตรียมความพร้อมของแรงงานไทยเข้าสู่ตลาดแรงงานในภูมิภาคอาเซียน โดยไทยมีบทบาทนำในอาเซียนร่วมกับประเทศอื่นที่มีศักยภาพ

2.2 องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการและการพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ 16 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ระบบการพัฒนามหาวิทยาลัยเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน 2) ระดับความสำเร็จในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีคุณภาพระดับสากล 3) ระบบและกลไกการสร้างเครือข่ายมหาวิทยาลัยในประชาคมอาเซียน 4) ระบบการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 5) ระบบการจัดทำความตกลงเกี่ยวกับการเปิดเสรีการศึกษาเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 6) ร้อยละของงบประมาณเพื่อสนับสนุนโครงการ/กิจกรรมของประชาคมอาเซียน 7) ระดับความสำเร็จในการจัดตั้งศูนย์ประชาคมอาเซียนหรือ การจัดตั้ง ASEAN Study Center 8) ระดับความสำเร็จของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์ที่ AUN (ASEAN university network) หรือ เกณฑ์ EdPEX (education criteria for performance excellence) 9) ระดับความสำเร็จของแผนพัฒนาขีดความสามารถของผู้บริหาร และบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน 10) ระบบและกลไกการผลิตและพัฒนาอาจารย์ที่สามารถสอนในหลักสูตรนานาชาติ 11) ระดับความสำเร็จของความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย

กับหน่วยงานภาครัฐและภาคธุรกิจในประเทศและต่างประเทศ เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน 11) ระบบการพัฒนาบุคลากร ด้านความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ ภาษาในประชาคมอาเซียน และ ICT ในระดับที่ใช้งานได้ 13) ร้อยละของบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาสมรรถนะความรู้ความสามารถ และทักษะการทำงานร่วมกับประชาคมอาเซียน 14) ระบบการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับงานเอกสารและงานสารบรรณเป็นภาษาอังกฤษ 15) ระบบและกลไกการแลกเปลี่ยน การสอน วิจัย การบริการวิชาการและวิชาชีพ การทำนุบำรุงวัฒนธรรมของบุคลากรกับมหาวิทยาลัยในประชาคมอาเซียน และ 16) ร้อยละของจำนวนอาจารย์ที่มีการแลกเปลี่ยนกับสถาบันการศึกษาในประเทศประชาคมอาเซียนสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2558) ที่กำหนดกลยุทธ์ในยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทย ในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ที่ว่าต้องมีการพัฒนาอาจารย์ให้มีสมรรถนะสากล และส่งเสริมการสร้าองค์ความรู้ และนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนในสถาบันอุดมศึกษา

2.3 องค์ประกอบด้านการวิจัยและงานสร้างสรรค์ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 8 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) จำนวนงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ที่ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในประเทศอาเซียน 2) จำนวนงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ที่ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในประเทศอาเซียน ที่ได้รับการตีพิมพ์หรือเผยแพร่ นำไปใช้ประโยชน์ 3) จำนวนเครือข่ายการวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ที่ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในประเทศอาเซียน 4) จำนวนอาจารย์ที่ทำวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ (สถาบัน

อุดมศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และ ภาคเอกชน) ในประเทศอาเซียน 5) จำนวนทุนรวมทั้งงบประมาณที่สนับสนุนงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ที่ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในประเทศอาเซียน 6) จำนวนงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ที่เกิดจากความร่วมมือของบุคลากรสายสนับสนุน ในสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มประเทศอาเซียนที่ได้รับการเผยแพร่ในระดับนานาชาติ 7) ระบบบริหารจัดการความรู้จากงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในประเทศอาเซียน และ 8) ระบบและกลไกในการสนับสนุนการผลิตงานวิจัย หรืองานสร้างสรรค์ ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในประเทศอาเซียน สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2553) ที่ได้มีการประเมินตัวบ่งชี้เกี่ยวกับงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ ที่ได้รับการตีพิมพ์หรือเผยแพร่ ในระดับอาเซียน จะได้รับค่าน้ำหนักคะแนน เท่ากับ 0.75 และระดับนานาชาติ จะได้รับค่าน้ำหนักคะแนน เท่ากับ 1.00 จากน้ำหนักระดับเต็ม 1.00 สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม (พ.ศ. 2554–2558) ระดับอุดมศึกษา และนโยบายของรัฐบาลปัจจุบัน (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2554) ที่มีนโยบายสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างทุนปัญญาของชาติ พัฒนามหาวิทยาลัยให้มุ่งสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยระดับโลก ระดมสรรพกำลังเพื่อพัฒนาระบบเครือข่ายการวิจัยแห่งชาติเพื่อสร้างทุนทางปัญญาและนวัตกรรม ผลักดันให้ประเทศสามารถพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยีเพื่อนำไปสู่การสร้างรากฐานใหม่ของเศรษฐกิจฐานนวัตกรรม จัดตั้งศูนย์ความเป็นเลิศเพื่อการวิจัยสำหรับสาขาวิชาที่จำเป็น พัฒนาโครงสร้างการบริหารงานวิจัยของชาติโดยเน้นความ

สัมพันธ์อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพระหว่างองค์กรบริหารงานวิจัยกับสถาบันอุดมศึกษา

2.4 องค์ประกอบด้านการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 9 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) จำนวนหลักสูตรนานาชาติที่มีการจัดทำร่วมกับประเทศในประชาคมอาเซียน 2) จำนวนหลักสูตรนานาชาติของมหาวิทยาลัย เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน 3) จำนวนหลักสูตรนานาชาติที่ได้รับการตรวจประเมิน (accreditation) จากหน่วยงานองค์กร สมาคมวิชาชีพวิชาการ เพื่อให้มีมาตรฐานในระดับนานาชาติ 4) ระบบและกลไกการพัฒนาและบริหารหลักสูตรการศึกษาทางไกลสำหรับประชาคมอาเซียน 5) ระบบและกลไกการพัฒนาและบริหารหลักสูตรเกี่ยวกับภาษาในการทำงาน (working language) เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน 6) ร้อยละของหลักสูตรที่กำหนดแนวทางในการเทียบโอนหน่วยกิตกับมหาวิทยาลัยในประชาคมอาเซียน 7) ระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาที่เกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน 8) จำนวนหลักสูตรที่มีอยู่ได้รับการพัฒนาหรือสังเคราะห์เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน และ 9) จำนวนหลักสูตรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานวิชาชีพที่เป็นสากลที่ผู้สำเร็จการศึกษา สามารถทำงานได้ในกลุ่มประเทศ อาเซียน หรือระดับนานาชาติ สอดคล้องกับแนวคิดของสำลี ทองจิ๋ว (2555) ได้กล่าวว่า หลักสูตรอาเซียนเพื่อการรู้อาเซียนนั้น ควรมีหลักสูตรเกี่ยวกับภาษาที่ใช้ในการสื่อสารทั่วไปในประเทศสมาชิก และระหว่างประเทศไทยกับคนในประเทศสมาชิก รวมถึงภาษากลาง คือ ภาษาอังกฤษ และการเรียนรู้ภาษาประเทศสมาชิกที่น่าจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้เรียนและประดิษฐ์ เกิงรังสฤษฎ์ (ศูนย์ข่าวการศึกษา

ไทย, 2555) ได้กล่าวว่า สถาบันอุดมศึกษาเอกชน ควรเปิดหลักสูตรอาเซียนศึกษาในการเรียนการสอน พร้อมทั้งขอความร่วมมือมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหลักสูตรนานาชาติร่วมด้วยช่วยกันเป็นพี่เลี้ยงให้กับมหาวิทยาลัยที่ยังไม่มีความพร้อมหวังก้าวสู่ประชาคมอาเซียนอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด การเตรียมความพร้อมของสถาบันอุดมศึกษาไทยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนใน พ.ศ. 2558 ต้องเตรียมพร้อมใน 3 มิติ คือ มิติของภาษา ซึ่งภาษากลางคือภาษาอังกฤษ สถาบันการศึกษาต้องฝึกให้นักศึกษาพูดภาษาอังกฤษทุกวัน ปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างจริงจัง มิติที่สอง คือ ต้องเปิดโลกทัศน์ มีการแลกเปลี่ยนนักศึกษาต่างชาติ ส่วนมิติสาม คือ สร้างบรรยากาศการเรียนแบบนานาชาติให้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียน ไปใช้เป็นตัวบ่งชี้ของมหาวิทยาลัยในการพัฒนามหาวิทยาลัยเพื่อรองรับเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558

2. ผู้บริหารมหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา หรือหน่วยงานเกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนามหาวิทยาลัย เช่น จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียน

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างที่นอกเหนือจากการวิจัยครั้งนี้ เช่น กลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัย เช่น พนักงานมหาวิทยาลัย ข้าราชการมหาวิทยาลัย

และนักศึกษา เพื่อจะได้ข้อมูลจากทุกภาคส่วนของมหาวิทยาลัยมาวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียน

2. ควรมีการศึกษาตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียนอย่างต่อเนื่อง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม การศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนแล้ว ในปี พ.ศ. 2558 เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ. (2556).

ประชาคมอาเซียน. สืบค้นจาก <http://www.mfa.go.th/asean/contents/files/asean-media-center-20130104-171510-396945.pdf>

วิจารณ์ พานิช และมนัสวี ศรีโสดาพล. (2553).

ผลกระทบประชาคมอาเซียน 2558. สืบค้นจาก http://www.tsrt.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=74 :-2558

ศูนย์ข่าวการศึกษาไทย. (2555). **ดันมหาวิทยาลัย**

เปิดหลักสูตรอาเซียนศึกษา. สืบค้นจาก www.enn.co.th/news_detail.php?nid=2228

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2553).

ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบล็อก.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – 2559**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2553). **คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554 – 2558) ระดับอุดมศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2554). **คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นางสาว ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

สำลี ทองธิว. (2555). **หลักสูตรอาเซียนเพื่อการรู้อาเซียน**. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 14(3), 95-106.

บทความวิจัย

การยอมรับพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานของคนไทย

ACCEPTANCE OF PREMARITAL SEX OF THAI PEOPLE

เมธิกา ศรีสอด^{1*} และ พิมลพรรณ อิศรภักดี²

Methika Srisot^{1*} and Pimonpan Isarabhakdi²

สถาบันวิจัยประชากรและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล^{1,2}

mathikes@gmail.com^{1*}

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการยอมรับพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานของชายและหญิงโดยแสดงให้เห็นความแตกต่างของการยอมรับพฤติกรรมดังกล่าวของประชากร 3 วัย คือ วัยรุ่น วัยทำงาน และวัยสูงอายุ รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิที่ทำการสำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2551 ปี 2554 และ ปี 2557 พบว่าโดยรวมแล้วประชากรไทยยอมรับพฤติกรรม “ชายมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน” มากกว่า “หญิงมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน” และเมื่อศึกษาพหุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยแบบโลจิสติกพบว่าปัจจัยเพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา ภาค เขตที่อยู่อาศัย ระดับความเคร่งศาสนา ปีที่ทำการสำรวจ ต่างมีอิทธิพลต่อการยอมรับพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานของทั้งเพศชายและหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเพศชายยอมรับได้มากกว่าเพศหญิง วัยรุ่น และวัยทำงานยอมรับได้มากกว่าวัยสูงอายุ และในปี 2557 ทุกกลุ่มอายุมีการยอมรับพฤติกรรมทางเพศ ทั้ง 2 ด้าน ได้มากกว่าปี 2551 และ ปี 2554 ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูล 18 คน สนับสนุนข้อค้นพบและให้คำอธิบายเพิ่มเติมผลจากการศึกษาเชิงปริมาณ

คำสำคัญ: การยอมรับพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน วัยรุ่น วัยทำงาน วัยสูงอายุ

ABSTRACT

This study aims to explain acceptance of premarital sex among Thai population in different age groups; adolescence, working age, and old age. Data for the study were drawn from the social and cultural situation survey, a national representative sample survey conducted by the National Statistical Office in 2008, 2011, and 2014. The results showed that Thai population are more likely to accept ‘men having premarital sex’ more than ‘women having premarital sex’. According to the Logistic Regression Analysis, it was

found that gender, age, marital status, education, region, place of residence, religious fervor and the year of survey are statistically significant factors influencing on the sexual behavior acceptance in both men and women having premarital sex. Men are more likely than women to accept the sexual behavior before marriage. Population in adolescence and working-age accept more than old age. In the year 2014 all age groups accept sexual behaviors in all two perspectives more than population in 2008 and 2011. Data from in-depth interview from 18 cases support the findings and also explain quantitative results.

Keywords: acceptance of having premarital sex, adolescence, working age, old age

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ การเดินทางของข้อมูลข่าวสารส่งถึงกันได้โดยระยะทางและระยะเวลาต่าง ๆ ไม่เป็นอุปสรรคต่อ การติดต่อข่าวสาร การรับรู้หรือเผยแพร่ข้อมูลสามารถทำได้ง่ายดาย นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม เรื่องเพศก็เช่นเดียวกันที่ค่านิยมในเรื่องเพศของไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก จากเดิมค่านิยมทางเพศในสังคมมีเพียง 2 มุมมอง คือค่านิยมที่ถูกต้องตามวัฒนธรรมสังคมไทยกับค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง เราจึงไม่สามารถกล่าวได้ว่าการแสดงพฤติกรรมทางเพศใดเป็นสิ่งที่ถูกหรือที่ผิดได้อย่างแน่ชัดนัก จึงส่งผลให้บุคคลในสังคมมีพฤติกรรมทางเพศที่แตกต่างไปจากเดิม และมีการยอมรับพฤติกรรมทางเพศที่เปลี่ยนไป การรับค่านิยมวัฒนธรรมมาจากโลกตะวันตกทำให้มีการแสดงออกในเรื่องเพศที่เปิดเผยมากขึ้น ค่านิยมต่าง ๆ ในสังคมไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงไป เช่น การรักนวลสงวนตัว การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร หรือการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงาน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เริ่มกลายเป็นเรื่องปกติทั่วไปในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นเริ่มมีการ

ยอมรับพฤติกรรมทางเพศที่เปลี่ยนไป มองว่าการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นระหว่างหญิงชายเป็นเรื่องปกติธรรมดาโดยไม่ได้คำนึงถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมา ดังสถานการณ์ทางเพศของวัยรุ่นในรอบ 10 ปี ที่ผ่านมาเปลี่ยนแปลงไปในทางลบอย่างรวดเร็ว ดังที่พบว่าจำนวนเด็กที่เกิดจากแม่วัยรุ่น (อายุ 15-19 ปี) จากปี 2547 ที่มีจำนวน 110,206 คน เพิ่มขึ้นเป็น 129,451 คน ในปี 2555 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและกองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย, 2556)

นอกจากกลุ่มวัยรุ่นแล้ว ทุกกลุ่มอายุย่อมมีพฤติกรรมทางเพศหรือการยอมรับพฤติกรรมทางเพศที่แตกต่างกัน เพราะด้วยรูปแบบพฤติกรรม การรับรู้ และประสบการณ์ที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงวัย ย่อมทำให้มีการยอมรับที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในช่วงวัยรุ่นเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงของร่างกายจิตใจ อารมณ์ สังคม ต้องการอยู่ในหมู่เพื่อนตามเพศของตน แต่ก็ยังต้องการความรักความสนใจจากเพศตรงข้าม การยอมรับหรือทัศนคติส่วนใหญ่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศจะมาจากกลุ่มเพื่อน ในขณะที่วัยทำงานหรือวัยผู้ใหญ่การมีทัศนคติที่ดี

ในเรื่องเพศและการยอมรับทางเพศเป็นเรื่องปกติ เพราะได้เข้าสู่วัยที่พร้อมแล้ว แต่ถ้ามีพฤติกรรมทางเพศที่มาจากความรู้ ความเชื่อ และทัศนคติที่ผิด ๆ แล้ว ผลที่เกิดจากพฤติกรรมทางเพศนี้กระทบไปถึงบุคคลอื่นในสังคมจะเป็นการสร้างปัญหาให้ผู้อื่นได้ และวัยสูงอายุเป็นวัยที่ทัศนคติและค่านิยมบางอย่างเป็นตัวกำหนดหรือยับยั้งในเรื่องพฤติกรรมทางเพศไว้ไม่ให้แสดงออกมา จะมีค่านิยมที่แตกต่างจากวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ เพราะเกิดหรือได้มีชีวิตอยู่ในช่วงที่ค่านิยมต่าง ๆ ของสังคมไทยเกี่ยวกับเรื่องเพศยังคงเข้มงวด จึงถูกสั่งสอนให้ไม่สามารถแสดงพฤติกรรมหรือแสดงการยอมรับพฤติกรรมทางเพศได้อย่างเปิดเผย

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น เป็นการแสดงให้เห็นว่าการเกิดคนละรุ่นหรือการมีชีวิตอยู่ในช่วงสมัยที่แตกต่างกัน ทำให้แต่ละช่วงอายุมีประสบการณ์ในชีวิต มีภูมิหลังเกี่ยวกับเรื่องเพศที่แตกต่างกัน และด้วยการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทัศนคติและค่านิยมต่าง ๆ อีกทั้งการเปลี่ยนของข้อมูลข่าวสารที่มีการให้ความรู้ พูดคุยเกี่ยวกับเรื่องเพศที่เพิ่มมากขึ้น จึงทำให้แต่ละช่วงวัยถูกหล่อหลอมทางสังคมที่ไม่เหมือนกัน ทำให้มีค่านิยมในการแสดงออกทางเพศที่แตกต่างกัน ย่อมทำให้มีการยอมรับพฤติกรรมทางเพศแตกต่างกันตามไปด้วย ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาการยอมรับพฤติกรรมทางเพศในทุกกลุ่มอายุ เพื่อที่จะมีส่วนช่วยในการแก้ไขและเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นตามความเหมาะสมของแต่ละอายุ และถึงแม้ว่าปัจจุบันนี้เป็นเรื่องยากที่จะตัดสินว่าการยอมรับพฤติกรรมทางเพศเรื่องใดเป็นเรื่องถูกหรือผิด และแม้ว่ามีการยอมรับพฤติกรรมทางเพศแบบใดก็ตามเพียงแต่ขอให้มีความรู้และปฏิบัติต่อเรื่องเพศนั้นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ดังนั้นผู้

วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องการยอมรับพฤติกรรมทางเพศในกลุ่มอายุที่แตกต่างกัน เพื่อจะได้ทราบการยอมรับพฤติกรรมทางเพศของแต่ละกลุ่มอายุและให้แต่ละกลุ่มอายุทำความเข้าใจการยอมรับพฤติกรรมทางเพศของกลุ่มอายุที่แตกต่าง เพื่อที่จะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและไม่เลือกปฏิบัติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการยอมรับพฤติกรรมทางเพศทั้ง 6 ด้าน (พฤติกรรมชายมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน หญิงมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน ชายหญิงอยู่ด้วยกันโดยไม่แต่งงาน ชายรักร่วมเพศ หญิงรักร่วมเพศ และชายหญิงมีเพศสัมพันธ์ก่อนอายุ 15 ปี) ของวัยรุ่น วัยทำงาน และวัยสูงอายุ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการยอมรับพฤติกรรมทั้ง 6 ด้าน (พฤติกรรมชายมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน หญิงมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน ชายหญิงอยู่ด้วยกันโดยไม่แต่งงาน ชายรักร่วมเพศ หญิงรักร่วมเพศ และชายหญิงมีเพศสัมพันธ์ก่อนอายุ 15 ปี) เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษาในเชิงคุณภาพ จะเป็นการเลือกจากผลการศึกษาจากโครงการสำรวจสภาวะทางสังคมและวัฒนธรรม และสุขภาพจิต (ความสุข) คนไทย ปี 2557 ของสำนักงานสถิติที่พบว่าในพื้นที่ใดที่มีพฤติกรรมการยอมรับพฤติกรรมทางเพศที่น่าสนใจ และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไป จำนวน 18 คน (แบ่งเป็นเพศหญิง 12 คน และเพศชาย 6 คน) โดย

แบ่งเป็นวัยรุ่น (กลุ่มอายุ 15-24 ปี) วัยทำงาน (กลุ่มอายุ 25-59 ปี) และวัยสูงอายุ (กลุ่มอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป) กลุ่มละ 6 คน ทำการเก็บข้อมูลในเดือนเมษายน พ.ศ. 2558

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูลการยอมรับพฤติกรรมชายมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน หญิงมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน ชายหญิงอยู่ด้วยกันโดยไม่แต่งงาน ชายรักร่วมเพศ หญิงรักร่วมเพศ และชายหญิงมีเพศสัมพันธ์ก่อนอายุ 15 ปี ของกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยกำหนดลักษณะของผู้ให้ข้อมูลจากผลการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณที่ได้พบว่า นอกจากกรุงเทพมหานครแล้ว ภาคกลางเป็นภาคที่มีการยอมรับพฤติกรรมทางเพศทั้ง 6 ด้านมากที่สุด และภาคใต้เป็นภาคที่ไม่ยอมรับพฤติกรรมทางเพศ ทั้ง 6 ด้าน มากที่สุด ดังนั้น จึงเลือกพื้นที่ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เพราะเป็นพื้นที่ที่อยู่ในภาคกลางอยู่ในเขตปริมณฑล และติดกับกรุงเทพมหานคร พร้อมทั้งมีความเป็นกึ่งเมืองและกึ่งชนบท และเลือกพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพราะเป็นจังหวัดใหญ่ มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น และเคยมีข่าวโดดเด่นเกี่ยวกับด้านพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นอยู่พอสมควร ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือ บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไป จำนวน 18 คน (แบ่งเป็นเพศหญิง 12 คน และเพศ

ชาย 6 คน) โดยแบ่งเป็นวัยรุ่น (กลุ่มอายุ 15-24 ปี) วัยทำงาน (กลุ่มอายุ 25-59 ปี) และวัยสูงอายุ (กลุ่มอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป) กลุ่มละ 6 คน ทำการเก็บข้อมูลในเดือนเมษายน พ.ศ. 2558

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อนำผลการวิเคราะห์มาช่วยสนับสนุนการยอมรับพฤติกรรมทางเพศในด้านต่าง ๆ ของการศึกษาในภาพกว้าง ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้นามสมมติแทนชื่อผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเชิงคุณภาพได้ข้อค้นพบว่าวัยรุ่นเป็นกลุ่มวัยที่มีการยอมรับมากกว่าวัยอื่น ๆ เพราะเป็นวัยที่มีการรับรู้และทราบเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศมากกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ ทั้งจากสื่อออนไลน์ ละคร ภาพยนตร์ ที่เปิดเผยเรื่องพฤติกรรมทางเพศมากขึ้นจากเดิม ทำให้วัยรุ่นมองเป็นเรื่องปกติทั่วไปในสังคมซึ่งต่างจากกับสมัยก่อนจะไม่พูดเรื่องพฤติกรรมทางเพศอย่างโจ่งแจ้ง ทำให้วัยรุ่นทำงานและวัยสูงอายุที่เติบโตมาในยุคสมัยนั้นจะไม่กล้าแสดงการยอมรับพฤติกรรมทางเพศมากนัก นอกจากนี้แล้วกลุ่มวัยรุ่นให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อน ส่วนหนึ่งมีการยอมรับเพราะมีเพื่อนที่เคยมีประสบการณ์พฤติกรรมทางเพศอยู่ในกลุ่มของตน จึงส่งผลให้เกิดการยอมรับได้ง่ายขึ้น ส่วนวัยรุ่นทำงานและวัยสูงอายุส่วนใหญ่มีบทบาทของความเป็นพ่อและแม่ ที่อยากให้ลูกปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมของสังคมไทยจึงไม่ต้องการให้ลูกของตนมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมเลยทำให้ไม่ยอมรับพฤติกรรมทางเพศด้านต่าง ๆ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการยอมรับพฤติกรรมชายมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานพบว่า วัยรุ่นและวัยทำงานมีการยอมรับพฤติกรรมนี้มากกว่าผู้สูงอายุ โดยให้เหตุผลว่าการมีเพศสัมพันธ์นั้นเพศชายไม่เสียหาย ไม่ตั้งครรภ์ และเป็นเรื่องที่ห้ามกันยากสำหรับผู้ชาย แต่สำหรับผู้สูงอายุแม้ยังรับไม่ได้กับพฤติกรรมชายมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน แต่ถ้าเรื่องมันเกิดขึ้นแล้วก็ต้องยอมรับให้ได้

สำหรับพฤติกรรมหญิงมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานพบว่า ทุกกลุ่มอายุยอมรับพฤติกรรมนี้ได้ น้อยกว่าพฤติกรรมชายมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน ซึ่งการยอมรับพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานของชายและหญิงและเหตุผลที่ผู้ให้ข้อมูลยอมรับนั้น แสดงให้เห็นถึงการมีมาตรฐานซ้อนในสังคมไทยที่ยอมให้ผู้ชายมีเพศสัมพันธ์ได้ แต่ผู้หญิงยังคงต้องรักษานวลสงวนตัว อย่่างไรก็ตามเมื่อจำแนกตามกลุ่มอายุแล้ว วัยรุ่นยอมรับพฤติกรรมหญิงมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานได้มากที่สุด เพราะมองว่าไม่ได้เสียหายอะไรแต่ต้องรู้จักวิธีการป้องกันตนเองไม่ให้ตั้งครรภ์และไม่ให้เกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ส่วนวัยทำงานและวัยสูงอายุส่วนใหญ่ยังรับไม่ได้กับพฤติกรรมนี้เพราะมองว่าอย่างไรผู้หญิงก็เป็นฝ่ายเสียหายมากกว่าผู้ชาย และมีผู้สูงอายุบางส่วนมองว่าการที่ลูกหลานที่เป็นเพศหญิงมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานแล้วเมื่อเกิดปัญหาตั้งครรภ์ขึ้นมา เป็นสิ่งที่น่าอายเพราะสังคมไทยยังไม่ยอมรับเรื่องนี้เท่าที่ควร แต่เมื่อปัญหาเกิดแล้วก็ต้องยอมรับไม่ได้สนับสนุนให้ลูกหลานไปทำแท้ง

พฤติกรรมชายหญิงอยู่ด้วยกันโดยไม่แต่งงานนั้นพบว่าเป็นพฤติกรรมที่ทุกกลุ่มอายุยอมรับได้มากที่สุดเพราะปัจจุบันนี้คนให้ความสำคัญ

สำคัญกับการแต่งงานลดน้อยลงทุกกลุ่มอายุค่อนข้างที่จะยอมรับการอยู่ด้วยกันโดยไม่แต่งงานมองว่าเป็นเรื่องของความสิ้นเปลืองและคิดว่าการอยู่ด้วยกันไม่จำเป็นต้องแต่งงานกันก็ได้ แต่สำหรับศาสนาอิสลามแล้วจะต้องมีการแต่งงานก่อนที่จะอยู่ด้วยกัน แต่สำหรับวัยสูงอายุถึงแม้จะมีการยอมรับการอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงาน แต่การอยู่ด้วยกันนั้นจะต้องมีการรับรู้ของพ่อแม่ทั้งสองฝ่าย แต่ก็มีวัยสูงอายุบางส่วนที่ยังคงไม่ยอมรับพฤติกรรมนี้

พฤติกรรมชายรักร่วมเพศนั้นพบว่าวัยรุ่นและวัยทำงานมีการยอมรับที่เปลี่ยนไปเมื่อมีเพื่อนหรือคนใกล้ชิดตัวมีพฤติกรรมชายรักร่วมเพศ และมองว่าสังคมเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการยอมรับได้มากขึ้นเพราะเกิดความเคยชินจากการพบเห็นบ่อย ๆ จนไม่ได้มองเป็นเรื่องแปลกอะไร แต่สำหรับวัยสูงอายุยังคงยอมรับไม่ได้กับพฤติกรรมรักร่วมเพศ เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องที่ผิดธรรมชาติและไม่อยากให้เกิดพฤติกรรมนี้กับคนในครอบครัวจึงต้องการสั่งสอนป้องกันลูกหลานไม่ให้แสดงพฤติกรรมนี้

พฤติกรรมหญิงรักร่วมเพศนั้นพบว่าในวัยรุ่นและวัยทำงานมองว่าเรื่องหญิงรักร่วมเพศไม่ได้เป็นเรื่องที่เสียหาย คนเรามีสิทธิ์จะเป็นเพศไหนก็ได้ขอให้เป็นคนดีและไม่ทำความเดือดร้อนให้สังคม ยังมีคนใกล้ชิดตัวแสดงพฤติกรรมนี้ทำให้ยอมรับได้มากขึ้น และจะยอมรับพฤติกรรมหญิงรักร่วมเพศได้มากกว่าพฤติกรรมชายรักร่วมเพศ แต่ก็มียัยทำงานและวัยสูงอายุบางส่วนที่ยอมรับพฤติกรรมชายรักร่วมเพศได้มากกว่าพฤติกรรมหญิงรักร่วมเพศ สาเหตุเพราะมีคนในครอบครัวเป็น ซึ่งมีลักษณะทางอารมณ์ที่ฉุนเฉียว ชอบทะเลาะสร้างความเดือดร้อนให้แก่คนในครอบครัว จึงไม่ชอบ

สำหรับพฤติกรรมชายหญิงมีเพศสัมพันธ์

ก่อนอายุ 15 ปีนั้น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเพิ่มเติมในการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่ยอมรับหากมีพฤติกรรมเช่นนี้มากกว่าผู้ให้ข้อมูลที่มีอายุสูงกว่า โดยเห็นว่าการมีเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องส่วนตัว ไม่สามารถจะไปขัดขวางได้ อย่างไรก็ตามการยอมรับนั้นมีเงื่อนไขว่าผู้ที่มีพฤติกรรมทางเพศต้องรู้จักการป้องกันไม่ให้ท้องและสามารถรับผิดชอบตัวเองได้ อย่างไรก็ตามยังมีวัยรุ่นบางส่วนที่มองว่า อายุต่ำกว่า 15 ปี ยังเด็กไปเกินไปที่จะมีเพศสัมพันธ์ เช่นเดียวกับวัยทำงานและวัยสูงอายุที่มองว่ายังเด็กเกินไป ไม่มีความรับผิดชอบและถ้าพลาดตั้งครรภ์ขึ้นมาจะเป็นปัญหาใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อถึงพ่อแม่ด้วยที่จะต้องมารับผิดชอบเลี้ยงดูทั้งลูกและหลาน เป็นที่น่าสังเกตว่าอายุของการมีเพศสัมพันธ์ไม่ใช่ประเด็นที่จะทำให้ยอมรับหรือไม่ยอมรับในกลุ่มผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งกล่าวว่า การที่จะมีเพศสัมพันธ์ก่อนอายุ 15 ปี ไม่ใช่เรื่องผิด เพียงแต่ต้องทำให้ถูกต้องตามหลักศาสนา คือมีการแต่งงานกัน

อภิปรายผลการวิจัย

เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่าเพศชายมีการยอมรับพฤติกรรมทางเพศทั้ง 6 ด้านมากกว่าเพศหญิงในทุกด้าน เป็นการแสดงให้เห็นว่าด้วยค่านิยมของสังคมไทยเองที่เพศชายสามารถแสดงออกทางเพศได้มากกว่าเพศหญิง จากการศึกษาก่อนหน้านี้ของ Gray and Punpuing (1999) อ้างถึงในเบญจมา ยอดดำเนิน-แอ็ดติงค์ (2544) พบว่ามิติทางเพศ หมายถึงแบบแผนพฤติกรรมทางเพศทัศนคติที่มีต่อเรื่องเพศ ซึ่งถูกปลูกฝังและปรุงแต่งโดยเพศสภาวะที่แตกต่างกันของผู้ชายและผู้หญิงในสังคมไทยผู้ชายถูกเลี้ยงดูมาแบบให้มีสถานะ

ภาพและอำนาจทางเพศสูงกว่าผู้หญิง สิ่งเหล่านี้จะแสดงออกให้เห็นอย่างเด่นชัดในการแสดงออกทางเพศ ทัศนคติและความรู้สึกต่อเรื่องเพศ เป็นต้น นอกจากนี้แล้วการศึกษาของนันทกา โรจนวิภาต (2546) พบว่านักศึกษาเพศชายมีทัศนคติในการยอมรับพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสได้มากกว่านักศึกษาเพศหญิง เป็นการแสดงให้เห็นว่าไม่ว่าจะอยู่ในสมัยใดและเป็นเรื่องเพศในรูปแบบใด การแสดงพฤติกรรม ทัศนคติและการยอมรับพฤติกรรมทางเพศ ผู้ชายสามารถแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางเพศเหล่านี้ได้มากกว่าผู้หญิงเสมอ

นอกจากเรื่องเพศแล้ว กลุ่มอายุถือว่ามีบทบาทที่สำคัญต่อการยอมรับพฤติกรรมทางเพศจากการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพพบว่ากลุ่มวัยรุ่นจะมีการยอมรับพฤติกรรมทางเพศทั้ง 6 ด้าน มากกว่ากลุ่มวัยทำงาน และวัยสูงอายุ ดังเช่นการศึกษานี้และการศึกษาของ Samantha Tatro (2015) และ Jean M. Twenge and Team (2015) ต่างพบว่าวัยรุ่น มีการยอมรับพฤติกรรมทางเพศได้มากกว่าวัยอื่น ๆ อาจเพราะสังคมสมัยนี้มีการเปิดการพูดคุยเรื่องพฤติกรรมทางเพศมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นรายการโทรทัศน์ การจัดเสวนา การจัดอบรม ตามช่องทางอินเทอร์เน็ต หรือแม้แต่ละครต่างนำเรื่องเพศเข้ามาเป็นตัวดำเนินเรื่องเช่น ละครชุด “ฮอริโมน วัยว้าวุ่น” ที่โด่งดังและได้ผลตอบรับเป็นอย่างดีในหมู่วัยรุ่น ซึ่งได้ตีแผ่และสะท้อนเรื่องเพศรวมถึงพฤติกรรมทางเพศต่าง ๆ ของวัยรุ่นที่เกิดขึ้นจริงในสังคม อีกทั้งวัยรุ่นเองมีช่องทางในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารได้มากกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ โดยเฉพาะทางอินเทอร์เน็ตที่มีสื่อออนไลน์หลากหลายรูปแบบ (รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2557 พบว่า

วัยรุ่นอายุ 15-24 ปี ใช้งานอินเทอร์เน็ต เฉลี่ยร้อยละ 11.2 (ต่อกลุ่มอายุ 5 ปี) วัยทำงาน อายุ 25-59 ปี ใช้อินเทอร์เน็ตเฉลี่ย ร้อยละ 10.9 (ต่อกลุ่มอายุ 5 ปี) และวัยสูงอายุ อายุ 60 ปี ขึ้นไปร้อยละ 0.6 และสื่อนี้มีอิทธิพลต่อการยอมรับของวัยรุ่น ทำให้วัยรุ่นมีการยอมรับพฤติกรรมทางเพศได้มากกว่าวัยอื่น ๆ อีกทั้งเป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยเองที่เมื่อก่อนมีการปิดกั้นในเรื่องพฤติกรรมทางเพศทำให้วัยรุ่นหรือวัยสูงอายุที่เติบโตมาในช่วงนั้นไม่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวเรื่องพฤติกรรมทางเพศที่มากพอจึงไม่รู้และไม่เข้าใจทำให้ไม่ยอมรับพฤติกรรมทางเพศ และจากการศึกษาของปาริฉัตร ครองจันทร์ (2539) เมื่อประมาณ 20 ปีที่แล้วพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน กล่าวคือคนในวัยทำงานหรือวัยสูงอายุ ตอนนี้อย่างเป็นวัยรุ่นเมื่อ 20 ปีที่แล้ว ซึ่งเมื่อก่อนเขาไม่ค่อยยอมรับพฤติกรรมนี้และปัจจุบันนี้ก็ยังไม่ค่อยยอมรับพฤติกรรมนี้เช่นกัน และสอดคล้องกับการศึกษาของ Samantha Tatro (2015) พบว่าการยอมรับพฤติกรรมทางเพศโดยส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับช่วงอายุ โดยวัยรุ่นจะมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงทัศนคติทางเพศมากกว่าในกลุ่มอายุอื่น ๆ โดยพบว่าผู้ที่เกิดระหว่างปี 2523 ถึง ปี 2533 จะมีการยอมรับพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน และพฤติกรรมการสมรสของคนเพศเดียวกันได้มากกว่ารุ่นพ่อแม่ที่เกิดก่อนปี 2503 และการศึกษาของ Jean M. Twenge & Team (2015) พบว่าบุคคลที่เกิดปี 2525 ถึง ปี 2542 (อายุ 16-33 ปี) มีการยอมรับพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่แต่งงาน ได้แก่ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส การมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นและพฤติกรรมรักร่วมเพศได้มากกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ นอกจากนี้ด้วยพัฒนาการ

ชีวิตของกลุ่มอายุแต่ละกลุ่มเองที่มีพัฒนาการตามลำดับขั้นที่แตกต่างกัน จึงให้ความสนใจในแต่ละเรื่องไม่เหมือนกัน (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549) นอกจากนี้แล้วค่านิยมวัฒนธรรมไทยในแต่ละรุ่นก็ต่างกัน ทำให้เกิดการยอมรับต่างกัน ซึ่งจากการศึกษาเชิงคุณภาพที่พบว่าวัยรุ่นทำงาน (อายุ 25-59 ปี) บางส่วนยังคงยึดติดกับวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะผู้ที่มิพบทบาทความเป็นบิดาและมารดาจะมีความห่วงใยในการดูแลบุตรตัวเอง จะไม่ยอมรับพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานโดยเฉพาะในรายที่มีบุตรเป็นเพศหญิง แต่ในขณะที่กลุ่มวัยรุ่นที่วัฒนธรรมต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว และพัฒนาการที่เด่นชัดในช่วงนี้คือเด็กวัยรุ่นมักมีความผูกพันลึกซึ้งกับเพื่อนร่วมวัยมากกว่าสัมพันธ์ภาพอื่น เริ่มมีความสัมพันธ์ลึกซึ้งกับเพื่อนร่วมวัยชายหญิง ทำให้เมื่อเพื่อนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมเช่นนี้ทำให้เกิดการยอมรับได้ และวัยสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ยังไม่ค่อยเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ทำให้ไม่ทราบข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เปลี่ยนไป การแสดงพฤติกรรมและการยอมรับเกี่ยวกับเรื่องเพศยังคงยึดติดกับค่านิยมวัฒนธรรมไทยในยุคสมัยของตน ทำให้ยังคงไม่ยอมรับพฤติกรรมทางเพศต่าง ๆ

นอกจากนี้แล้วกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นตามกาลเวลากล่าวคือมีการยอมรับพฤติกรรมทางเพศได้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้ามีคนในครอบครัวหรือคนใกล้ชิดแสดงพฤติกรรมทางเพศจะยิ่งมีการยอมรับได้มากขึ้นกว่าการที่ไม่มีคนใกล้ชิดแสดงพฤติกรรมทางเพศ เพราะว่าเป็นเรื่องใกล้ตัว เกิดความเคยชินเป็นเรื่องธรรมดา อีกทั้งอยู่ด้วยแล้วไม่ได้เป็นสิ่งที่เสียหายอะไรและเข้าใจในพฤติกรรมของเขา จึงทำให้มีการยอมรับได้มากขึ้น และปัจจุบันนี้บรรทัดฐาน

เรื่องการยอมรับพฤติกรรมทางเพศของสังคมไทยเปลี่ยนไป คนทั่วไปมีการยอมรับพฤติกรรมทางเพศเพิ่มมากขึ้น นอกจากคนในครอบครัวแล้วยังมีการพบเจอคนในสังคมแสดงพฤติกรรมทางเพศเพิ่มมากขึ้น เริ่มมองว่าพฤติกรรมทางเพศที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องธรรมดา ใคร ๆ ก็เป็นกัน ใคร ๆ ก็ทำกัน พบเจอได้ทั่วไปในสังคม ซึ่งทำให้ตัวเรากลัวตามคนทั่วไปในสังคมและทำให้ยอมรับได้เพิ่มขึ้น และเทคโนโลยีเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับพฤติกรรมทางเพศเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร ทั้งสื่อออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ เพราะเทคโนโลยีทำให้การรับรู้หรือเข้าถึงสื่อต่าง ๆ ทำได้โดยง่าย ซึ่งสื่อเหล่านี้มีการแสดงพฤติกรรมทางเพศต่าง ๆ อยู่ ทั้งผ่านนิยายละคร ภาพยนตร์ เป็นต้น นอกจากนี้แล้วสื่อยังเป็นสิ่งที่ทำให้คนแสดงการยอมรับพฤติกรรมทางเพศได้อย่างเปิดเผยมากขึ้น เทคโนโลยีและสื่อจึงเข้ามามีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงการยอมรับพฤติกรรมทางเพศเป็นอย่างมาก

ข้อเสนอแนะ

การยอมรับพฤติกรรมทางเพศนี้อาจส่งผลต่อพฤติกรรมทางเพศที่เกิดขึ้นจริงในอนาคตโดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น ดังนั้นครอบครัว ชุมชน สถาบันการศึกษาตลอดจนหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรเข้ามามีบทบาทในการดูแลเด็กและเยาวชน โดยการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาแก่เยาวชนโดยเฉพาะเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ที่ถูกต้อง ปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนการแต่งงาน การให้บริการคำปรึกษาในเรื่องเพศ พร้อมทั้งปลูกฝังทัศนคติที่ดีในเรื่องพฤติกรรมทางเพศเพื่อที่จะได้ลดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น

ดังนั้นหากจะมีการศึกษาครั้งต่อไปควรทำการศึกษาตัวแปรอื่นเพิ่มเติม เช่น ตัวแปรความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ การพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัว เป็นต้น จะทำให้ทราบและเข้าใจบริบทการยอมรับพฤติกรรมทางเพศทั้ง 6 ด้านมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กฤษมันต์ วัฒนานรงค์. (2556). การยอมรับ (Adoption) นำมาเป็น “ชุดความเชื่อ” ในสังคมไทย. สืบค้นจาก <http://www.thairath.co.th/content/357244>
- บุปผา ศิริรัศมีและเบญจมา ยอดดำเนิน-แอ๊ดติงส์. (2544). คู่มือการอบรมเชิงปฏิบัติการโครงการพัฒนางานวิจัยด้านเพศภาวะ มิติทางเพศ และอนามัยการเจริญพันธุ์. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2549). จิตวิทยาพัฒนาการ ชีวิตทุกช่วงทุกวัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุดมศักดิ์ มหาวีวัฒน์. (2549). ทฤษฎีทางเพศ และพัฒนาการทางเพศของมนุษย์. สืบค้นจาก <http://www.elearning.msu.ac.th/opencourse/0709451/master.html>
- อุมาภรณ์ ภักธรวานิชย์. (2556). ทัศนคติทางเพศของประชากรรุ่นใหม่. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.

- Everett M. Rogers. (2003). **Diffusion of innovations**. New York: United States of America.
- Isarabhakdi, P. (2000). **Sexual Attitudes and Experience of Rural Thai Youth**. Institute for Population and Social Research. Publication Number 249, Mahidol University.
- Jean M. Twenge, Ryne A. Sherman and Brooke E. Wells. (2015). **Changes in American Adults' Sexual Behavior and Attitudes, 1972–2012**. Retrieved from <http://link.springer.com/article/10.1007%2Fs10508-015-0540-2>
- Samantha Tatro. (2015). **SDSU Study Reveals Acceptance of Premarital Sex and Same Sex Relationships at an All-Time High**. Retrieved from <http://www.nbcsandiego.com/news/local/SDSU-Study-Reveals-Acceptance-of-Premarital-Sex-and-Same-Sex-Relationships-at-an-All-Time-High-302686841.html#ix-zz3b7tw6pSr>
- Zabin, Hirsch, Smith & Hardy. (1984). Adolescent sexual attitudes and behavior: Are they Consistent. **Planning Perspectives**. 16, 181-185

บทความวิจัย

การสื่อสารการตลาดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในลานเบียร์กับการปฏิบัติ ภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551

MARKETING COMMUNICATION OF ALCOHOL BEVERAGE IN BEER PARK AND PRACTICE UNDER THE ALCOHOL BEVERAGE CONTROL ACT B.E. 2551

กรสรวง หิรัญเมธากิจ^{1*} และ ธาตรี ใต้ฟ้าพูล²
Kornsuang Hirunmedhakij^{1*} and Tatri Taiphapoon²

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย^{1,2}
h.kornsuang@gmail.com^{1*}

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การสื่อสารการตลาดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในลานเบียร์กับการปฏิบัติภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารการตลาดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในลานเบียร์กับการปฏิบัติภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสารจากทางสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เก็บข้อมูลจากภาคสนามในลานเบียร์เพื่อสังเกตและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเป็นพื้นที่ลานเบียร์ในเขตกรุงเทพมหานครที่ยอดนิยมมากที่สุด และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารการตลาดในลานเบียร์มีการโฆษณาและการสื่อสาร ณ จุดขายโดยรอบบริเวณลานเบียร์ ใช้ตราสัญลักษณ์ทางการค้าติดอยู่ทุกที่ที่จะสามารถมองเห็นได้ ทั้งบนบรรจุภัณฑ์ และชุดของพนักงานในลานเบียร์ ตกแต่งและประดับด้วยสีที่เป็นสัญลักษณ์ของบริษัทหรือตราสินค้า จัดกิจกรรมการตลาดทางดนตรีโดยใช้ศิลปินที่ได้รับความนิยมเพื่อดึงดูดให้ลูกค้าเข้ามาใช้บริการ ซึ่งการจัดลานเบียร์มีกิจกรรมที่เข้าข่ายการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ได้แก่ การโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, การจัดกิจกรรมสื่อสารการตลาดทางดนตรี, การส่งเสริมการขาย

คำสำคัญ: การสื่อสารการตลาด การโฆษณา เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ลานเบียร์ การจัดกิจกรรมทางการตลาด

ABSTRACT

This research, “Marketing Communication of Alcohol Beverage in Beer Park and Practice under The Alcohol Beverage Control Act B.E. 2551”, aims at studying marketing communication of alcohol beverage in beer park and practice under The Alcohol Beverage Control Act B.E. 2551.

The study is developed based on findings from both primary and secondary data in terms of exploratory and descriptive research, documentary from The Office of Alcohol Control Committee, observation at popular beer park in Bangkok and in-depth interviews.

The result of this study shows that the marketing communication in beer parks had an advertising and communication at point of purchase around the place by using trademark on every visibility such as package, uniform etc.; decoration with identity color of company or trademark; music marketing by popular artists which persuades the customers to the beer parks. However, these advertisements were the illegal activities under The Alcohol Beverage Control Act B.E. 2551.

Keywords: marketing communication, advertising, alcohol beverage, beer parks, marketing event

บทนำ

จากประวัติความเป็นมาอันยาวนานของเบียร์ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ความนิยมดื่มเบียร์ทั้งต่างประเทศและในประเทศไทย สู่การทำธุรกิจผลิตและจัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประเภทเบียร์ มูลค่าตลาดเบียร์ในประเทศไทยมีจำนวนยอดขายและปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี จาก พ.ศ. 2556 ยอดขายอยู่ที่ 126,874 ล้านบาท ปีต่อมา พ.ศ. 2557 ยอดขายอยู่ที่ 136,600 ล้านบาท ภายใน 1 ปี ยอดขายเพิ่มขึ้นถึง 9,726 ล้านบาท (Positioning, 2015) แสดงให้เห็นว่าตลาดเบียร์ยังคงโตขึ้นเรื่อย ๆ ในทุกปี

หากกล่าวถึงการดื่มเบียร์ สิ่งที่คุณจะนึกถึง คือ การจัดเทศกาลลานเบียร์ ประเทศที่ได้รับความนิยมเรื่องการจัดเทศกาลลานเบียร์ คือ เยอรมนี ที่มีวัฒนธรรมการดื่มเบียร์มายาวนานในทุกปีมีการจัดเทศกาลเบียร์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลกอย่างเทศกาลอ็อกโทเบอร์เฟสต์ (oktoberfest) ซึ่งประเทศไทยได้รับค่านิยมนี้มาเช่นกัน

เริ่มจัดเทศกาลลานเบียร์ขึ้นครั้งแรกที่ลานจอดรถสยามเซ็นเตอร์ (ปัจจุบันพื้นที่บริเวณนั้นคือสยามดิสคัฟเวอรี) ช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ทุกปี (“ทำความรู้จัก ‘ลานเบียร์ยุคแรก’ ของไทย,” 2556) ในปัจจุบันลานเบียร์จะจัดบริเวณหน้าห้างสรรพสินค้าช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคมของทุกปี เนื่องจากเป็นช่วงที่ประเทศไทยอากาศเย็นเหมาะแก่การดื่มเบียร์

การทำธุรกิจเบียร์มีการโฆษณาและสื่อสารการตลาดเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยกระตุ้นยอดขาย ไม่ว่าจะเป็นโฆษณาผ่านทางโทรทัศน์ โดยการสื่อสารภาพลักษณ์ และสื่อถึงบุคลิกภาพตราสินค้า และในบางครั้งแม้จะไม่ได้มีการใช้ภาพโดยตรงแต่ก็ใช้สีและสัญลักษณ์ตราสินค้าที่ทำให้ผู้บริโภคสามารถรับรู้ได้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์อะไร การใช้ผู้มีชื่อเสียงช่วยในการสื่อสารภาพลักษณ์ตราสินค้าให้เข้ากับเอกลักษณ์ที่วางไว้ การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กรโดยใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การสนับสนุนกีฬา การช่วยเหลือสังคม เป็นต้น

จ้างบริษัทโฆษณาและประชาสัมพันธ์เพื่อรังสรรค์โฆษณาให้ออกมาดึงดูดใจ กินใจผู้คน เป็นที่จดจำ และกล่าวขาน ใช้สื่อออนไลน์ผ่านทางโซเชียลมีเดียช่องทางต่าง ๆ ช่วยสร้างกระแสให้กับบริษัทและตราสินค้า รวมถึงกลุ่มลูกค้าที่มีความภักดีต่อตราสินค้ามีความสำคัญในการส่งเสริม สนับสนุน และมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมที่บริษัทจัดขึ้น

กลุ่มลูกค้าในปัจจุบันมีการขยายตัวที่เพิ่มมากขึ้น จากเมื่อก่อนที่เป็นกลุ่มผู้ใหญ่ในวัยทำงาน ตี๋มเพื่อสังสรรค์ หรือฉลองในวาระโอกาสต่าง ๆ ปัจจุบันตี๋มทุกเทศกาล ทุกโอกาสที่เอื้ออำนวยได้รับค่านิยมว่าการตี๋มเปียร์ช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ความเป็นคนเมือง มีวิถีการดำเนินชีวิตเหมือนชาติตะวันตกที่นิยมตี๋มเปียร์ ปัจจุบันวัยรุ่นก็หันมาตี๋มเปียร์มากขึ้นตามค่านิยม ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ธุรกิจพยายามเจาะตลาดเนื่องจากเป็นกลุ่มที่ถูกชักจูงและโน้มน้าวใจได้ง่ายจากจำนวนประชากรเยาวชนอายุ 15-24 ปี 10,561,900 คน เป็นนักตี๋มหน้าใหม่ 2,505,700 คน และแนวโน้มอายุจะน้อยลงเรื่อย ๆ ที่เข้ามาเป็นนักตี๋มหน้าใหม่ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2552)

คนไทยตี๋มแอลกอฮอล์เป็นจำนวนมาก โดยอายุเฉลี่ยที่เริ่มตี๋ม คือ 20.8 ปี โดยจากปี พ.ศ. 2554 อัตราการตี๋มอยู่ที่ร้อยละ 31.5 แต่ล่าสุดจากผลสำรวจปี พ.ศ. 2557 อัตราการตี๋มเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 32.3 ส่วนใหญ่ผู้บริโภคนิยมตี๋มเปียร์มากที่สุด สาเหตุที่ตี๋มมาจากเพื่อเข้าสังคม ตามเพื่อน และอยากลอง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557) สถิติการตี๋มที่เพิ่มขึ้นมีผลมาจากการเปิดบริษัทของธุรกิจเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ต่าง ๆ พยายามหาลูกค้ารายใหม่อย่างกลุ่มวัยรุ่น

จากปริมาณการตี๋มที่เพิ่มมากขึ้นและอายุเฉลี่ยของผู้ตี๋มที่น้อยลง ทางภาครัฐเล็งเห็นถึงความสำคัญในเรื่องนี้จึงออกพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น ได้แก่ กรณีวัยรุ่นท้องไม่พร้อม เนื่องจากมีเพศสัมพันธ์ขณะมึนเมาด้วยฤทธิ์แอลกอฮอล์จึงทำให้เกิดเหตุการณ์โดยไม่ตั้งใจนำไปสู่โรคต่าง ๆ ที่ตามมา เช่น โรคเอดส์ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ หรือนำไปสู่การทะเลาะวิวาทเกิดเป็นคดีความ ที่เลวร้ายไปกว่านั้น คือ อุบัติเหตุจากการขับรถในขณะที่มึนเมาทำให้มีผู้เสียชีวิต (สุทธิชัย ปัญญาโรจน์, ไม่ปรากฏปีพิมพ์) โดยในช่วงปีใหม่ที่ผ่านมานี้ (พ.ศ. 2558) ศูนย์อำนวยความสะดวกป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนสรุป 7 วันอันตรายซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่มาจากเมาแล้วขับ (ไทยรัฐออนไลน์, 2559)

ตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 การโฆษณาและการสื่อสารการตลาดเป็น การกระทำผิดกฎหมายมาตรา 32 จึงเกิดการถกเถียงประเด็นการเปิดลานเปียร์ผิดกฎหมายหรือไม่ เพราะการจัดลานเปียร์เป็นทั้งการขายและจัดกิจกรรมการตี๋มความกฎหมายของทางฝ่ายภาครัฐ นักวิชาการ และผู้ประกอบการภาคธุรกิจ อาจจะมีการตี๋มความที่ต่างกัน หรือกฎหมายมีช่องว่างที่ทำให้ไม่ครอบคลุมในทุกประเด็น ไปสู่การดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด จึงเป็นที่มาของการศึกษา “การสื่อสารการตลาดเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ในลานเปียร์กับการปฏิบัติภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการสื่อสารการตลาดเครื่องมือ แอลกอฮอล์ในลานเบียร์กับการปฏิบัติภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาเฉพาะการสื่อสารการตลาดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในลานเบียร์กับการปฏิบัติภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ในพื้นที่กรุงเทพมหานครที่ลานเบียร์หน้าห้างสรรพสินค้า โดยมีขอบเขตระยะเวลาตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 ถึงเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2558 ซึ่งสิ้นสุดการจัดกิจกรรมเทศกาลลานเบียร์ในปีนั้น

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดการสื่อสารการตลาด

การสื่อสารการตลาด หมายถึง การที่บริษัทให้ข้อมูล โน้มน้าวใจ และทำให้ผู้บริโภคนึกถึง ทั้งทางตรงและทางอ้อมเกี่ยวกับสินค้าและตราสินค้าที่จะขาย การสื่อสารการตลาดสามารถบอกและแสดงให้ผู้บริโภคเห็นว่าสินค้าใช้อย่างไรและทำไมถึงต้องใช้ คนที่ใช้เป็นคนแบบไหน และใช้ที่ไหนเมื่อไหร่ (Kotler & Keller, 2009) การดำเนินกิจกรรมทางการตลาดรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสื่อสารข้อมูลข่าวสารของผลิตภัณฑ์และองค์กรไปยังกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องมีวัตถุประสงค์เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการตอบสนองตามที่ตั้งไว้ (นธกฤต วันตะเมธ, 2555) กล่าวได้ว่าหน้าที่ของนักสื่อสารการตลาดต้องใช้ความพยายามในการตอบสนองความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า เมื่อลูกค้าเกิดความ

พึงพอใจต่อสินค้าหรือบริการ และตราสินค้า โอกาสที่ลูกค้าจะตัดสินใจซื้อก็มีมากขึ้น

1. แนวคิดการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ

การวางแผนการสื่อสารแบบบูรณาการเริ่มจากการศึกษาการดำเนินชีวิตของผู้บริโภค เพื่อนำไปสู่การสื่อสารการตลาดแบบครบวงจร ทำความเข้าใจความต้องการของผู้บริโภค เข้าไปสร้างความผูกพันกับกลุ่มเป้าหมาย บริหารประสบการณ์และแลกเปลี่ยนคุณค่าร่วมกันระหว่างลูกค้าและนักการตลาด ต้องมีความต่อเนื่องในการสื่อสาร (อรรถการ สัตยพานิชย์, 2557) นำเครื่องมือการสื่อสารการตลาดไม่ว่าจะเป็นการโฆษณา การตลาดทางตรง การส่งเสริมการขายการใช้พนักงานขาย การประชาสัมพันธ์ หรือเครื่องมือการสื่อสารประเภทต่าง ๆ มาผสมผสานกันอย่างเหมาะสม ส่งข้อมูลข่าวสารเพื่อให้เกิดผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคของกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย (นธกฤต วันตะเมธ, 2555) แนวคิดการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการนั้นใช้เครื่องมือสื่อสารการตลาดหลายประเภทมีการวางแผนเป็นระบบเพื่อจูงใจกลุ่มเป้าหมายให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สนใจซื้อสินค้าหรือบริการ โดยเริ่มต้นด้วยการศึกษาความคิด ค่านิยม พฤติกรรมผู้บริโภค แล้วจึงเลือกวิธีการสื่อและเครื่องมือที่จะใช้สื่อสารให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย อาศัยการกระทำที่มีการทำต่อเนื่อง

2. แนวคิดการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ

การโน้มน้าวใจเป็นกระบวนการ ได้แก่ แหล่งสารหรือผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง สื่อ ผู้รับสาร ปฏิกริยาตอบกลับและสถานการณ์ของการสื่อสาร การโน้มน้าวใจและการข่มขู่อยู่กันคนละปลายขั้วมีระดับของความรุนแรงต่างกัน บางครั้งกระทำด้วย

ความตั้งใจและบางครั้งกระทำด้วยความไม่ตั้งใจ การโน้มน้าวใจทำให้คนเปลี่ยนความเชื่อ ทศนคติ และอาจเปลี่ยนพฤติกรรมได้ หรืออาจไม่ประสบผลสำเร็จใด ๆ เลยก็ได้ (อรวรรณ ปิรันธน์โอวาท, 2554) เมตตา กฤตวิทย์ (2527) กล่าวว่า การโน้มน้าวใจมีหลากหลายวิธีการด้วยกัน ได้แก่การยกอ้างเหตุผล การให้ทางเลือก และการพยายามในการโน้มน้าวใจ การโน้มน้าวใจเริ่มจากการให้ความรู้ นำไปสู่การเปลี่ยนทัศนคติ ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้และประสบการณ์ที่ผ่านมารวมไปถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ นำมาสู่การแสดงออกทางพฤติกรรม

3. แนวคิดพฤติกรรมผู้บริโภค

การศึกษากระบวนการที่เมื่อมีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจด้วยตัวเองหรือจากสมาชิกในกลุ่ม การซื้อ การใช้หรือการกำจัดสินค้า การบริการ ความคิดหรือประสบการณ์ ที่ตอบสนองความต้องการและความปรารถนา (Solomon, 2015) พฤติกรรมผู้บริโภคเป็นกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวกับสินค้าหรือบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของตนมีปัจจัยหลายอย่างประกอบกันที่นำไปสู่การกระทำที่แสดงออกมา ได้แก่การรับรู้ การเรียนรู้ แรงจูงใจ บุคลิกภาพตราสินค้า กลุ่มอ้างอิง

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในฐานะลูกค้า ในพื้นที่และสถานที่จริง การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก รวมถึงการวิจัยเอกสาร

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร ได้แก่ เอกสารจากทางสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

แหล่งข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยเข้าร่วมเพื่อสังเกตในฐานะลูกค้า ลงพื้นที่ลานเบียร์ในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นลานเบียร์ในกรุงเทพมหานครที่ยอดนิยมมากที่สุด จากผลการจัดอันดับลานเบียร์ที่นิยมของคนกรุงเทพมหานครนั้น (รวบรวมเทศกาลลานเบียร์ฉลองปี 2015, 2014) ได้แก่

1. ลานเบียร์เซ็นทรัลเวิลด์ มีทั้งหมด 3 แบรินด์ 4 ลานเบียร์ประกอบด้วย
 - 1.1 ลานเบียร์ไฮเนเก้น (Heineken)
 - 1.2 ลานเบียร์สิงห์ (Singha)
 - 1.3 ลานเบียร์ช้าง (Chang) แบ่งเป็น Chang Live และ Chang Lounge

2. ลานเบียร์เอเชียทีคเดอะริเวอร์ฟรอนท์ เป็นลานเบียร์ของช้าง
3. ลานเบียร์เมเจอร์รัชโยจิน เป็นลานเบียร์ของสิงห์
4. ลานเบียร์เอสพลานาดรัชดาภิเษก (เป็นลานเบียร์ของไฮเนเก้น

แหล่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สัมภาษณ์เชิงลึก โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง รวมถึงการแนะนำแบบบอกต่อจากเครือข่าย การสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่

1. บุคลากรในหน่วยงานสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
2. ผู้กำกับดูแลทางกฎหมาย
3. นักวิชาการด้านการสื่อสารการตลาด
4. นักการตลาดและที่ปรึกษาโฆษณาประชาสัมพันธ์
5. ลูกค้าที่ใช้บริการลานเบียร์

เครื่องมือในการวิจัย

1. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเข้าร่วมในฐานะลูกค้าเพื่อสังเกตบรรยากาศและถ่ายภาพภายในลานเบียร์เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

2. แบบสังเกต (ประเด็นที่ใช้ในการสังเกตภายในลานเบียร์)

3. แนวทางการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์จะใช้คำถามแบบปลายเปิดเป็นแนวทางในการเข้าประเด็นการสื่อสารการตลาด เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในลานเบียร์กับการปฏิบัติภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย

ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนั้นจะตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ของคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ร่วมกับการตรวจสอบความเที่ยงตรงเฉพาะหน้า โดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์เชิงลึกด้วยตนเอง หากคำถามใดที่ผู้ให้ข้อมูลหลักเข้าใจคลาดเคลื่อน หรือไม่เข้าใจ ก็จะเปลี่ยนการใช้คำหรืออธิบายเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ความเที่ยงตรงของเครื่องมือในการวิจัยมากที่สุด

ความน่าเชื่อถือ ของงานวิจัยมาจากแหล่งข้อมูลที่เป็นที่ยอมรับ โดยการตรวจสอบความน่าเชื่อถือแบบสามเส้า กล่าวคือ การตรวจสอบร่วมกันระหว่างเอกสาร การสังเกตในพื้นที่ภาคสนาม และการตรวจสอบความน่าเชื่อถือในระหว่างกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยกันเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึกมาศึกษา วิเคราะห์

เปรียบเทียบ และสรุปเป็นประเด็นสำคัญเพื่อนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา โดยนำข้อมูลจากการสังเกตมาวิเคราะห์กับบทสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้ว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ เป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ ผลสรุปที่ได้ออกมาเมื่อนำมาวิเคราะห์กับเอกสารเป็นอย่างไร การสื่อสารการตลาดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในลานเบียร์กับการปฏิบัติภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ใช้วิธีการใดบ้างในการสื่อสาร หากมีปัญหาในการปฏิบัติสามารถใช้วิธีการใดแก้ไขได้บ้าง

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 : การสังเกตแบบเข้าร่วมในฐานะลูกค้า

ลานเบียร์เซ็นทรัลเวิลด์ ไฮเนเก้น (Heineken)

จากการลงพื้นที่สังเกตลานเบียร์ไฮเนเก้นที่ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลเวิลด์มีการโฆษณาโดยใช้สัญลักษณ์ทางการค้า ที่เป็นสัญลักษณ์ดาวแดงและตัวอักษรคำว่า Heineken ในทุกจุด ตั้งแต่การใช้ป้ายไฟบริเวณทางเข้า รวมถึงมีตราสัญลักษณ์ป้ายแจ้งรายละเอียดของงาน พนักงานต้อนรับด้านหน้าที่ใส่ชุดพิมพ์ลาย Heineken และสีชุดที่สื่อถึงตราสินค้า (สีเขียว,ขาว) ตราประทับที่เป็นรูปดาวแดงที่ใช้ปั๊มแขนก่อนเข้ามาในบริเวณลานเบียร์ ผ้ากันเปื้อนของพนักงาน ที่หนีบเมนูอาหาร ถาดที่ใช้เสิร์ฟ แก้วน้ำ เหยือกน้ำ ถังน้ำแข็ง และทาวเวอร์เบียร์ก็มีตราสัญลักษณ์ของ Heineken เช่นกัน รวมไปถึงเวทีและบริเวณในงานโดยรอบตกแต่งด้วยสีเขียว ขาว และดาวแดง ซึ่งเป็นสีของ Heineken

ภายในงานมีการสื่อสาร ณ จุดขายแทรก

อยู่ในทุกจุดภายในลานเปียร์และบรรจุกุณธ์ ใน ส่วนของการส่งเสริมการขาย มีการใช้การตลาดทาง ดนตรี เป็นกิจกรรมเพื่อดึงดูดให้ลูกค้าอยากเข้ามาใช้ บริการในลานเปียร์ รวมถึงการขายโดยใช้พนักงาน ต้อนรับและพนักงานเสิร์ฟในการแนะนำเมนูอาหาร และเครื่องดื่ม โปรโมชันต่าง ๆ ภายในลานเปียร์ มี ตารางแสดงวันที่ศิลปินจะมาแสดง ทั้งนี้ยังมีการ ตลาดทางตรงโดยใช้ Facebook และ Instagram เป็นช่องทางในการติดต่อกับลูกค้าโดยบอกรายละเอียดการติดต่อที่ป้ายทางเข้า

ลานเปียร์เซ็นทรัลเวิลด์ สิงห์ (Singha)

โดยรวมจากการสังเกตลานเปียร์สิงห์ที่ เซ็นทรัลเวิลด์มีการโฆษณาและการสื่อสาร ณ จุด ขายอยู่ทุกที่ภายในลานเปียร์ ไม่ว่าจะเป็นป้ายไฟ โดยรอบทางเข้าที่ใช้ตราสัญลักษณ์รูปสิงห์สีทอง ตัว อักษรคำว่า Singha และจอ LED ที่ฉายกิจกรรมของ สิงห์ รวมไปถึงชุดของพนักงานต้อนรับ พนักงาน เสิร์ฟ และสาวเชียร์เปียร์แบรนด์ต่าง ๆ ที่สิงห์เป็นผู้ ผลิต จัดจำหน่ายและนำเข้า บนเมนูอาหารก็มี ตราสัญลักษณ์ของสิงห์รวมถึงตราสัญลักษณ์ของ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยี่ห้อต่าง ๆ ตราประทับข้อมือ รูปสิงห์ก่อนเข้าบริเวณลานเปียร์ บัตรที่ใช้ซื้ออาหาร และเครื่องดื่มในลานเปียร์ก็มีสัญลักษณ์รูปสิงห์และ เขียนคำว่า Singha corporation ด้านล่าง รวมไปถึง บรรจุกุณธ์ต่าง ๆ เช่น แก้ว ถังน้ำแข็ง ที่ใส่กระดาษ ทิชชู ฯลฯ และบรรยากาศในงานโดยรอบทั้งหมด ตกแต่งด้วยสีเหลือง

มีการส่งเสริมการขายโดยใช้สาวเชียร์ เปียร์ในการนำเสนอโปรโมชันต่าง ๆ โดยสาวเชียร์ เปียร์ของแต่ละยี่ห้อจะมีโปรโมชันที่ไม่เหมือนกัน เช่น แจกคุปองเลนโบว์ลิ่งและร้องคาราโอเกะฟรี ของ blu-O ฯลฯ ผู้ที่ใช้บัตรของธนาคารกรุงเทพ,

Visa, Be1st, Master Card, JCB สามารถใช้ชำระ ค่าอาหารและเครื่องดื่มภายในลานเปียร์ได้ และ ผู้ที่ใช้ AIS มี Super WiFi ให้ใช้ในลานเปียร์สิงห์ มี กิจกรรมทางดนตรีในการดึงดูดให้ลูกค้าอยากมาใช้ บริการในลานเปียร์ กิจกรรมตอบปัญหาเกี่ยวกับ สินค้าของสิงห์ ลูกค้า 3 คนแรกที่ตอบถูกจะได้เสื้อ ตราสัญลักษณ์สิงห์เป็นรางวัล

การประชาสัมพันธ์ที่เห็นได้ชัดภายในลาน เปียร์ คือ กิจกรรมกีฬาที่สิงห์สนับสนุนโดยฉายบน จอ LED รวมถึงประวัติความเป็นมาของบริษัท

ลานเปียร์เซ็นทรัลเวิลด์ ช้าง (Chang)

“Chang Live”

การสังเกตลานเปียร์ช้าง Live ที่เซ็นทรัล เวิลด์นั้น มีการโฆษณาและสื่อสาร ณ จุดขายตั้งแต่ ป้ายไฟด้านหน้าทางเข้าและบริเวณโดยรอบของ ลานเปียร์ ตกแต่งด้วยไฟสีเขียวและตัวอักษรคำว่า Chang สีขาวบางจุดจะมีการใช้ตราสัญลักษณ์รูป ช้าง 2 ตัว หันหน้าเข้าหากัน พ่นน้ำพู่อยู่ตรงกลาง ระหว่างช้างทั้ง 2 ตัว พนักงานต้อนรับ พนักงาน เสิร์ฟ และสาวเชียร์เปียร์ใส่ชุดสีเขียวเหมือนกันหมด โดยบนชุดจะมีตราสัญลักษณ์รูปช้าง 2 ตัวพ่นน้ำพู่ มี ตราประทับก่อนเข้าลานเปียร์เป็นคำว่า Chang Live Park บนเมนูอาหารและเครื่องดื่มก็มีตราสัญลักษณ์ ช้างเช่นกัน รวมไปถึงผ้าปูโต๊ะ ที่ใส่กระดาษทิชชู แก้วน้ำ ขวดน้ำ บรรจุกุณธ์ต่าง ๆ และของตกแต่ง โดยรอบภายในลานเปียร์ บนเวทีจะมีจอ LED ขึ้น ว่า Chang Live Park

มีการขายโดยใช้พนักงานและสาวเชียร์ เปียร์ แต่ไม่เน้นการใช้พนักงานขายหรือสาวเชียร์ เปียร์ในการส่งเสริมการขาย ใช้กิจกรรมทางดนตรีใน การดึงดูดให้ลูกค้าอยากเข้ามาในลานเปียร์มากกว่า โดยศิลปินที่จะมาในงานที่ป้ายด้านหน้าทางเข้าลาน

เปียร์

ลานเปียร์เซ็นทรัลเวิลด์ เปียร์ซ้าง (Chang)
“Chang Lounge”

ภาพรวมของลานเปียร์ซ้าง LIFESTYLE LOUNGE มีกิจกรรมที่จัดขึ้นในลานเปียร์ คือ กิจกรรมทางดนตรีที่ศิลปินจะมาเล่นในวันต่าง ๆ มีการสื่อสาร ณ จุดขายโดยโฆษณาตั้งแต่ป้ายทางเข้า มีป้ายไฟ จอ LED ฉากรอบลานเปียร์ที่ตกแต่งด้วยสีเขียวและตราสัญลักษณ์คำว่า Chang มีซ้าง 2 ตัวหัวหน้าชนกันมีน้ำพุอยู่ตรงกลาง ตราประทับก่อนเข้ามาในลานเปียร์เป็นรูปซ้าง 2 ตัวหัวหน้าชนกันมีน้ำพุอยู่ตรงกลางมีคำว่าซ้างอยู่ด้านล่างเช่นกัน พนักงานต้อนรับ สาวเซียร์เปียร์ และพนักงานเสิร์ฟ ใส่ชุดสีเขียวมีตราสัญลักษณ์ซ้างอยู่บนชุดที่ใส่ และบรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ ได้แก่ แก้ว ถังน้ำแข็ง ขวด เมนูแบบตั้งโต๊ะ เมนูแบบเล่ม ที่รองแก้ว ขวดเปียร์ ฯลฯ จะมีตราสัญลักษณ์ของซ้าง

การส่งเสริมการขายโดยใช้พนักงานขายในรูปแบบของการแนะนำสินค้าที่มีในลานเปียร์ ได้แก่ อาหารและเครื่องดื่ม ของที่ระลึกที่เป็นสินค้าของซ้าง เช่น เสื้อ หมวก แก้ว กระเป๋า ฯลฯ โดยที่สีของสิ่งของรวมถึงบรรยากาศภายในงานจะเป็นสีเขียว-ขาว

ลานเปียร์เอเชียทีคเดอะริเวอร์ฟรอนท์ เปียร์ซ้าง (Chang)

ลานเปียร์ซ้างที่เอเชียทีค เดอะริเวอร์ฟรอนท์ มีการตกแต่งด้วยสีเขียวเป็นหลักซึ่งเป็นสีของซ้าง มีการสื่อสาร ณ จุดขายโดยโฆษณาด้วยป้ายไฟที่เป็นตราสัญลักษณ์รูปซ้าง 2 ตัวหันหน้าชนกันพ่นน้ำพุและมีคำว่าซ้างอยู่ด้านข้างหรือข้างล่าง อยู่ที่ว่าป้ายเป็นลักษณะแนวนอนหรือแนวตั้ง ให้พนักงานต้อนรับและเด็กเสิร์ฟใส่ชุดสีเขียวมีตรา

สัญลักษณ์ซ้างบนชุดที่ใส่

เวที เมนูอาหารแบบเล่ม เมนูแบบตั้งโต๊ะ แก้ว ถังน้ำแข็ง และบรรจุภัณฑ์ที่ใส่เครื่องดื่มมีตราสัญลักษณ์ซ้างทั้งหมด พนักงานเสิร์ฟจะเป็นผู้จดยรายการอาหารและเครื่องดื่มที่ลูกค้าต้องการและนำมาเสิร์ฟ ไม่มีการส่งเสริมการขายด้วยการลด แลก แจก แถม แต่เน้นใช้กิจกรรมทางดนตรีในการดึงดูดให้ลูกค้าอยากเข้ามาใช้บริการในลานเปียร์ โดยแสดงรายละเอียดที่ป้ายด้านหน้าทางเข้าว่าจะมีศิลปินมาแสดงในวันใดบ้าง

ลานเปียร์เมเจอร์รัชโยธิน เปียร์สิงห์ (Singha)

บรรยากาศในลานเปียร์ตกแต่งด้วยสีเหลืองเป็นหลัก มีบอลลูนสีเหลืองตกแต่งรอบลานเปียร์ โดยบนบอลลูนมีตราสัญลักษณ์รูปสิงห์สีทองและตัวอักษรคำว่า Singha corporation ที่สื่อสาร ณ จุดขายได้อย่างดี ไม่ว่าจะมองจากทางไหนจะเห็นบอลลูนเป็นอันดับแรก เป็นการโฆษณาว่าลานเปียร์สิงห์อยู่ ณ จุดนี้

โต๊ะและเก้าอี้ภายในลานเปียร์ใช้เป็นสีเหลืองซึ่งเป็นสีของตราสัญลักษณ์สิงห์ พนักงานเสิร์ฟจะใส่ชุดสีขาวมีตราสัญลักษณ์สิงห์อยู่บนเสื้อ ส่วนสาวเซียร์เปียร์ของยี่ห้อต่าง ๆ ที่สิงห์เป็นผู้ผลิต นำเข้าและจัดจำหน่ายจะใส่ชุดที่สีถึงยี่ห้อเครื่องดื่มนั้น ๆ โดยสาวเซียร์เปียร์จะเข้ามาแนะนำเครื่องดื่มที่ตนดูแลอยู่

บรรจุภัณฑ์ของยี่ห้อเครื่องดื่มจะเป็นตราสัญลักษณ์ของสินค้านั้น ๆ แตกต่างกันไป แต่ถึงน้ำแข็งยังคงเป็นสัญลักษณ์ตราสิงห์ บนเมนูอาหารก็เช่นกัน โดยกิจกรรมภายในงานจะมีศิลปินมาแสดงเพื่อดึงดูดให้ลูกค้าอยากมาใช้บริการในลานเปียร์ และอยากอยู่ในลานเปียร์นานขึ้น

ลานเบียร์เอสพลานาดร์ชดาภิเชก เบียร์ไฮเนเก้น (Heineken)

การสื่อสาร ณ จุดขายของไฮเนเก้นนั้นใช้ตราสัญลักษณ์เป็นรูปดาวแดง และตัวอักษรคำว่า Heineken สีเขียวบริเวณด้านหน้าทางเข้าและรอบ ๆ ลานเบียร์ โดยสีหลักที่ใช้ในลานจะเป็นสีเขียวและขาว โต้ะและแก้วเป็นสีขาวทั้งหมดตัดกับแสงไฟสีเขียวในงาน

สาวเชียร์เบียร์ที่พบในลานเบียร์ไฮเนเก้นที่เอสพลานาดร์ชดาใส่ชุดสีน้ำเงิน แตกต่างจากที่อื่น แต่เมนูอาหาร แก้วน้ำ ถังน้ำแข็ง ที่รองแก้ว และบรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ ยังคงเป็นตราสัญลักษณ์รูปดาวแดง และตัวอักษรคำว่า Heineken สีเขียว (ถ้าพื้นหลังเป็นสีเขียวตัวอักษร Heineken จะเป็นสีขาว)

กิจกรรมภายในลานจะมีศิลปินขึ้นแสดงดนตรีเพื่อดึงดูดให้ลูกค้าอยากเข้ามาใช้บริการ แต่ไม่พบการส่งเสริมการขายในรูปแบบของการลด แลก แจก แถม

ส่วนที่ 2 : การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก

เครื่องมือสื่อสารพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 สู่ภาคธุรกิจผู้ประกอบการ และประชาชน

ก่อนที่มีจะมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทางสำนักงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ดำเนินการจัดการทำประชาพิจารณ์เชิญภาคธุรกิจเข้าร่วมประชุมหลังจากที่กฎหมายผ่านกระบวนการไปสู่การเผยแพร่สู่สาธารณะออกไป มีการจัดเชิญภาคธุรกิจมาร่วมประชุมเกี่ยวกับกฎหมายอีกครั้ง เมื่อผ่านไประยะหนึ่งมีการออกกฎหมายใหม่ ๆ ได้กระจายข่าวสารใช้วิธีการเผยแพร่ทางเว็บไซต์ ส่งซีดีไปยัง

หน่วยงานต่าง ๆ และลงพื้นที่ตรวจสอบชี้แจงว่าสามารถกระทำได้หรือกระทำได้ไม่ได้ ในส่วนของกลุ่มพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีการจัดประชุมอบรมสัมมนาเพื่อรับทราบข้อกำหนดใหม่ และการสื่อสารไปสู่ประชาชนมีการเผยแพร่ทางเว็บไซต์ เอกสารประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ หนังสือสติ๊กเกอร์ ฯลฯ หรือติดต่อผ่านศูนย์รับเรื่องร้องเรียนเพื่อสอบถามข้อมูล และลงพื้นที่เพื่อประชาสัมพันธ์

การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551

ทางสำนักงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์พบว่ามีการฝ่าฝืนกฎหมาย โดยทางพนักงานเจ้าหน้าที่หน่วยงานสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รวมถึงพนักงานเจ้าหน้าที่ในฝ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องพยายามรักษาระดับการฝ่าฝืนให้คงที่หรือลดลงไปให้เหลือน้อยที่สุด โดยการกระทำความผิดเป็นลักษณะอ้างว่าไม่เข้าใจและไม่ทราบข้อกำหนด กรณีที่กระทำโดยรู้ว่าผิดกฎหมายแล้วฝ่าฝืน ได้แก่ การใช้กลยุทธ์การส่งเสริมการขายเพื่อกระตุ้นยอดขาย การโฆษณาและสื่อสารการตลาด ซึ่งขัดต่อพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 32

“ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือแสดงชื่อหรือเครื่องหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อันเป็นการอวดอ้างสรรพคุณหรือชักจูงให้ผู้อื่นดื่มโดยตรงหรือโดยอ้อม

การโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ใด ๆ โดยผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกประเภทให้กระทำได้เฉพาะการให้ข้อมูลข่าวสาร และความรู้เชิงสร้างสรรค์สังคม โดยไม่มีการปรากฏภาพของสินค้าหรือบรรจุภัณฑ์ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น เว้นแต่เป็นการปรากฏของภาพสัญลักษณ์ของ

เครื่องตีมแอลกอฮอล์ หรือสัญลักษณ์ของบริษัท ผู้ผลิตเครื่องตีมแอลกอฮอล์นั้นเท่านั้น ทั้งนี้ตามที่ กำหนดในกฎกระทรวง

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งและวรรคสอง มิให้ใช้บังคับกับการโฆษณาที่มีต้นกำเนิดนอกราชอาณาจักร”

ช่องว่างของกฎหมาย

“กฎหมายเขียนขึ้นภายใต้สภาวะการณ์หนึ่ง พอใช้ไปในสภาวะการณ์หนึ่ง มันจะเกิดมีข้อจำกัด ของการไปไม่ถึง” โดยเริ่มแรกของกฎหมายฉบับนี้ได้ ร่างเป็นห้ามโฆษณาโดยไม่มีข้อยกเว้น (total ban) ภายหลังมีการแปรญัตติเพิ่มข้อยกเว้นให้สามารถ โฆษณาหลัง 4 ทุ่มทางโทรทัศน์ โดยให้ความรู้ สร้างสรรค์สังคม ไม่มีภาพบรรจุกัญชา สามารถเห็น ได้เพียงแค่ตราสัญลักษณ์ และยกเว้นการถ่ายทอด สดที่มีต้นกำเนิดจากต่างประเทศซึ่งถือเป็นช่องว่าง ทางกฎหมาย รวมถึงการตีความโฆษณาที่บริษัทผู้ ผลิตและจัดจำหน่ายเครื่องตีมแอลกอฮอล์อ้างว่า การโฆษณาต้องอวดอ้างสรรพคุณถึงจะผิดกฎหมาย เป็นผลมาจากการเขียนกฎหมายในย่อหน้าเดียวกัน และการมีกฎหมายออกใหม่เรื่อย ๆ นั้น ทำให้ทุกคนเข้าใจเจตนารมณ์ไปในทางเดียวกันเป็นเรื่องที่ กระทำได้ยาก

มีการใช้ตราสัญลักษณ์ ที่มีลักษณะ เหมือนหรือคล้ายกันกับตราสัญลักษณ์ของเครื่อง ตีมแอลกอฮอล์นำมาใช้ในการโฆษณาเช่น ตรา สัญลักษณ์ของน้ำดื่มกับตราสัญลักษณ์ของเครื่องตีม แอลกอฮอล์ที่มีความคล้ายกันหรือเหมือนกันเปลี่ยน เพียงแค่สีเพื่อให้ผู้บริโภคสามารถนึกถึงเครื่องตีม แอลกอฮอล์ได้

การถ่ายทอดมาจากนอกราชอาณาจักร พบปัญหาในการตีความ หากเป็นการถ่ายทอดสด

ผ่านสื่อออนไลน์ที่ไม่ใช่ทางโทรทัศน์ยังไม่สามารถ สรุปได้ว่าจะตีความอย่างไร โดยทั้งหมดมาจาก ช่องว่างของวิวัฒนาการของกลยุทธ์การสื่อสารการ ตลาด เทคโนโลยี พฤติกรรมผู้บริโภค จำเป็นที่จะต้องทบทวนแนวทางการปฏิบัติ พิจารณาปรับปรุง กฎเกณฑ์ต่าง ๆ เนื่องจากว่าในการกระทำดังกล่าว ข้างต้น ล้วนแต่เป็นการสื่อสารการตลาดที่ดำเนิน เพื่อประโยชน์ทางการค้า ไม่ว่าจะโดยทางตรง หรือทางอ้อมทั้งสิ้น หากแต่เป็นความพยายามหา ช่องว่างในการตีความกฎหมาย

กรณีเข้าข่ายกระทำผิดพระราชบัญญัติ ควบคุมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551

กรณีที่พบเจอมากเป็นการโฆษณา เครื่องตีมแอลกอฮอล์โดยทางบริษัทผู้ผลิตและจัด จำหน่ายเครื่องตีมแอลกอฮอล์อ้างว่าสามารถทำได้ เพราะไม่มีการอวดอ้างสรรพคุณ ซึ่งตามกฎหมาย แล้วการโฆษณาเครื่องตีมแอลกอฮอล์ไม่สามารถ ทำได้ด้วยประการทั้งปวงไม่จะเป็นการทำโปรม โชน์ ลด แลก แจก แถม ส่งเสริมการขายในรูปแบบ ต่าง ๆ กิจกรรมสื่อสารการตลาด

ส่วนกรณีที่พบรองลงมา คือ การจัด จำหน่ายให้กับเด็กอายุต่ำกว่า 20 ปี ขายผิดเวลา ขายในสถานที่ห้ามขาย ตีมในสถานที่ห้ามตีม โดย เมื่อพบเจอการกระทำผิด ขั้นแรกจะมีการ เตือนและประชาสัมพันธ์ให้ทราบ ต่อมาจะเป็นการ บังคับใช้กฎหมาย ส่งฟ้องศาลหรือหากผู้ต้องหารับ สารภาพจะใช้วิธีการเปรียบเทียบปรับ คดีจะสิ้นสุด

การจัดลานเบียร์ถูกกฎหมายหรือไม่?

พิจารณาจากภาพรวมของกิจกรรมทั้งหมด ที่จัดขึ้นองค์ประกอบทั้งหมด รูปแบบกิจกรรมว่า เป็นการโฆษณาและสื่อสารการตลาด กระตุ้นให้ ผู้บริโภคตีมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ ใช้แสง สี เสียง สื่อ

มีสัญลักษณ์เครื่องตีแมลงกอสฮอลล์ มีสาวเชียร์เบียร์
ทำการส่งเสริมการขายสินค้าหรือไม่

เมื่อพิจารณาทั้งหมดแล้วใช้การโฆษณา
และการสื่อสารการตลาดซึ่งขัดต่อพระราชบัญญัติ
ควบคุมเครื่องตีแมลงกอสฮอลล์ พ.ศ. 2551 จะถือว่าเป็น
เป็นการทำผิดกฎหมาย

ในความเห็นของผู้กำกับดูแลทางกฎหมาย
ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของนักการตลาด บริษัทที่
ปรึกษาโฆษณาและประชาสัมพันธ์ และนักวิชาการ
การจัดลานเบียร์ถือว่าผิดเนื่องจากองค์ประกอบ
ของกิจกรรมที่จัดขึ้นในลานเบียร์เป็นการสื่อสาร
การตลาด ส่งเสริมการขาย ซึ่งกฎหมายได้ห้ามไว้
ในมาตรา 3 ในเรื่องความหมายของการโฆษณา
และสื่อสารการตลาด ผู้กำกับดูแลทางกฎหมายได้
ให้ความเห็นว่าภาคธุรกิจยังคงจัดลานเบียร์ทั้ง ๆ ที่
ผิดกฎหมายเป็นเพราะรายได้ที่ได้จากการจัดลาน
เบียร์มีมูลค่าสูง ยอมเสียค่าปรับหากโดนตรวจจับ
ซึ่งกำลังของพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่มีมากเพียงพอ
ในการไปปรับได้ทุกสถานที่

ปัญหาภายใต้พระราชบัญญัติควบคุม
เครื่องตีแมลงกอสฮอลล์ พ.ศ. 2551

พนักงานเจ้าหน้าที่มีกำลังไม่เพียงพอ
ในการดูแลทุกพื้นที่ให้ได้อย่างทั่วถึง ความเข้าใจ
กฎหมายของแต่ละบุคคลไม่เท่ากัน ตัวกฎหมาย
ไม่เข้มงวดมากพอมีจุดที่เป็นช่องว่าง นำไปสู่ปัญหา
ในการตีความที่ส่งผลต่อการปฏิบัติ รวมไปถึง
อิทธิพลท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการทำงานของพนักงาน
เจ้าหน้าที่ต้องหยุดชะงักลง

ความรู้ความเข้าใจของประชาชนกับการ
บังคับใช้กฎหมายเป็นอีกปัญหาที่พบ ประชาชน
เข้าใจว่าสื่อสังคมออนไลน์เป็นสื่อส่วนบุคคล ซึ่ง
ในความเป็นจริงถือว่าเป็นสื่อสาธารณะที่สามารถ

กระทำความผิดได้

ลานเบียร์กับการสื่อสารการตลาด

การจะตัดสินว่าลานเบียร์ที่จัดขึ้นทำการ
สื่อสารการตลาดหรือไม่ ต้องดูองค์ประกอบทั้งหมด
ภายในลานเบียร์ หากขายแค่เครื่องตีแมลงกอสฮอลล์
ไม่มีจัดกิจกรรมใด ๆ จะไม่เข้าองค์ประกอบ เป็น
เพียงร้านขายเครื่องตีธรรมดา แต่หากมีการจัด
กิจกรรม เช่น กิจกรรมทางดนตรี ส่งเสริมการขาย
รูปแบบต่าง ๆ สื่อสาร ณ จุดขายเป็นต้น จะเป็นการ
สื่อสารการตลาด เป็นช่องทางที่ใช้ในการสื่อสารไป
สู่ผู้รับสาร

เครื่องมือที่ใช้ในลานเบียร์กับการสื่อสาร
การตลาด

กิจกรรมทั้งหมดที่จัดขึ้นภายในลานเบียร์
เป็นการสื่อสารการตลาด เป็นการบอกกล่าวและ
ส่งเสริมซึ่งตรงกับความหมายของการสื่อสารการ
ตลาด เป็นสารที่มีความหมายซ่อนอยู่ ไม่ว่าจะเป็น
เป็นการใช้กลยุทธ์ทางดนตรี กิจกรรมพิเศษ เล่น
เกม ฯลฯ เป็นการใช้เครื่องมือสื่อสารการตลาดเพื่อ
ส่งเสริมการขาย ดึงผู้บริโภคให้เข้ามาซื้อเครื่องตี
แมลงกอสฮอลล์และใช้บริการภายในลานเบียร์

การสื่อสารการตลาดลานเบียร์
วัตถุประสงค์ และการจูงใจลูกค้า

การสื่อสารการตลาดในลานเบียร์เริ่มจาก
การวางลักษณะของลูกค้าที่จะเข้าใช้บริการ ดู
พฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งผู้บริโภคมีการตัดสินใจแบ่ง
เป็น 3 ชั้น คือ การสั่งครั้งแรก ต้องสร้างแรงจูงใจ
ให้ลูกค้าเข้ามานั่งตีในลานเบียร์ ชั้นต่อมา คือ การ
สั่งเพิ่ม และสุดท้ายคือผู้บริโภคอาจมีการเปลี่ยน
เครื่องตีที่จะตี โดยสามารถใช้วิธีการสร้างความ
คุ้นชินพบตราสัญลักษณ์ของเครื่องตีแมลงกอสฮอลล์
ในทุกที่ เกิดการจดจำนำไปสู่ความสนใจและ

ทดลองตีพิมพ์

การสื่อสารการตลาดที่ใช้จะมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป บทบาทของวงดนตรีคือทำให้ลูกค้าอยู่ในลานเบียร์ให้นานที่สุดเพื่อที่จะได้สั่งซื้อเครื่องดื่มเพิ่มขึ้น ในส่วนของสิ่งแสดงต่าง ๆ เช่น ป้ายตั้งโต๊ะ ป้ายรอบ ๆ ลานเบียร์ มีผลในการสั่งเครื่องดื่มเพื่อที่ลูกค้ารับรู้ว่าย้ายในลานเบียร์มีเครื่องดื่มอะไร ยี่ห้อใด และสาวเชียร์เบียร์มีหน้าที่เพื่อให้ลูกค้าทราบว่าเครื่องดื่มยี่ห้อใดอยู่ในลานเบียร์เช่นกัน ไม่ได้กระตุ้นให้เกิดการสั่งเพิ่มมากขึ้น แต่สามารถกระตุ้นเมื่อลูกค้าอยากเปลี่ยนยี่ห้อของเครื่องดื่ม ซึ่งวัตถุประสงค์ของการสื่อสารการตลาดที่ทำไปทั้งหมด คือ เพื่อเพิ่มยอดขายและโฆษณาให้ลูกค้ารู้จักสินค้า

การจัดลานเบียร์ในช่วงฤดูหนาวเป็นสิ่งที่สร้างบรรยากาศทำให้ผู้บริโภคอยากเข้ามาใช้บริการในลานเบียร์ เพราะสถานที่โล่งแจ้ง บรรยากาศดี อากาศเย็น มีดนตรีฟัง เสียงศิลปินวงดนตรีที่เป็นที่รู้จัก มีชื่อเสียง หรือได้รับความนิยมในขณะนั้นมาแสดงที่ลานเบียร์เพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้บริโภคที่ชื่นชอบศิลปินหรือวงดนตรีที่เชิญมาเข้าใช้บริการลานเบียร์ได้ทั้งฟังเพลงและดื่มเบียร์ไปด้วย

ในความเป็นจริงลานเบียร์สามารถดึงดูดผู้บริโภคได้ด้วยตัวของแบรนด์เอง มีกิจกรรมและโปรโมชั่นเป็นส่วนเสริมเพื่อเพิ่มจำนวนลูกค้าที่จะเข้ามาใช้บริการในลานเบียร์มากขึ้น และทำให้ลูกค้าอยู่ในลานเบียร์นานขึ้นนำไปสู่การสั่งเครื่องดื่มเพิ่ม ในกรณีที่ลูกค้าไม่ได้ตัดสินใจว่าจะเข้าลานเบียร์ใตมาก่อน การใช้ศิลปินวงดนตรีและโปรโมชั่นก็สามารถช่วยกระตุ้นและจูงใจลูกค้าได้

ลานเบียร์กับปัญหาที่เกิดขึ้น

ปัญหาที่พบ คือ สินค้ามีข้อจำกัดในการ

สื่อสาร มีกฎหมายควบคุม ห้ามมีการส่งเสริมการขายจำเป็นที่จะต้องศึกษากฎหมายต่าง ๆ อย่างรอบด้านก่อนที่จะสื่อสารออกไปยังผู้บริโภค ซึ่งวิธีการสื่อสารที่ใช้เมื่อมีข้อจำกัดของกฎหมาย คือ จัดลานเบียร์ในสถานที่ที่จัดเป็นประจำเพราะลูกค้าจะทราบว่าสถานที่บริเวณนี้มีจัดลานเบียร์ทุกปี รวมถึงการใช้แนวคิดของการสื่อสารที่เน้นเรื่องสร้างสรรค์สังคม

ดื่มเบียร์มากขึ้นเพราะพนักงานโน้มมน้ำใจจริงหรือ?

พนักงานจะเข้ามาสอบถามลูกค้าว่า “มาก็ทาน มีโต๊ะแล้วหรือไม่ จะดื่มเครื่องดื่มอะไร” จากนั้นจะแนะนำเครื่องดื่มที่มีในลานเบียร์และโปรโมชั่นที่จัดอยู่ในช่วงนั้น

ลูกค้าที่ใช้บริการลานเบียร์ได้ให้เหตุผลว่า การที่ไปลานเบียร์จุดประสงค์หลักเพื่อจะไปดื่มเบียร์ การที่สาวเชียร์เบียร์พยายามโน้มมน้ำใจไม่มีผลมากที่จะทำให้ดื่มเพิ่ม แต่ลูกค้ามีความตั้งใจที่จะดื่มเพิ่มหรืออยากลองอยู่แล้วเป็นเหตุผลหลัก สาวเชียร์เบียร์ไม่ได้มีอิทธิพลต่อลูกค้าแต่สิ่งที่มีอิทธิพลคือผู้ที่ไปกับลูกค้า ซึ่งโดยส่วนใหญ่ไปกับกลุ่มเพื่อน หากเพื่อนไม่อยากดื่มและลูกค้าต้องดื่มคนเดียวจะทำให้ไม่อยากดื่มต่อ แต่หากเพื่อนที่ไปด้วยกันชวนให้ดื่มเพิ่มจะสามารถกระตุ้นให้ลูกค้าตัดสินใจสั่งเพิ่มได้

เหตุผลที่ทำให้ดื่มเพิ่มรองจากเพื่อนที่ไปด้วยกัน คือ บรรยากาศและดนตรี หากบรรยากาศดี ดนตรีไพเราะ จะทำให้อยากนั่งในลานเบียร์นานขึ้น และการดื่มก็จะเพิ่มขึ้นไปด้วย โปรโมชั่นมีผลไม่มาก

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าลูกค้าที่ใช้บริการลานเบียร์จะให้ความเห็นว่าสาวเชียร์เบียร์ไม่มีอิทธิพลต่อการดื่มเบียร์มากขึ้น แต่ก็ยอมรับว่าสาวเชียร์

เบียร์สามารถช่วยกระตุ้นให้ดื่มเบียร์หมดเร็วขึ้น และหากสาวเชียร์เบียร์สามารถตอบใจทยอยในสิ่งที่ลูกค้าต้องการได้ก็สามารถกระตุ้นการบริโภคได้ รวมทั้งการที่สาวเชียร์เบียร์ให้ข้อมูลรายการส่งเสริมการขายที่ดึงดูดก็ทำให้สนใจได้ ตลอดจนลูกค้าบางคนก็ยอมรับว่าหากสาวเชียร์เบียร์หน้าตาดีก็มีผลต่อการบริโภคเพิ่มมากขึ้นในระดับหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับนักการตลาดและนักโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่ยอมรับว่า ทุกองค์ประกอบของการสื่อสารการตลาดในลานเบียร์ล้วนเป็นการสื่อสารการตลาดทั้งสิ้น โดยการวางแผนจะวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค นับตั้งแต่เดินเข้ามายังลานเบียร์ โดยวัตถุประสงค์หลัก คือ การเพิ่มยอดขายในลานเบียร์ การสื่อสารให้รู้จักสินค้า และหากลูกค้าทดลองดื่มแล้วชอบก็จะไปหาดื่มตามร้านค้าปลีกทั่วไป

ส่วนที่ 3 : การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร

จากเอกสารของทางสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แสดงให้เห็นว่า ทางสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีการจัดประชุมเพื่อเผยแพร่กฎหมายและวิธีการปฏิบัติงานให้กับพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งเป็นคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีการตรวจสอบกฎหมายที่มีการกระทำความผิดมากที่สุด คือ การโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มาตรา 32 เพื่อพิจารณาแนวทางที่เข้าข่ายการกระทำความผิดในมาตรานี้ นำไปสู่การบังคับใช้กฎหมายและดำเนินคดี

ทางสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการจัดลานเบียร์โดยเฝ้าระวังและบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำความผิด รวมถึงควบคุมการออกใบอนุญาต

ขายสุรา ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้กฎหมายและเตรียมความพร้อมของหน่วยแพทย์เพื่อรองรับอุบัติเหตุ

อภิปรายผลการวิจัย

สรุปได้ว่าการสื่อสารการตลาดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในลานเบียร์ตรงกับแนวคิดการสื่อสารการตลาดของ Kotler และ Keller (2009) ที่ได้อธิบายการสื่อสารการตลาดไว้ว่า การที่บริษัทให้ข้อมูล โน้มน้าวใจ และทำให้ผู้บริโภคถึงทั้งทางตรงและทางอ้อมเกี่ยวกับสินค้าและตราสินค้าที่จะขาย ย้ำเตือนความทรงจำ กระตุ้นให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ นำไปสู่การซื้อซ้ำเพื่อเพิ่มยอดขายและส่วนแบ่งการตลาด (Fill, 1999; Shimp, 2000 อ้างถึงใน นชกฤต วันตะเมธ, 2555)

ส่วนประสมการสื่อสารการตลาดที่ใช้มีการโฆษณา การส่งเสริมการขาย การจัดกิจกรรมและการสร้างประสบการณ์ การประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ การตลาดทางตรง พนักงานขาย มีการโน้มน้าวใจอาศัยความน่าเชื่อถือของตราสินค้า ใช้สื่อที่หลากหลายเพื่อเข้าถึงกลุ่มลูกค้าที่มีความแตกต่างกันเป็นสิ่งเร้าในกระตุ้นให้เกิดการตอบสนอง ใช้การปลุกเร้าอารมณ์ (emotion arousal) ด้วยดนตรีและบรรยากาศในลานเบียร์ที่ครึกครื้น การแสดงความเอาใจใส่ของพนักงาน (empathy) การให้รางวัล (reward) จากการร่วมกิจกรรมภายในลานเบียร์

พฤติกรรมผู้บริโภคจากการทำการสื่อสารการตลาดลานเบียร์นั้น เกิดขึ้นล่วงหน้า ขณะใช้สินค้าหรือบริการ และภายหลัง มีทั้งที่สามารถสังเกตเห็นได้ เช่น การซื้อสินค้าหรือบริการ การพูดและไม่สามารถสังเกตเห็นได้ เช่น ทักษะคิด ความรู้สึก ความคิด (Sundel & Sundel, 2004 อ้างถึงใน

ชูชัย สมितिไกร, 2557) โดยเริ่มจากการให้ผู้บริโภค ระบุว่ามิลานเบียร์จัดอยู่ที่หน้าห้างสรรพสินค้าช่วงปลายปี เมื่อจดจำได้ มีการจูงใจให้ไปใช้บริการลานเบียร์ ซึ่งจากลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Solomon, 2015) การที่ผู้บริโภคไปลานเบียร์จัดอยู่ในขั้นการเป็นที่ยอมรับ (belongingness) โดยต้องการมิตรภาพจากเพื่อนฝูง ไปพบปะสังสรรค์ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน คล้อยตามเพื่อนที่ไปด้วยกันเมื่อต้องตัดสินใจเลือกลานเบียร์หรือเครื่องดื่มในลานเบียร์

พฤติกรรมที่แสดงออกมาของผู้บริโภคมาจากการรับรู้ สู้การเรียนรู้จากประสบการณ์ทางตรง และทางอ้อม มีแรงจูงใจผลักดันให้เกิดพฤติกรรมที่มาจากเพื่อนในการเข้าใช้บริการลานเบียร์

เมื่อนำการสื่อสารการตลาดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในลานเบียร์มาวิเคราะห์ร่วมกับการปฏิบัติภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 พบว่าเข้าข่ายการกระทำ ความผิดตามมาตรา 3 มาตรา 30 และมาตรา 32

การสื่อสารการตลาดของลานเบียร์เริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค ใช้สิ่งแสดงที่สามารถมองเห็น เกิดการจดจำ และทดลองดื่ม ในที่สุด นำวงดนตรีที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมเพื่อดึงดูดลูกค้าให้เข้ามาใช้บริการในลานเบียร์ สอดคล้องกับงานวิจัยของนิทัศน์ ศิริโชติรัตน์ (2555) ที่พบว่าอุตสาหกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์เบียร์จะเน้นการใช้ดนตรีในการทำการตลาด ทำให้ลูกค้าใช้บริการให้นานที่สุด เพื่อเพิ่มจำนวนการดื่มนำมาซึ่งยอดขาย เสนอโปรโมชั่นต่าง ๆ เพื่อการตัดสินใจที่ง่ายขึ้นและกระตุ้นยอดขาย

เมื่อผู้บริโภคเข้าไปในลานเบียร์พนักงานจะ

เข้ามาสร้างปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า แนะนำเครื่องดื่ม เสนอโปรโมชั่น แต่สิ่งที่ดึงดูดและโน้มน้าวใจลูกค้าได้มากที่สุด คือ ดนตรี หากเป็นวงดนตรีที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมอยู่ในขณะนั้นจะยิ่งมีผลมาก ทำให้ลานเบียร์นั้นมีลูกค้าเพิ่มมากขึ้นเป็นพิเศษสอดคล้องกับงานวิจัยของศรีรัช ลอยสมุทร (2558) พบว่าผลิตภัณฑ์ธุรกิจเบียร์ทุกยี่ห้อใช้ดนตรีเป็นกลยุทธ์หลักในการทำการตลาดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

แต่สิ่งที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการเข้าใช้บริการลานเบียร์ของผู้บริโภค คือ เพื่อน ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจเลือกลานเบียร์ที่จะไป ปริมาณการดื่มมากหรือน้อย ความเห็นของเพื่อนเป็นส่วนสำคัญในการตัดสินใจ นอกจากเพื่อนสิ่งที่สำคัญคือ บรรยากาศและวงดนตรี สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า พฤติกรรมการดื่มเป็นการดื่มเพื่อเข้าสังคม นิยมลานเบียร์หน้าห้างสรรพสินค้ามากที่สุด เหตุผลที่ไปลานเบียร์ คือ การแสวงหาความสนุก เป็นสถานที่รวมความบันเทิงพร้อมการกินดื่มอย่างครบวงจร ซึ่งแรงจูงใจหลักของการไปลานเบียร์ คือ ดนตรี (ศรีรัช ลอยสมุทร, 2558) จากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่าพนักงานในลานเบียร์ไม่ว่าจะเป็นพนักงานต้อนรับ พนักงานเสิร์ฟ และสาวเชียร์เบียร์ รวมถึงโปรโมชั่นไม่ได้มีผลมากเท่าใดนักสอดคล้องกับงานวิจัยการรับรู้โฆษณาตรงและโฆษณาแฝงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีการรับรู้และการจดจำแต่ส่งผลในด้านพฤติกรรมผู้บริโภคแค่ระดับปานกลาง (ณัฐชนันท์ กิ่งมณี, 2554)

จากการลงพื้นที่ลานเบียร์พบว่า ทุกที่มีการโฆษณาและสื่อสารการตลาดโดยใช้ตราสัญลักษณ์ขององค์กร และตราสัญลักษณ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อยู่ในทุกจุดที่สามารถทำการสื่อสาร ณ จุดขาย

ได้ เพื่อทำการโฆษณาและสื่อสารการตลาดไปยังผู้บริโภค โดยเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ ป้ายไฟรอบลานเปียร์ ชุดพนักงานต้อนรับ ชุดพนักงานเสิร์ฟ ชุดสาวเชียร์เปียร์ โต๊ะ เก้าอี้ ที่ใส่กระดาษทิชชู เมนูอาหาร แก้วน้ำ ถังน้ำแข็ง เข็ยอกน้ำ ทาวเวอร์เปียร์ สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะมีตราสัญลักษณ์ขององค์กรหรือตราสัญลักษณ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ติดอยู่เป็นการส่งเสริมการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ (นิทัศน์ ศิริโชครัตน์, 2555) สอดคล้องกับงานวิจัยของนงนุช ใจชื่น และคณะ (2556) เมื่อเห็นสิ่งของที่มีตราสัญลักษณ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะส่งผลต่อการรับรู้ การจดจำ การครอบครอง ทิศนคติและพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

การจัดลานเปียร์เมื่อวิเคราะห์จากองค์ประกอบทั้งหมด ได้แก่ รูปแบบกิจกรรม การโฆษณา การสื่อสารการตลาด การส่งเสริมการขาย สื่อและเครื่องมือที่ใช้ เป็นการใช้นานเปียร์เป็นช่องทางในการส่งสารไปยังผู้บริโภค ใช้รูปแบบการสื่อสารและเครื่องมือทางการตลาดเพื่อดึงให้ผู้บริโภคเข้ามาใช้บริการลานเปียร์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของนิษฐา หรุ่นเกษม (2556) พบว่ากลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ดำเนินการสื่อสารการตลาดโดยใช้ส่วนประสมการสื่อสารการตลาดในรูปแบบต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขายสินค้า บริการ หรือภาพลักษณ์ การประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ข่าวสาร การส่งเสริมการขาย การแสดงสินค้า การจัดหรือสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมพิเศษ และการตลาดทางตรง ซึ่งเข้าช่วยการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 สอดคล้องกับผลการวิจัยด้านการกระทำ

ผิด เลี่ยงกฎหมาย ลานเปียร์กระทำความผิดตามมาตรา 30 และ 32 ตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากที่สุด และเลี่ยงกฎหมายด้วยการไม่ใช้เนื้อหาข้อความโฆษณาที่จะเข้าข่ายว่าธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นผู้แนะนำเชิญชวน (ศรีรัช ลอยสมุทร, 2558)

ทางสำนักงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีการสื่อสารพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ผ่านช่องทางต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางเว็บไซต์ เอกสารประชาสัมพันธ์ รวมถึงการลงพื้นที่เผยแพร่ มีมาตรการเฝ้าระวังป้องกันและบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำผิด แต่ยังพบการกระทำความผิดอยู่ โดยเฉพาะในเรื่องการโฆษณาและการสื่อสารการตลาดมากที่สุด

ปัญหาภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 พบว่ายังมีช่องว่างของกฎหมายเรื่องของการตีความกฎหมายไม่ตรงเจตนารมณ์ที่วางไว้ ความเข้าใจกฎหมายไม่เท่ากัน ได้แก่ การโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในการให้ความรู้ การสร้างสรรค์สังคม แต่นำไปใช้ไม่ถูกต้อง, การยกเว้นโฆษณาที่มีต้นกำเนิดจากต่างประเทศ มีขอบเขตของคำจำกัดความคำว่าต้นกำเนิดไม่ชัดเจน, การใช้ตราสัญลักษณ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร่วมกับผลิตภัณฑ์อื่น สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่าผู้ประกอบการธุรกิจแอลกอฮอล์ได้มีการปรับรูปแบบการสื่อสารการตลาดของตนเองเพื่อเลี่ยงข้อกฎหมาย (นิษฐา หรุ่นเกษม, 2556) รวมถึงกำลังของพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อการดูแลได้อย่างทั่วถึง

ข้อเสนอแนะ

1. การสื่อสารการตลาดมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้พบว่าผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเป็นอันดับต้น ๆ คือ กลุ่มเพื่อน รองลงมาคือบรรยาภาครโดยรอบในลานเปียร์ ดนตรี และการสนับสนุนการสื่อสารอื่น ๆ ได้แก่ การสร้างการรับรู้ในตราสินค้าแบบบูรณาการ และการจัดรายการส่งเสริมการขายตลอดจนสาวเชียร์เปียร์ ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมายต้องรู้เท่าทันการสื่อสารตลาดในลานเปียร์จึงจะสามารถทำให้การบังคับใช้กฎหมายเกิดผลในปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่แท้จริง

2. แก้ไขข้อกฎหมายที่มีความคลุมเครือไม่ชัดเจน สามารถตีความเป็นอื่นได้ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นโดยไม่สามารถแปลความหรือตีความเป็นอื่นได้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาในการตีความที่เกิดขึ้นและที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไปในอนาคต

1. งานวิจัยนี้ศึกษาการสื่อสารการตลาดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในลานเปียร์เขตกรุงเทพมหานครและเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพจึงไม่สามารถอ้างอิงประชากรส่วนใหญ่ได้ หากผู้สนใจมีการทำวิจัยเชิงปริมาณเพิ่มเติมจะสามารถสร้างความเชื่อมั่นและยืนยันผลได้ดีมากยิ่งขึ้น

2. การศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติผู้บริโภคในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แบบเจาะลึกจะสามารถช่วยวิเคราะห์วางแผนแนวทางการทำการสื่อสารการตลาด และมาตรการการป้องกันและควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ตรงกับสาเหตุที่แท้จริง

เอกสารอ้างอิง

เจรลด์อาร์. มิลเลอร์ & มิเชลเบอร์กัน. แพลและเรียบเรียงโดย เมตตา กฤตวิทย์ สมเกียรติ วิระวุฒิมวงศ์ และสุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์. (2527). **เทคนิคการโน้มน้าวใจแนวใหม่: การทำให้ผู้รับสารโน้มน้าวใจตนเอง.** กรุงเทพฯ: ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชูชัย สมितिไกร. (2557). **พฤติกรรมผู้บริโภค.** กรุงเทพฯ: วี.พรินท์ (1991).

ณัฐชนันท์กิ่งมณี. (2554). **การศึกษาการรับรู้โฆษณาตรงและโฆษณาแฝงสินค้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทางโทรทัศน์ในกลุ่มนักศึกษาระดับอุดมศึกษา.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรังสิต.

ไทยรัฐออนไลน์. (2016). **อุบัติเหตุ 7 วันอันตราย ช่วงปีใหม่แค่ 3 วันสังเวยแล้ว 178 ศพ.** สืบค้นจาก <http://www.thairath.co.th/content/556915>

นนุช ใจชื่น โศภิต นาสีบ สุรศักดิ์ ไชยสงค์ และทักษพล ธรรมรังสี. (2556). **การรับรู้การจดจำการครอบครองและการให้ความหมายที่มีต่อสิ่งของที่มีตราสัญลักษณ์ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนไทย.** กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.

นชกฤต วันตะเมล์. (2555). **การสื่อสารการตลาด.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- นิทัศน์ ศิริโชติรัตน์. (2555). การติดตามเผ่าระวังอุตสาหกรรมเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ในสื่อสิ่งพิมพ์และกิจกรรมส่งเสริมการขายและการตลาด. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.
- นิษฐารุ่นเกษม. (2556). กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดของกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.
- ศรียรัชลอยสมุทร. (2558). การศึกษาผลกระทบที่เกิดจากปรากฏการณ์ลานเบียร์และกลยุทธ์ประเภทดื่มไม่อั้น (Beer buffet) ของธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2552). นวัตกรรมพลังเครือข่ายป้องกันนักดื่มหน้าใหม่. สืบค้นจาก <http://resource.thaihealth.or.th/library/hot/12384>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). การสำรวจพฤติกรรม การสูบบุหรี่ และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2557. สืบค้นจาก https://www.m-society.go.th/article_attach/13207/17336.pdf
- สุทธิชัย ปัญญาโรจน์. (2558). ภัยร้ายกับการดื่มเหล้าเบียร์. สืบค้นจาก <http://www.thaiantialcohol.com/newsletters/view/965>
- อรรถการ สัตยพานิชย์. (2557). การสื่อสารการตลาดครบไลน์. กรุงเทพฯ: BrandAge-Books.
- อรวรรณ ปิลาพันธ์โหวาท. (2554). การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Positioning. (2015). มูลค่าตลาดเบียร์ในประเทศไทย. สืบค้นจาก <http://www.positioningmag.com/content/59814>
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2009). *Marketing management* (13th). NJ: Prentice Hall.
- Solomon, M. R. (2015). *Consumer behavior buying, having, and being* (11th). London: Pearson.

บทความวิจัย

การบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรา
ตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน

COMMUNITY FOREST ADMINISTRATION OF TAMBON ADMINISTRATIVE
ORGANIZATIONS IN CHACHOENGSAO PROVINCE ACCORDING TO
THE SUSTAINABLE ADMINISTRATION CONCEPT

กำพล มหานุกูล^{1*} และ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ²

Kamphol mahanukul^{1*} and Virat viratnipavan²

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย^{1,2}
kamphol-eau@hotmail.com^{1*}

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อ (1) ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการป่าชุมชน (2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการป่าชุมชน และ (3) เสนอตัวแบบการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานซึ่งเน้นการวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลักและใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลเสริม การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามได้ผ่านการทดสอบเพื่อหาค่าความเที่ยงตรง ได้ค่าเท่ากับ 0.90 และผ่านการหาค่าความเชื่อถือได้ที่ระดับ 0.87 กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล 9 แห่ง จำนวน 1,099 คนซึ่งได้จากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาร์โรว์ ยามาเน่ การเก็บรวบรวมข้อมูลสนามดำเนินการระหว่างวันที่ 10 สิงหาคม 2559 ถึง วันที่ 9 กันยายน 2559 ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาจำนวน 925 คน คิดเป็นร้อยละ 84.17 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้รูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าการถดถอยพหุคูณ และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์แนวลึกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน ด้วยแบบสัมภาษณ์แนวลึกที่มีโครงสร้าง

ผลการศึกษาพบว่า (1) ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่สำคัญคือ องค์การบริหารส่วนตำบลมีบุคลากรที่มีความรู้และความเข้าใจทางวิชาการด้านการปลูกป่า และบำรุงรักษาป่าชุมชนในทิศทางที่ช่วยเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนไม่มากเท่าที่ควร รวมทั้งขาดตัวแบบการบริหารจัดการ (2) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการที่สำคัญคือ องค์การบริหารส่วนตำบลควรเพิ่มบุคลากรที่มีความรู้และความเข้าใจทางวิชาการด้านการปลูกป่า และบำรุงรักษาป่าชุมชนในทิศทางที่ช่วยเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งสร้างตัวแบบการบริหารจัดการด้วย และ (3) องค์การบริหารส่วนตำบลควรสร้างตัวแบบการบริหาร

จัดการป่าชุมชนตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 6 ด้าน เรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย ดังนี้ (1) ด้านเครือข่าย (2) ด้านสิ่งแวดล้อม (3) ด้านคุณภาพชีวิต (4) ด้านเทคโนโลยี (5) ด้านความสมดุล และ (6) ด้านเศรษฐกิจ เพื่อนำไปปรับใช้ในการดำเนินงาน และใช้กำหนดกลุ่มตัวชี้วัดสำคัญสำหรับการปฏิบัติงานป่าชุมชนต่อไป

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ ป่าชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดฉะเชิงเทรา แนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน

ABSTRACT

Objectives of this study were mainly to study (1) problems of community forest administration, (2) development guidelines of community forest administration, and (3) model of community forest administration of Tambon administrative organizations in Chachoengsao Province according to the sustainable administration concept. The research methodology was designed as mixed methods research using quantitative research as principal means and supported by qualitative research. The quantitative research used a questionnaire for a survey which passed pre-test of validity check at level of 0.90 and reliability check at level of 0.87 as tool for field data collection. Total of 1,099 samples which calculated by using Taro Yamane's formula were residents in the areas of the 9 Tambon administrative organizations. Field data collection was operated during August 10 to September 9, 2015, and total 925 completed sets of questionnaire which equaled with 84.17% were returned. Data analysis was presented in descriptive approach. Statistics used in this research were mean, standard deviation, multiple regression, and Pearson's Correlation Coefficient. For qualitative research, in-depth interview of 9 experts with structured in-depth interview form was applied.

The research findings were (1) the main administrative problems were the Tambon administrative organizations' insufficient personnel with especially academic knowledge and understanding on reforestation as well as maintaining forest concentrating on increasing income of people, and lack of administrative model; (2) the major development guidelines were that the Tambon administrative organizations should increase the amount of personnel with especially academic knowledge and understanding on reforestation as well as maintaining forest concentrating on increasing income of people, and should also establish administrative model as well; (3) the Tambon administrative organizations

should establish the model of community forest administration of Tambon administrative organizations in Chachoengsao Province according to the sustainable administration concept, consisting of 6 aspects in priority, namely, network, environment, quality of life, technology, balance, and economy for further operational applying and for forming of Key Performance Indicators (KPI) of the community forest.

Keywords: administration, community forest, Tambon administrative organization, chachoengsao province, sustainable administration concept

บทนำ

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดเล็กที่สุด มีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการส่วนท้องถิ่นได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 เป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญต่อชุมชนในลักษณะที่เป็นองค์กรพื้นฐานของท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เป็นกลไกที่สำคัญต่อการบริหารจัดการ และการพัฒนาระดับตำบล โดยมีแนวโน้มที่ทราบและเข้าใจปัญหาความต้องการของประชาชน รวมทั้งแนวทางแก้ไขปัญหา และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังเป็นหน่วยงานที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้อย่างอิสระและคล่องตัว โดยพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และแก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552 บัญญัติให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่พัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้นว่า คຸ້ມครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อม (มาตรา 67) นอกจากนี้ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 หมวด 2 มาตรา 16 ได้วางหลักไว้ว่าให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง เช่น (1) การรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (2) การดูแลรักษาที่สาธารณะ และ (3) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น อำนาจดังกล่าวนี้ ครอบคลุมถึงอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการป่าชุมชนที่กำลังศึกษาในครั้งนี้ด้วย

ป่าชุมชนเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีความจำเป็นและสำคัญต่อท้องถิ่น เนื่องจากเมื่อประมาณต้นทศวรรษที่ 1970 นักวิชาการป่าไม้ของโลกบางส่วนเริ่มมีความเห็นพ้องต้องกันว่า ป่าไม้ของโลก โดยเฉพาะป่าเขตร้อนซึ่งกำลังถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว โดยส่วนใหญ่อยู่ในเขตประเทศด้อยพัฒนาและกำลังพัฒนา ซึ่งมักเป็นประเทศที่มีโครงสร้างทางการเมืองแบบเผด็จการหรือกึ่ง

เผด็จการ กล่าวคือ อำนาจในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของประเทศเหล่านั้นอยู่ในมือกลุ่มผู้ปกครองจำนวนน้อย การใช้ป่าจึงเป็นไปในแนวทางที่ก่อให้เกิดผลเสียใหญ่ ๆ 2 ด้าน คือ หนึ่ง ป่าถูกมองว่าเป็นเพียงแหล่งผลิตไม้ซึ่งที่ควรถูกตัดเพื่อขายหารายได้เข้าประเทศ หากปล่อยให้ไม้โตตามธรรมชาติเป็นการสูญเสียค่าทางเศรษฐกิจ ด้วยทัศนคติดังกล่าว นโยบายและวิธีการบริหารจัดการป่าของรัฐในประเทศเหล่านั้นจึงมุ่งเน้นการตัดไม้เพื่อส่งออกเป็นรายได้หลักของประเทศ พื้นที่ป่าจึงหมดไปอย่างรวดเร็ว สอง การบริหารจัดการป่าในลักษณะข้างต้นไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่ของประเทศ โดยเฉพาะผู้คนในชนบทที่อยู่ใกล้ป่าหรือในป่า เนื่องจากรัฐถือว่า ป่า ไม้ และทรัพยากรอื่น ๆ จากป่าเป็นของรัฐ ประชาชนแต่ละคนไม่ได้คนเหล่านั้นจึงมักตกอยู่ในสภาพของผู้บุกรุกป่าบ้าง ผู้ลักลอบตัดฟันไม้บ้าง ทั้ง ๆ ที่ชีวิตของพวกเขาต้องพึ่งพาอาศัยป่ามาโดยตลอด แต่ก็ต้องตกอยู่ในสภาพของผู้กระทำผิดกฎหมายของรัฐ

อาจกล่าวได้ว่า การบริหารจัดการป่าในแนวทางที่รัฐเป็นเจ้าของป่า ก่อให้เกิดผลเสียต่อระบบนิเวศของ แต่ละประเทศและของโลก และยังก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการกระจายผลประโยชน์จากทรัพยากรของส่วนรวมอีกด้วย ด้วยเหตุนี้จึงมีการเสนอให้เปลี่ยนแปลงปรัชญาในการจัดการป่าเสียใหม่ โดยหวังผลหลัก 2 ประการ คือ หนึ่ง ทำลาย ทั้งยังรักษาและฟื้นฟูสภาพระบบนิเวศให้ดีขึ้น ในขณะที่เดียวกัน หาทางให้ผู้คนรอบ ๆ ป่าและในป่าซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่และเป็นกลุ่มคนผู้เสียเปรียบในสังคม ได้รับประโยชน์จากที่ดินในป่าและทรัพยากรจากป่ามากขึ้น โดยพบว่า แบบแผนของการใช้ที่ดินและป่าที่ผู้คนในชนบทของประเทศ

ด้อยพัฒนาทั้งหลายได้กระทำกันอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลานานนับศตวรรษนั่นเอง คือคำตอบนักวิชาการจึงได้ตั้งชื่อแบบแผนการใช้ทรัพยากรที่มีป่าเป็นศูนย์กลางของการผลิตและการดำรงชีวิตของชาวบ้าน โดยมีชาวบ้านเป็นเจ้าของ เป็นผู้จัดการ และเป็นผู้ได้รับประโยชน์ว่า ‘ป่าชุมชน’ (ฉลาดชาย รมิตานนท์, 2552) ในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือเป็นองค์กรของประชาชนในชุมชนจึงต้องมีส่วนเข้าไปบริหารจัดการหรือดำเนินการป่าชุมชนด้วย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยเป็นการศึกษาเพื่อ “พัฒนาหน่วยงาน คือ องค์การบริหารส่วนตำบล” หรือ “พัฒนาการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล” ที่เกี่ยวกับป่าชุมชนในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรา แต่เท่าที่ผ่านมาได้เกิด “ปัญหาการวิจัย” เกี่ยวกับการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรายังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์การบริหารส่วนตำบล และบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรามีความรู้และความเข้าใจทางวิชาการด้านการปลูกป่า และบำรุงป่าไม่มากเท่าที่ควร สอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนท้องถิ่น ของเกศสุดา สิทธิสันติกุล วราภรณ์ ปัญญาวดี และ ประรณดา ยศสุข (2559) ซึ่งพบว่า จุดอ่อนในการบริหารจัดการเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล คือ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วน

ตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราประสบปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการป่าชุมชนบางประการตามกรอบแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 6 ด้าน ตัวอย่างเช่น (1) ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนบุคลากรให้มีความรู้และความเข้าใจทางวิชาการด้านการปลูกป่า และบำรุงป่าไม่มากเท่าที่ควร (2) ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยี เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลไม่ได้นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการสนับสนุนบุคลากรให้มีความรู้และความเข้าใจทางวิชาการด้านการปลูกป่า และบำรุงป่า (3) ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านคุณภาพชีวิต เช่น บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลมีความรู้และความเข้าใจทางวิชาการด้านการปลูกป่า และบำรุงป่าในทิศทางที่ไม่ให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตของประชาชน เช่น การสร้างรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ไม่มากเท่าที่ควร เหล่านี้เป็นต้น (อำนาจพรชลดำรงกุล, 2558 และ กิตติ เป่าเปี่ยมทรัพย์, 2558)

หากองค์การบริหารส่วนตำบลและบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรามีความรู้และความเข้าใจทางวิชาการด้านการปลูกป่า และบำรุงป่าไม่มากเท่าที่ควร ย่อมทำให้เกิดเดือดร้อนหรือความเสียหายต่อหน่วยงานบุคลากรของหน่วยงาน และประชาชน ดังนี้ หนึ่ง ความเสียหายต่อหน่วยงาน คือ การบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราไม่ได้มาตรฐาน หรือไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร รวมทั้งทำให้ทรัพยากรป่าไม้เสียหาย สอง ความเสียหายต่อบุคลากรของหน่วยงาน คือ ทำให้บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราไม่ได้รับการพัฒนามากเท่าที่ควร และ

ทำให้ขาดความภาคภูมิใจในการบริหารจัดการป่าชุมชน และ สาม ความเสียหายต่อประชาชน คือ ประชาชนขาดความเลื่อมใสศรัทธาการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรา รวมทั้งทำให้ประชาชนขาดรายได้จากผลผลิตจากป่า

ด้วยเหตุผลที่แสดงถึงความเป็นมา ความสำคัญและความจำเป็น อำนาจหน้าที่ ตลอดจนปัญหาการวิจัย และความสำคัญของปัญหาการวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืนข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษา เรื่อง “การบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน” โดยนำแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 6 ด้าน มาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยในการศึกษาครั้งนี้ และคาดหวังว่า ผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ทั้งในทางวิชาการ และทางปฏิบัติต่อบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรา ตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน
3. เพื่อเสนอตัวแบบการบริหารจัดการ

ปาฐกถาขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัด
ฉะเชิงเทรา ตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยของการศึกษาค้นคว้า
ครั้งนี้ สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณประกอบด้วย
กรอบแนวคิดส่วนที่เป็นตัวแปรอิสระ (เหตุ) และ
กรอบแนวคิดส่วนที่เป็นตัวแปรตาม (ผล) ซึ่ง
เป็นการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยที่สอดคล้องกับ
วัตถุประสงค์การวิจัยข้างต้น ดังนี้

กรอบแนวคิดส่วนที่เป็นตัวแปรอิสระ
ผู้ศึกษาใช้แนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืนของวิรัช
วิรัชนิภาวรรณ (2559) เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย แต่
นำมาปรับใช้เพียง 6 ด้าน ได้แก่ ด้าน (1) เศรษฐกิจ
(2) เทคโนโลยี (3) คุณภาพชีวิต (4) สิ่งแวดล้อม
(5) ความสมดุล และ (6) เครือข่าย เป็นกรอบ
แนวคิดในการศึกษา หนึ่ง ปัญหาเกี่ยวกับการ
บริหารจัดการปาฐกถา (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
การวิจัย ข้อ 1) และ สอง แนวทางการพัฒนาการ
บริหารจัดการปาฐกถาขององค์การบริหารส่วน
ตำบล (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ
2) สำหรับแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน เป็น
แนวคิดทางด้านการบริหารจัดการภาครัฐซึ่งวิรัช
วิรัชนิภาวรรณ (2559) พัฒนามาจากแนวคิดที่ยั่งยืน
หรือแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดย “การพัฒนา”
แท้ที่จริงหมายถึง “การดำเนินการเพื่อให้เกิดการ
เปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น” (change for the
better) ซึ่งคล้ายคลึงกับ “การบริหารจัดการ” ที่
มีนักวิชาการให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย
อาทิ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2550) อธิบายว่า การ
บริหารจัดการ คือ แนวทางการดำเนินงานหรือการ
ปฏิบัติงานใด ๆ ที่หน่วยงาน และ/หรือบุคลากร

ของหน่วยงานนำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลง ทำให้
ดีขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น หรือสร้างความสุข
ความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนให้แก่
ประชาชนและประเทศชาติ ส่วนดิน ปรัชญพทุทธิ
(2556) เห็นว่า “การบริหาร” คือ กระบวนการ
ของการนำเอาการตัดสินใจและนโยบายไปสู่การ
ปฏิบัติ ขณะที่ Robbins & Judge (2015) ให้คำ
จำกัดความของ “การบริหารจัดการ”ว่า เป็นกระ
บวนการทำให้งานสำเร็จโดยผู้อื่นด้วยการวางแผน
การจัดองค์การ การชี้แนะ และการควบคุม แต่
เนื่องจากแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา รวมถึงยุคแห่ง
การพัฒนาซึ่งเน้นการพัฒนาชนบท และการพัฒนา
เมืองได้เลือนหายไป พร้อมกับปรับเปลี่ยนเป็น “ยุค
แห่งการบริหารจัดการ” ที่ให้ความสำคัญกับการ
มีระบบการบริหารจัดการที่ดี การบริหารจัดการ
สมัยใหม่ (new public management หรือ NPM
และ new public administration หรือ NPA)
(วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2559) จึงนำไปสู่การปรับ
เปลี่ยนจากแนวคิดที่ยั่งยืน หรือแนวคิดการพัฒนา
ที่ยั่งยืนมาเป็น “แนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน”
ซึ่งประกอบด้วยตัวชี้วัด 8 ด้าน ได้แก่ ด้าน (1)
เศรษฐกิจหรือความเจริญก้าวหน้า (2) คุณภาพชีวิต
(3) ความสมดุล (4) สังคมหรือส่วนรวม (5) จิตใจหรือ
คุณธรรม (6) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
(7) การสร้างเครือข่าย และ (8) เทคโนโลยี (วิรัช
วิรัชนิภาวรรณ, 2559)

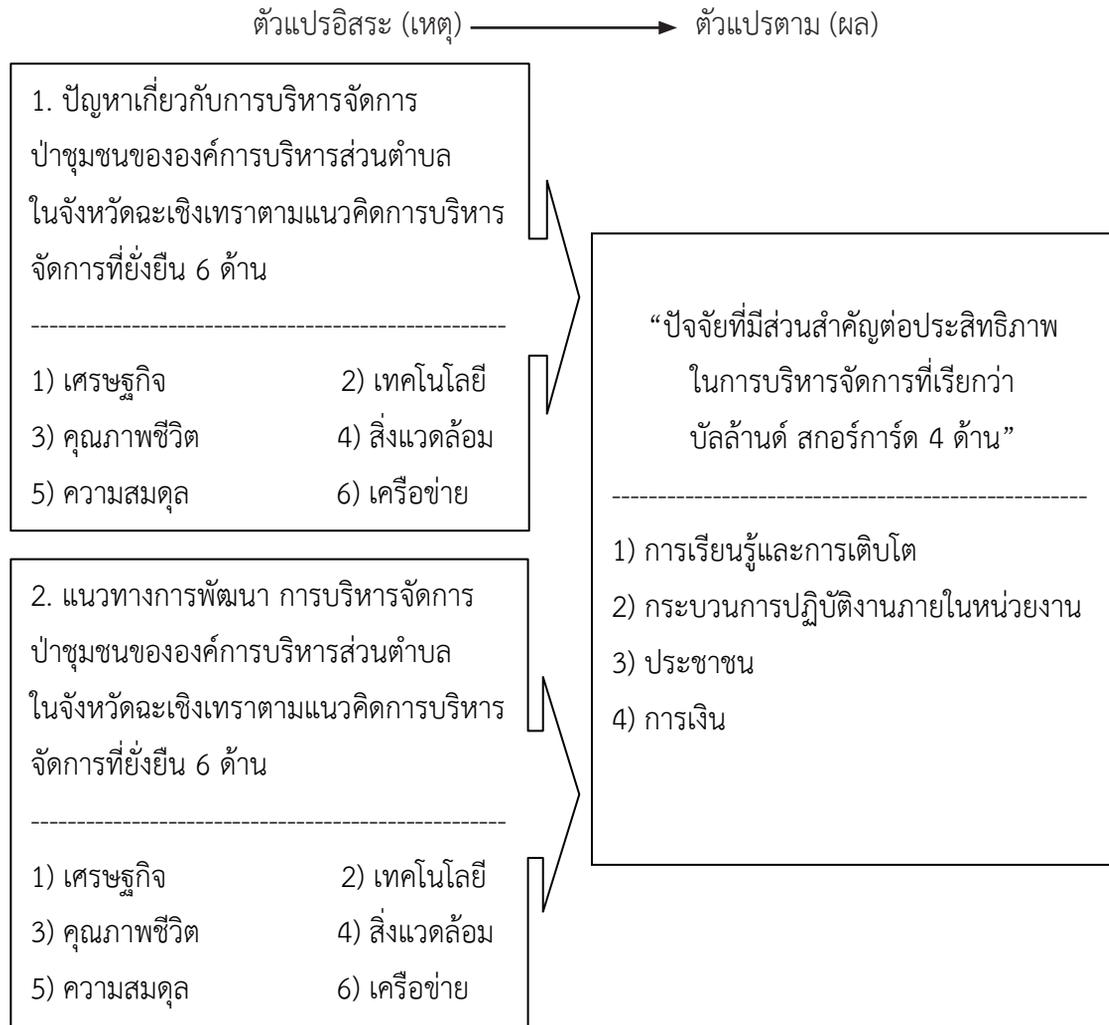
กรอบแนวคิดส่วนที่เป็นตัวแปรตาม
ผู้ศึกษาใช้แนวคิดการบริหารจัดการที่เรียกว่า
balanced scorecard (BSC) 4 ด้าน” ได้แก่ ด้าน
(1) การเรียนรู้และการเติบโต (2) กระบวนการ
ปฏิบัติงานภายในหน่วยงาน (3) ประชาชน และ (4)
การเงิน เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาประสิทธิภาพ

การบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยนำข้อมูลมาหาค่าการถดถอยพหุคูณแบบ enter เพื่อให้ทราบว่า ตัวแปรอิสระบางด้านสามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์หรือมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามในแต่ละด้านเท่านั้น ส่วนทิศทางของความสัมพันธ์จะเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือในทิศทางตรงข้ามกัน ผู้ศึกษาทำการทดสอบโดยใช้สถิติการค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หรือพิสูจน์การส่งผล หรืออิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตาม กล่าวคือ เป็นการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการส่งผล หรืออิทธิพลของ (1) ตัวแบบการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 6 ด้าน (ตัวแปรอิสระ) ที่มีต่อ (2) ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า BSC 4 ด้าน (ตัวแปรตาม) ทั้งนี้ เพื่อนำไปสู่การสร้างตัวแบบการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 6 ด้าน (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 3)

สำหรับแนวคิดการบริหารจัดการที่เรียกว่า balanced scorecard (BSC) เป็นแนวคิด

ของ Kaplan & Norton (1992) ซึ่งเป็นแนวคิดทางด้านการบริหารจัดการสมัยใหม่ โดยประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้าน (1) การเรียนรู้และพัฒนา (เทียบได้กับการพัฒนาศักยภาพหรือขีดความสามารถของบุคลากร หรือ man) (2) กระบวนการภายใน (เทียบได้กับการบริหารงานภายในทั่วไป หรือ management) (3) ลูกค้า (เทียบได้กับการให้บริการประชาชนหรือผู้รับบริการ หรือ market) และ (4) การเงิน (เทียบได้กับการบริหารงบประมาณ หรือ money) โดยทั้งสี่ด้านนี้จะเชื่อมโยงกันภายใต้หลักการเหตุและผล (cause and effect) ซึ่งเริ่มจากเป้าหมายขององค์กร คือการอยู่รอดและทำกำไร (ด้านการเงิน) ซึ่งจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อลูกค้ามีความพึงพอใจ และใช้สินค้าหรือบริการขององค์กร (ด้านลูกค้า) โดยองค์กรจะต้องมีกระบวนการภายในที่เอื้ออำนวย (ด้านกระบวนการภายใน) ซึ่งเกิดจากการพัฒนาและการเรียนรู้เพื่อการเจริญเติบโตขององค์กร (ด้านการเรียนรู้และพัฒนา) (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2559)

จากแนวคิดข้างต้น ผู้ศึกษานำมาใช้ในกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ดังภาพ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณตามวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ข้อที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน โดยเน้นการวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลเสริม ดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผ่านการทดสอบเพื่อหาความเที่ยงตรงได้ค่าเท่ากับ 0.90 และผ่านการหาค่า

ความเชื่อถือได้ที่ระดับ 0.87 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

ประชากร คือ ประชาชนทั้งหมดที่อยู่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราที่มีโครงการป่าชุมชนทั้งหมด 9 แห่ง รวม 104,814 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนของประชากรดังกล่าวที่ตอบแบบสอบถาม รวม 1,099 คน ซึ่งได้จาก

การคำนวณตามสูตรของ Yamane (2012) ที่ระดับความเชื่อมั่น 97% หรือความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ระดับ .03

เหตุผลที่ผู้ศึกษาเลือกศึกษาพื้นที่ในจังหวัดฉะเชิงเทรา เพราะเป็นพื้นที่ที่ประชาชนและองค์การบริหารส่วนตำบลกำลังประสบกับปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการป่าชุมชนตามแนวความคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืนอย่างชัดเจน ส่วนเหตุผลที่ผู้ศึกษาเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนดังกล่าว เพราะเป็นผู้ที่ได้รับผลจากการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราตามแนวความคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน

การเก็บรวบรวมข้อมูลสนามดำเนินการระหว่างวันที่ 10 สิงหาคม 2559 ถึงวันที่ 9 กันยายน 2559 ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์และนำมาใช้ในการวิเคราะห์ จำนวน 925 คน คิดเป็นร้อยละ 84.17 ของแบบสอบถามทั้งหมด

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ในรูปแบบตาราง รวมทั้งใช้รูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนาสำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การถดถอยพหุคูณแบบ enter และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาใช้การสัมภาษณ์แนวลึกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารจัดการป่าชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยคัดเลือกแบบเจาะจงบุคคล จำนวน 9 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แนวลึกที่มีโครงสร้าง โดยผู้ศึกษา

กำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ให้เน้นเรื่องข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการป่าชุมชน และตัวแบบการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรา ตามแนวความคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืนเป็นหลัก ซึ่งพิจารณาคัดเลือกจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากนั้น ผู้ศึกษาทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยการพรรณนา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งนำมาเสริม หรือเทียบเคียงกับข้อมูลเชิงปริมาณซึ่งเป็นข้อมูลหลักของการศึกษารั้งนี้

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยมีดังนี้

1. การวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรา ตามแนวความคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 6 ด้าน (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 1) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับมากในทั้ง 6 ด้าน โดยด้านสิ่งแวดล้อม (ค่าเฉลี่ย 2.56) เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 2.54) ด้านความสมดุล (ค่าเฉลี่ย 2.49) ด้านคุณภาพชีวิต (ค่าเฉลี่ย 2.43) ด้านเทคโนโลยี (ค่าเฉลี่ย 2.41) และด้านเศรษฐกิจ (ค่าเฉลี่ย 2.41) ตามตารางที่ 1 ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นต่อปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่สำคัญ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลมีบุคลากรมีความรู้และความเข้าใจทางวิชาการด้านการปลูกป่า และบำรุง

ป่าชุมชนในทิศทางที่คำนึงถึงความสมดุลระหว่างการเพิ่มรายได้กับความรับผิดชอบต่อสังคมของประชาชน ควบคู่กันไม่มากเท่าที่ควร (ค่าเฉลี่ย 2.58) และการขาดตัวแบบการบริหารจัดการ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 6 ด้าน

ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 6 ด้าน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	S.D.	ระดับ ความ เห็นด้วย
1. ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจ	2.41	0.70	มาก
2. ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยี	2.41	0.69	มาก
3. ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านคุณภาพชีวิต	2.43	0.70	มาก
4. ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	2.56	0.58	มาก
5. ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านความสมดุล	2.49	0.59	มาก
6. ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านเครือข่าย	2.54	0.62	มาก

2. การวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 6 ด้าน (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 2) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับมากในทั้ง 6 ด้าน โดยด้านเศรษฐกิจ (ค่าเฉลี่ย 2.70) เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านเทคโนโลยี (ค่าเฉลี่ย 2.65) ด้านคุณภาพ

ชีวิต (ค่าเฉลี่ย 2.56) ด้านสิ่งแวดล้อม (ค่าเฉลี่ย 2.52) ด้านความสมดุล (ค่าเฉลี่ย 2.49) และด้านเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 2.43) ตามตารางที่ 2 ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการที่สำคัญ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีบุคลากรที่มีความรู้และความเข้าใจทางวิชาการด้านการปลูกป่า และบำรุงรักษาป่าชุมชนในทิศทางที่ช่วยเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน (ค่าเฉลี่ย 2.73) รวมถึงการสร้างตัวแบบการบริหารจัดการ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราตามแนวความคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 6 ด้าน

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราตามแนวความคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 6 ด้าน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	S.D.	ระดับ ความ เห็นด้วย
1. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจ	2.70	0.54	มาก
2. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยี	2.65	0.59	มาก
3. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านคุณภาพชีวิต	2.56	0.62	มาก
4. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	2.52	0.66	มาก
5. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านความสมดุล	2.49	0.62	มาก
6. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านเครือข่าย	2.43	0.67	มาก

นอกจากนี้ ผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราตามแนวความคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืนที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีบุคลากรที่มีความรู้และความเข้าใจทางวิชาการด้านการปลูกป่า และบำรุงรักษาป่าชุมชนในทิศทางที่ช่วยเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน” โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ 2.73 โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2) พบว่า ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 9 คน ล้วนเห็นด้วย โดยให้เหตุผลสำคัญไว้ว่า บุคลากรที่มีความรู้และความเข้าใจทางวิชาการด้านการปลูกป่า และบำรุงรักษาป่าชุมชนในทิศทางที่ช่วยเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนย่อมเป็นผลดีต่อประชาชนในพื้นที่ โดยทำให้ประชาชนได้ประโยชน์และมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น อีกทั้งบุคลากรเหล่านี้ย่อมขีดความสามารถในการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลสูงขึ้น และได้รับการยอมรับจาก

ประชาชนและสังคมเพิ่มมากขึ้น

3. การวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราตามแนวความคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 6 ด้าน ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า BSC 4 ด้าน (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 3) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า การบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราตามแนวความคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 6 ด้าน ได้แก่ ด้าน (1) เศรษฐกิจ (2) เทคโนโลยี (3) คุณภาพชีวิต (4) สิ่งแวดล้อม (5) ความสมดุล และ (6) เครือข่าย ล้วนมีอิทธิพลในทิศทางบวกต่อปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า BSC ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้าน (1) การเรียนรู้และการเติบโต (2) กระบวนการปฏิบัติงานภายในหน่วยงาน (3) ประชาชน และ (4) การเงิน ตามตารางที่ 3-4

ตารางที่ 3 ตัวแปรที่มีประสิทธิภาพในการพยากรณ์การบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 6 ด้าน ที่มีอิทธิพลต่อปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า BSC 4 ด้าน

ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า BSC	ตัวพยากรณ์	B	Beta	t	P
ด้านการเรียนรู้และการเติบโต	ค่าคงที่ (constant)	1.727	-	10.190	0.000**
	1) เศรษฐกิจ	-0.218	-0.166	-2.836	0.005**
	2) เทคโนโลยี	0.171	0.145	3.376	0.001**
	3) คุณภาพชีวิต	0.263	0.228	3.577	0.000**
	4) สิ่งแวดล้อม	0.187	0.169	2.495	0.013*
	5) ความสมดุล	-0.170	-0.139	-2.879	0.004**
	6) เครือข่าย	0.389	0.396	12.883	0.000**
p < 0.01, *p < 0.05 R = 0.469, R ² = 0.220, Adj. R ² = 0.209 F test = 21.383 Sig. = 0.000					
ด้านกระบวนการปฏิบัติงานภายในหน่วยงาน	ค่าคงที่ (constant)	1.949	-	14.533	0.000**
	1) เศรษฐกิจ	-0.161	-0.132	-2.148	0.032*
	2) เทคโนโลยี	0.220	0.223	5.493	0.000**
	3) คุณภาพชีวิต	0.501	0.518	8.620	0.000**
	4) สิ่งแวดล้อม	0.774	0.834	13.061	0.000**
	5) ความสมดุล	-0.225	-0.229	-4.584	0.000**
	6) เครือข่าย	0.176	0.166	3.355	0.001**
p < 0.01 และ *p < 0.05 R = 0.552, R ² = 0.305, Adj. R ² = 0.296 F test = 33.300 Sig. = 0.000					

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อ ประสิทธิภาพในการบริหาร จัดการที่เรียกว่า BSC	ตัวพยากรณ์	B	Beta	t	P
ด้านประชาชน	ค่าคงที่ (constant)	2.108	-	12.764	0.000**
	1) เศรษฐกิจ	0.321	0.252	4.282	0.000**
	2) เทคโนโลยี	-0.344	-0.264	-3.853	0.000**
	3) คุณภาพชีวิต	0.768	0.687	10.729	0.000**
	4) สิ่งแวดล้อม	0.310	0.288	4.247	0.000**
	5) ความสมดุล	-0.229	-0.201	-3.783	0.000**
	6) เครือข่าย	0.205	0.167	3.173	0.002**
p < 0.01 R = 0.461, R ² = 0.213, Adj. R ² = 0.202 F test = 20.521 Sig. = 0.000					
ด้านการเงิน	ค่าคงที่ (constant)	2.812	-	25.491	0.000**
	1) เศรษฐกิจ	0.503	0.474	4.282	0.000**
	2) เทคโนโลยี	-0.482	-0.444	-8.066	0.000**
	3) คุณภาพชีวิต	0.678	0.730	4.189	0.000**
	4) สิ่งแวดล้อม	0.576	0.644	1.803	0.000**
	5) ความสมดุล	0.392	0.399	0.234	0.000**
	6) เครือข่าย	0.518	0.506	1.987	0.000**
p < 0.01 R = 0.701, R ² = 0.491, Adj. R ² = 0.485 F test = 73.431 Sig. = 0.000					

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรา 6 ด้าน กับปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า BSC 4 ด้าน

ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า BSC	การบริหารจัดการตามแนวความคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r)	P	ระดับความสัมพันธ์
ด้านการเรียนรู้และการเติบโต	1) เศรษฐกิจ	0.089	0.007**	ต่ำ
	2) เทคโนโลยี	0.101	0.002**	ต่ำ
	3) สิ่งแวดล้อม	0.114	0.001**	ต่ำ
	4) เครือข่าย	0.392	0.000**	ค่อนข้างต่ำ
ด้านกระบวนการปฏิบัติงานภายในหน่วยงาน	1) คุณภาพชีวิต	0.133	0.000**	ต่ำ
	2) สิ่งแวดล้อม	0.275	0.000**	ค่อนข้างต่ำ
	3) ความสมดุล	0.190	0.000**	ต่ำ
	4) เครือข่าย	0.300	0.000**	ค่อนข้างต่ำ
ด้านประชาชน	1) เทคโนโลยี	0.104	0.002**	ต่ำ
	2) คุณภาพชีวิต	0.101	0.002**	ต่ำ
	3) ความสมดุล	0.152	0.000**	ต่ำ
	4) เครือข่าย	0.103	0.002**	ต่ำ
ด้านการเงิน	1) เศรษฐกิจ	0.146	0.000**	ต่ำ
	2) เทคโนโลยี	0.295	0.000**	ค่อนข้างต่ำ
	3) คุณภาพชีวิต	0.303	0.000**	ค่อนข้างต่ำ
	4) สิ่งแวดล้อม	0.420	0.000**	ปานกลาง
	5) ความสมดุล	0.278	0.000**	ค่อนข้างต่ำ
	6) เครือข่าย	0.406	0.000**	ปานกลาง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 3-4 ข้างต้น แสดงลำดับความสำคัญของอิทธิพลของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการป่าชุมชนตามแนวความคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืนที่จัดแบ่งเป็น 6 ด้าน (ตัวแปรอิสระ)

ที่มีต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า BSC 4 ด้าน (ตัวแปรตาม) ผู้ศึกษาอธิบายลำดับความสำคัญอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตามโดยมีเงื่อนไขตามลำดับ ดังนี้

1. ผู้ศึกษาเลือกตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม โดยพิจารณาตามจำนวนด้านของตัวแปรตามมาเป็นลำดับแรก

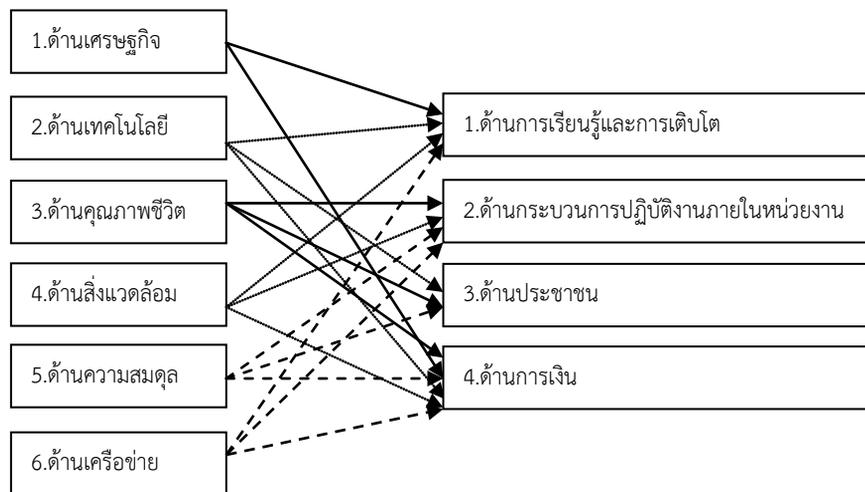
2. กรณีที่ตัวแปรอิสระมีอิทธิพลตัวแปรตามในจำนวนด้านที่เท่ากัน ผู้ศึกษาได้พิจารณาจากระดับอิทธิพลของตัวแปรอิสระ (ค่า B) ที่สูงสุดในแต่ละด้านมาเป็นลำดับแรก และลำดับรอง

ตามลำดับ

ดังนั้น ตัวแบบการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน ควรเรียงลำดับตามความสำคัญ ดังนี้ ด้าน (1) เครือข่าย (2) สิ่งแวดล้อม (3) คุณภาพชีวิต (4) เทคโนโลยี (5) ความสมดุล และ (6) เศรษฐกิจ ตามภาพที่ 2

ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรา ตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 6 ด้าน

ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า BSC 4 ด้าน

นอกจากนี้ ผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับตัวแบบการบริหารจัดการที่ว่า “ตัวแบบการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 6 ด้าน ควรเรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย ดังนี้ (1) ด้านเครือข่าย (2) ด้านสิ่งแวดล้อม (3) ด้านคุณภาพชีวิต (4) ด้านเทคโนโลยี (5) ด้านความสมดุล และ (6) ด้านเศรษฐกิจ” (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 3)

พบว่า ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ คือ 8 คน จากทั้งหมด 9 คน เห็นด้วยกับคำถามดังกล่าว โดยให้เหตุผลสำคัญไว้ ดังนี้ (1) ตัวแบบการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 5 ด้าน ดังกล่าวสอดคล้องกับสาระสำคัญของแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน และ (2) ตัวแบบการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 6 ด้าน ดังกล่าว หากนำมาปรับใช้ ย่อมมีแนวโน้มช่วยแก้ไขปัญหการบริหารจัดการป่าไม้

ชุมชนให้สำเร็จได้ ขณะที่ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ให้ข้อมูลหลัก 1 คน ไม่มีความเห็น/ไม่เห็นด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้ศึกษาได้นำประเด็นสำคัญจากผลการวิจัยมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่สำคัญที่สุดตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลมีบุคลากรที่มีความรู้และความเข้าใจทางวิชาการด้านการปลูกป่า และบำรุงรักษาป่าชุมชนในทิศทางที่ช่วยเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนไม่มากเท่าที่ควร (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 1) สำหรับเหตุผลสำคัญที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ซึ่งเป็นประชาชนที่ตอบแบบสอบถามที่อยู่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีโครงการป่าชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 9 แห่ง เห็นด้วยในระดับมาก แทนที่จะเห็นด้วยในระดับปานกลางหรือในระดับน้อย ผู้ศึกษามีความเห็น ว่า เนื่องจากผู้บริหารบางส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการสนับสนุนบุคลากรที่มีความรู้และความเข้าใจทางวิชาการด้านการปลูกป่า และบำรุงรักษาป่าชุมชนในทิศทางที่ช่วยเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน อีกทั้งการที่องค์การบริหารส่วนตำบลขาดนโยบายและแผนงานที่ชัดเจนและต่อเนื่องในการสนับสนุนให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจทางวิชาการด้านการปลูกป่า และบำรุงรักษาป่าชุมชนในทิศทางดังกล่าว เช่นนี้ สอดคล้องกับเกศสุดา สิทธิสันติกุล วราภรณ์ ปัญญาดี และ ประรณายศสุข (2559) ซึ่งศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งพบว่า จุดอ่อน

ในการบริหารจัดการเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล คือ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน อีกทั้งยังพอเทียบเคียงได้กับผลงานวิจัยของ ชนิศม์สรุทธ์ สืบสังข์ (2556) ซึ่งศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกรุงเทพมหานครตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยพบว่า กรุงเทพมหานครควรมีนโยบายและแผนงานที่ชัดเจนและต่อเนื่องในการพัฒนาหรือสนับสนุนบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจทางวิชาการเพิ่มมากขึ้น และควรมีการประเมินผลด้วย

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการที่สำคัญที่สุดตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง คือ องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีบุคลากรที่มีความรู้และความเข้าใจทางวิชาการด้านการปลูกป่า และบำรุงรักษาป่าชุมชนในทิศทางที่ช่วยเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 2) สำหรับเหตุผลสำคัญที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ซึ่งเป็นประชาชนที่ตอบแบบสอบถามที่อยู่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีโครงการป่าชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 9 แห่ง เห็นด้วยในระดับมาก แทนที่จะเห็นด้วยในระดับปานกลางหรือในระดับน้อย ผู้ศึกษามีความเห็น ว่า เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเชื่อมั่นว่า หากบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลมีความรู้ความเข้าใจด้านการปลูกป่า และบำรุงรักษาป่าชุมชนในทิศทางดังกล่าวย่อมเกิดผลกับประชาชน เช่น ช่วยเพิ่มรายได้ ทำให้ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และทำให้ประชาชนพึงพอใจ อีกทั้งจะช่วยให้บุคลากรได้รับการยอมรับจากประชาชนเพิ่มมากขึ้น และยังส่งผลถึงความสำเร็จของโครงการป่าชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราอีกด้วย เช่นนี้ สอดคล้อง

กับหทัยกาญจน์ สังขชาติ และคณะ (2557) ซึ่งศึกษาเรื่อง การส่งเสริมบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการบริหารจัดการป่าชุมชนร่วมกับภาคประชาสังคมในท้องถิ่น ตำบลตะเคียนปม อำเภอบึงสามพัน จังหวัดลำพูน ที่เสนอแนะว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรได้รับการเพิ่มความรู้ความวิชาการที่เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการป่าชุมชนอย่างเป็นระบบ

3. ตัวแบบการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน ควรประกอบด้วย (1) ด้านเครือข่าย (2) ด้านสิ่งแวดล้อม (3) ด้านคุณภาพชีวิต (4) ด้านเทคโนโลยี (5) ด้านความสมดุล และ (6) ด้านเศรษฐกิจ (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 3) สำหรับเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยต่อตัวแบบการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืนข้างต้นนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า ภารกิจหนึ่งที่สำคัญมากขององค์การบริหารส่วนตำบลคือ การดูแลรักษาหรือจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในท้องถิ่น โดยเฉพาะทรัพยากรป่าอันเป็นศูนย์กลางของการผลิตและการดำรงชีวิตของชาวบ้าน หากองค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีการบริหารจัดการป่าชุมชนที่มีประสิทธิภาพแล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อการพัฒนามนุษย์และสังคมของชุมชนทั้งในแง่ผลเสียต่อระบบนิเวศของชุมชน และผลเสียต่อชาวบ้านในชุมชนซึ่งอาจไม่ได้รับความไม่เป็นธรรมในการกระจายผลประโยชน์จากทรัพยากรของส่วนรวม ดังนั้น การบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลจำเป็นต้องคำนึงถึง

ประสานความร่วมมือกับภาคส่วน หน่วยงาน และเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารจัดการป่าชุมชนที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชาวบ้านในชุมชนอย่างแท้จริง รวมทั้งต้องมีความสมดุลให้เกิดขึ้นทั้งในแง่สิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิต และเศรษฐกิจ ผนวกกับยุทธศาสตร์ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน อาทิ (1) องค์การบริหารส่วนตำบลส่งเสริมการปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีความรู้และความเข้าใจทางวิชาการด้านการปลูกป่า และบำรุงป่าชุมชนอย่างต่อเนื่อง (2) องค์การบริหารส่วนตำบลมีบุคลากรที่มีความรู้และความเข้าใจทางวิชาการด้านการปลูกป่า และบำรุงป่าชุมชน โดยบุคลากรดังกล่าวปฏิบัติงานในทิศทางที่คำนึงถึงผลประโยชน์และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และ (3) องค์การบริหารส่วนตำบลใช้งบประมาณสำหรับสนับสนุนบุคลากรที่มีความรู้และความเข้าใจทางวิชาการด้านการปลูกป่า และบำรุงป่าชุมชนอย่างมากเพียงพอ เป็นต้น เช่นนี้ พอเทียบเคียงได้กับแนวคิดของ Denhardt & Denhardt (2003) ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการภาครัฐแนวใหม่ซึ่งเน้นหลักการของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม และการให้ความสำคัญกับประชาชนเพื่อมุ่งให้เกิดการบริหารจัดการที่ดี โดยหน่วยงานภาครัฐและเจ้าหน้าที่ไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการของประชาชน แต่ต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนด้วย

ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างจึงมีความเห็นว่า ตัวแบบการบริหารจัดการตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืนที่เรียงตามลำดับความสำคัญทั้ง 6 ด้านข้างต้นเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วน

ตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หากองค์การบริหารส่วนตำบลควรนำตัวแบบดังกล่าวมาปรับใช้เพื่อบริหารจัดการป่าชุมชนแล้วย่อมมีแนวโน้มที่จะประสบผลสำเร็จเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ผู้ศึกษาได้กำหนดข้อเสนอแนะซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยของการศึกษาคั้งนี้ คือ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน (ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 2) ที่สำคัญคือ องค์การบริหารส่วนตำบลควรกำหนดนโยบาย และแผนงานที่ชัดเจนและต่อเนื่องในการสนับสนุนให้มีและพัฒนาบุคลากรที่มีความรู้และความเข้าใจทางวิชาการด้านการปลูกป่า และบำรุงป่าชุมชนโดยนำเทคโนโลยีที่เหมาะสม เช่น วิทยุ และโทรทัศน์ รวมทั้งนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งนี้ การแก้ไขปัญหาหรือการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราควรคำนึง และสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนด้วย

เฉพาะในเรื่องความสำคัญของความรู้ความเข้าใจทางเทคโนโลยีสารสนเทศนั้น พอเทียบเคียงได้กับแนวคิดของ Rainer, Turban & Potter (2006) ที่กล่าวว่า ความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่ได้รับการจัดระบบและประมวลผลจะก่อให้เกิดความเข้าใจ ประสบการณ์ การสั่งสมการเรียนรู้ และความเชี่ยวชาญ ซึ่งสามารถนำไปใช้สำหรับการแก้ไขปัญหาในปัจจุบันหรือการปฏิบัติงานได้ และ

ในส่วนของข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Simon (2011) ที่ให้ความสำคัญกับผลงานของหน่วยงานที่เน้นไปที่ความพึงพอใจของประชาชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับตัวแบบการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน (ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 3) ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะ หรือแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการป่าชุมชนโดยองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราควรนำตัวแบบการบริหารจัดการป่าชุมชนตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน ทั้ง 6 ด้าน เรียงตามลำดับจากความสำคัญมากไปน้อย ไปปรับใช้เป็นตัวแบบการบริหารจัดการ หรือเป็นกลุ่มตัวชี้วัดสำคัญสำหรับการปฏิบัติงาน (key performance indicator หรือ KPI) ป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรา ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านเครือข่าย (2) ด้านสิ่งแวดล้อม (3) ด้านคุณภาพชีวิต (4) ด้านเทคโนโลยี (5) ด้านความสมดุล และ (6) ด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

- 2.1 ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านความเครือข่าย ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลควรกำหนดนโยบายให้ผู้บริหารทุกระดับสนับสนุนบุคลากรมีความรู้และความเข้าใจทางวิชาการด้านการปลูกป่า และบำรุงป่าชุมชนโดยนำเครือข่ายทางสังคม เช่น อินเทอร์เน็ต และไลน์ มาปรับใช้ พร้อมทั้งควรจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น โทรศัพท์ติดตามตัว ให้มากเพียงพอสำหรับการดำเนินการดังกล่าวด้วย

- 2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดการพัฒนาและฝึก

อบรมผู้บริหารทุกระดับเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในเรื่อง ความสำคัญและความจำเป็นของการมีบุคลากร ที่มีความรู้และความเข้าใจทางวิชาการด้านการ ปลูกป่า และบำรุงป่าชุมชนในทิศทางที่อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.3 ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านคุณภาพชีวิต ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดการฝึกอบรมผู้บริหารทุกระดับเพื่อเพิ่มพูน ปรับปรุง และ เปลี่ยนแปลงความรู้และความสามารถในการ สนับสนุนบุคลากรที่มีความรู้และความเข้าใจ ทางวิชาการด้านการปลูกป่า และบำรุงป่าชุมชน โดยคำนึงถึงคุณภาพชีวิต หรือการมีชีวิตที่ดีขึ้น ของประชาชน รวมทั้งสร้างความพึงพอใจให้กับ ประชาชน โดยควรสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความ เป็นมืออาชีพระดับหัวกะทิเข้ามาช่วยปรับปรุง หลักสูตรฝึกอบรมดังกล่าว และควรจัดการฝึกอบรม อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

2.4 ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยี ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลควรกำหนดนโยบาย และ แผนงานที่ชัดเจนและต่อเนื่องในการสนับสนุนให้มี และพัฒนาบุคลากรที่มีความรู้และความเข้าใจทาง วิชาการด้านการปลูกป่า และบำรุงป่าชุมชนโดยนำ เทคโนโลยีที่เหมาะสม เช่น วิทย์ และโทรทัศน์ รวมทั้งนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้เพื่อแก้ไขปัญหา การบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหาร ส่วนตำบล

2.5 ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านความสมดุล ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีนโยบายและแผน

งานที่ชัดเจนและต่อเนื่องในทิศทางที่สนับสนุนให้ ผู้บริหารทุกระดับให้ความสำคัญกับการมีบุคลากร มีความรู้และความเข้าใจทางวิชาการด้านการปลูก ป่า และบำรุงป่าชุมชนในทิศทางที่คำนึงถึงความ สมดุลระหว่างการเพิ่มรายได้กับความรับผิดชอบต่อ สังคมของประชาชนควบคู่กัน

2.6 ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดการพัฒนาหรือฝึกอบรมผู้บริหารทุกระดับเพื่อเพิ่มพูน ปรับปรุง และ เปลี่ยนแปลงความรู้และความสามารถในการ สนับสนุนบุคลากรที่มีความรู้และความเข้าใจทาง วิชาการด้านการปลูกป่า และบำรุงรักษาป่าชุมชน ในทิศทางที่ช่วยเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน และ ควรมีการประเมินผลด้วยว่า ได้มีการนำความรู้จาก การพัฒนาหรือฝึกอบรมไปปรับใช้ได้จริงมากน้อย เพียงใด

ภาพที่ 3 ตัวแบบการบริหารจัดการป่าชุมชนของ องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราตาม แนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 6 ด้าน

ข้อเสนอแนะการนำผลงานวิจัยไปใช้ครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะต่อไปนี้นำสอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่ศึกษาในครั้งนี้ โดยแบ่งเป็น 3 ข้อ ดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนตำบลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำการวิจัยแบบเจาะลึกด้านการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละด้านอย่างเจาะจง เช่น ด้านคุณภาพชีวิต ด้านความสมดุล และด้านเครือข่าย เป็นต้น

2. องค์การบริหารส่วนตำบลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำการวิจัยคุณภาพในเชิงเปรียบเทียบ เช่น วิจัยการบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรากับองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอื่นที่มีกรอบภาระงานใกล้เคียงหรือคล้ายกัน เป็นต้น

3. องค์การบริหารส่วนตำบลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำการวิจัยโดยใช้กรอบแนวคิดหรือตัวแบบอื่นสำหรับการศึกษาวิเคราะห์การบริหารจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรา เช่น การบริหารจัดการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การบริหารจัดการตามแนวคิดตะวันออก การบริหารจัดการตามแนวคิดการปฏิบัติราชการตามคำรับรองของหน่วยงาน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กิตติ เป้าเปี่ยมทรัพย์. (2558). **นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา. สัมภาษณ์** 9 ธันวาคม 2558.

เกศสุดา สิทธิสันติกุล, วราภรณ์ ปัญญาวดี และปรารธนา ยศสุข. (2559). “บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนท้องถิ่น”. **วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม**. 12(1), 30-45.

ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2552). **ป่าชุมชนในประเทศไทย. สืบค้นจาก** <http://www.seub.or.th/index.php?>

ชนิศุ์สรุฐ์ สืบสังข์. (2556). **การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกรุงเทพมหานครตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุสิต บัณฑิตรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.**

ติน ปรัชญพฤทธิ. (2556). **ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 12).** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2550). **การบริหารจัดการตามแนวทางคุณธรรมและแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โพรเพซ.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2559). **50 แนวคิด ตัวชี้วัด ตัวแบบของการบริหารจัดการ และการบริหารจัดการที่ยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โพรเพซ.
- หทัยกาญจน์ สังขชาติ และคณะ. (2557). **รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการการส่งเสริมบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการบริหารจัดการป่าชุมชนร่วมกับภาคประชาสังคมในท้องถิ่น ตำบลตะเคียนปม อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนเพื่อการวิจัยแห่งชาติ.
- อำนวยการพร ชลดำรงกุล. (2558). **ผู้ตรวจราชการกรมป่าไม้**. สัมภาษณ์ 8 ธันวาคม 2558.
- Denhardt, J. V. and Denhardt, R. B. (2003). **The new public service: Serving, not steering**. 9th ed. New York: M.E. Sharpe.
- Kaplan, R. S. and Norton, D. P. (1992). "The balanced scorecard: measures that drive performance". **Harvard Business Reviews**. January-February: 71-79.
- Rainer, R. K., Turban, E. and Potter, R. E. (2006). **Introduction to information systems: Supporting and transforming business**. New York: Wiley.
- Robbins, S. P. and Judge, T. A. (2015). **Organizational behavior**. Essex: Pearson Education Limited.
- Simon, H. A. (2011). "The Proverbs of Administration," pp. 164-180 in J. M. Shafritz and J. S. Ott, (eds.). (2011). **Classics of organization theory**. Boston: Wadsworth.
- Yamane, T. (2012). **Mathematics for economists: An elementary survey**. Montana: Literary Licensing, LLC.

บทความวิจัย

ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัย
ในเขตกรุงเทพมหานคร

GOOD GOVERNANCE AND EDUCATION QUALITY ASSURANCE
OF UNIVERSITIES IN BANGKOK METROPOLITAN AREA

ธัญญพัทธ์ ปฐมวัฒนานุรักษ์^{1*} และ บุญมาก ศิริเนาวกุล²

Thanyaphat Pathomwattananurak^{1*} and Boonmark Sirinaovakul²

มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด^{1*, 2}

benjawan14@gmail.com^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาหลักการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของมหาวิทยาลัย การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร และศึกษาการบูรณาการการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลและการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัยใช้ประชากรที่ศึกษาจากกลุ่มผู้บริหาร และบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ด้วยการใช้สูตรกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane (1993) จำนวนทั้งสิ้น 396 คน จาก 46 มหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีตัวแปรที่ศึกษาคือ ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ (เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และประสบการณ์การทำงานประกันคุณภาพการศึกษา) ตัวแปรตาม (หลักธรรมาภิบาล 10 ประการ) ตัวแปรตาม (การเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม การบริหารงาน) โดยได้รับแบบสอบถามคืนทั้งหมด 248 ชุด จากจำนวน 400 ชุด คิดเป็นร้อยละ 62

การใช้ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร ของผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาในแต่ละหลักธรรมาภิบาลพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 10 หลักธรรมาภิบาล โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ หลักความเสมอภาค 3.44 หลักความโปร่งใสและหลักการตอบสนอง 3.42 หลักการมีส่วนร่วมและหลักประสิทธิภาพ 3.41 หลักฉันทามติ 3.40 หลักนิติธรรมและหลักการกระจายอำนาจ 3.39 ความความรับผิดชอบ 3.35 และหลักประสิทธิภาพ 3.29 ตามลำดับ

ประสิทธิผลของการนำหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

ประสิทธิผลของการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้บูรณาการกับการบริหารงานด้านการบริหารงาน 3.45 ด้านการทำงานบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม 3.36 ด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชน 3.31 ด้านการบริหารงานวิจัย 3.23 ตามลำดับ

คำสำคัญ: ธรรมาภิบาล การประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร

ABSTRACT

The objective of this research is to study the principle of good governance management, and participation in the quality assurance of staffs and the integration of administration related to good governance and quality assurance of universities in Bangkok.

The methodology of this study focuses on a population from the manager group and staffs in quality assurance in universities Bangkok by using the formula, Yamane (1993), to determine the sample size. The sample size in this paper is using 396 people from 46 universities in Bangkok. The variables studied are independent variables, including demographic data (gender, age, education, working experience, and working experience in quality assurance field), the variant (the ten main good governances, teaching, research, academic community service, the arts and culture, and administration), from the returned questionnaires 248 sets from 400 sets that was 62 percent in total.

The good governances and quality assurance administration in the university field of managers, faculties and staffs were at a moderate level. Considering the main good governance found that those were in the average level of ten main good governances which are equality (3.44), transparency and response (3 : 42), principles involved and effectiveness (3.41), consensus (3.40), rule of law and principle of decentralization (3.39), responsibility (3:35), and performance standard (3.29), respectively.

Effectiveness of the good governance and quality assurance administration of the universities in Bangkok, overall is in moderate level. The consideration in each part found that effectiveness of the good governance for integrated in administration management was 3.45, for integrated in arts and culture field was 3.36, for integrated teaching and learning management and for integrated the academic community service was 3.31. for integrated of research administration was 3.23, respectively.

Keywords: good governance, quality assurance, education, universities in Bangkok

บทนำ

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมากในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการประกันคุณภาพการศึกษา จึงเป็นโอกาสในการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันในด้านต่าง ๆ โดยเร่งให้เกิดความเชื่อมโยงในส่วนของนโยบายการบริหารงาน ไม่ว่าจะเป็นการสร้างความรู้และนวัตกรรมด้านต่าง ๆ โดยยึดการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลและการประกันคุณภาพการศึกษา นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารงานของมหาวิทยาลัยให้สามารถเทียบเท่าและมีความพร้อมในการแข่งขันในระดับสากล ทั้งนี้มีการกำหนดกรอบแนวคิดว่า “การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นนักศึกษาเป็นศูนย์กลาง” เพื่อสร้างสมดุลการเรียนรู้รอบด้านและเพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาบุคลากรของประเทศไทยให้มีศักยภาพในการแข่งขันในระดับนานาชาติ

ปัญหาที่เกิดจากการบริหารงานที่ผิดพลาดของมหาวิทยาลัยพบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่ขาดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน หรือเกิดมีกลุ่มการเมืองเกิดขึ้นภายในมหาวิทยาลัย สร้างความขัดแย้งและเป็นอุปสรรคสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาศักยภาพของการบริหารงานให้บรรลุตามพันธกิจหลัก 4 ด้านของมหาวิทยาลัย ขาดความต่อเนื่องของนโยบายต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม

จากปัญหาที่เกิดขึ้นหากผู้บริหารรวมทั้งบุคลากรของมหาวิทยาลัยนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารและปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด จะให้สร้างบรรยากาศของการเป็นองค์กรที่ดี มี

ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงานและกำหนดทิศทางการเจริญเติบโตของมหาวิทยาลัย มีนโยบายในการบริหารงานที่ชัดเจน เพื่อสร้างความต่อเนื่องของการบริหารงาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบการใช้ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร ของผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากร

2. เพื่อทราบประสิทธิผลของการนำหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร ของผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากร

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มผู้บริหาร และบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร

2. ตัวแปรอิสระ ข้อมูลทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกเป็น เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งในการทำงาน ประสบการณ์การทำงาน ประสบการณ์การทำงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และหลักธรรมาภิบาล 10 ประการ ตัวแปรตามคือ การประกันคุณภาพการศึกษาตามพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษา และการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานอุดมศึกษา

การทบทวนวรรณกรรม

ความหมายของหลักธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาล (Good Governance) คือ การบริหารจัดการองค์กรที่ดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และเมืองค์ประกอบที่สำคัญคือ ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีการบริหารงานที่มีคุณธรรม จริยธรรมของการบริหารงาน มีความรับผิดชอบต่อสังคม และการมีส่วนร่วมในการบริหารงานทุกภาคส่วน และมีการกำหนดนโยบายในการบริหารงานที่แน่นอนโดยเมืองค์ประกอบดังนี้

1) หลักประสิทธิผล (effectiveness) คือ ผลการปฏิบัติราชการที่บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนการปฏิบัติราชการตามที่ได้รับงบประมาณมาดำเนินการ รวมถึงสามารถเทียบเคียงกับส่วนราชการหรือหน่วยงานที่มีภารกิจคล้ายคลึงกันและมีผลการปฏิบัติงานในระดับชั้นนำของประเทศเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อประชาชน โดยการปฏิบัติราชการจะต้องมีทิศทางยุทธศาสตร์และเป้าประสงค์ที่ชัดเจน มีกระบวนการปฏิบัติงานและระบบงานที่เป็นมาตรฐาน รวมถึงมีการติดตามประเมินผลและพัฒนา ปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

2) หลักประสิทธิภาพ (efficiency) คือ การบริหารราชการตามแนวทางการกำกับดูแลที่ดีที่มีการออกแบบกระบวนการปฏิบัติงานโดยใช้เทคนิคและเครื่องมือการบริหารจัดการที่เหมาะสมให้องค์กรสามารถใช้ทรัพยากรทั้งด้านต้นทุน แรงงาน และระยะเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติราชการตามภารกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม

3) หลักการตอบสนอง (responsiveness) คือ การให้บริการที่สามารถดำเนินการได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด และสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ รวมถึงตอบสนองความคาดหวังหรือความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลายและมีความแตกต่าง

4) หลักการรับผิดชอบ (accountability) คือ การแสดงความรับผิดชอบต่อการทำงานที่ปฏิบัติหน้าที่และผลงานต่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยความรับผิดชอบนั้นควรอยู่ในระดับที่สนองต่อความคาดหวังของสาธารณะ รวมทั้งการแสดงถึงความสำนึกในการรับผิดชอบต่อปัญหาสาธารณะ

5) หลักความโปร่งใส (transparency) คือ กระบวนการเปิดเผยอย่างตรงไปตรงมา ชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัยและสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอันไม่ต้องห้ามตามกฎหมายได้อย่างเสรี โดยประชาชนสามารถรู้ทุกขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมหรือกระบวนการต่าง ๆ และสามารถตรวจสอบได้

6) หลักการมีส่วนร่วม (participation) คือ กระบวนการที่ข้าราชการ ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหาหรือ ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแนวทาง ร่วมการแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา

7) หลักการกระจายอำนาจ (decentralization) คือ การถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจจากส่วนราชการส่วนกลาง ให้แก่หน่วยการปกครองอื่น ๆ (ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น) และภาคประชาชนดำเนินการแทนโดยมี

อิสระตามสมควร รวมถึงการมอบอำนาจและความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการดำเนินการให้แก่บุคลากร โดยมุ่งเน้นการสร้างควมพึงพอใจในการให้บริการต่อผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การปรับปรุงกระบวนการ และเพิ่มผลผลิตภาพเพื่อผลการดำเนินงานที่ดีของส่วนราชการ

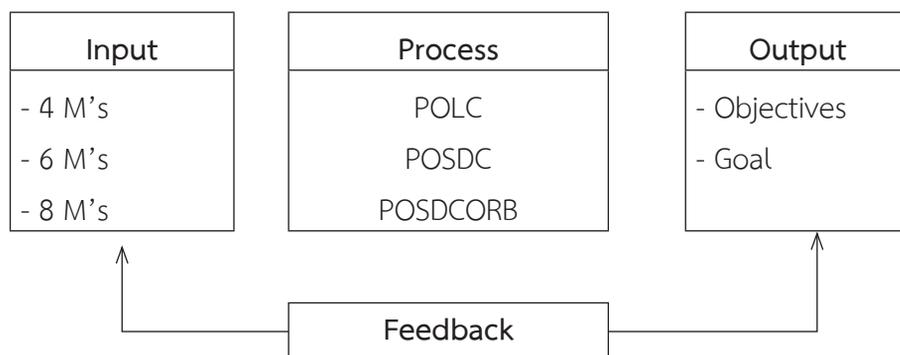
8) หลักนิติธรรม (rule of law) คือ การใช้อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารราชการด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

9) หลักความเสมอภาค (equity) คือ การได้รับการปฏิบัติและได้รับบริการอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการแบ่งแยกด้าน ชายหรือหญิง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษา การฝึกอบรม และอื่น ๆ

10) หลักมุ่งเน้นฉันทามติ (consensus oriented) คือ การหาข้อตกลงทั่วไปภายในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อตกลงที่เกิดจากการใช้กระบวนการเพื่อหาข้อคิดเห็นจากกลุ่มบุคคลที่ได้รับประโยชน์และเสียประโยชน์ โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงซึ่งต้องไม่มีข้อคัดค้านที่ยุติไม่ได้ในประเด็นที่สำคัญ โดยฉันทามติไม่จำเป็นต้องหมายความว่า เป็นความเห็นพ้องโดยเอกฉันท์

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร

การบริหารงานคือ กระบวนการวางแผน การดำเนินกิจกรรมที่มีการวางแผนเป็นลำดับขั้นตอน เพื่อสร้างความมั่นใจในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพทั้งนี้ต้องมีความยืดหยุ่น ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ โดยมีขั้นตอนการบริหารคือ การนำเข้า (input) กระบวนการ (process) และ ผลลัพธ์ (output)

ภาพที่ 1 กระบวนการจัดการ

ที่มา: ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545)

แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพทางการศึกษา

ระบบและกลไกในการตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมด้านต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงคุณภาพ

เพื่อสร้างความมั่นใจถึงคุณภาพและมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษา และมีกรมตรวจสอบโดยหน่วยงานต้นสังกัดและสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประชากรที่ใช้ศึกษาคือผู้บริหารของมหาวิทยาลัยประกอบด้วย อธิการบดี รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดี คณบดี รองคณบดี ผู้อำนวยการ อาจารย์และเจ้าหน้าที่ฝ่ายประกันคุณภาพการศึกษา มีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มสุทธ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane (1993) จำนวนทั้งสิ้น 29,690 คน จาก 46 มหาวิทยาลัย

ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยได้รับแบบสอบถามคืนทั้งหมด 248 ชุด จากจำนวน 400 ชุด คิดเป็นร้อยละ 62 ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุ (multiple regression) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง ธรรมชาติกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครกับประสิทธิผลของการนำหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ตารางที่ 1 การใช้ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร ของผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากร

หลักธรรมาภิบาล	อธิการบดี	รองอธิการบดี	ผู้ช่วยอธิการบดี	คณบดี	รองคณบดี	ผู้อำนวยการ	อาจารย์	เจ้าหน้าที่
หลักประสิทธิผล	3.66	3.55	3.29	3.22	3.17	3.46	3.31	3.34
หลักประสิทธิภาพ	3.25	3.09	3.54	3.27	3.05	3.44	3.42	3.30
หลักการตอบสนอง	3.43	3.47	3.31	3.17	3.38	3.38	3.35	3.54
หลักการรับผิดชอบ	3.31	3.36	3.49	3.14	3.26	3.46	3.20	3.42
หลักความโปร่งใส	3.71	3.76	2.92	3.23	3.23	3.30	3.82	3.44
หลักการมีส่วนร่วม	3.69	3.23	3.13	3.46	3.49	3.54	3.28	3.35
หลักการกระจายอำนาจ	3.81	3.61	3.61	3.25	3.00	3.33	3.47	3.39
หลักนิติธรรม	3.53	3.59	3.62	3.28	3.45	3.64	3.26	3.22
หลักความเสมอภาค	3.85	3.49	3.06	3.05	3.65	3.64	3.46	3.36
หลักมุ่งเน้นฉันทามติ	3.71	3.36	3.02	3.33	3.31	3.51	3.32	3.25
	3.60	3.45	3.30	3.24	3.30	3.47	3.39	3.36

จากตารางที่ 1 พบว่า อธิการบดี มีการใช้ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครมากที่สุด 3.60 รองลงมาคือ ผู้อำนวยการ 3.47

รองอธิการบดี 3.45 อาจารย์ 3.39 เจ้าหน้าที่ 3.36 ผู้ช่วยอธิการบดีและรองคณบดี 3.30 และคณบดีที่มีการใช้
ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร
น้อยที่สุดคือ 3.24

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพของการนำหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร ของผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากร

ประสิทธิภาพ	อธิการบดี	รอง อธิการบดี	ผู้ช่วย อธิการบดี	คณบดี	รอง คณบดี	ผู้อำนวยการ	อาจารย์	เจ้าหน้าที่
ด้านการจัดการเรียน การสอน	3.50	3.86	3.71	3.09	3.12	3.55	3.16	3.48
ด้านการวิจัย	3.25	3.43	3.00	3.27	3.75	3.05	3.16	3.40
ด้านการบริการวิชาการ	3.50	3.57	3.14	3.73	2.62	3.10	3.22	3.24
ด้านการทำนุบำรุง ศิลปะวัฒนธรรม	3.75	3.28	3.43	3.73	3.87	3.30	3.44	3.20
ด้านการบริหาร	3.50	3.86	3.71	3.54	3.87	3.10	3.55	3.48
	3.50	3.60	3.40	3.47	3.45	3.22	3.31	3.36

จากตารางที่ 2 พบว่า รองอธิการบดีมีประสิทธิภาพของการนำหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงาน
ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร มากที่สุดคือ 3.60 รองลงมา
คือ อธิการบดี 3.50 คณบดี 3.47 รองคณบดี 3.45 ผู้ช่วยอธิการบดี 3.40 เจ้าหน้าที่ 3.36 อาจารย์ 3.31
และผู้อำนวยการมีประสิทธิภาพของการนำหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการ
ศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครน้อยที่สุดคือ 3.22

ตารางที่ 3 การใช้ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยใน
เขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ

หลักธรรมาภิบาล	ชาย	หญิง
หลักประสิทธิภาพ	3.34	3.46
หลักประสิทธิผล	3.26	3.47
หลักการตอบสนอง	3.31	3.50
หลักการรับผิดชอบต่อสังคม	3.34	3.36
หลักความโปร่งใส	3.42	3.42
หลักการมีส่วนร่วม	3.46	3.30

ตารางที่ 3 (ต่อ)

หลักธรรมาภิบาล	ชาย	หญิง
หลักการกระจายอำนาจ	3.22	3.50
หลักนิติธรรม	3.43	3.36
หลักความเสมอภาค	3.47	3.42
หลักมุ่งเน้นฉันทามติ	3.43	3.39
	3.37	3.42

จากตารางที่ 3 เมื่อจำแนกตามเพศพบว่าเพศหญิงมีการใช้ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครมากกว่าเพศชาย

ตารางที่ 4 ประสิทธิภาพของการนำหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ

ประสิทธิผล	ชาย	หญิง
ด้านการจัดการเรียนการสอน	3.45	3.12
ด้านการวิจัย	3.28	3.15
ด้านการบริการวิชาการ	3.36	3.24
ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม	3.35	3.38
ด้านการบริหาร	3.52	3.35
	3.39	3.25

จากตารางที่ 4 เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า เพศชายมีประสิทธิภาพของการนำหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครมากกว่าเพศหญิง

ตารางที่ 5 การใช้ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ

หลักธรรมาภิบาล	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51-60 ปี
หลักประสิทธิผล	3.21	3.39	3.47	3.44
หลักประสิทธิภาพ	3.21	3.27	3.34	3.30
หลักการตอบสนอง	3.34	3.46	3.25	3.42
หลักภาระรับผิดชอบ	3.17	3.34	3.46	3.33
หลักความโปร่งใส	3.43	3.20	3.27	3.39
หลักการมีส่วนร่วม	3.32	3.13	3.35	3.29

ตารางที่ 5 (ต่อ)

หลักธรรมาภิบาล	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51-60 ปี
หลักการกระจายอำนาจ	3.34	3.30	3.46	3.46
หลักนิติธรรม	3.33	3.27	3.44	3.34
หลักความเสมอภาค	3.21	3.39	3.13	3.17
หลักมุ่งเน้นฉันทามติ	3.42	3.27	3.35	3.21
	3.30	3.30	3.35	3.34

จากตารางที่ 5 เมื่อจำแนกตามอายุพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับอายุ 41-50 ปี มีการใช้ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครมากที่สุดคือ 3.35 รองลงมาคือ อายุ 51-60 ปี 3.34 และอายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี และ 31-40 ปี น้อยที่สุดคือ 3.30

ตารางที่ 6 ประสิทธิภาพของการนำหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ

ประสิทธิผล	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51-60 ปี
ด้านการจัดการเรียนการสอน	3.50	3.86	3.71	3.09
ด้านการวิจัย	3.25	3.43	3.00	3.27
ด้านการบริการวิชาการ	3.50	3.57	3.14	3.73
ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม	3.75	3.28	3.43	3.73
ด้านการบริหาร	3.50	3.86	3.71	3.54
	3.50	3.60	3.40	3.47

จากตารางที่ 6 เมื่อจำแนกตามอายุพบว่า กลุ่มตัวอย่างอายุ 31.40 ปี มีประสิทธิผลของการนำหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครมากที่สุด 3.60 รองลงมาคือ อายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี 3.50 อายุ 51-60 ปี 3.47 และอายุ 41-50 ปี น้อยที่สุดคือ 3.40

ตารางที่ 7 การใช้ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา

หลักธรรมาภิบาล	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก
หลักประสิทธิผล	3.17	3.46	3.31	3.34
หลักประสิทธิภาพ	3.05	3.44	3.42	3.30
หลักการตอบสนอง	3.38	3.38	3.35	3.54
หลักการรับผิดชอบต่อสังคม	3.26	3.46	3.20	3.42
หลักความโปร่งใส	3.23	3.30	3.82	3.44
หลักการมีส่วนร่วม	3.49	3.54	3.28	3.35
หลักการกระจายอำนาจ	3.00	3.33	3.47	3.39
หลักนิติธรรม	3.45	3.64	3.26	3.22
หลักความเสมอภาค	3.65	3.64	3.46	3.36
หลักมุ่งเน้นฉันทามติ	3.31	3.51	3.32	3.25
	3.30	3.47	3.39	3.36

จากตารางที่ 7 เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาปริญญาตรีมีการใช้ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครมากที่สุดคือ 3.47 รองลงมาคือ ระดับปริญญาโท 3.39 ปริญญาเอก 3.36 และระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีน้อยที่สุดคือ 3.30

ตารางที่ 8 ประสิทธิภาพของการนำหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา

ประสิทธิผล	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก
ด้านการจัดการเรียนการสอน	3.50	3.86	3.71	3.09
ด้านการวิจัย	3.50	3.57	3.14	3.73
ด้านการบริการวิชาการ	3.50	3.68	3.17	3.54
ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม	3.75	3.28	3.43	3.73
ด้านการบริหาร	3.25	3.43	3.00	3.27
	3.50	3.43	3.29	3.47

จากตารางที่ 8 เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีมีประสิทธิผลของการนำหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครมากที่สุดคือ 3.50 รองลงมาคือ ระดับปริญญาเอก 3.47 ปริญญาตรี 3.43 และระดับปริญญาโทมีประสิทธิผลของการนำหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครน้อยที่สุดคือ 3.29

ตารางที่ 9 การใช้ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

หลักธรรมาภิบาล	1-5 ปี	6-10 ปี	11-15 ปี	16-20 ปี	มากกว่า 20 ปี
หลักประสิทธิผล	3.29	3.46	3.22	3.34	3.55
หลักประสิทธิภาพ	3.54	3.44	3.27	3.30	3.09
หลักการตอบสนอง	3.31	3.38	3.17	3.54	3.47
หลักการรับผิดชอบต่อ	3.49	3.46	3.14	3.42	3.36
หลักความโปร่งใส	2.92	3.30	3.23	3.44	3.76
หลักการมีส่วนร่วม	3.13	3.54	3.46	3.35	3.23
หลักการกระจายอำนาจ	3.61	3.33	3.25	3.39	3.61
หลักนิติธรรม	3.62	3.64	3.28	3.22	3.59
หลักความเสมอภาค	3.06	3.64	3.05	3.36	3.49
หลักมุ่งเน้นฉันทามติ	3.02	3.51	3.33	3.25	3.36
	3.30	3.47	3.24	3.36	3.45

จากตารางที่ 9 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การทำงานพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์การทำงาน 6-10 ปี มีการใช้ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครมากที่สุดคือ 3.47 รองลงมาคือ ประสบการณ์การทำงานมากกว่า 20 ปี 3.45 ประสบการณ์การทำงาน 16-20 ปี 3.36 ประสบการณ์การทำงาน 1-5 ปี 3.30 และประสบการณ์การทำงาน 11-15 ปี มีการใช้ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครน้อยที่สุดคือ 3.24

ตารางที่ 10 ประสิทธิภาพของการนำหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ประสิทธิภาพ	1-5 ปี	6-10 ปี	11-15 ปี	16-20 ปี	มากกว่า 20 ปี
ด้านการจัดการเรียนการสอน	3.12	3.26	3.47	3.37	3.57
ด้านการวิจัย	3.55	3.10	3.10	3.30	3.05
ด้านการบริการวิชาการ	3.16	3.22	3.55	3.44	3.16
ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม	3.48	3.24	3.48	3.20	3.40
ด้านการบริหาร	3.86	3.43	3.57	3.28	2.86
	3.43	3.25	3.43	3.32	3.21

จากตารางที่10 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การทำงานพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์การทำงาน 1-5 ปี และ 11-15 ปี มีประสิทธิภาพของการนำหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครคือ 3.43 รองลงมาคือ ประสบการณ์การทำงาน 16-20 ปี 3.32 ประสบการณ์การทำงาน 6-10 ปี 3.25 และประสบการณ์การทำงาน มากกว่า 20 ปี มีประสิทธิภาพของการนำหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครน้อยที่สุดคือ 3.21

ตารางที่ 11 การใช้ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์การทำงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

หลักธรรมาภิบาล	น้อยกว่า 1 ปี	1-5 ปี	6-10 ปี	มากกว่า 10 ปี
หลักประสิทธิภาพ	3.31	3.31	3.39	3.17
หลักประสิทธิภาพ	3.42	3.42	3.27	3.05
หลักการตอบสนอง	3.35	3.35	3.46	3.38
หลักการรับผิดชอบต่อ	3.20	3.20	3.34	3.26
หลักความโปร่งใส	3.82	3.82	3.20	3.23
หลักการมีส่วนร่วม	3.28	3.28	3.13	3.49
หลักการกระจายอำนาจ	3.47	3.47	3.30	3.00
หลักนิติธรรม	3.26	3.26	3.27	3.45
หลักความเสมอภาค	3.46	3.46	3.39	3.65
หลักมุ่งเน้นฉันทามติ	3.32	3.32	3.27	3.31
	3.39	3.39	3.30	3.30

จากตารางที่ 11 เมื่อจำแนกตามประสพการณ์การทำงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีประสพการณ์การทำงาน น้อยกว่า 1 ปี ประสพการณ์การทำงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา 1-5 ปี มีการใช้ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครเท่ากับคือ 3.39 และประสพการณ์การทำงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา 6-10 ปี และ ประสพการณ์การทำงานมากกว่า 10 มีธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครเท่ากับคือ 3.30

ตารางที่ 12 ประสิทธิภาพของการนำหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสพการณ์การทำงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

ประสิทธิผล	น้อยกว่า 1 ปี	1-5 ปี	6-10 ปี	มากกว่า 10 ปี
ด้านการจัดการเรียนการสอน	3.31	3.47	3.35	3.32
ด้านการวิจัย	3.31	3.47	3.35	3.32
ด้านการบริการวิชาการ	3.39	3.30	3.46	3.27
ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม	3.17	3.00	3.38	3.31
ด้านการบริหาร	3.50	3.26	3.21	3.54
	3.34	3.30	3.35	3.35

จากตารางที่ 12 เมื่อจำแนกตามประสพการณ์การทำงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีประสพการณ์การทำงาน 6-10 ปี และ ประสพการณ์การทำงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษามากกว่า 10 ปี มีประสิทธิผลของการนำหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครเท่ากับคือ 3.35 รองลงมาคือ ประสพการณ์การทำงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาน้อยกว่า 1 ปี 3.34 และประสพการณ์การทำงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา 1-5 ปี มีประสิทธิผลของการนำ

หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครน้อยที่สุดคือ 3.30

จากผลการวิจัยในภาพรวมพบว่าการใช้ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร ของผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และประสิทธิผลของการนำหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยพบว่า ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร มี 10 ประการ และประสิทธิผลของการนำหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. มีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติวรรณ วุฒิวិทยการ (2555) กล่าวว่า “หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร มีความเป็นไปได้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในระดั้มากที่สุด” กล่าวคือ ธรรมาภิบาลมีความสำคัญต่อการบริหารงานโดยแต่ละหลักการดำเนินงานนั้นสามารถก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาได้ โดยยึดหลักการบริหารจัดการภายในที่มีความยืดหยุ่น และรับฟังความคิดเห็นของคณาจารย์ นักศึกษา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการบริหารสถาบันอุดมศึกษา

2. ประสิทธิผลของการนำหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่สอดคล้องกับภาวนา กิตติวิมลชัยและคณะ (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่องประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการประกันคุณภาพมหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า

“1) ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.58$) เมื่อพิจารณาทั้ง 7 ด้าน พบว่ามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการประกันคุณภาพ อยู่ในระดับมาก จำนวน 6 ด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ 1. ด้านการประกันคุณภาพ ($\bar{x} = 3.82$) 2. ด้านคุณภาพของบัณฑิต ($\bar{x} = 3.81$) 3. ด้านการบริการวิชาการ ($\bar{x} = 3.77$) 4. ด้านวิชาการและการจัดการเรียนการสอน ($\bar{x} = 3.73$) 5. ด้านการบริหารจัดการองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{x} = 3.54$) 6. ด้านการวิจัยและงานสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 3.51$) ส่วนด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม พบว่าประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการประกันคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.91$)”

และในสถานการณ์ปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าผู้บริหารและบุคลากรภายในสถาบันอุดมศึกษาให้ความสำคัญด้านการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลลดลง ดังเห็นได้จากมีสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งที่ผู้บริหารละเลยการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลจนทำให้เกิดปัญหาบานปลายไม่สามารถตรวจสอบการบริหารงานและเกิดความผิดพลาดดังที่ปรากฏเป็นข่าวอยู่ในปัจจุบัน ทั้งนี้หากผู้บริหารหันมาใส่ใจและสนใจหลักธรรมาภิบาลมากขึ้นระบบการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาจึงจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้งาน

1. หลักประสิทธิผล มหาวิทยาลัยควรมุ่งเน้นการปฏิบัติงานที่บรรลุวัตถุประสงค์หรือ

พันธกิจของมหาวิทยาลัยคือ การจัดการเรียน การสอน โดยสามารถดูได้จากนักศึกษาที่สำเร็จ การศึกษานั้น สามารถมีงานทำ หรือผู้ใช้บัณฑิตมี ความพึงพอใจต่อการทำงานของนักศึกษา การวิจัย ผลงานวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง การ บริการวิชาการ สามารถสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชน แต่ยังคงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน อย่างยั่งยืน การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ที่ สอดคล้องกับวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัย โดยมี ระบบการบริหารงานที่เป็นมาตรฐาน เพื่อบรรลุผล การปฏิบัติงานตามพันธกิจ และมีการติดตามผล การดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

2. หลักประสิทธิภาพ มหาวิทยาลัยต้อง พัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายเน้นกิจกรรมที่ให้ความสำคัญกับนักศึกษา ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน รวมทั้งบริการวิชาการหรืองานวิจัยที่ตอบสนอง ต่อความต้องการของชุมชน รวมทั้งส่งเสริมและ สนับสนุนพัฒนาศักยภาพของคณาจารย์ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนางานวิจัยและงาน บริการวิชาการ โดยยังคงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ ของชุมชนได้อย่างกลมกลืน

3. หลักการตอบสนอง มหาวิทยาลัยควร สร้างความเชื่อมั่นต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการ ประกันคุณภาพหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมถึงสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนที่ส่งเสริมทักษะ อาชีพและคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ ผู้ประกอบการ ทั้งนี้คณาจารย์ควรได้รับความรู้ ด้านจรรยาบรรณการวิจัยแก่อาจารย์ประจำและ นักวิจัยประจำ ที่สร้างสรรค์งานวิจัยบนพื้นฐาน ความต้องการของชุมชนหรือสังคมทั้งภาครัฐและ เอกชน เพื่อพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถพึ่งพา

ตนเองได้อย่างยั่งยืน

4. หลักการรับผิดชอบ ในการจัดการ เรียนการสอนของมหาวิทยาลัย นักศึกษาต้อง ได้รับคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา รวมถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา ตั้งแต่เริ่มศึกษาจนสำเร็จการศึกษา หมายรวมถึง คณาจารย์มีพื้นฐานความรู้ในสาขาวิชาการที่ทำ วิจัยอย่างเพียงพอและมีความรู้ความชำนาญหรือมี ประสบการณ์เกี่ยวเนื่องกับเรื่องที่ทำวิจัย ไม่ละทิ้ง งานระหว่างดำเนินการ ผู้บริหาร คณาจารย์ และ บุคลากรทุกคนจะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมาย กำหนดครบถ้วน ดำเนินงานและบริหารงานอย่าง วิสัยทัศน์ และกำหนดทิศทางการดำเนินงานใน การวางแผนกลยุทธ์ รวมทั้งกำกับดูแลติดตามผล การดำเนินงานของสถาบันไปในทิศทางที่ถูกต้อง และคำนึงถึงประโยชน์ของสถาบันและผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย

5. หลักความโปร่งใส ทุกหลักสูตรของ มหาวิทยาลัย จะต้องดำเนินงานเป็นไปตามเกณฑ์ มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษาและกรอบ มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ มี กระบวนการตรวจสอบการใช้งบประมาณในการ ทำวิจัยและติดตามผลการดำเนินงานวิจัยตาม ระยะเวลากำหนด และควรเปิดเผยข่าวสารหรือ เรื่องราวต่าง ๆ ให้สาธารณชนรับทราบ เพื่อแสดง ถึงความโปร่งใสในการบริหารงาน ทั้งนี้ นักศึกษา ชุมชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะต้องได้รับข้อมูล ข่าวสารที่ถูกต้อง สามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ เพื่อเป็นกลไกในการตรวจสอบความผิดพลาดของ การบริหารงาน รวมทั้งติดตามและรายงานผลการ ดำเนินงานตามตัวบ่งชี้ของแผนปฏิบัติการประจำปี ให้ผู้บริหารมหาวิทยาลัยรับทราบ

6. หลักการมีส่วนร่วม มหาวิทยาลัย เปิดโอกาสให้คณาจารย์หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาค เอกชน และภาคอุตสาหกรรม มีส่วนร่วมในการ พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้ตอบสนองต่อ ความต้องการในการพัฒนาประเทศ รวมถึงโอกาส ในการพัฒนางานวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนหรือองค์กร ให้มีความเข้มแข็งและตอบสนองความต้องการ ของชุมชน และเปิดโอกาสคณาจารย์และบุคลากร มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการเชิงกลยุทธ์ แผนยุทธศาสตร์ นอกจากนี้สภาสถาบัน คณาจารย์ และบุคลากร ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถาบันให้ บรรลุพันธกิจ 4 ด้านของสถาบัน

7. หลักการกระจายอำนาจ ผู้บริหาร มหาวิทยาลัยควรถ่ายโอนอำนาจในการบริหารงาน ให้ทั่วถึง เพื่อลดบทบาทจากการบริหารงานจาก ส่วนกลางหรือลดอำนาจของบุคคลใด ๆ ก็ตาม ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์สูงสุดในการบริหารงาน ให้บรรลุตาม วัตถุประสงค์หรือพันธกิจในการพัฒนาการจัดการ เรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน หรือ หน่วยงานอื่น ๆ มากขึ้น และมีการตรวจสอบการ ใช้อำนาจหน้าที่ในการบริหารงาน

8. หลักนิติธรรม มหาวิทยาลัยควรดำเนินงานพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับ ของมหาวิทยาลัยอย่างเคร่งครัด โดยคำนึงถึงสิทธิ ของคณาจารย์ บุคลากร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ชุมชน หรือหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน และไม่เลือก ปฏิบัติ หรือก่อให้เกิดความขัดแย้ง ทั้งนี้หากมี การประทุพผิต มหาวิทยาลัยควรมีบทลงโทษที่ เหมาะสม เพื่อรักษาชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของ มหาวิทยาลัย

9. หลักความเสมอภาค ผู้บริหาร มหาวิทยาลัยควรมีการบริงงานที่มีความเสมอภาค และความเท่าเทียมและมีคุณธรรมจริยธรรมในการ บริหารงาน และมีการพิจารณา ลงโทษตามเหตุ และพฤติการณ์ของการกระทำความผิดด้วยความ เสมอภาค และคำนึงถึงความเท่าเทียมโดยไม่แบ่ง เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

10. หลักมุ่งเน้นฉันทามติ ผู้บริหาร มหาวิทยาลัย ควรใช้หลักฉันทามติ ในการบริหาร งานของมหาวิทยาลัย โดยใช้กระบวนการตัดสินใจ ร่วมกัน รับฟังความคิดเห็นจากคณาจารย์ บุคลากร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและจัดการความขัดแย้ง ภายใต้งานรวม ทั้งติดตามประเมินผลการ ปฏิบัติงาน และมีการวางแผนในกรณีเกิดขัดแย้ง ภายใต้งานรวม โดยอยู่ในรูปแบบของการประชุม คณะกรรมการชุดต่าง ๆ เพื่อหาข้อตกลงในที่ประชุม ร่วมกันเพื่อสรุปข้อคิดเห็นและประโยชน์สูงสุดต่อ ส่วนรวม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. เสริมสร้างกระบวนการบริหารงานและ กระบวนการทำงานด้านการประกันคุณภาพการ ศึกษา ควบคู่กับการใช้หลักธรรมาภิบาล

2. ให้ความสำคัญของการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานประกันคุณภาพการ ศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของการดำเนินงานตาม พันธกิจของมหาวิทยาลัย

3. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของ การใช้ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการ ประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในเขต กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไข ปัญหา

เอกสารอ้างอิง

ฐิติวรรณ วุฒิวិทยการ. (2555). การพัฒนาหลัก
ธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ
อาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร.
**RMUTT Global Business and
Economics Review**. 7(1).

ภาวนา กิตติวิมลชัยและคณะ. (2551). **ประสิทธิภาพ
และประสิทธิผลของการประกันคุณภาพ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. ขอนแก่น:
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). **องค์การและ
การจัดการ**. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.

Yamane, Taro. (1993). **Statistics: An
Introductory Analysis**. New york :
Harper and Row Publication.

บทความวิจัย

การพัฒนากลุ่มอาชีพสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย
จังหวัดเพชรบูรณ์

OCCUPATIONAL GROUP DEVELOPMENT INTO COMMUNITY ENTERPRISE IN
PHUTOEI MUNICIPALITY OF PHETCHABUN PROVINCE

นฤมล พึ่งกิจ^{1*} วชิรินทร์ อินทพรหม² เตชิต ตริชัย³ และ สิริกร ฉัตรภูติ⁴
Narumon pungkid^{1*}, Watcharin Intaprom², Tachit Treechai³, and Sirikorn Chatbhooti⁴

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร^{1,3,4}
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร²
narumon.pung@gmail.com^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินการของกลุ่มอาชีพ ศึกษาแนวทางการพัฒนาสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชน และศึกษาการดำเนินการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มเป้าหมาย คือ สมาชิกกลุ่มอาชีพในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย จำนวน 100 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 23 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การตีความตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดำเนินการของกลุ่มอาชีพในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย จังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านย่อย พบว่า สภาพการดำเนินงานที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมมี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างและกฎระเบียบ ด้านผู้นำกลุ่มอาชีพ ด้านสวัสดิการสมาชิกและชุมชน ด้านการเงินและบัญชี ด้านการวางแผนการดำเนินงาน ตามลำดับ ส่วนสภาพการดำเนินงานที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม มี 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารสมาชิกกลุ่มอาชีพ ด้านคุณภาพสินค้าหรือการบริการของกลุ่มอาชีพ ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ ด้านการพัฒนาชุมชน ด้านผลลัพธ์การดำเนินงานกลุ่มอาชีพตามภารกิจของกลุ่มอาชีพ ด้านการบริหารการตลาด เท่ากับด้านการจัดการความรู้และข้อมูล และด้านประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย จังหวัดเพชรบูรณ์มี 4 แนวทาง ดังนี้ แนวทางด้านการบริหารกระบวนการ แนวทางด้านความตระหนัก แนวทางด้านการเรียนรู้ แนวทางด้านความร่วมมือ

3. การดำเนินการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย จังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถสร้างคุณสมบัติของกลุ่มอาชีพเสื่อกกตามแนวทางการพัฒนาอาชีพเพื่อนำไปจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมกลุ่มสมาชิกในชุมชน 10 คน ที่ไม่อยู่ในครอบครัวเดียวกันดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการผลิตสินค้าจากกก เพื่อการพึ่งตนเอง เพิ่มรายได้และชุมชนได้ประโยชน์ เป็นกิจการที่ไม่ขัดต่อกฎหมายและศีลธรรมอันดีของประชาชน ตั้งชื่อวิสาหกิจชุมชนเป็นหัตถกรรมเสื่อกกบ้านพุดเตย พร้อมทั้งตั้งปฏิบัติการกลุ่ม โดยมอบหมายให้ผู้มีอำนาจทำการแทนพร้อมสำเนาบัตรประชาชน สำเนามติที่ประชุม ไปจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ยื่นที่สำนักงานเกษตรอำเภอ วิเชียรบุรี รอผลภายใน 7 วัน หลังยื่นขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน

คำสำคัญ: การพัฒนาอาชีพ วิสาหกิจชุมชน เทศบาลตำบลพุดเตย

ABSTRACT

The purposes of this research were to study 1) performance condition of occupational group, 2) process to develop the occupational group into community enterprise, and 3) community enterprise establishment in Phutoei municipality of Phetchabun province. Key informants are 23 members of occupational group in Phutoei municipality by using the questionnaires and interviews. All data was statistically processed to find percentage, mean, and standard deviation, by analyzing and interpreting for the purposes of research.

The findings revealed as follows:

1. The performance condition of the occupational group in Phutoei Municipality of Phetchabun Province was high. When individual aspects were considered, it showed that the means of five aspects were higher than the overall mean. The aspects in the results, ranked in descending order, were organization structure and regulations, group leaders, welfare provision, finance and accounting, and implementation planning. There were eight aspects in which means were below the overall mean. They were occupational group management, quality of product and service, management of product and service, occupational group development, outcome, marketing, and performance efficiency.

2. Guidelines for development of the reed mat occupational group into a community enterprise concerned four aspects, namely (1) process management, (2) awareness raising, (3) education, and (4) participation.

3. The occupational group was successfully registered as a community enterprise in Phutoei Municipality of Phetchabun Province. The group members were 10 people

from different families, and they collaborated on reed mat production. This made the group self-reliant, increased the income, and developed the community. Moreover, their business was legitimate. The community enterprise was named Phutoei Handmade Reed Mat Community Enterprise. They had their own venue for group activities. To be registered as a community enterprise, the group nominated representatives to deal with paperwork on behalf of the group. The group prepared copies of identification cards and the consensus statement, and submitted them to Wichianburi District Agricultural Extension Office. Seven days later, the occupational group was successfully registered as a community enterprise.

Keywords: occupational group development, community enterprise, Phutoei municipality

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงภาวะวิกฤตเศรษฐกิจโลกทำให้ประเทศต่าง ๆ หันมาให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ มีการยกระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจกันมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดความร่วมมือของกลุ่มประเทศต่าง ๆ ที่มีบริบทคล้ายกัน ในการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้กับระบบเศรษฐกิจระดับภูมิภาค สำหรับกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้รวมกันเป็นสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2510 และได้กำหนดทิศทางการร่วมมือที่แน่ชัดที่จะต้องเดินไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ภายในปี 2558 ซึ่งถือเป็นเพียงหนึ่งในสามเสาหลักของประชาคมอาเซียนภายใต้กฎบัตรอาเซียนความร่วมมือกันดังกล่าวถือเป็นแนวทางหนึ่งที่น่าจะสามารถช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจได้ในระดับหนึ่ง ทั้งนี้เพราะในระบบเศรษฐกิจต่าง ๆ แต่ละพื้นที่ มีวิสาหกิจชุมชนอยู่เป็นจำนวนมาก กระจายอยู่ทั่วประเทศและกำลังมีแนวโน้มเติบโตมากขึ้นทุกปี รัฐบาลไทยให้ความสำคัญของวิสาหกิจชุมชนมานานแล้วผนวกกับ

AEC มาจึงมีนโยบายให้ความสำคัญกับวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น เนื่องจากมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศด้านการสร้างงานใหม่ เพิ่มการแข่งขัน เชื่อมโยงกับวิสาหกิจขนาดใหญ่ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในอนาคต รัฐบาลมองเห็นแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงได้จัดตั้งสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจัดตั้งขึ้นภายใต้พระราชบัญญัติวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 ในฐานะหน่วยงานของรัฐ มีหน้าที่สำหรับเสนอแนะส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมรวมทั้งเป็นศูนย์กลางประสานระบบการทำงานของรัฐวิสาหกิจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีความสอดคล้องกันดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันดังที่กล่าวมา จะพบว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ถือเป็นกลไกหลักในการเสริมสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของประเทศไทย เป็นการพัฒนาที่อยู่บนหลักการความพอเพียงเน้นการดำเนินการเพื่อความอยู่รอดแก้ไขปัญหาพื้นฐานได้เป็นอย่างดีหากผู้ที่เกี่ยวข้องต้องการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชนให้ทุกคนพึ่งตนเองได้ โดยผ่านการตั้งกลุ่มเป็นวิสาหกิจ

ชุมชนซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถดำเนินการได้ จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง มีวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนจำนวน 1,446 แห่ง มีสมาชิก 23,901 ราย มีกลุ่มวิสาหกิจ มีกลุ่มการผลิตสินค้า 1,317 แห่ง กลุ่มการให้บริการ 168 แห่ง (ทินกร ดรณนารถ, 2544) รวมถึงกลุ่มชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุเตย จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่มีการดำเนินการประกอบวิชาชีพในระดับชุมชน ประชาชนมีความรู้ด้านภูมิปัญญาไทย มีขีดความสามารถที่หลากหลายตามความถนัดแต่ละคน โดยเฉพาะกลุ่มเสื่อกกที่มีความสามารถ ความพร้อมในการรับการพัฒนามากกว่ากลุ่มอาชีพอื่นที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน

ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญในการยกระดับขีดความสามารถของกลุ่มอาชีพผู้ประกอบการเป็นวิสาหกิจชุมชนที่มีการดำเนินการประกอบวิชาชีพให้มีเวทีแสดงศักยภาพความสามารถรวมถึงการมองเห็นคุณค่าของตนเอง มีความมั่นใจในการคิดพึ่งตนเองได้มากขึ้นเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นให้มีประสิทธิภาพด้วยการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โดยร่วมกับภาคีท้องถิ่นในการสร้างแนวทางการพัฒนา กลุ่มอาชีพผู้ประกอบการเป็นวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุเตย จังหวัดเพชรบูรณ์ จะได้ยกระดับศักยภาพการดำเนินงานเกี่ยวกับกลุ่มอาชีพผู้ประกอบการเป็นวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุเตย จังหวัดเพชรบูรณ์ ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านความมั่นคง เศรษฐกิจและสังคมให้เกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริงภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งระดับการแข่งขันระดับภูมิภาคและระดับโลกในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินการของกลุ่มอาชีพในเขตเทศบาลตำบลพุเตย จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนา กลุ่มอาชีพผู้ประกอบการเป็นวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุเตย จังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อศึกษาการดำเนินการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุเตย จังหวัดเพชรบูรณ์

กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวความคิดของการวิจัยมีความสำคัญอย่างยิ่งกับการวิจัย โดยเฉพาะการวิจัยเชิงปริมาณและสำหรับนักวิจัยมือใหม่ที่ทำวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้น ในกระบวนการวิจัย การทบทวนวรรณกรรมจึงถูกนำมาสังเคราะห์หาตัวแปร ทั้งตัวแปรอิสระ ตัวแปรตาม และตัวแปรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวความคิดของการวิจัย แล้วนำไปสู่การสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการค้นหาความจริงในสิ่งที่ต้องการหาคำตอบต่อไปในเรื่อง แนวทางการพัฒนา กลุ่มอาชีพผู้ประกอบการเป็นวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุเตย จังหวัดเพชรบูรณ์ (วัชรินทร์ อินทพรหม, 2558)

ตัวแปรอิสระ

ข้อมูลพื้นฐาน

1. เพศ
2. อายุ
3. สถานภาพสมรส
4. ระดับการศึกษา
5. อาชีพ
6. ประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตัวแปรตาม

1. สภาพการดำเนินการของกลุ่มอาชีพในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย จังหวัดเพชรบูรณ์
1. ด้านผู้นำกลุ่มอาชีพ
2. ด้านโครงสร้างและกฎระเบียบ
3. ด้านการเงินและบัญชี
4. ด้านสวัสดิการสมาชิกและชุมชน
5. ด้านการวางแผนการดำเนินงาน
6. ด้านการบริหารตลาด
7. ด้านการจัดการความรู้และข้อมูล
8. ด้านการบริหารสมาชิกกลุ่มอาชีพ
9. ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ
10. ด้านผลลัพธ์การดำเนินงานตามภารกิจกลุ่มอาชีพ
11. ด้านคุณภาพสินค้าหรือบริการของกลุ่มอาชีพ
12. ด้านประสิทธิภาพของการดำเนินงาน
13. ด้านการพัฒนาของกลุ่มอาชีพ

2. แนวทางการพัฒนาอาชีพสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย จังหวัดเพชรบูรณ์

3. การดำเนินการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย จังหวัดเพชรบูรณ์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาอาชีพสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการวิจัยและพัฒนา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก การวิจัยเชิงปริมาณใช้ประชากรศึกษาจากสมาชิกกลุ่มอาชีพในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย จังหวัดเพชรบูรณ์ ปี 2558

จำนวน 6 กลุ่มอาชีพ จำนวน 100 คน การวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาจากกลุ่มให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 23 คน ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชน จำนวน 13 คน ประกอบด้วย ปลัดเทศบาลตำบลพุดเตย หัวหน้ากลุ่มอาชีพในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย จำนวน 6 คน ผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย จำนวน 6 คน กลุ่มผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม เป็นกลุ่มอาชีพที่ทดลอง

ใช้แนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 10 คน เป็นการสุ่มแบบเจาะจง ใช้กลุ่มอาชีพเป็นหน่วยในการสุ่ม โดยใช้กลุ่มอาชีพเสื่อกก เนื่องจากเป็นกลุ่มอาชีพที่พร้อมรับการพัฒนามีความหลากหลายความสามารถด้านภูมิปัญญา มีวิถีชีวิตที่มีความคล้ายกันมากที่สุด กลุ่มผู้เชี่ยวชาญคือกลุ่มผู้เข้าร่วมระดมสมองเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย เป็นผู้มีความรู้มีทักษะ ประสบการณ์ ความสามารถในการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนของหน่วยงานภาครัฐระดับอำเภอและระดับจังหวัด จำนวน 5 คน ประกอบด้วย นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการพิเศษ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา มีการแจกแจงความถี่ คำนวณเป็นสถิติค่าร้อยละ การหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มการระดมสมอง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาใช้การตีความตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาข้อมูลทั่วไป พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 62.00 มีอายุ 51-60 ปี ร้อยละ 28.00 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 78.00 จบการศึกษาระดับ

ต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 90.00 และระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีไม่มี อาชีพประสบการณ์ในการทำงานส่วนใหญ่มีอาชีพทำเกษตรกรรม ร้อยละ 43.00 สมาชิกทุกคนมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความรู้ความสามารถด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ร้อยละร้อย

กลุ่มอาชีพในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย ได้แก่ กลุ่มอาชีพเสื่อกก กลุ่มอาชีพทำขนมไทย กลุ่มอาชีพถักไหมพรม กลุ่มอาชีพเกษตรอินทรีย์ กลุ่มอาชีพข้าวกล้องสีมือ และกลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์แปรรูปสภาพการดำเนินการของกลุ่มอาชีพในเขตเทศบาลตำบลพุดเตยจังหวัดเพชรบูรณ์ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านข้อย่อย พบว่า สภาพการดำเนินงานที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวม 5 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างและกฎระเบียบ ด้านผู้นำกลุ่มอาชีพ ด้านสวัสดิการสมาชิกและชุมชน ด้านการเงินและบัญชี ด้านการวางแผนการดำเนินงาน ตามลำดับ ส่วนสภาพการดำเนินงานที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม มี 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารสมาชิกกลุ่มอาชีพ ด้านคุณภาพสินค้าหรือการบริการของกลุ่มอาชีพ ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ ด้านการพัฒนากลุ่มอาชีพ ด้านผลลัพธ์การดำเนินงานกลุ่มอาชีพตามภารกิจของกลุ่มอาชีพ ด้านการบริหารการตลาด เท่ากับด้านการจัดการความรู้และข้อมูล และด้านประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ตามลำดับ

แนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพเสื่อกกสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย จังหวัดเพชรบูรณ์ มี 4 แนวทาง ดังนี้ 1) แนวทางการบริหารจัดการ มีการวางแผนด้านโครงสร้างและกฎระเบียบ การบริหารการเงินการบัญชี บริหารสวัสดิการสมาชิกกลุ่ม การวางแผนการดำเนินการ

การตลาด บริหารการจัดการความรู้และข้อมูลร่วม ถึงการบริหารสมาชิกกลุ่ม ให้สอดคล้องกับรูปแบบ ที่ต้องการพัฒนาสู่การปฏิบัติไปถึงเป้าหมายนั้น ๆ 2) แนวทางด้านความตระหนัก เป็นการสร้างความ เข้าใจให้กับสมาชิกทุกคนต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ ในการรวมกลุ่มให้เกิดผลลัพธ์ตามภารกิจของกลุ่ม อาชีพ คุณภาพสินค้าหรือบริการ ที่มีประสิทธิภาพ ของการดำเนินงาน 3) แนวทางด้านการเรียนรู้ เป็นการเพิ่มความรู้ ความสามารถและทักษะของ สมาชิกเพื่อการพัฒนาคุณภาพอาชีพและสามารถ ถ่ายทอดภูมิปัญญาให้ผู้อื่นได้รวมถึงการวัดความ พึงพอใจของสมาชิกในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม 4) แนวทางด้านการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของ ผู้นำและสมาชิกกลุ่มอาชีพที่ร่วมใจกันสร้างสรรค์ ผลงานของตนเองมากกว่าการแข่งขัน รวมถึงความ ร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด

ผลการสร้างคุณสมบัติของกลุ่มเพื่อการ จัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเพื่อนำไปขอจดทะเบียนเป็น วิสาหกิจชุมชนและวิธีการทดลองจัดตั้งวิสาหกิจ ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย จังหวัดเพชรบูรณ์ มีรายละเอียด ดังนี้

1. เป็นการรวมกลุ่มสมาชิกมาตรฐานตาม หลักเกณฑ์วิสาหกิจชุมชน ที่รวมกลุ่มสมาชิกในกลุ่ม เลือกกจำนวน10 คน (ไม่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน)
2. กิจการในกลุ่มอาชีพเลือกเป็นกิจการ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าจากกก ทำให้เกิดการ พัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองของ คนในชุมชน เป็นกิจการที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย ความ สงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน
3. มีตัวแทนไปยื่นขอจดทะเบียน พร้อม สำเนาบัตรประชาชน หนังสือยินยอมหรือสำเนา

มติที่ประชุม ไปยื่นความประสงค์ขอจดทะเบียน วิสาหกิจที่สำนักงานเกษตรอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัด เพชรบูรณ์ให้เจ้าหน้าที่ตรวจเอกสารส่งให้เจ้าหน้าที่ รับผิดชอบด้านวิสาหกิจชุมชนพิจารณาคำขอ จดทะเบียน ส่งไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบ

4. ผลที่ดำเนินการภายใน 7-15 วัน หลัง ยื่นขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน รอผลประเมินผล การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย จังหวัดเพชรบูรณ์

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสรุปผลที่ได้ตาม วัตถุประสงค์ของการวิจัย ตามรายละเอียดดังนี้

1. จากผลการศึกษาสภาพการดำเนินการ ของกลุ่มอาชีพในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย จังหวัดเพชรบูรณ์ สภาพการดำเนินการในภาพ รวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อศึกษาสภาพการ ดำเนินงานด้านข้อย่อย พบว่าสภาพการดำเนินงาน ที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมมี 5 ด้าน ได้แก่ ด้าน โครงสร้างและกฎระเบียบ ด้านผู้นำกลุ่มอาชีพ ด้าน สวัสดิการสมาชิกและชุมชน ด้านการเงินและบัญชี ด้านการวางแผนการดำเนินงาน ตามลำดับ ส่วน สภาพการดำเนินงานที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ย รวม มี 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารสมาชิกกลุ่ม อาชีพ ด้านคุณภาพสินค้าหรือการบริการของกลุ่ม อาชีพ ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ ด้านการ พัฒนาคุณภาพสินค้าหรือการบริการด้านผลผลิตการดำเนินงานกลุ่ม อาชีพตามภารกิจของกลุ่มอาชีพ ด้านการบริหาร การตลาด เท่ากับด้านการจัดการความรู้และข้อมูล และด้านประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ตาม ลำดับ สอดคล้องกับบทสรุปของการศึกษา กล่าว ถึงทฤษฎีการบริหารที่เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นอย่าง

เป็นกระบวนการที่มีหลักเกณฑ์ มีการทดสอบ และการสังเกตจนเป็นที่แน่ใจด้วยเหตุและผลและสามารถนำไปประยุกต์และปฏิบัติการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันของคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของงานตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับคำกล่าวของ จันทราณี สงวนนาม (2545) กล่าวถึงปัจจัยหรือทรัพยากรพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโดยทั่วไป มี 4 ประการ คือ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การบริหารงบประมาณ การบริหารวัสดุอุปกรณ์และการบริหารจัดการทั้งนี้เพราะคนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการบริหารถ้าขาดกำลังคนก็จะมีตัวขับเคลื่อนปัจจัยอื่น ๆ หากคนที่มีภาวะผู้นำ มีความรู้ มีทักษะก็จะสามารถบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ บริหารงบประมาณให้เกิดความคุ้มค่าถูกต้องตามระเบียบกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ก็จะสามารถบริหารการใช้วัสดุให้ประหยัดคุ้มค่าและการบริหารจัดการที่เป็นระบบ มีวิสัยทัศน์มองงานอย่างเข้าใจและทำงานได้สอดคล้องมุ่งพัฒนาตนเองพัฒนางานอย่างสม่ำเสมอ

สอดคล้องกับ คำกล่าวนักวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ชูชัย สมัทธิไกร (2541) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การดำเนินการอย่างมีระบบเพื่อสนับสนุนและปรับปรุงให้บุคลากรมีความรู้ มีทักษะความสามารถในการทำงานที่เหมาะสม มีความงอกงามเติบโตทางจิตใจ และบุคลิกภาพจนจะส่งผลให้การปฏิบัติงาน มีประสิทธิภาพรวมทั้งคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยอังศิกา นพภาลี (2547) ศึกษาปัจจัยกำหนดความสำเร็จของธุรกิจกลุ่มทอผ้าชุมชนในภาคอีสานตอนกลาง พบว่า กลุ่มที่ประสบความสำเร็จมีการปฏิบัติในปัจจัยกำหนดความสำเร็จโดย

รวม ปัจจัยเกี่ยวกับด้านบริหารธุรกิจ ปัจจัยเกี่ยวกับบุคคล และปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน อยู่ในระดับมาก และมีการปฏิบัติด้านการบริหารและจัดการด้านผู้นำและด้านระเบียบข้อบังคับของชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการบริหารการผลิต ด้านการบริหารการเงินและทุน ด้านแรงงาน และด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก อยู่ในระดับมาก และด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนกลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จมีการปฏิบัติในปัจจัยดังกล่าวทั้งโดยรวมและเป็นรายปัจจัยอยู่ในระดับปานกลาง และมีการปฏิบัติในด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอกอยู่ในระดับน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวิทย์ ศรีสุวรรณ (2545) ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ กรณีศึกษาโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์องค์การบริหารส่วนตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อศึกษาสภาพปัญหาด้านปัจจัยการผลิตและด้านการตลาดของสินค้าในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ผลการศึกษาพบว่า (1) ปัจจัยการผลิตมีปัญหาระดับปานกลางค่อนข้างสูงทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยการผลิตทำนาเมื่อจำแนกปัจจัยการผลิตเป็นรายด้าน พบว่า ด้านต้นทุนมีระดับปัญหามากที่สุด รองลงมาคือด้านวัตถุดิบ ด้านการประกอบการ และด้านแรงงาน ตามลำดับ (2) การตลาดมีปัญหาระดับปานกลาง ทั้งนี้ เพราะชุมชนอยู่ใกล้ถนนมิตรภาพ การคมนาคมสะดวก ประกอบกับมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ชุมชนโบราณบ้านธารปราสาท และมีบริการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นักท่องเที่ยวสามารถพักที่บ้านของชาวบ้าน ทำให้นักท่องเที่ยวได้เห็นกระบวนการผลิตสินค้า มีความประทับใจ ซื้อสินค้าไปใช้ และเป็นของที่ระลึก เมื่อจำแนกปัญหา

ด้านการตลาดเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีปัญหา ระดับปานกลาง โดยที่มีปัญหาด้านบรรจุภัณฑ์มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมการขาย และด้านราคา ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนา กลุ่มอาชีพเสื่อกกสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย จังหวัดเพชรบูรณ์มี 4 แนวทาง ได้แก่แนวทางการจัดการบริหารกระบวนการ แนวทางด้านความตระหนัก แนวทางด้านการเรียนรู้ และแนวทางการมีส่วนร่วม สามารถอภิปรายได้ดังนี้

2.1 แนวทางด้านการบริหารกระบวนการ กระบวนการที่ดีเริ่มต้นจากการมีผู้นำที่มีภาวะผู้นำและการบริหารจัดการที่ดี มีการวางแผนการดำเนินงาน การบริหารการตลาด การจัดการความรู้และข้อมูล การบริหารสมาชิกในกลุ่ม และการจัดการสินค้าหรือการบริการที่ดี ให้สอดคล้องกับรูปแบบที่ต้องการพัฒนาไปถึงเป้าหมายนั้น ๆ สอดคล้องกับคำกล่าวของจันทรานี สงวนนาม (2545) ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยหรือทรัพยากรพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโดยทั่วไปมี 4 ประการ คือ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การบริหารงบประมาณ การบริหารวัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ ทั้งนี้ เพราะคนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการบริหาร ถ้าขาดกำลังคนก็จะมีตัวขับเคลื่อนปัจจัยอื่น ๆ หากคนที่มีภาวะผู้นำ มีความรู้ มีทักษะก็จะสามารถบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ บริหารงบประมาณให้เกิดความคุ้มค่าถูกต้องตามระเบียบกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ก็จะสามารถบริหารการใช้วัสดุให้ประหยัดคุ้มค่า และการบริหารจัดการที่เป็นระบบ มีวิสัยทัศน์มอง

งานอย่างเข้าใจและทำงานได้สอดคล้องมุ่งพัฒนาตนเอง พัฒนางานสม่ำเสมอ และสอดคล้องกับงานวิจัยของอังศิกา นพภาลี (2547) ที่ศึกษาปัจจัยกำหนดความสำเร็จของธุรกิจกลุ่มทอผ้าชุมชนภาคอีสานตอนกลางพบว่า กลุ่มที่ประสบความสำเร็จปฏิบัติในปัจจุบันกำหนดความสำเร็จโดยรวม ปัจจัยเกี่ยวกับด้านบริหารธุรกิจ ปัจจัยเกี่ยวกับบุคคล และปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน อยู่ในระดับมาก และมีการปฏิบัติด้านการบริหารและจัดการด้านผู้นำ และด้านระเบียบข้อบังคับของชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ที่สำคัญของการวิจัย คือ การพึ่งพาตนเองของกลุ่ม โดยมีหลักการที่สำคัญ ได้แก่ การมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีความสามัคคี การยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต และการมีใจรักในด้านการจักสาน จะพบว่าความสอดคล้องที่กล่าวมา แนวทางด้านการบริหารกระบวนการมีความสำคัญในการพัฒนางานชุมชนที่เป็นการรวมกลุ่มในระดับต้น ๆ ของการดำเนินงานให้สามารถดำเนินงานจนประสบความสำเร็จได้

2.2 แนวทางด้านความตระหนัก สมาชิกทุกคนต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการร่วมกลุ่มว่าร่วมกลุ่มเพื่อช่วยกันดำเนินกิจกรรมกลุ่มร่วมแรงร่วมทำ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ เพื่อส่งเสริมสุขภาพคนในชุมชนให้ดีขึ้น การดำเนินงานเพื่ออยู่รอด สู่สุขภาพจิตที่ดีมีความ สอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจที่เป็นทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's hierarchy of needs) และทฤษฎีปัจจัยของเฮิร์ตซ์เบิร์ก (Herzberg's theory) ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม กล่าวโดย (จอมพงศ์ มงคลวนิช, 2555) โดยมาสโลว์ ได้ลำดับความต้องการของมนุษย์มีทั้งหมด 5 ระดับ เริ่มจากความต้องการทางด้านสรีระวิทยา (physiological

needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ได้แก่ ความต้องการทางด้านอาหารเครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยของชีวิต (safety and security needs) ได้แก่ ความต้องการที่อยู่อาศัยอย่างมีความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูกขโมยทรัพย์สิน หรือความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม ความต้องการทางด้านสังคม (social needs) เป็นความต้องการเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคม ได้แก่ ความต้องการความรักความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม รวมถึงความปรารถนาที่จะได้รับความรักและความใส่ใจ ความต้องการการยกย่องนับถือ (esteem needs) เกี่ยวข้องกับความต้องการความเคารพ (respect) การยอมรับนับถือ (recognition) ชื่อเสียงเกียรติยศ (prestige) ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (self-actualization needs) เป็นความต้องการในระบบสูงสุดที่อยากจะทำให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิดของตนเองเพื่อจะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ความต้องการนี้จึงเป็นความต้องการพิเศษของบุคคลที่จะพยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นแนวทางที่ดีที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชณี พลเชื้อ (2542) ศึกษาสภาพการณ์ปัญหาและข้อเสนอแนะในการบริหารธุรกิจชุมชนในเขต อำเภอโพธารอง จังหวัดร้อยเอ็ด การศึกษาครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพการณ์ปัญหาและข้อเสนอแนะในการบริหารธุรกิจชุมชน ผลการศึกษาพบว่า การบริหารองค์การกำหนดโครงสร้างบทบาทหน้าที่การประจุมวางแผนได้รับคำแนะนำจากหน่วยงานรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องประสิทธิผลจะแตกต่างกันตามระดับของผู้นำกลุ่มปัญหาการ

บริหารองค์การ เกิดจากสมาชิกในกลุ่มขาดความเข้าใจชัดเจนในบทบาทหน้าที่ขาดความตระหนักรวมกลุ่มและผู้นำรวบอำนาจการตัดสินใจ จะพบว่าแนวทางด้านความตระหนัก เป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มมีจิตใจที่จะพัฒนาร่วมแรงร่วมใจไปด้วยกัน

2.3 แนวทางด้านการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาสู่การพึ่งตนเอง เรียนรู้ในสิ่งที่ดำเนินกิจกรรมกลุ่มที่ต้องมีความรู้เป็นพื้นฐาน เรียนรู้การปรับกระบวนการวิธีการคิด เรียนรู้ทักษะเทคนิควิธีในการดำเนินการทุกขั้นตอน รวมถึงเรียนรู้การบริหารจัดการ โดยการเรียนรู้นี้อาจเรียนรู้จากผู้รู้จริง เรียนรู้จากการไปศึกษาดูงาน เรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ เรียนรู้จากการฝึกอบรม และเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และนำเทคโนโลยีมาปรับพัฒนาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงานกลุ่ม สอดคล้องกับแนวคิดวิสาหกิจชุมชน (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2548) ที่เน้นวิธีคิดและกระบวนการเรียนรู้มากที่สุดเพราะปัญหาที่ผ่านมาไม่ใช่เรื่องการผลิตซึ่งชุมชนผลิตได้มากมายจนไม่รู้ว่าจะไปขายที่ไหนต้องปรับวิธีคิดใหม่โดยผลิตเพื่อให้พอกินพอใช้ก่อนแล้วค่อยพัฒนาไปสู่การจัดการเชิงธุรกิจเมื่อพอเพียงและพึ่งตนเองได้และสอดคล้องกับคำกล่าวของสัมฤทธิ์ ยศสมบัติ (2549) ใช้คำว่าพัฒนาพนักงานที่มีความสามารถเฉพาะเจาะจงจนถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ โดยเทียบกับความหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับองค์การว่าหมายถึงกระบวนการที่มีการวางแผนดำเนินการอย่างเป็นระบบในการที่จะเพิ่มพูนความรู้ทักษะ และความสามารถของพนักงานในองค์การให้สามารถปฏิบัติงานได้ดีและมีประสิทธิภาพเพื่อ

ทำให้องค์กรเจริญก้าวหน้า สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงเพื่อการแข่งขันในอนาคต และสอดคล้องกับการถ่ายทอดบทความสังเคราะห์ความรู้จากงานวิจัยวิสาหกิจชุมชน (ตอนที่สอง) ของอารี วิบูลย์พงศ์ (2555) พบว่า ปัจจัยสู่ความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีโอกาที่จะพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ด้วยกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวตามสถานการณ์ โดยเฉพาะด้านความต้องการของผู้บริโภค สอดคล้องกับงานวิจัยของกนกพร ฉิมพลี (2555) ศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักรสานกรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักรสาน มี 5 ขั้นตอนคือการกำหนดความรู้เกี่ยวกับการกำหนดผลิตภัณฑ์ผ่านการคิดและตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม จากนั้นจึงนำไปสู่ การแสวงหาและยึดกุมความรู้ที่มากการภายในกลุ่มและภายนอก เพื่อให้เกิดความรู้เฉพาะของกลุ่ม และนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่เป็นทางการ โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกมีความรู้และทักษะในการผลิตมากขึ้น และเป็นที่มาของ การจัดเก็บความรู้ในตัวบุคคล และการถ่ายทอดความรู้

2.4 แนวทางด้านความร่วมมือ
เป็นการมีส่วนร่วมในด้านความร่วมมือร่วมใจมากกว่าการแข่งขัน เพื่ออยู่อย่างพอเพียงให้อยู่รอด โดยมีเป้าหมาย คือ ยึดหลักความสุขไม่ใช่เงินนำหน้าทุกอย่าง ร่วมมือกันเป็นขั้นตอนตามแผนงานที่วางไว้ โดยการมีส่วนร่วม สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนสอดคล้องกับการปฏิบัติงานที่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้ จำเป็นต้องมี แรงจูงใจ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่เป็นแรงผลักดันที่สำคัญในองค์กรและมีความ

จำเป็นต่อการบริหารทุนปัญญา เพราะแรงจูงใจเป็นฐานและปัจจัยของระดับความทุ่มเทของบุคคลในการทำงาน บุคคลที่มีแรงจูงใจจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากกว่าบุคคลที่ไม่มีแรงจูงใจ นอกจากนี้ จันทราณี สงวนนาม (2545) กล่าวว่าแรงจูงใจมีส่วนเกี่ยวข้องกับความต้องการ (needs) แรงขับ (drives) ซึ่งเกิดขึ้นภายในตัวบุคคล ซึ่งมีทั้งแรงจูงใจภายนอกและแรงจูงใจภายใน รวมถึงจอมพงศ์ มงคลวนิช (2555) กล่าวว่า แรงจูงใจเป็นกระบวนการกระตุ้นพฤติกรรมบุคคลากรให้มีความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จโดยอาศัยปัจจัยแห่งความต้องการพื้นฐานที่จะทำให้บุคคลากรเต็มใจที่จะรวมพลังทุ่มเทพยายามอย่างเต็มความสามารถ นอกจากนี้ จอมพงศ์ ยังกล่าวเสริมว่า ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารความคิดเห็นถูกรับฟังและนำไปเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา (จันทราณี สงวนนาม, 2545)

3. ผลการสร้างคุณสมบัติของกลุ่มเพื่อการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเพื่อนำไปขอจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนและวิธีการทดลองจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพยุหะ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 เป็นการรวมกลุ่มสมาชิกมาตรฐานตามหลักเกณฑ์วิสาหกิจชุมชน ที่รวมกลุ่มสมาชิกในกลุ่มเสื่อกกจำนวน 10 คน (ไม่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน)

3.2 กิจการในกลุ่มอาชีพเสื่อกกเป็นกิจการที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าจากกก ทำให้เกิดการพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน เพื่อการพึ่งตนเองของคนในชุมชน เป็นกิจการที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของ

ประชาชน

3.3 มีตัวแทนไปยื่นขอจดทะเบียนพร้อมสำเนาบัตรประชาชน หนังสือยินยอมหรือสำเนามติที่ประชุม ไปยื่นความประสงค์ขอจดทะเบียนวิสาหกิจที่สำนักงานเกษตรอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ให้เจ้าหน้าที่ตรวจเอกสารส่งให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบด้านวิสาหกิจชุมชนพิจารณา ค่าจดทะเบียน ส่งไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบ

3.4 ผลที่ดำเนินการภายใน 7-15 วัน หลังยื่นขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน รอผลประเมินผลการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลตำบล พุเตย จังหวัดเพชรบูรณ์ คุณสมบัติของกลุ่มอาชีพเพื่อนำไปขอจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนและวิธีการทดลองจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุเตย จังหวัดเพชรบูรณ์ ดังกล่าว สอดคล้องกับหลักการและเหตุผล หลักการให้มีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โดยที่เศรษฐกิจชุมชนในปัจจุบันจำนวนหนึ่งยังอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้าทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ สมควรให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชนอันจะยังผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งพร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต ไม่ว่าจะในระดับใด รวมไปถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบการขนาดย่อมและขนาดกลางต่อไป สอดคล้องกับรูปแบบการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน (ฉบับปรับปรุง ปี

2555) และรูปแบบการขอจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนของกรมส่งเสริมการเกษตรรวมถึงแนวคิดวิสาหกิจชุมชน (เสรี พงศ์พิศ, 2552) ว่ากิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้าการให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่ เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน แนวคิดวิสาหกิจชุมชนเน้นวิถีคิดและกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด เพราะปัญหาที่ผ่านมาไม่ใช่เรื่องการผลิตซึ่งชุมชนผลิตได้มากมายจนไม่รู้ว่าจะไปขายที่ไหนต้องปรับวิถีคิดใหม่ โดยผลิตเพื่อให้ออกไปใช้ก่อนแล้วค่อยพัฒนาไปสู่การจัดการเชิงธุรกิจ เมื่อพอเพียงและพึ่งตนเองได้ก็สามารถผลิตให้เหลือเพื่อตลาดได้ องค์ประกอบที่สำคัญของวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วย ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล มีการดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นระบบและมีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. แนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนนี้ อาจนำไปปรับใช้พัฒนากับทุกกลุ่มอาชีพที่มีการดำเนินกิจกรรมในลักษณะคล้ายกับกลุ่มเดียวกัน ให้สามารถพัฒนาคุณสมบัติที่จะนำ

ไปสู่การขอจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนได้

2. ควรนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลุ่มอาชีพสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชน นำไปเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายที่เกี่ยวข้องในการเตรียมการพัฒนาประชาชนในชุมชน เพื่อเสริมความเข้มแข็งในชุมชนได้อีกแนวทางหนึ่ง

3. แนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพอาจนำไปใช้ในลักษณะการพัฒนาเพื่อเป็นการรักษาความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่สู่รุ่นลูกหลานไม่สูญหาย

4. ควรนำไปเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการดำรงชีวิตของสถาบันครอบครัวของคนในชุมชน โดยใช้แนวทางการพัฒนารูจีระดับครอบครัวหรือกิจกรรมในส่วนบุคคลได้ในระดับหนึ่ง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยและพัฒนา แผนงานโครงการและกิจกรรมที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในท้องถิ่น

2. ควรมีการวิจัยและพัฒนาความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นที่ต้องการพัฒนาตามความเหมาะสม

3. ควรมีการวิจัยและพัฒนาการเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพ

4. ควรมีการวิจัยและพัฒนาการบริหารการตลาด การจัดการความรู้ การจัดการข้อมูลของการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพให้มากขึ้น

5. ควรมีการศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนา กลุ่มอาชีพให้ครอบคลุมทุก ๆ ด้าน เพื่อนำไป ใช้เป็นแนวทางการพัฒนาชุมชนเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติจริง

เอกสารอ้างอิง

กนกพร ฉิมพลี. (2555). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

จันทร์ธานี สงวนนาม. (2545). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : บุคพอยท์.

จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2555). การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : บริษัท วี พรินท์.

ทินกร ตรุณนารถ. (2544). รายงานข้อมูลวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเพชรบูรณ์. กรุงเทพฯ : บริษัท วี พรินท์.

รัชณี พลเชื้อ. (2542). สภาพการณ์ปัญหาและข้อเสนอแนะในการบริหารธุรกิจชุมชนในเขตอำเภอโพธารอง จังหวัดร้อยเอ็ด. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ม.ป.ท.

วัชรินทร์ อินทพรหม. (2558). ความสำคัญของการทบทวนวรรณกรรมสำหรับการวิจัย. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์. 30(10), 23.

วรวิทย์ ศรีสุวรรณ. (2545). **สภาพปัญหาการบริหารจัดการโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ กรณีศึกษาโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์องค์การบริหารส่วนตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา**. นครราชสีมา : วิทยาลัยอาชีวศึกษานครราชสีมา.

เสรี พงศ์พิศ. (2552). **คู่มือการทำวิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.

สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์. (2549). **การบริหารทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เวิลด์เทรต ประเทศไทย.

อารี วิบูลย์พงศ์. (2555). **ถ่ายทอดเป็นบทความสังเคราะห์ความรู้จากงานวิจัยวิสาหกิจชุมชน (ตอนที่สอง)**. วารสารวิจัยพัฒนาเชิงพื้นที่. 5(1), 105-125.

อังศิกา นพภาลี. (2547). **ปัจจัยกำหนดความสำเร็จของธุรกิจกลุ่มทอผ้าชุมชนในภาคอีสานตอนกลาง**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บทความวิชาการ

ประวัติศาสตร์บริเวณชลบุรีก่อนสมัยอยุธยา

TOTAL HISTORY OF CHONBURI BEFORE AYUTTHAYA ERA

กำพล จำปาพันธ์

Kampol Champapan

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
kampol2551@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอผลการศึกษเกี่ยวกับแหล่งชุมชนโบราณย่านลุ่มแม่น้ำพานทอง และชายฝั่งทะเลตะวันออกในเขตจังหวัดชลบุรี ด้วยวิธีการที่เรียกว่า “ประวัติศาสตร์บริเวณ” พบว่า ชลบุรีเป็นที่ตั้งของเมืองโบราณที่มีพัฒนาการมาตั้งแต่สมัยทวารวดี เขมรพระนคร และอโยธยา อาทิเช่น “เมืองพระรถ” ตั้งอยู่ที่ตำบลหน้าพระธาตุ อำเภอพนสนิมคม, “เมืองศรีพโล” ตั้งอยู่ที่ตำบลเขาบางทราย อำเภอเมืองชลบุรี, “เมืองพญาเร่” ตั้งอยู่ที่บ่อทอง อำเภอบ่อทอง เป็นต้น โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงสำรวจสภาพทางภูมิศาสตร์ของสถานที่ตั้งเมือง การตรวจสอบอายุของหลักฐานประเภทโบราณคดี เพื่ออธิบายถึงสภาพของบ้านเมืองในย่านชายฝั่งทะเลตะวันออกของชลบุรี ก่อนการเข้าสู่การเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรสยาม ที่มีกรุงศรีอยุธยาและลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมในภูมิภาค

คำสำคัญ: ทวารวดี เขมรพระนคร อโยธยา ชลบุรี ชายฝั่งทะเลตะวันออก

ABSTRACT

This article is presenting the study result of the ancient sites in the Panthong river basin and the eastern coast of Chonburi province by using the methodology called the “Total History”. It was found that Chonburi was and ancient city built in many periods such as Dvaravati, Angkor of Khmer kingdom, and Ayothaya in Chaophraya river basin. The “Phrarot city” in Naphratat Sub-district of Phanatnikhom District in Chonburi province and the “Siphalo city” in Khaobangsai Sub-district of Chonburi city district and the “Phayare city” in Bothong Sub-district of Bothong District in Chonburi province etc. The field studies about that geographies of cities and the dating of the archaeologies evidences were used to explain about the condition of the city before being a part of Siamese Kingdom. In which Ayutthaya and the Chaopraya river basin was the cultural center in this region.

Keywords: Dvaravati, Angkor of Khmer Kingdom, Ayodhya, Chonburi Province, Eastern Coast

บทนำ

จากลุ่มแม่น้ำพานทองและชายฝั่งทะเล
ตะวันออก

เส้นทางคลองท่าลาดจากปากน้ำเจ้าโล้จนถึงตรงบริเวณสนามชัยเขต ก่อนถึงช่องเขาอ่างฤๅไน เป็นจุดแยกหรือแพรกน้ำสำคัญไหลจากแควสียโคลงไปทางทิศใต้สู่คลองหัวสำโรง และคลองพานทองหรือ “แม่น้ำพานทองเก่า” คลองนี้จะไปถึงชุมชนเมืองโบราณในเขตแขวงเมืองชลบุรี ได้แก่ เมืองพญาเร่ พระรถ เมืองศรีพโล เป็นต้น

ทั้งสามต่างเป็นเมืองที่มีพัฒนาการในระยะแรกเริ่มเป็นรัฐชายฝั่งทะเลสมัยโบราณมาก่อน ภายหลังเมื่อเกิดแผ่นดินใหม่ในช่วงสมัยทวารวดีตอนปลาย ก็พัฒนาเป็นเมืองชายฝั่งแม่น้ำ และเป็นเส้นทางลำเลียงสินค้าของป่าไปยังดินแดนต่าง ๆ ทั้งภายในย่านชายฝั่งตะวันออก อโยธยา ที่ราบสูงโคราชทางเหนือ เขมร จีน เป็นต้น (Garnier, 2004)

เนื่องจากเส้นแม่น้ำสามารถใช้ติดต่อค้าขายทางทะเลได้ แม่น้ำพานทองกับแม่น้ำบางปะกง มีขนาดกว้างและลึก จึงสามารถใช้ติดต่อกับภายนอกได้ ถัดจากแม่น้ำพานทองในเขตชลบุรีจะเป็นลุ่มแม่น้ำนารายณ์หรือคลองนารายณ์ในปัจจุบัน อันเป็นบริเวณย่านสำคัญเก่าแก่ที่เรียกว่า “เมืองเพนียด” อยู่ถัดจากปากน้ำจันทบุรี เชื่อมต่อกับแม่น้ำจันทบุรีที่ย่านท่าหลวง ตัวเมืองจันทบุรีในปัจจุบัน (อุไรวรรณ รัตนวิระกุล, 2533)

ลำน้ำพานทองและอาณาบริเวณนี้สัมพันธ์ทั้งทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ของกลุ่มแม่น้ำบางปะกงค่อนข้างมาก เพราะอยู่ในเส้นทางผ่านไปติดต่อกับลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ศาสตราจารย์ อัสเคอร์มอลเลอร์ (Asger Mollerup) นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ศิลปะชาวฝรั่งเศส ที่ศึกษาและ

สำรวจแหล่งโบราณสถานในภาคตะวันออกของสยามประเทศ ได้จัดแบ่งกลุ่มประเภทช่วงชลบุรีกับฉะเชิงเทรา เข้าเป็นกลุ่มอารยธรรมที่อยู่ในเส้นทางคมนาคมเดียวกัน คือ ลุ่มแม่น้ำบางปะกง (Mollerup, 2012) นักประวัติศาสตร์โบราณคดีในไทยเช่น ศรีศักร วัลลิโภดม ก็มองความสำคัญของแม่น้ำบางปะกงในแบบเดียวกันนี้ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2545)

ถึงแม้แม่น้ำบางปะกงจะเป็นเส้นคมนาคมหลักสำคัญของภูมิภาค แต่ในแง่ของท้องถิ่นชลบุรีเองแล้ว กล่าวได้ว่าลำน้ำพานทอง ก็แสดงให้เห็นร่องรอยอารยธรรมที่มีความสำคัญไม่ใช่น้อย แม้ไม่ถึงกับแยกเป็นเอกเทศได้ก็ตาม ในที่นี้จะขอกล่าวถึงเฉพาะเมืองโบราณที่มีพัฒนาการสมัยทวารวดีถึงอโยธยา เพื่อชี้ให้เห็นความสำคัญของบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกที่มีต่อการเกิดราชอาณาจักรสยามที่กรุงศรีอยุธยา โดยทดลองใช้วิธีการศึกษาตามแนวทางที่เรียกว่า “ประวัติศาสตร์บริเวณ” (total history) มาปรับประยุกต์ใช้ในการตีความหลักฐานและสร้างคำอธิบายเรื่องราวเหตุการณ์ ส่วนเหตุผลที่เลือกใช้วิธีการดังกล่าวนี้ เพราะว่า “ประวัติศาสตร์บริเวณ” ช่วยให้เห็นภาพเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ได้กว้างและลึกทั้งในขอบเขตเวลา (times) และพื้นที่ (spaces) ที่อาณาบริเวณที่ทำการศึกษามีปฏิสัมพันธ์เกี่ยวข้องด้วยอยู่ (ธิดา สาระยา, 2554 ; Atkin and Biddiss, 2009)

เมืองพระรถ

“เมืองพระรถ” ตั้งอยู่ที่ตำบลหน้าพระธาตุ อำเภอพนสนิมคม จังหวัดชลบุรี เป็นเมืองโบราณสมัยทวารวดี อายุราวพุทธศตวรรษที่ 12-16 และยังเป็นเมืองสำคัญมีความเจริญรุ่งเรืองอยู่

ในสมัยละโว้-อโยธยาตอนต้น ราวพุทธศตวรรษที่ 17-18 ผังเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด 1,550 x 850 เมตร กำแพงเมืองเป็นคันดินสองชั้น สูงจากพื้นดินประมาณ 2 ศอกเศษ ห่างกันชั้นละ 5 วา คูเมืองกว้างประมาณ 3 ศอก (ประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2544) ตั้งอยู่บนเนินสูงกว่าบริเวณรอบ ๆ ปรากฏร่องรอยคูเมืองเป็นแนวคูน้ำและคันดินล้อมรอบ มีลำน้ำสำคัญ 3 สายไหลผ่านมาล้อมรอบ ซึ่งเป็นผังเมืองในรูปแบบเดียวกับอโยธยา คือ คลองสระกลาง คลองหลวง และคลองพานทอง คลองทั้งสามมีเส้นทางเชื่อมไหลไปรวมกับแม่น้ำบางปะกงที่อยู่ไม่ไกลทางทิศตะวันตก (ภารดี มหาขันธ์, 2531)

เส้นคมนาคมของเมืองพระรถ แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการติดต่อกับเมืองสำคัญสมัยเดียวกันอย่างเมืองศรีมโหสถที่อยู่ทางทิศเหนือของเมืองนี้ แต่เมืองพระรถดูจะเป็นเมืองขนาดเล็กลงมา เมื่อเทียบกับเมืองศรีมโหสถซึ่งเป็นเมืองมีขนาดใหญ่กว่าพอสมควร ตั้งอยู่ระหว่างที่สูงกับที่ลุ่มมาบรรจบกัน บริเวณรอบเมืองเป็นพื้นที่เหมาะแก่การเพาะปลูกข้าวแบบทดน้ำ คลองสระกลางไหลมาทางด้านทิศใต้ ผ่านตัวอำเภอพนสนิมและวัดเกาะแก้วมายังคูเมืองพระรถด้านตะวันออกเรียกว่า “คลองเมือง” ดังนั้น เมืองนี้จึงมีสภาพเป็นศูนย์กลางของการคมนาคมท้องถิ่น ซึ่งสามารถลำเลียงสินค้าของป่าจากเขาอ่างฤๅไน เพราะมีลำน้ำต่าง ๆ เชื่อมต่อกับชุมชนร่วมสมัยอื่น ๆ เช่น เมืองศรีมโหสถ, เมืองโบราณที่สระสองตอน เมืองดงละคร เมืองเพนียด เป็นต้น (ภารดี มหาขันธ์, 2531)

สถานที่สำคัญอันเป็นศูนย์กลางของเมืองพระรถอยู่ที่บริเวณวัดหน้าพระธาตุ อำเภอพนสนิม นอกวัดไม่ไกลเป็นที่ตั้งของเนินพระธาตุ เป็นเนิน

พระสถูปสี่เหลี่ยมก่อด้วยอิฐขนาดใหญ่ ฐานสถูปเป็นรูปแบบสถูปทวารวดี ปรากฏเจดีย์แต่เป็นเจดีย์สมัยรัตนโกสินทร์สร้างทับลงบนเนินเจดีย์สมัยทวารวดี สภาพทิศที่ตั้งมีความคล้ายคลึงกับเนินภูเขาทองที่เมืองศรีมโหสถ และเนินเมรุพรหมทัต ที่เมืองพิมาย จังหวัดนครราชสีมา แต่เนินเมรุพรหมทัตสร้างเจดีย์แบบอโยธยาทับลงไปยังเนินเก่า

ทางทิศเหนือของเนินพระธาตุ ยังมีเนินดินอีกแห่งหนึ่งรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ตั้งอยู่ติดกับสระน้ำก่อศิลาแลง ชาวบ้านเรียกว่า “สระฆ้อง” บนเนินนี้มีแท่งหินขนาด 1-2 เมตร (ประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2544) ปักอยู่ตามมุมทิศสำคัญสันนิษฐานกันว่าอาจจะเป็นฐานโบสถ์หรือวิหาร แต่เมื่อผู้เขียนพิจารณาเปรียบเทียบกับเสาหินที่พบที่อื่น และทั้งบริเวณภายในเสาหินนี้ปักอยู่ก็ไม่มีซากฐานโบสถ์วิหาร ก็ยังน่าสงสัยว่าอาจจะเป็นเสาหินเนื่องในวัฒนธรรมหินตั้งตามคติความเชื่อดั้งเดิมของชาวอุษาคเนย์

โบราณวัตถุที่พบ เป็นของมีอายุระหว่างพุทธศตวรรษที่ 12-18 (สมัยทวารวดีถึงอโยธยาตอนต้น) อันได้แก่ “เครื่องปั้นดินเผา” มีทั้งชนิดเคลือบและไม่เคลือบกระจายอยู่ทั่วไปในบริเวณคูเมือง ขึ้นส่วนของเทวรูปพระนารายณ์สวมหมวกแขก พระพุทธรูปหินทรายมีทั้งแบบทวารวดีและแบบอโยธยา พระพุทธรูปสำริดแบบละโว้-อโยธยา หินบดยา กังสดาล และแท่นพระพุทธรูปทำด้วยหินขนาดใหญ่ ที่สำคัญคือ “พระพุทธรูปปางประทับยืนเหนือตัวพนัสบดี” (ประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2544)

คติเกี่ยวกับ “พนัสบดี” เป็นสัตว์ผสมพันธุ์ทางระหว่างครุฑ หงส์ และโค คือมีปากเป็นครุฑ มีเขาเป็นโค และมีปีกคล้ายหงส์ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์

การผนวกรวมกันของเทพเจ้าในตรีมูรติในศาสนาพราหมณ์ คือ พระอิศวร พระนารายณ์ และพระพรหม (ประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2544) ถือเป็นคติที่เกิดเนื่องในพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าที่ประทับยืนเหนือเศียรของพาหนะประจำองค์เทพทั้งสาม มีนัยยะแสดงความเหนือกว่าของพุทธศาสนาต่อคติพราหมณ์ พระพุทธรูปองค์นี้มีผู้พบที่คูเมืองด่านใต้ในสมัยรัชกาลที่ 6 เรียกกันว่า “พระพนัสบดี” โบราณวัตถุชิ้นนี้ถือเป็นสัญลักษณ์ที่มาของชื่อ “อำเภอพนัสนิคม” เพราะเป็นที่พบพระพนัสบดีชิ้นสำคัญของประเทศ (ไพพรรณ อินทนิล, 2535)

ขณะนี้ยังไม่ทราบนามเมืองนี้ในสมัยที่ยังรุ่งเรือง ส่วนนาม “เมืองพระรถ” ได้มาจากตำนานท้องถิ่น อิงวรรณคดีพื้นบ้านเรื่องพระรถ-เมรี ที่ชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่เข้ามาอยู่ใหม่เล่าสืบต่อกันมาในพื้นที่ มีผู้เสนอว่าเมืองนี้เดิมชื่อ “นครอินทปัตต์” (เจริญ ชยุติมันต์ดำรง, 2545) แต่ชื่อดังกล่าวนี้ก็เคยปรากฏเป็นชื่อเรียกเมืองอื่น เช่น เมืองพระนครธมของเขมร เมืองโบราณกำแพงเพชร หรือแม้แต่กรุงอโยธยา ก็ยังมีหลักฐานว่าเคยถูกเรียกในชื่อดังกล่าวนี้ “นครอินทปัตต์” เป็นชื่อในทางยกย่องว่าเป็นเมืองพระอินทร์ มิใช่ชื่อเมืองใดเมืองหนึ่งเป็นการเฉพาะแต่อย่างใด สำหรับมุมมองความเชื่อต่อสถานที่ของคนในท้องถิ่นนั้น ปรากฏอยู่ในตำนานนิทานที่อิงมาจากนิทานชาดกเรื่องพระรถเสนหรือพระรถ-นางเมรี มีใจความดังต่อไปนี้

“ตำนานเมืองพระรถ เล่ากันว่าชื่อเมืองพระรถมาจากชื่อ พระรถเสน โอรสของพระเจ้ารถสิทธิ์แห่งกุตارانครที่เกิดจากนางเกาน้องคนสุดท้ายในเรื่องนางสิบสอง ตำนานกล่าวว่าเดิมนางสิบสองเป็นลูกเศรษฐีแห่งบ้านสมิทธคาม

ซึ่งยากจนเพราะมีลูกมาก จึงนำลูกสาวทั้งสิบสองไปทิ้งไว้ในป่า ลูกทั้งสิบสองเซซังไปจนถึงเมืองนางยักษ์สันธมาร ๆ จึงนำนางสิบสองไปเลี้ยงดูอย่างน้องสาวโดยปิดบังว่าเป็นยักษ์ ภายหลังนางสิบสองรู้ความจริงจึงหนีไปจนถึงเมืองกุตارانคร และได้เป็นนมเหสีของพระเจ้ารถสิทธิ์ทั้งสิบสองคน

ฝ่ายนางยักษ์สันธมารโกรธนางสิบสองมาก หาทางแก้แค้นโดยแปลงร่างให้างนางได้เป็นนมเหสีพระเจ้ารถสิทธิ์ และหาทางให้นางสิบสองถูกขับไล่ออกไปซังไว้ในถ้ำกลางป่า ทั้ง ๆ ที่มีครรภ์แล้ว ส่วนตนเองแกล้งทำเป็นป่วยต้องกินลูกตางนางสิบสองจึงจะหาย นางสิบสองจึงถูกควักลูกตาทิ้งสองข้าง ยกเว้นนางเกาน้องคนสุดท้ายต้องถูกควักเพียงข้างเดียว ด้วยความอดอยาก พี่สาวทั้ง 11 คน ต้องฉีกเนื้อลูกตนเองกินเป็นอาหาร โดยใครคลอดลูกออกมาก่อนก็ฉีกแบ่งกันไป แต่นางเกาเก็บส่วนแบ่งของตนไว้ พอตนเองคลอดบ้างก็พยายามเลี้ยงลูกจนโตขึ้น ด้วยวิธีนำเนื้อที่เก็บ ๆ ไว้ ออกมาแจกพี่ ๆ แล้ว บอกว่าเป็นลูกของตน พอพระรถเสนโตขึ้นก็ออกจากถ้ำไปหาอาหารมาเลี้ยงแม่และป่า โดยการตีไก่พ่นเอาข้าว 12 ห่อ จนชื่อเสียงโด่งดัง ภายหลังเมื่อพ่อลูกรู้จักกัน นางยักษ์สันธมารจึงออกอุบายหมายฆ่าพระรถเสน โดยแสร้งทำเป็นป่วยต้องได้กินมะม่วงไม่รู้หาว มะนาวไม่รู้โห่ ที่เมืองคชระ ให้พระรถเสนไปนำมาพร้อมกับฝากสารไปให้นางกังรี ลูกสาวของตน สั่งให้ฆ่าพระรถเสนเสีย แต่ระหว่างการเดินทางพระรถเสนได้ไปพบพระฤาษี จึงช่วยแปลงสารเป็นให้รับแต่งงานกันเสีย พระรถเสนจึงได้อยู่กินกับนางกังรี จนม้าต้องเตือนให้กลับเมืองจึงได้สติ

ล้วงความลับจากนางกำร็โดยมอมเหล้าแล้วนำดวงตาของนางสิบสอง ยารักษาตาของวิเศษหนีกลับเมือง นางกำร็ตามมาก็โดนยาวิเศษโรยสกัดไว้ นางเสียใจมากกลั้นใจตายโดยอธิษฐานว่าชาตินี้ตนตามสามี ชาติหน้าสามีต้องตามตนบ้าง นางจึงไปเกิดเป็นมโนราห์ ส่วนพระรถเสนไปเกิดเป็นพระสุธน

เมื่อพระรถเสนกลับไปถึงเมือง นางยักษ์สันธมารแค้นใจจนอกแตกตาย พระรถเสนได้รักษาแม่และบำพายดั้งเดิม พวกเขามาอยู่ในเมืองและได้ครองเมืองต่อจากพระรถสิทธิ์” (ประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2544)

โบราณสถานสำคัญของเมืองพระรถนอกจากแนวคูเมืองที่มีการปักป้ายว่า “กำแพงเมืองพระรถ” ยังได้แก่ “วัดหน้าพระธาตุ” ตั้งอยู่ในคูเมือง ตัววัดตั้งขึ้นทับพื้นที่โบราณสถานเดิม ฐานเจดีย์เก่าได้ถูกโลกกลับไป แต่ภายในวัดยังพบประติมากรรมรูปโคนนทิ สลักจากหินขาว อายุตกถึงสมัยทวารวดี (ราวพุทธศตวรรษ 12-16) “เนินพระธาตุ” เป็นโบราณสถานเจดีย์ตั้งอยู่นอกคูเมืองทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ทิศเดียวกับภูเขาทองของเกาะเมืองโยธยา

แต่น่าสังเกตว่าที่ตั้งของเนินพระธาตุ อยู่บริเวณเส้นทางติดต่อไปยังแม่น้ำพานทอง เนินพระธาตุมีสภาพเป็นเนินดินปนเศษศิลาแลงกับอิฐ รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าสามชั้น ชั้นหนึ่งกับชั้นสองเป็นเนินดินปนศิลาแลงกับอิฐ ชั้นสองบางช่วงเห็นอิฐกับศิลาแลงก่อนกัน ซึ่งแสดงถึงการบูรณะในสมัยก่อน ก่ออิฐลงบนที่เดิมซ่อมตรงที่ศิลาแลงชำรุด แต่ความแข็งแรงของอิฐกับศิลาแลงมีไม่เท่ากัน ทำให้ไม่นานก็พังทลายลงมา ชั้นสามเป็นเจดีย์ก่ออิฐรูปทรงแบบสมัยรัตนโกสินทร์ ชาวบ้านเชื่อว่าเนินพระธาตุเป็นที่

บรรจุอัฐิธาตุเจ้าเมืองพระรถ แต่เรื่องนี้ยากจะพิสูจน์ทราบได้อย่างแท้จริง เพราะไม่มีเอกสารบันทึกเป็นทางการ อีกทั้งการรื้อเจดีย์เพื่อดูว่าบรรจุอะไรไว้ภายใน ก็เป็นสิ่งไม่พึงกระทำ

จากตัวเมืองพระรถ ในตัวอำเภอพนสนิม ซึ่งเป็นชุมชนเมืองแห่งหนึ่งของชลบุรี มีย่านค้าขายของชาวจีนและชาวลาวพื้นเมือง กลางตลาดวงเวียนข้างที่ว่าการอำเภอและสถานีตำรวจ ยังเป็นที่ตั้งของหอพระนัสบดี ประติมากรรมสมัยทวารวดีที่ค้นพบที่เมืองพระรถ แต่น่าเสียดายว่าพระนัสบดีที่ตั้งอยู่ที่นี้เป็นประติมากรรมจำลอง ของจริงได้ถูกเคลื่อนย้ายไปจัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร กรุงเทพฯ

จากตัวเมืองพระรถไปตามถนนสู่อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา ยังพบโบราณสถานสระสี่เหลี่ยม ห่างจากเมืองพระรถราว 12 กิโลเมตร เป็นสระน้ำโบราณ ก่อด้วยศิลาแลงรูปสี่เหลี่ยม มีบันไดลงทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ จึงเรียกกันว่า “สระสี่เหลี่ยม” (Mollerup, 2012) ตามรูปที่เห็นนั้นบริเวณนี้จัดอยู่ในเส้นของถนนพระรถ ซึ่งเป็นแนวถนนโบราณขนานกับลำน้ำพานทองไปยังลำน้ำคลองท่าลาดในเขตฉะเชิงเทรา ตามความเชื่อของคนในท้องถิ่น เชื่อว่าสระน้ำนี้เป็นสระน้ำของพระรถขุดขึ้นเพื่อให้น้ำไถในระหว่างเดินทางไปทำศพพินกับท้าวอุเทท้าวอุทองที่เมืองท้าวอุเทและเมืองท้าวอุทอง

“เมืองท้าวอุทอง” น่าจะหมายถึงชุมชนโบราณตั้งอยู่ในเขตย่านคลองท่าลาด จังหวัดฉะเชิงเทรา มีศูนย์กลางอยู่ที่บริเวณวัดท่าลาดเหนือศาลหลักเมืองพนม และวัดท่าลาดใต้ ร่องรอยโบราณสถานและศิลปวัตถุ อยู่ที่วัดท่าลาดเหนือหรือวัดท้าวอุทอง ได้แก่ พระพุทธรูปหลวงพ่โตหรือ

หลวงพ่ोजิน ศิลปะอุทอง โอโยธา ไบสีมาหินทราย
แดงแบบโอโยธา เป็นต้น

ส่วน “เมืองท้าวอุไท” น่าจะหมายถึงชุมชน
โบราณที่ตั้งอยู่บ้านนายาว ตำบลท่ากระดาน อำเภอ
สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ศูนย์กลางอยู่ที่วัด
ท้าวอุไท มีร่องรอยหลักฐานเป็นสถูปเจดีย์เก่าที่เชื่อ
ว่า มีอายุถึงสมัยทวารวดี นอกจากนี้ยังมีร่องรอย
คูน้ำคันดินและสระน้ำโบราณกระจายอยู่ในพื้นที่
เป็นต้น

เนื่องจากชาวบ้านที่เล่าตำนานนี้เป็น
กลุ่มชาติพันธุ์ลาว ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัย
ในสมัยรัตนโกสินทร์ ไม่ทราบความเป็นมาทาง
ประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นที่ตนเข้ามาอยู่อาศัย จึง
อาศัยตำนานที่อิงกับเรื่องในชาดกและวรรณคดี
อย่างเรื่องพระรถเสน มาอธิบายความเป็นมา
ทางประวัติศาสตร์ของบริเวณย่าน โดยอาศัยการ
เชื่อมโยงสภาพของโบราณสถาน พบในท้องถิ่น
มาผูกโยงเป็นเรื่องราวในอดีตก่อนลาวจะเข้ามา
ตำนานพระรถเสนกล่าวได้ว่าเป็นตำนานเพื่อสร้าง
สิทธิธรรมแก่การเข้ามาของคนลาวที่ยึดมั่นพุทธ
ศาสนาในท้องถิ่น

เพราะความเชื่อในตำนานว่า เป็นสระให้น้ำ
ของพระรถ จึงกลายเป็นสถานที่ที่เหล่าเซียนพนัน
ไถ่ชนในท้องถิ่น ขอบน้ำไถ่ชนของตนมาให้ น้ำ หรือ
นำเอา น้ำจากสระดังกล่าวนี้ไปให้ไถ่ชนของตนได้ดื่ม
กินก่อนนำไปชนพนัน บ้างก็นำไถ่ชนของตนมาทำ
พิธีขอพรพระรถที่ศาลข้าง ๆ สระน้ำ ก่อนนำไปชน
พนัน

นอกจากนี้จากตัวเมืองพระรถไปตาม
เส้นทางถนนสู่ตัวเมืองฉะเชิงเทรา ยังมีโบราณ
สถานสำคัญ เช่น “วัดโบสถ์” เป็นวัดเก่าเชื่อว่า
มีอายุตกถึงสมัยอยุธยา อยู่ห่างจากเมืองพระรถ

ไปราว 6 กิโลเมตร ตัววัดตั้งอยู่ย่านใจกลางชุมชน
วัดโบสถ์ ริมคลองวัดโบสถ์ ที่อยู่ด้านหน้าทางเข้า
วัดทางทิศตะวันออก แต่เป็นที่น่าแปลกตรงที่โบสถ์
เก่าของวัดกลับหันหลังให้กับคลองวัดโบสถ์ หันหน้า
ไปทางทิศตะวันตก ซึ่งเป็นทิศอัปมงคล แต่หากอยู่
ในเส้นทางคมนาคมสำคัญ ก็มีคติอนุโลมให้หันแย้ง
กับทิศมงคลได้ ไม่มีเหตุปัจจัยอื่นใด เมื่อไม่มีร่องรอย
คลองโบราณทางทิศที่ติดกับวัดทางตะวันตก จะมีก็
แต่ทะเลอ่าวไทย

บริเวณนี้เป็นที่ลาดต่ำเอียงสู่ทะเล สมัยก่อน
จึงน่าจะเชื่อว่า ตัววัดและชุมชนจะตั้งอยู่ไม่ไกลจาก
ชายฝั่งทะเล นอกจากโบสถ์ทรงสำเภาและไบสีมา
ลวดลายแบบอยุธยาตอนปลาย ก็ยังมีเจดีย์ประธาน
ทรงแปดเหลี่ยมสูงตระหง่านอยู่ในพื้นที่ เจดีย์แปด
เหลี่ยมทำให้ผู้เขียนต้องพิจารณาการกำหนดอายุ
ของวัดนี้ใหม่ ว่าเป็นวัดสมัยอยุธยาหรือไม่ แต่
เมื่อพบว่าเจดีย์มีรูปแบบทรงสูงและประดับเครื่อง
ถ้วยเงินที่บนชั้นบัลลังก์ยอด ซึ่งเป็นรูปแบบการ
ประดับตกแต่งเจดีย์และโบสถ์วิหารในสมัยอยุธยา
ตอนปลาย อันเป็นช่วงที่การค้าเครื่องถ้วยระหว่าง
อยุธยากับจีน กลับมารุ่งเรืองขึ้นอีก ก็ทำให้ต้องลง
ความเห็นตามที่มีอยู่เดิมว่าเป็นวัดสมัยอยุธยาตอน
ปลาย และมีความเป็นไปได้ว่าจะเป็นที่หนึ่งที่
สมเด็จพระเจ้าตากสินกับสมเด็จพระรามาธิบดี
เดินทางผ่านมาพักอาศัย ในระหว่างเดินทัพไปตีเมือง
จันทบุรี เมื่อ พ.ศ. 2310

เมืองพระรถโบราณร้างไปในสมัยพุทธ
ศตวรรษที่ 19-20 โดยไม่ทราบสาเหตุแน่ชัด ไม่
ปรากฏร่องรอยของศิกสงคราม หรือการพบซากศพ
สุสานภายในเมือง จึงไม่น่าจะมีสาเหตุเกิดจากโรค
ระบาด ในปลายพุทธศตวรรษที่ 18 เป็นช่วงเวลา
หลังจากอารยธรรมแถบภาคกลางตอนกลางอย่าง

ละโว้ สุพรรณบุรี อโยธยา มีความเจริญเติบโตจนเป็นศูนย์กลางการค้าแห่งใหม่ สาเหตุการร้างไปของเมืองพระรถจึงน่าจะมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงเส้นทางการค้าและการคมนาคมระหว่างภูมิภาคนี้กับโลกภายนอก

ความเป็นไปได้อย่างหนึ่งก็คือการเคลื่อนย้ายที่ตั้งถิ่นอยู่อาศัยของคนในย่านเดิมสมัยทวารวดีอยู่บริเวณเมืองพระรถต่อถึงสระสี่เหลี่ยม อันเป็นเส้นทางลำเลียงสินค้าของป่าจากเขาคอกเขาอ่างฤๅไน มายังลุ่มแม่น้ำบางปะกง หลังสมัยทวารวดีผ่านไปเข้าสู่สมัยอักษิณขอมพระนคร เมืองพระรถก็มีพัฒนาการเปลี่ยนผ่านจากสองวัฒนธรรมดังกล่าว ดังปรากฏหลักฐานจากประติมากรรมพนัสบดีกับโคนนทิและสระสี่เหลี่ยม ซึ่งอาจเป็นบารายเขมร มากกว่าจะเป็นสระน้ำพระรถเหมือนอย่างในตำนาน เมื่อสมัยเขมรพระนครสิ้นสุดลง

เข้าสู่สมัยอโยธยา-อยุธยา ที่ตั้งชุมชนและผู้คนได้ย้ายไปยังคลองวัดโบสถ์ ตกสมัยรัตนโกสินทร์ ชาวจีนได้เข้ามาตั้งชุมชนค้าขายอยู่ตรงท่าหลวงติดกับเมืองพระรถ ต่อมาเมื่อมีการกวาดต้อนคนลาวเข้ามาหลังปราบเจ้าอนุวงศ์ สมัยรัชกาลที่ 3 ได้ให้คนลาวส่วนหนึ่งมาตั้งชุมชนอยู่บริเวณดังกล่าวนี้ด้วย คนลาวก็เข้ามาตั้งชุมชนอยู่ที่บ้านหัวถนน ศูนย์กลางอยู่ที่วัดหัวถนน มีพระพุทธรูปหลวงพ่อดิ้ว เป็นสัญลักษณ์ความศรัทธา หลวงพ่อดิ้วแกะสลักจากไม้แต่คนลาวนิยมเรียก “ไม้ดี้ว” จึงเรียก “หลวงพ่อดิ้ว” ตามชื่อเรียกไม้นั้น

เมืองศรีพโล

“เมืองศรีพโล” เรียกอีกอย่างว่า “เมืองบางทราย” ตั้งอยู่ที่ตำบลเขาบางทราย อำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี เมืองศรีพโลเป็นเมืองท่าตั้งอยู่บนเส้น

ทางคมนาคมทางทะเล ตัวเมืองอยู่บนเนินเขา โดยมีเขาบางทรายทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนด้านทิศตะวันตกและทิศเหนือติดต่อกับที่ราบลุ่มริมทะเลและเป็นขอบของอ่าวบางปะกง ผังเมืองเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยม เคยมีแนวกำแพงดินโอบล้อม ไม่มีคูน้ำ เพราะตั้งอยู่บนที่สูง มีกำแพงเมืองสูงจากพื้นดินราว 3 เมตร กำแพงนี้ได้ถูกทำลายไปในคราวที่สร้างถนนสุขุมวิท (สุชาติ เกาทอง, 2544)

โบราณวัตถุที่พบในเมืองศรีพโล ได้แก่ เครื่องปั้นดินเผาแบบสุโขทัยและแบบจันทราวงศ์เหม็ง กระปุก แจกัน ตลับ ถ้วยชาม ตุ๊กตาเสียมบาลแบบสุโขทัย กำไล พระพิมพ์ดินเผา เศษชิ้นส่วนประกอบสถาปัตยกรรม เช่น กระเบื้องเชิงชาย เศษอิฐโบราณสถาน ฯลฯ (สุชาติ เกาทอง, 2544) สถานที่สำคัญที่ปรากฏร่องรอยโบราณสถาน ได้แก่ “วัดศรีพโลทัย” เป็นวัดใหม่ที่สร้างทับบนวัดเก่าสมัยอโยธยา ปรากฏหลักฐานเป็นใบสีมาหินทรายแดง ผังดินรอบโบสถ์

นอกจากนี้วัดศรีพโลทัยยังเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น เก็บรักษาและจัดแสดงโบราณวัตถุที่พบในเมืองศรีพโล (สุชาติ เกาทอง, 2544) “วัดเขาบางทราย” เขาบางทรายน่าจะเป็นภูเขาศักดิ์สิทธิ์ประจำเมืองศรีพโล เพราะเป็นที่ตั้งของสิ่งสำคัญเช่น “รอยพระพุทธรูป” สมัยทวารวดีประดิษฐานอยู่บนมณฑปยอดเขา และเชิงเขายังมีเจดีย์ทรงระฆังแปดเหลี่ยมแบบอโยธยา จากโบราณสถานและวัตถุที่พบ เมืองศรีพโลมีอายุอยู่ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 18-20

สำหรับความเป็นมาของชื่อเมือง พบว่า “ศรีพโล” เป็นชื่อหมู่บ้านเก่าแก่ในพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของเมืองโบราณศรีพโลมาแต่เดิม ตำนานเรื่องเล่าของท้องถิ่นแสดงถึงความสำคัญของ

เมืองศรีฟโลและที่มาของชื่อ “ศรีฟโล” ว่ามาจาก “เศรษฐีฟาล” ผู้มั่งคั่งจากการค้าทางทะเล แห่งคติสอนใจแก่เรื่องความละโมภโภมาก ดังนี้ :

“สมัยโบราณเมืองศรีฟโลเป็นเมืองท่า ขมีเรือสำเภาของต่างชาติมาติดต่อกับค้าขายเป็นประจำ ขแต่พวกลูกเรือสินค้ามักถูกเศรษฐีเจ้าเมืองใช้อุบายคดโกงเอาสินค้าไปเป็นของตน ขโดยให้คนรับใช้แอบนำเอาสิ่งของมีค่าของตนไปซ่อนไว้ในเรือของพ่อค้า ข แล้วกล่าวหาว่าพ่อค้าขโมยสมบัตินั้นไป ข แล้วทำการขอคืนเรือ และสัญญาว่าถ้าหากค้นพบ พ่อค้าจะต้องถูกริบสินค้าในเรือทั้งหมด ซึ่งวิธีการของเศรษฐีนี้ใช้ได้ผลเรื่อยมา ทำให้แก่ร่ำรวยเป็นมหาเศรษฐี เกวียนบรรทุกทรัพย์สมบัติอันมากมายของเศรษฐีเดินผ่านเข้าพระบาทบางทราย จนกระทั่งเขาขาด ชาวบ้านจึงเรียกบริเวณนั้นว่า “คอเขาขาด” มาถึงปัจจุบันนี้ บางตำนานก็ว่า เพราะเศรษฐีใช้กลโกงจนเป็นนิสัย ตาเศรษฐีรีบขนทรัพย์สมบัติหนีข้ามภูเขาทำให้เขาขาด ความมีเล่ห์เหลี่ยมคดโกงของตาเศรษฐีเป็นที่ขึ้นชื่อถึงกับได้รับสมญานามว่า เศรษฐีฟาลฟาล เมื่อเอ่ยถึงเมืองนี้ ก็เรียกว่า เมืองเศรษฐีฟาลฟาล เรียกไปเรียกมาก็สิ้นเข้าเป็น เมืองเศรษฐีฟาลแล้วในที่สุดก็เหลือเพียง เมืองศรีฟโล” (ประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2544)

จากลักษณะภูมิประเทศ ศูนย์กลางของเมืองจึงได้แก่ เขาบางทราย ไปโดยปริยาย บริเวณนี้มีร่องรอยชุมชนผู้คนอยู่อาศัย ตลอดจากเขาจนถึงชายหาดบางทราย บริเวณวัดใหญ่อินทาราม ปัจจุบันนี้ถือเป็นย่านตัวเมืองชลบุรี เนื่องจากตัวเมืองใหม่ได้ขยายมาจนถึงแนวชายฝั่งของหาดบาง

ทราย เป็นถิ่นที่อยู่ของชาวประมงพื้นบ้าน “เขาบางทราย” นี้มีชื่อที่ชาวบ้านเรียกอีกชื่อว่า “เขาพระพุทธรูปสามยอด” เพราะภูเขานี้มี 3 ยอด ยอดที่สูงที่สุดเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป มีเรื่องเล่าขานกันว่า พระเจ้าแผ่นดินกรุงศรีอยุธยา (ไม่ปรากฏพระนาม) ได้เสด็จประพาสทางเรือมาประทับที่ตำบลนี้ ได้เสด็จมานมัสการพระพุทธรูปเมื่อเสด็จกลับไป ได้โปรดให้ช่างมาสร้างมณฑปครอบพระพุทธรูปและสถาปนาวัดขึ้นใหม่ในบริเวณเมืองเก่าที่เชิงเขา (ตรี อมาตยกุล, 2500) แต่จากสภาพมณฑปที่เห็นในปัจจุบัน พบว่าเป็นรูปแบบที่เป็นผลมาจากการบูรณะซ่อมแซมในสมัยรัตนโกสินทร์

“วัดเขาพระพุทธรูปบางทราย” หรือวัดเขาบางทราย มีอาณาเขตกว้างขวาง ครอบคลุมตั้งแต่ถนนสุขุมวิทหน้าวัดไปจนถึงเขาบางทราย บริเวณวัดปลูกต้นไม้ร่มรื่นเหมาะแก่การพักผ่อน มีทางถนนและบันไดเดินเท้าเพื่อขึ้นไปนมัสการพระพุทธรูป ยอดเขาลูกที่หนึ่ง เป็นที่ตั้งของวิหารและอาคารเพื่อประกอบกิจกรรมอบรมธรรมะและวิปัสสนา มีพระพุทธรูปปางสมาธิประดิษฐานอยู่ 3 องค์ มีสถูปขนาดย่อมหนึ่งองค์ ยอดเขาลูกที่สอง มีวิหาร 1 หลัง มีพระพุทธรูปยืน 2 องค์ พระพุทธรูปนั่ง 5 องค์ มีเจดีย์ 1 องค์ กับหอรบหนึ่งอีกหนึ่ง ยอดเขาลูกที่สาม เป็นยอดสูงสุดมีมณฑปประดิษฐานรอยพระพุทธรูป พระพุทธรูปไสยาสน์ 1 องค์ และพระพุทธรูปนั่ง 2 องค์ ต่อขึ้นไปอีกเป็นยอดเขา ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นที่ประดิษฐานเดิมของพระพุทธรูป ร่องรอยหลักฐานปรากฏได้แก่ ศิลารูปคล้ายธรรมจักรจมอยู่ในดิน โผล่ขึ้นให้เห็นเพียงครึ่งซีก ชาวบ้านนิยมเรียกว่า “พระจันทร์ครึ่งซีก” (ตรี อมาตยกุล, 2500)

“วัดใหญ่อินทาราม” อำเภอเมือง จังหวัด ชลบุรี ถือเป็นวัดเก่าแก่สำคัญประจำเมืองชลบุรี เดิมชื่อ “วัดหลวง” จากสภาพโบราณสถานก็บ่งบอกถึงสถานะว่าเป็นวัดหลวงมาแต่อดีต ปรากฏชื่อเรียกอยู่ในพระราชพงศาวดาร แต่ไม่ระบุว่าสร้างขึ้นเมื่อใด มีผู้นำเอาชื่อ “อินทาราม” ไปผูกกับพระนามมหากษัตริย์กรุงศรีอยุธยาพระองค์หนึ่งคือ “สมเด็จพระอินทราชา” (เจ้านครอินทร์) ว่าทรงเป็นผู้สร้างวัดนี้ขึ้น ในช่วงที่ทรงเสด็จไปเมืองจีน แต่ไม่มีหลักฐานสนับสนุนความเชื่อท้องถิ่นในเรื่องนี้ แม้แต่พระราชพงศาวดารก็ได้ระบุไว้ นอกจากความเป็นไปได้ที่ว่าสมเด็จพระอินทราชา จะเคยเสด็จผ่านมาประทับ เพราะบริเวณนี้อยู่ในเส้นทางเลียบชายฝั่งไปยังเมืองจีนและเป็นชุมชนริมชายฝั่งทะเลสำคัญของย่านตะวันออก

ข้อความตาม “พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี” (ฉบับหมอบรัดเล) ช่วงที่ระบุถึงนั้นเป็นช่วงสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสิน เสด็จเดินทางผ่านมาประทับอยู่ที่วัดนี้ ซึ่งนั่นเท่ากับว่าวัดนี้สร้างขึ้นก่อน พ.ศ. 2310 เป็นอย่างน้อย สมเด็จพระเจ้าตากสินมาประทับและปราบปรามนายทองอยู่เหล็ก ซึ่งพระราชพงศาวดารว่าเป็นขุนนางท้องถิ่นที่ประพฤติพาลข่มเหงรังแกชาวเมืองชลบุรี และกีดกันมิให้ชาวเมืองชลบุรีมาสวามิภักดิ์พระองค์ หลังนายทองอยู่เหล็กยอมอ่อนน้อมแล้ว สมเด็จพระเจ้าตากสินกับสมัครพรรคพวกจึงเดินทางต่อไปยังเมืองระยองและจันทบุรี (บริดเล, 2551)

นอกจากวัดเขาพระพุทธรบาทบางทราย และวัดใหญ่อินทารามนี้แล้ว บริเวณโดยรอบไม่ไกลจากตัวเมืองโบราณที่บางทรายนี้ ยังเป็นที่ตั้งของโบราณสถานสำคัญสมัยอยุธยาตอนปลายถึงรัตนโกสินทร์ ได้แก่ วัดสวนตาลวัดอ่างศิลา วัดบาง

เป้ง วัดโบสถ์ วัดบางพระ เป็นต้น (ประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2544) ซึ่งสะท้อนการขยายตัวของชุมชนตลอดแนวชายฝั่งจากอำเภอเมือง ไปยังอ่างศิลา บางแสน และศรีราชา เป็นต้น

เมืองพญาเร่

“เมืองพญาเร่” (บางแห่งเขียน “พญาเล่ห์”) ตั้งอยู่ในเขตตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี เป็นเมืองสมัยทวารวดีถึงอยุธยา ร่วมสมัยกับเมืองพระรถที่อำเภอพนัสนิคม ห่างจากเมืองพระรถราว 32 กิโลเมตร เป็นเมืองตั้งอยู่บนที่สูง เช่นเดียวกับเมืองศรีโพธิ์ (ประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2544) เหตุผลสำคัญที่ทำให้ต้องตั้งเมืองอยู่บนที่สูงในแถบนี้ ดังจะเห็นได้จากตั้งแต่เมืองพระรถที่ตั้งอยู่บนเนินดิน เมืองศรีโพธิ์ที่ตั้งอยู่บนแนวเขาติดต่อระหว่างเขาเขี้ยวกับเขาบางทราย น่าจะมีสาเหตุเพราะเป็นเมืองชายฝั่งทะเล ป้องกันน้ำท่วมในช่วงที่น้ำในทะเลมีระดับสูงขึ้น

ผังเมืองพญาเร่มีลักษณะเป็นรูปวงรีสองชั้น ชั้นแรกมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1,100 เมตร ส่วนชั้นในประมาณ 600 เมตร คูเมืองและชั้นดินของตัวเมืองชั้นนอกทางด้านเหนือ ยังเหลือเห็นชัดเจน ส่วนด้านอื่น ๆ ถูกกลบทำลายไปมาก ส่วนเมืองชั้นในและเป็นตัวเมืองที่แท้จริง ยังมีสภาพที่เห็นคูเมืองได้ชัดเจน กำแพงเมืองที่เหลือวัดได้จากระดับน้ำทะเลสูงประมาณ 1 เมตร คูเมืองตอนที่กว้างที่สุดอยู่ที่ประมาณ 11 เมตร ภายในเมืองพญาเร่ไม่พบเนินดินที่เป็นซากศาสนสถานหลงเหลืออยู่ แต่มีการค้นพบโบราณวัตถุเป็นจำนวนมากทั้งในพื้นที่คูเมืองและรอบ ๆ คูเมือง ได้แก่ เครื่องปั้นดินเผา กำไลสำริด โครงกระดูกมนุษย์ เศษภาชนะ ฯลฯ (ประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ,

2544)

ชุมชนโบราณริมฝั่งทะเลในเขตชลบุรี ที่มีชื่อปรากฏในแผนที่ไตรภูมิของกรุงศรีอยุธยา มีอยู่ 4 ชุมชน คือ ชุมชนบางทราย บางปลาสร้อย บางพระเรือ และบางละมุง ชุมชนบางทรายก็คือ ชุมชนบริเวณเขาบางทรายต่อชายทะเล เป็นที่ตั้งของเมืองโบราณศรีโพโลนั่นเอง เมื่อเมืองศรีโพโลได้เสื่อมลง เนื่องจากเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศคลื่นลมในทะเลมีความสงบมากกว่าแต่ก่อน ระดับน้ำทะเลก็ลดลง เกิดชายฝั่งทะเลเป็นแนวยาวติดต่อกันจากอ่าวบางปะกงถึงแหลมฉะเชิงเทราและย่านบางปลาสร้อย เรือสำเภาเดินทะเลที่จะไปยังกัมพูชาและจีน ก็เข้ามาจอดเทียบท่า ผู้คนจึงไม่กลัวที่จะตั้งถิ่นฐานอยู่ตอนล่างแถวชายฝั่งทะเล (ประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2544)

นอกจากที่กล่าวข้างต้นนี้แล้ว ในเขตจังหวัดชลบุรียังพบว่า มีแหล่งโบราณคดีที่มีร่องรอยหลักฐานแสดงถึงความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเมืองพระรถ เมืองศรีโพโล เมืองพญาเร่ เนื่องในวัฒนธรรมทวารวดีของแถบชายฝั่งทะเลตะวันออกตอนปลาย กระจายอยู่หลายในบริเวณเส้นทางคมนาคมระหว่างเมืองทั้งสามกับเมืองโบราณร่วมสมัยเดียวกันในเขตฉะเชิงเทราและปราจีนบุรี อาทิ แหล่งโบราณคดีเนินบ้านนายตุ้ม บ้านหนองไม้แดง ตำบลหนองไม้แดง อำเภอเมืองชลบุรี แหล่งโบราณคดีเนินคุณยาย บ้านมาบสามเกลียว ตำบลดอนหัวฬ่อ อำเภอเมืองชลบุรี, แหล่งโบราณคดีบ้านหนองปักชี ตำบลดอนหัวฬ่อ อำเภอเมืองชลบุรี, แหล่งโบราณคดีเนินเกาะกลาง บ้านมาบสามเกลียว ตำบลดอนหัวฬ่อ อำเภอเมืองชลบุรี แหล่งโบราณคดีเนินสำโรง บ้านมาบสามเกลียว ตำบลดอนหัวฬ่อ อำเภอเมืองชลบุรี แหล่งโบราณคดีบ้าน

ดอนล่าง ตำบลดอนหัวฬ่อ อำเภอเมืองชลบุรี, แหล่งโบราณคดีเนินสวนยาย บ้านบ่อ ตำบลหนองตำลึง อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี เป็นต้น (โบราณคดี, 2531)

ครั้นถึงพุทธศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นหัวเลี้ยวสำคัญของอาณาจักรอยุธยา ชุมชนชายฝั่งทะเลบริเวณปากแม่น้ำพานทอง ช่วงหน้าเขาบางทราย, บางปลาสร้อย, อ่างศิลา และเขาสามมุข ก็มีความสำคัญและขยายตัวเป็นชุมชนเมืองขึ้น เรียกว่า “เมืองบางปลาสร้อย” (ชลบุรี) โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่บริเวณวัดใหญ่อินทารามซึ่งเป็นสถานที่พบศิลปะสมัยละโว้-อยุธยา และยังพบใบสีมาหินสมัยปลายอยุธยาที่วัดเขาสามมุขและศาลเจ้าบนยอดเขาสามมุขอีกด้วย นอกจากนี้ลุถึงสมัยอยุธยาตอนปลายชายฝั่งพัทยายังเป็นย่านสำคัญที่ปรากฏหลักฐานการเดินทางของพ่อค้าตัดซ์ว่าเป็นแหล่งที่พบสินค้าดีบุกและโลหะชั้นดี ส่งออกไปให้กับจีนแต่เนื่องจากพ่อค้าตัดซ์ได้ดีบุกจากนครศรีธรรมราชแล้ว จึงมิได้เข้ามาพัฒนาชายฝั่งพัทยาให้เป็นเมืองท่า คงใช้เป็นสถานที่พักระหว่างเดินทางไปจีนและญี่ปุ่น (Garnier, 2004)

สรุป

ชายฝั่งทะเลตะวันออกและจากศูนย์กลางสู่ชายขอบ

จะเห็นได้ว่า อาณาบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกเช่น ชลบุรี เป็นดินแดนที่มีประวัติศาสตร์ยุคโบราณ ดังจะเห็นได้จากร่องรอยหลักฐานที่ปรากฏอยู่ตามเมืองโบราณในท้องถิ่น อาทิ เมืองพญาเร่ เมืองพระรถ เมืองศรีโพโล นอกจากนี้ยังมีแหล่งชุมชนโบราณแวดล้อม อาทิ ชุมชนที่สระสี่เหลี่ยม อำเภอพนสนิม ชุมชนวัดโบสถ์ อำเภอ

พนัสนิคม ชุมชนวัดอินทาราม อำเภอเมืองชลบุรี
เขาสามมุข อ่างศิลา เป็นต้น

ในจำนวนเมืองโบราณข้างต้น เมือง
พระรถเป็นเมืองใหญ่และเป็นศูนย์กลางของย่าน
อย่างเห็นได้ชัด เพราะเป็นเมืองมีขนาดกว้าง ตาม
ร่องรอยคูน้ำคันดิน และพบโบราณวัตถุสำคัญ
หลายชิ้น สาเหตุการล่มสลายของเมือง อาจมีได้
หลายสาเหตุ แต่ในจำนวนสาเหตุเหล่านั้น น่าจะมี
สาเหตุอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงเส้นทางน้ำตาม
การเปลี่ยนแปลงของสภาพชายฝั่งทะเล ที่ร่นจาก
บริเวณพนัสนิคม ไปยังชายฝั่งทะเลมากขึ้น จนถึง
สมัยอยุธยา ได้ปรากฏมีชุมชนร่วมสมัยที่บริเวณบาง
ปลาสร้อย

เมืองศรีโกลและเมืองพญาเร่ คงเป็นเมือง
ด้านชายฝั่งทะเลเดิมของเมืองพระรถ ปรากฏร่อง
รอยทางโบราณคดีเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จาก
ที่ดิน ตั้งแต่สมัยทวารวดีจนถึงอยุธยา โดยช่วงรอย
ต่อจากสองยุคข้างต้นดังกล่าว มีช่วงสมัยที่อิทธิพล
เขมรรุ่งเรืองอยู่ในพื้นที่รวมอยู่ด้วย ศูนย์กลางของ
อารยธรรมเขมรที่ส่งอิทธิพลมายังบริเวณนี้ น่าจะ
ได้แก่ เมืองศรีมหาโพธิ์ที่บริเวณปราสาทสระมรกต
อำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี เมืองอมรเทวีปุ
ระ ที่อำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี เมืองเพ
นียดโบราณที่อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เป็นต้น

จากการที่ตั้งอยู่ในเส้นทางคมนาคม
ติดต่อระหว่างอยุธยากับเขมรพระนครและเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้และญี่ปุ่น เป็นต้น เป็นเหตุให้
ชนชั้นนำอยุธยาเล็งเห็นถึงความสำคัญของอาณา
บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก เมื่อเมืองยุคโบราณ
ที่มีพัฒนาการมาแต่สมัยทวารวดี เช่น เมืองพระรถ
เมืองศรีโกล เมืองพญาเร่ ได้สิ้นสุดยุคสมัยของตน
ไป อยุธยาจึงมีเข้ามามีบทบาทฟื้นฟูเมืองขึ้นใหม่

ในสถานที่ใกล้เคียง ดังเช่นจะเห็นได้จากบทบาทใน
รัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีเป็นต้น

จากดินแดนที่มีความเป็นศูนย์อารยธรรม
ของตนเอง ก็เริ่มพัฒนาเข้าสู่ยุคการเป็นอาณา
บริเวณส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรสยามที่มี
ศูนย์กลางอยู่ที่กรุงศรีอยุธยา เมื่อกรุงศรีอยุธยาเป็น
นครหลวงที่สืบทอดอำนาจมาจากอโยธยาศรีราม
เทพนครในศตวรรษก่อนหน้า “บางปลาสร้อย” หรือ
ชื่อที่เป็นทางการอย่าง “เมืองชลบุรี” สมัยอยุธยา
จึงปรากฏนามตามหลักฐาน “คำให้การขุนหลวง
วัดประดู่ทรงธรรม: เอกสารจากหอหลวง” กล่าว
ถึงขอบเขตการปกครองคณะสงฆ์ที่ขึ้นกับเจ้าคณะ
ฝ่ายขวา เช่นเดียวกับเมืองอื่น ๆ อีก 47 เมือง ใน
ภาคกลางและภาคตะวันออก เป็นต้น (ศิลปากร,
2555) ซึ่งเป็นหลักฐานว่าชลบุรีเข้ามาผูกพันและ
ขึ้นกับกรุงศรีอยุธยาแล้วตั้งแต่ตอนนั้น ไม่ใช่จะเพิ่ง
มาขึ้นในสมัยธนบุรี หลังจากสมเด็จพระเจ้าตากสิน
นำทัพมาตีจันทบุรี เมื่อ พ.ศ. 2310

เอกสารอ้างอิง

- เจริญ ชยุติมันต์ดำรง. (2545). **อำเภอพนัสนิคม
ไม่ใช่เมืองพระรถในประวัติศาสตร์
(นครอินทปัตต์) ที่ถูกลืม**. ชลบุรี:
โรงพิมพ์งามช่าง.
- ตรี อมาตยกุล. (2500). **ทัศนศาสตร์ไทยจังหวัด
ชลบุรี**. กรุงเทพฯ : สำนักวัฒนธรรมทาง
ศิลปกรรม สภาวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ธิดา สาระยา. (2554). **ประวัติศาสตร์มหาสมุทร
อินเดีย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เมือง
โบราณ.

- โบราณคดี, กอง. (2531). **แหล่งโบราณคดีประเทศไทย เล่ม 1**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, คณะกรรมการ. (2544). **วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดชลบุรี**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร และกระทรวงศึกษาธิการ.
- ไพพรรณ อินทนิล. (2535). **การศึกษาประวัติชื่ออำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน จังหวัดชลบุรี**. ชลบุรี: สถาบันศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภารดี มหาขันธ์. (2531). **“ชลบุรีในประวัติศาสตร์” ใน ร่มเกล้าชาวชล**. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศรีศักรวัลลิโภดม. (2545). **อารยธรรมฝั่งทะเลตะวันออก**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- สุชาติ เถาทอง. (2544). **ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นถิ่นภาคตะวันออก**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- อุไรวรรณรัตนวิระกุล. (2533). **“การศึกษาแหล่งโบราณคดี ณ วัดทองทั่ว และบริเวณใกล้เคียง ตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี”** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Atkin, Nicolas and Biddiss, Michael. (ed.). (2009). **Themes in modern European history**. New York: Routledge.
- Garnier, Derick. (2004). **Ayutthaya: Venice of the east**. Bangkok: River Books.
- Mollerup, Asger. (2012). **Ancient Khmer sites in eastern Thailand**. Chiangmai: White Lotus press.

บทความวิชาการ

สถาบันหลักของสังคมกับการพัฒนาเยาวชน

SOCIAL KEY INSTITUTIONS AND THE LINKAGE OF YOUTH DEVELOPMENT

จันทนา อุดม^{1*}, หาริน สัจเคย์², นงนุช ไพบูลย์รัตนานนท์³ และ ไพโรจน์ บุตรชีวิน⁴

Chanthana Udom^{1*}, Harin Sachdev², Nongnooch Phaiboonrattananon³ and Phairoj Butchiwan⁴

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร^{1*,3,4}

คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล²

chanthana_u@hotmail.com^{1*}

บทคัดย่อ

การพัฒนาเยาวชนซึ่งถือว่าเป็นทุนทางทรัพยากรบุคคลที่สำคัญของประเทศ สถาบันหลักกับการพัฒนาสังคมของประเทศเช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา และองค์กรเครือข่ายภาคประชาสังคม มีหน้าที่สำคัญในการส่งเสริมความมั่นคงของสังคมของในมิติต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมค่านิยมและบทบาทการดำเนินชีวิตการส่งเสริมกระบวนการกล่อมเกลாத่างสังคม การลดความขัดแย้งทางความคิดของคนในสังคม อาทิ การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม จารีตประเพณี ตลอดจนสร้างความมั่นคงการดำเนินชีวิตของคนในสังคม การศึกษานี้เป็นการทบทวนวรรณกรรมความสำคัญกับแนวทางปรับตัวของสถาบันหลักของประเทศไทยกับความเชื่อมโยงการพัฒนาเยาวชนภายใต้พลวัตการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางสังคมและแรงขับเคลื่อนกระแสโลกาภิวัตน์ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับเยาวชนกับการขับเคลื่อนเข้าสู่สังคมในศตวรรษที่ 21 และการพัฒนาประเทศอย่างมั่นคง

คำสำคัญ : เยาวชน สถาบันหลักทางสังคม โลกาภิวัตน์

ABSTRACT

Youth development is considered as an important human capital of the Nation. Country's key social institutions, for example, educational institution, religious institution and other related public-social networks institutions, play in important role on enhancing social values, promoting socialization process, resolve social conflicts (e.g. politics ideology, cultures identity, traditional beliefs), and supporting social well-being with country stability and security development. This paper reviews literature and provides conceptual ideas on: "how the country's key institutions would be adapted under the social dynamic forces of changes and globalization environment in preparing youth with promoting prosperity development of country in moving towards 21st century.

Keywords: youth, social key institutions, globalization

บทนำ

ในรอบสามศตวรรษที่ผ่านมาสังคมโลกมีการขับเคลื่อน และเปลี่ยนแปลงในลักษณะทางสังคมพหุวัฒนธรรม (cross-cultural social) ซึ่งมีอิทธิพลต่อรูปแบบพัฒนาการดำเนินชีวิตของคนในสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนของสังคม การดำเนินชีวิตของคนในสังคมส่วนใหญ่ นับแต่ปี ค.ศ. 2011 โลกจะต้องรับมือกับสถานการณ์ความรุนแรงของปัญหาด้านเด็กและเยาวชนที่พุ่งสูงขึ้นจนถึงขั้นวิกฤติ (สรพสิทธิ์, 2554) ขณะที่ในศตวรรษหน้าแนวโน้มสังคมโลกจะมีอารยธรรมศีลธรรมและความรับผิดชอบทางสังคมที่ถดถอยลงแทบทุกด้านส่งผลทำให้เยาวชนซึ่งเป็นพลโลกรุ่นถัดไปมีปัญหาอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น ปัญหาด้านพัฒนาการด้านจิตวิทยาสังคม การพัฒนาการด้านความคิด การรับรู้ของเด็กและเยาวชนในสถานการณ์ต่าง ๆ ด้านเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมของสังคม การค้าแรงงาน ปัญหาทารุณกรรมเด็กและเยาวชนที่มีแนวโน้มจะก่อให้เกิดความรุนแรงยิ่งขึ้น ขณะที่เหตุการณ์การปะทะทางการเมืองมักมีการดึงเด็กเข้าไปเกี่ยวข้องกับการโฆษณาประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนา

ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกสังคมไทยเองก็กำลังเผชิญกับปรากฏการณ์แวดล้อมที่มีผลกระทบต่อเยาวชนที่สำคัญหลายด้าน ส่งผลคุกคามด้านความมั่นคง ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ซับซ้อนมีความเชื่อมโยงกับหลายปัจจัย เช่น ปัญหาการก่อการร้ายในประเทศและต่างประเทศ ปัญหายาเสพติด ความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศแวดล้อม การดำเนินการขององค์กรศาสนา องค์กรด้านการสื่อสารมวลชน องค์กรธุรกิจ รูปแบบการบันเทิงที่

ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านสังคมจิตวิทยาของชาติ ด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตพฤติกรรมที่มีปัญหาต่อความขัดแย้งทางความคิดของสังคมในเรื่องต่าง ๆ อาทิ การเมืองการปกครอง ความเชื่อทางศาสนา และความไม่เท่าเทียมทางสังคมเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ความคิดเห็นที่แตกต่างทำให้เกิดความแตกแยกทางสังคม ลูกกลามเป็นวงกว้างจนถึงระดับชุมชน นำไปสู่ความขัดแย้งเผชิญหน้าซึ่งผลของการกระทำนั้นเป็นการบ่อนทำลายต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของสังคม

การเสวนาระดมความคิดเรื่อง “ภาพรวมชีวิตของเด็กและเยาวชนไทย” ของสถาบันรามจิตติ (2553) วิพากษ์ไว้ว่าในรอบ 100 ปีที่ผ่านมาการเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป ในขณะที่ในรอบ 50 ปีที่ผ่านมาเริ่มแรงขับเคลื่อนปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคม คุณภาพวิถีชีวิตของเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น

1) กระแสทุนนิยมและการหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตกส่งผลให้สภาพการณ์ทางโครงสร้างสังคมไทยเปลี่ยนไปในทิศทางที่สลับซับซ้อน เช่น ทิศทางการพัฒนาสังคมเมือง และชนบทระบบเศรษฐกิจอุตสาหกรรม รูปแบบการดำเนินชีวิตภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ การแย่งชิงและขัดแย้งผลประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ

2) กระแสพหุวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ที่มาพร้อมกับกระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารในยุคศตวรรษที่ 21 แม้ภาพรวมจะมีการสื่อสารทางเลือกของสังคมที่ดีแต่ยุทธศาสตร์การขยายสื่อ ๆ นั้น ก็ยังขาดประสิทธิภาพ ในขณะที่เด็กและเยาวชนก็ขาดภูมิคุ้มกันสื่อ การเลือกรับรู้ ตระหนักในข่าวสาร การ

บิดเบือนข้อเท็จจริง ความรู้ทางศาสนา วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ที่ดี สร้างรอยร้าวทางความคิดของกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ความขัดแย้งทางด้านแนวคิดทางการเมือง จนสะสมเป็นความบกพร่องทางภูมิคุ้มกันจากสถาบันหลักที่สำคัญของชาติ เช่น สถาบันศาสนา พระมหากษัตริย์ ที่เคยเป็นหลักยึดในศรัทธาและสัจธรรมในการดำเนินชีวิตที่ติงามของสังคมมาช้านาน ส่งผลกระทบการใช้ชีวิตของเยาวชนบนความเสี่ยงในสังคมยุคใหม่ของสังคมไทยที่มีมาแต่ช้านาน

3) กว่าสามทศวรรษที่ผ่านมาการศึกษาของสังคมไทย อยู่ภายใต้ระบบการป้อนความรู้สำเร็จรูป ผู้นำทางความคิดในสังคมให้ความสำคัญกับวิทยฐานะ มากกว่าการสอนให้คิด สอนให้มีความทักษะ และคุณธรรมอันดีให้กับเยาวชนบวกกับปัจจัยด้านครอบครัวที่มุ่งส่งเสริมเยาวชนด้านการเรียนมากกว่าการส่งเสริมจริยธรรมคุณธรรม จิตสาธารณะเพื่อการใช้ชีวิตที่เหมาะสมในสังคม

4) นับแต่อดีตจวบจนปัจจุบันประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ภายใต้รัฐธรรมนูญ ส่งผลให้สังคมไทยยึดโยงความมีกติกาบรรทัดฐานทางกฎหมาย สังคม บนฐานคุณธรรม จริยธรรม จิตสำนึก วัฒนธรรมที่ดีมาตลอดขณะที่ในสังคมปัจจุบันการนำเสนอรูปแบบประชาธิปไตยแบบประชานิยม ได้กลายเป็นปัจจัยถ่ายทอดภาพลักษณ์ หลอหลอมค่านิยม วัฒนธรรมการเมืองที่เน้นผลประโยชน์ บั่นทอนสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ดีต่อเยาวชน ประกอบกับความไม่โปร่งใส ภาพการทุจริตของนักการเมือง การสร้างวาทกรรมบิดเบือนทางการปกครองของกลุ่มนักการเมือง นักวิชาการ ส่งผลต่อทัศนคติในด้านภาพลักษณ์ ทางด้าน

การเมืองและการปกครองที่ดีให้กับเยาวชน

จากที่กล่าวมาข้างต้น องค์ประกอบที่ประเมินค่าความมั่นคงของสังคมมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ กระแสโลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ ปัญหาทรัพยากรนิเวศแวดล้อม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ รูปแบบการศึกษา นโยบายการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจของรัฐ เสถียรภาพของรัฐบาลและความสงบสุขปลอดภัย โดยเฉพาะความมั่นคงแห่งชาติทางด้านสังคมจิตวิทยา

เยาวชนกับการพัฒนาสังคม

ปัจจัยหลักในการพัฒนาสังคม คือ การพัฒนาเยาวชน เพราะการพัฒนาเยาวชนเปรียบเสมือนการสร้างครอบครัว ตัวอย่างเช่น การอบรม การสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการสร้างความร่วมมือในระหว่างสมาชิกกันเองเพื่อก้าวเข้าสู่การขยายตัวไปในกลุ่มใหญ่ของสังคมโดยรวม ในท้ายที่สุด นักพัฒนาเยาวชนและสังคมที่มีชื่อเสียง การพัฒนาเยาวชนไม่ได้หมายความว่าต้องมีกระบวนการการเรียนการสอนเหมือนในสถาบันการศึกษาที่กำหนดมาตรฐานความรู้หรือวิธีการทางเทคนิคแต่ควรเป็นการเรียนการสอนผ่านวัฒนธรรม การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะ วิถีคิดและการปรับตัวด้วยตนเอง ประกอบกับการส่งเสริมให้เยาวชนมีทัศนคติ ความเข้าใจความสัมพันธ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมตนเองและสังคมอื่น ๆ กับการดำเนินชีวิตในอนาคต นักพัฒนาสังคมหลายท่านเสนอว่าในอดีตที่ผ่านมาสังคมมักพัฒนาเยาวชนด้วยวิธีการป้อนความรู้ทางวิชาการ อบรมทักษะในสิ่งที่ตนเองรู้ สอนให้ค้นหาคำตอบเฉพาะหน้ามากกว่าการค้นหาสาเหตุของปัญหา ส่งผลให้เยาวชนไม่มีหลักคิดใน

การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

ในขณะที่การพัฒนาสังคมคือการพัฒนาเยาวชนที่มีความสัมพันธ์กับกระบวนการกลุ่มเกลตาจากครอบครัว สังคม ให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมหลักคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบด้วยตนเองในทางปฏิบัติ การศึกษาของ Bruce (2003) อ้างว่าการพัฒนาระดับชีวิตของเยาวชน มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงวิวัฒนาการทางการเจริญเติบโต ขณะที่ Graham Allen & Lain Smith (2009) อ้างว่าในอดีตสังคมโดยรวมมีการบริหารจัดการในการพัฒนากระบวนการคิด การเรียนรู้ ทักษะการปรับจิตสำนึก การเปลี่ยนแปลงแนวความคิดของเยาวชนในทิศทางที่ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหรือปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ การเมือง การรักษาระบบนิเวศน์ ความรู้พื้นฐานของสังคมในระยะยาว และเขายังได้เสนอต่อการส่งเสริมเยาวชนให้มีทักษะ ความรู้ พฤติกรรมที่เหมาะสมควรเริ่มตั้งแต่เยาว์วัย เนื่องจากเด็กในวัยนี้เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงจากการเป็นเด็กเข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่จะมีความสนใจต่อตนเองและยึดตนเองเป็นศูนย์กลางทางปัญญา ประกอบกับศักยภาพการพัฒนาทางความคิดของบุคคลทั่วไปจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งจะมีมากในช่วงแรกเกิดถึงยี่สิบปีแรกและลดลงอย่างต่อเนื่อง เพราะในช่วงเวลาดังกล่าว เยาวชนจะรู้สึกว่าการกำลังอยู่บนเวทีที่สังคมกำลังเฝ้ามองและประเมินตนเองอยู่ จึงต้องการความโดดเด่น ความเป็นอิสระทางจิตใจ ต้องการเสรีภาพและจะมีความรู้สึกพึงพอใจที่จะได้แสดงบทบาทของการเป็นผู้ใหญ่ เช่น การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหาการได้รับผิดชอบต่อตนเอง และการแสดงถึงความเป็นผู้นำ

สถาบันหลักกับการพัฒนาเยาวชนและสภาพแวดล้อม

สถาบันหลักกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนเป็นกระบวนการพัฒนาตนเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายอย่าง ทั้งจากปัจจัยที่มีอิทธิพลทางบวกและปัจจัยทางลบต่อผลของพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยพื้นฐานด้านชีวภาพส่วนบุคคล ปัจจัยพื้นฐานด้านจิตวิทยา เช่น แรงจูงใจและกระบวนการเรียนรู้ปัจจัยพื้นฐานด้านสังคมวิทยา เช่น อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมกระบวนการกลุ่มเกลตาทางสังคมและอิทธิพลของกลุ่มทางสังคมเป็นต้น Bronfenbrenner (อ้างถึงใน Sigelman & Shaffer; 1995, 1986) อธิบายว่า ปัจจัยและอิทธิพลของสภาพแวดล้อมทางสังคม ทั้งทางตรงและทางอ้อมมีผลต่อการพัฒนาตนอย่างมีนัยสำคัญ ตัวอย่างเช่น สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อมทางสังคม เขาได้เสนอแนวคิดในการเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของมนุษย์กับปัจจัยแวดล้อมที่เรียกว่าแนวทางตรรกนิเวศน์ชีวิต โดยการแบ่งสิ่งแวดล้อมออกเป็นระบบต่อเนื่องและมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

1) ระบบจุลภาค เป็นสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดกับตัวที่สุดและให้ประสบการณ์และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเยาวชนโดยตรง ตัวอย่างเช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา เป็นต้น

2) ระบบปฏิสัมพันธ์ เป็นระบบสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงระบบจุลภาคต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว เครือญาติและสถาบันการศึกษา

3) ระบบภายนอก เป็นสภาพทางสังคมที่บุคคลไม่ได้รับประสบการณ์โดยตรง แต่มีผลกระทบต่อพฤติกรรม หรือพัฒนาการของบุคคลได้ เช่น ทักษะทางสังคม ความสำเร็จในหน้าที่การงานของครอบครัว นโยบายของรัฐบาลและเครือข่ายทางสังคม

4) ระบบมหภาค เป็นระบบใหญ่ที่สุดของสังคมที่รวมทุกระบบที่กล่าวมาให้เกี่ยวเนื่องกันเป็นวัฒนธรรมใหญ่ วัฒนธรรมย่อยของสังคมที่มีการสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง เช่น การปฏิบัติและแนวทางการดำเนินชีวิตที่เป็นที่ยอมรับในสังคม โดยที่ระบบนี้จะกำหนดแนวทางการพัฒนาเยาวชนว่าควรทำหน้าที่ ความรับผิดชอบอย่างไรในสังคมเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่

5) ระบบเหตุการณ์แวดล้อม เป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเปลี่ยนไปของสิ่งแวดล้อมตลอดช่วงชีวิตของบุคคล และรวมถึงเหตุการณ์ซึ่งเป็นประวัติของบุคคลผู้นั้นด้วย เช่น อิทธิพลของการหย่าร้าง ปัญหาครอบครัวที่มีต่อบุคคล

สถาบันหลักของสังคมกับการพัฒนาเยาวชน

สถาบันหลักของสังคมเป็นสถาบันที่พัฒนาขึ้นเพื่อกำหนดค่านิยม บรรทัดฐานและเป้าหมายการส่งเสริมผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่าง ๆ ของสังคมสถาบันหลักของสังคมยังมีบทบาทในการเป็นสถาบันหลักที่กำหนดทิศทางและบทบาทขององค์กร หน่วยงานภาครัฐ เอกชนและองค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น การส่งเสริมกระบวนการกลุ่มกลาทางสังคม การสร้างความมั่นคง การลดความขัดแย้งทางความคิดของคนในสังคม อาทิ การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม จารีตประเพณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการพัฒนาเยาวชนซึ่งถือว่า

เป็นทรัพยากรสำคัญของประเทศกับความเชื่อมโยงพลวัตรการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม เพื่อเป็นเกาะป้องกันความเสี่ยงจากกระแสโลกาภิวัตน์ การขับเคลื่อนของพหุวัฒนธรรม การขับเคลื่อนเข้าสู่สังคมในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งการพัฒนาจริยธรรม จิตสำนึก การหล่อหลอมให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีศักยภาพต่อการพัฒนาประเทศอย่างมั่นคง บทความฉบับนี้ผู้เขียนจะขอเสนอแนะบทบาท หน้าที่ แนวทางการส่งเสริม และพัฒนาเยาวชนของสถาบันหลักที่เป็นสถาบันพื้นฐานสำคัญไว้เพียง 4 สถาบัน ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา และสถาบันอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชน เพื่อประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ปฏิบัติไว้ดังนี้

1. สถาบันครอบครัว

สถาบันครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันขั้นพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นของสถาบันอื่น ๆ ในสังคม ประกอบไปด้วยบิดามารดา เป็นบุคคลสำคัญมีหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ตั้งแต่แรกเกิด การอบรมเลี้ยงดูเป็นกระบวนการในการปลูกฝัง กล่อมเกลา และส่งเสริมให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ ตลอดจนมีพฤติกรรมที่ปรารถนาโดยผ่านขบวนการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวทั้งนี้ได้มีงานวิจัยของ มนัส บุญประกอบ และคณะ (2546) ได้นำเสนอรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาที่จะส่งผลให้ลูกเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่เป็นพลเมืองดีของชาติมีบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่เหมาะสม รูปแบบที่บิดามารดาสามารถนำไปผสมผสานปรับใช้ให้เหมาะกับบุตรของตนมีดังนี้

1.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบอะลุ่มอล่วย บิดามารดาจะใช้วิธีฝึกอบรมลูกในลักษณะที่ไม่เข้ม

งวดกวัดขันหรือไม่ดูแลเอาใจใส่ลูกมากเกินไป ต้องให้เด็กเป็นอิสระและพึ่งตนเองโดยฝึกให้ลูกรู้จักช่วยตนเองเรียนรู้คุณธรรมต่าง ๆ รู้จักเล่นกับเด็กวัยเดียวกันและรู้จักสังคม ตลอดจน การได้เห็นแบบอย่างที่ดีจากบิดา มารดา

1.2 การอบรมเลี้ยงดูพัฒนาการขั้นพื้นฐานที่สำคัญของเยาวชนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ พัฒนาการทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์สังคม ด้านสติปัญญา และด้านจริยธรรม ตามหลักจิตวิทยาตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 6 ปี เป็นระยะที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาต่าง ๆ ดังนั้น บิดามารดาจึงควรอบรมเลี้ยงดูลูกอย่างถูกวิธีในช่วงระยะเวลาดังกล่าวเพื่อให้เกิดผลดีต่อพัฒนาการด้านอื่น ๆ ในอนาคต

1.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมให้เยาวชนมีพัฒนาการทางจิตใจได้อย่างดีที่สุดเหมาะจะใช้กับเยาวชนที่พันวัยเด็กตอนต้นคือ ตั้งแต่อายุ 10 ปีขึ้นไป เนื่องจากเด็กในวัยนี้มีความสนใจที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น เริ่มมีการใช้เหตุผล และควรใช้การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยให้มากยิ่งขึ้นเมื่อเด็กเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น เพราะเด็กวัยนี้มีความแปรปรวนทางอารมณ์และความวิตกกังวลสูงมาก การใช้เหตุผลในการอบรมเลี้ยงดูจึงเป็นสิ่งสำคัญวิธีการอบรมเลี้ยงดูในรูปแบบนี้ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักมาก การให้เหตุผลในการฝึกนิสัยให้เข้าใจถึงผลดีผลเสียจากการประพฤติของตน และใช้วิธีการชมเชยมากกว่าการลงโทษ และเมื่อจำเป็นต้องลงโทษจะใช้วิธีการลงโทษทางจิตคือทำเพิกเฉยไม่สนใจโยนทิ้งกับลูกไปชั่วขณะหนึ่งและอาจใช้วิธีการตัดสิทธิ์บางประการที่ลูกเคยได้รับ

2. สถาบันการศึกษา

สถาบันการศึกษาเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญรองลงมาจากสถาบันครอบครัว มีหน้าที่สำคัญคือ ส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมเกิดความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ ให้เป็นคนดี มีศีลธรรม มีค่านิยมที่ดีงาม รู้จักสิทธิหน้าที่ที่ตนพึงปฏิบัติต่อสังคมและประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการปฏิรูประบบสังคมชีวิตการศึกษาของเยาวชนมีช่วงระยะเวลายาวนานหลายปี เยาวชนแต่ละคนใช้เวลาวันละหลายชั่วโมงอยู่กับครู ดังนั้น โรงเรียนที่ดีควรส่งเสริมนิสัยและบุคลิกภาพที่ดีของนักเรียน ทั้งนี้ ครูควรยึดหลักปฏิบัติดังนี้

2.1 ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม เนื่องจากทำงานกลุ่มจะช่วยให้เยาวชนได้เรียนรู้ทักษะและนิสัยที่ดีหลายประการเช่น ความร่วมมือ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่การรู้จักคำนึงถึงผู้อื่น และไม่เอาแต่ใจตัวเอง รวมทั้งนิสัยในการทำงานที่ดี นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมการเข้าสังคมของเด็ก ช่วยให้เด็กมีเพื่อนฝูงได้รับความรักและการยอมรับนับถือจากเพื่อน

2.2 ปลูกฝังความมีระเบียบวินัยในตัวเอง และรู้จักควบคุมตัวเองในด้านการรักษาสุขภาพอนามัย การทำงาน การใช้จ่าย การคำนึงถึงสิทธิของผู้อื่น หรือการเป็นคนมีนิสัยรักษาความสะอาดและความมีระเบียบย่อมนส่งเสริมให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีระเบียบวินัยรู้จักขอบเขตที่ถูกที่ควร

2.3 ปลูกฝังความมีระเบียบวินัยและเคารพปฏิบัติตามระเบียบวินัยของหมู่ แต่ละคนเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ และความสำเร็จของหมู่คณะย่อมเกิดจากการกระทำของทุกคนในหมู่คณะ

2.4 เข้าใจสาเหตุที่อยู่เบื้องหลังการประทุพผิตของเยาวชน ในกรณีที่ได้กระทำผิดครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กวัยต่าง ๆ เป็นอย่างดี

2.5 จัดการกับปัญหาพฤติกรรมด้วยความสุขุมและเฉลียวฉลาด ไม่ใช่อารมณ์แต่ใช้เหตุผล และมีความมั่นคงในหลักการ เช่น ถ้าจำเป็นจะต้องลงโทษเด็กก็ควรเลือกวิธีที่เหมาะสม เช่น มอบหมายให้ทำงาน หรือตัดสิทธิที่ควรจะได้ไม่ควรที่จะใช้วิธีการเขี่ยนตี กักขัง ข่มขู่

2.6 เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล และยอมรับสภาพของเยาวชนแต่ละคนเพื่อหาทางตอบสนอง และส่งเสริมเยาวชนแต่ละคนได้ถูกต้อง

2.7 จัดประสบการณ์ที่มีคุณค่าแก่เยาวชนในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านวิชาการและอื่น ๆ ที่หลากหลายเพื่อให้เยาวชนได้ร่วมตามความสนใจและความถนัด

2.8 สร้างความรู้สึกเป็นผู้มีคุณค่าขึ้นในใจเยาวชนแต่ละคน ทั้งนี้ครูจะต้องเป็นผู้มีจิตใญ่ยุติธรรม ไม่มีอคติ หรือความลำเอียงในการส่งเสริมการแสดงออกของเยาวชนตามแนวทางที่เยาวชนมีความสามารถ เพื่อให้เยาวชนประสบความสำเร็จ และรู้สึกภาคภูมิใจในความสามารถของตน

2.9 เตรียมตัวเยาวชนสำหรับการเป็นผู้ใหญ่ที่ดีสู่สังคมในอนาคต

จากแนวทางการส่งเสริม การพัฒนาเยาวชนของสถาบันการศึกษาที่กล่าวข้างต้นนั้น เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น ผู้เขียนขอยกตัวอย่างแนวทางการส่งเสริม และการพัฒนาเยาวชนของสถาบันการศึกษาในมิติภาวะผู้นำโดยเริ่มต้นจากการพัฒนาหลักสูตรและวิธีการสอนที่เน้นทักษะและความรู้ที่จำเป็นในการพัฒนาด้านภาวะผู้นำ ได้แก่

ทักษะการพูด การคิดเชิงกลยุทธ์ การแก้ปัญหา ต่อสถานการณ์ต่าง ๆ การมองอนาคต การบริหารความสัมพันธ์กับผู้อื่นการสื่อสารในที่สาธารณะ การสร้างแรงจูงใจ การบริหารเวลา การสร้างทีมงาน การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ เป็นต้น โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ส่งเสริมกิจกรรมเชิงสังคมตามความถนัด และความสนใจเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำ และประสบการณ์การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เรียนรู้การสร้างความสัมพันธ์ และค้นพบหรือรู้จักตนเองว่ามีระดับความเป็นผู้นำมากน้อยระดับใด ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา กิจกรรมเพื่อสังคมทั้งนี้การทำกิจกรรมดังกล่าวสถาบันการศึกษาพัฒนาเครื่องมือเพื่อนำมาใช้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรม และตัวชี้วัดการมีภาวะผู้นำ เช่น กำหนดให้ผู้เรียนมีความสามารถสูงใจให้ผู้อื่นเห็นด้วยกับสิ่งที่ตนเองเสนอ ตามหลักการและเหตุผลที่ดี สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเข้าใจเพื่อนร่วมทีมและปัญหาของทีม สามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น ทักษะเหล่านี้จำเป็นต่อการเป็นผู้นำ เพราะผู้นำที่ดีควรเป็นผู้ที่นำทิศทางผู้อื่นให้ไปสู่เป้าหมาย (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, ม.ป.พ.)

3. สถาบันศาสนา

สถาบันศาสนา ซึ่งเป็นสถาบันที่ประกอบด้วย คำสอน ความเชื่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ วัตถุประสงค์และคณะสงฆ์เป็นสถาบันที่มีหน้าที่เป็นศูนย์รวมความศรัทธา สร้างแบบแผนแนวทางการดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคม ส่งเสริมศีลธรรมจรรยาแก่เยาวชน และคนในชุมชน ด้วยการอบรมสั่งสอนโดยตรง หรือจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

หรือวันพระ หรือยวพุทธิกสมาคม หรือสมาคมทางศาสนาอื่น ๆ เพื่ออบรมให้ความรู้ทางศาสนา โดยสม่ำเสมอและทั่วถึง รวมทั้งส่งเสริมชักชวนให้บิดามารดา ผู้ปกครองทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็กในการปฏิบัติกิจทางศาสนาตามโอกาสอันควร

4. องค์กรทางสังคมอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชน

นับแต่กลางทศวรรษที่ 90 การออกแบบสถาปัตยกรรมการบริหารจัดการสำหรับองค์กรทางสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชน โดยเฉพาะองค์กรภาครัฐมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการทางการเมือง ภายใต้ทรัพยากรอันจำกัดและความคาดหวังของสังคมอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ขณะนี้ปัจจัยสำคัญของการพัฒนาเยาวชนของหน่วยงานต่าง ๆ เหล่านั้นคือความเชี่ยวชาญของผู้ดำเนินการ หรือผู้ช่วยดำเนินการ ผู้มีหน้าที่สำคัญด้านการตัดสินใจ การวางแผน การกำหนดทิศทางการพัฒนา การบริหารจัดการทรัพยากร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ในอดีตที่ผ่านมากว่า 70% ขององค์กรที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนการพัฒนาเยาวชน ตัวอย่างเช่น การปรับเปลี่ยนทัศนคติ พฤติกรรม จิตสำนึกของเยาวชนประสบความล้มเหลว ด้วยข้อจำกัดภายในองค์กรเองเช่น ภาวะผู้นำและการบริหาร การเปลี่ยนแปลงขององค์กรไม่สอดคล้องกับบริบทสภาพแวดล้อมทางสังคม การกำหนดกลุ่มเป้าหมายไม่สอดคล้องกับปัจจัยแวดล้อมอื่นทางสังคม เช่น ระบบการเมือง เศรษฐกิจ การสื่อสาร การเติมเต็มพลวัตกระบวนการ ภายใต้แรงขับเคลื่อนปัจจัยต่าง ๆ ของสังคมการบริหารจัดการขององค์กรทางสังคมเพื่อการพัฒนาเยาวชนควรมีหลักการพื้นฐาน

ดังนี้

1) การจุดประกายที่จำเป็นและมีความเชื่อมโยงกับผู้มีส่วนได้เสียและสอดคล้องกับผลลัพธ์ ผลกระทบและผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการ

2) การขับเคลื่อนวิสัยทัศน์การพัฒนา การกำหนดเป้าหมาย ควรกำหนดให้เข้าใจง่ายและมีผลต่อสังคมในวงกว้าง เช่น บุคคล ชุมชน หน่วยงาน เกี่ยวข้องที่ร่วมพัฒนา ประกอบกับการวางแผนบริหารจัดการที่สามารถนึกเห็นภาพแห่งความสำเร็จเบื้องต้น สร้างเทคนิค วิธีการ การบริหารจัดการที่ไม่ซับซ้อน

3) การสื่อสารและการดำเนินงาน ประเภทรูปแบบและช่องทางการสื่อสารที่เข้าใจง่ายและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเครือข่ายที่ต้องการพัฒนา

4) สร้างทัศนคติความรู้สึของผู้ดำเนินการว่าตนเองและกลุ่มเยาวชนเป้าหมายเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร โดยกำหนดหน้าที่หลักของผู้ดำเนินการว่า การพัฒนาเยาวชนทุกคนคือ การสร้างผู้นำ การเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยมีแผน กิจกรรม การจูงใจ หรือกระตุ้น การเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพ

นักวิชาการ นักปฏิบัติ ทางด้านภาวะผู้นำ Baker (2006) ได้เสนอแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยและกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำเยาวชน ตัวอย่างเช่น การปฐมนิเทศ และการบรรยาย การอภิปรายกลุ่ม การสัมมนา การระดมสมอง การศึกษาดูงาน การฝึกงาน การสอนงาน การหมุนเวียนสับเปลี่ยนงาน การประชุมทางวิชาการ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การแสดงบทบาทสมมุติ การสาธิต การใช้บทเรียนแบบโปรแกรม การใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เกมส์การบริหาร ขณะที่แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะชีวิต ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การสร้างจิตสำนึก คุณธรรม วัฒนธรรม ตัวอย่างการ

พัฒนาเยาวชนด้านภาวะผู้นำ การพัฒนาทักษะชีวิตที่เป็นที่นิยมและมีการใช้อย่างแพร่หลายในหลายประเทศคือ โครงการพัฒนาเยาวชนโปรแกรม 4-H (Cantrell และคณะ,1989; Boyd et. al., 1992; Astroth & Haynes, 2002; Garst and Bruce, 2003) โปรแกรม 4-H พัฒนาขึ้นโดยมหาวิทยาลัยไอโอวา (Iowa State University) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะเยาวชนในการป้องกันการมีพฤติกรรมทางสังคมที่ไม่พึงประสงค์เช่น การเสพยาเสพติด การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และการตั้งครุฑของวัยรุ่นอีกด้วย (Baker, 2006) โดยมีหลักสำคัญ 4 ประการที่เรียกว่า 4-H Clover มีรายละเอียด ดังนี้

1) การพัฒนาด้านความคิดและการจัดการ (head) ซึ่งจะส่งผลให้เยาวชนมีทักษะการเรียนรู้ การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา การให้บริการ การวิพากษ์ทางความคิด การกำหนดจุดมุ่งหมาย การวางแผนและการจัดการ การใช้ทรัพยากร การเก็บบันทึก และทักษะการยืดหยุ่น

2) การพัฒนาด้านความสัมพันธ์และการดูแล (heart) มีเป้าหมายที่ทำให้เยาวชนเกิดทักษะการสื่อสาร การร่วมมือร่วมใจ ทักษะทางสังคม การแก้ไขความขัดแย้ง การยอมรับความแตกต่าง การให้ความใส่ใจผู้อื่น การเห็นอกเห็นใจ การแบ่งปันความรู้สึก และทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพ

3) การพัฒนาด้านการทำงาน และการเป็นผู้ให้ (hand) เพื่อให้เยาวชนมีทักษะการเป็นอาสาสมัครบริการในชุมชน ความเป็นผู้นำ ความรับผิดชอบ การแบ่งปันให้กับสมาชิกในกลุ่ม ทักษะทางการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และทักษะการสร้างแรงจูงใจในตนเอง

4) การพัฒนาด้านการดำเนินชีวิตและการพัฒนาตนเอง (health) เพื่อการพัฒนาด้านการใช้ชีวิตและการดูแลตนเอง เป็นทักษะการสร้างทางเลือกในการดำเนินชีวิตเพื่อสุขภาพ การจัดการความเครียด ทักษะความปลอดภัยส่วนบุคคล การเห็นคุณค่าของตนเอง การรับผิดชอบลักษณะต่อบทบาทตนเอง การจัดการกับความรู้สึก และการมีวินัยในตนเอง (Boyd et al., 1992; Garst & Bruce, 2003; Forsy et al., 2004)

สรุป

การพัฒนาสู่ความเป็นโลกาภิวัตน์ที่มีแรงขับเคลื่อน ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีอิทธิพลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ตลอดจนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเยาวชนบนความเสี่ยงในสังคมยุคใหม่ที่กำลังเผชิญกับปรากฏการณ์หลายด้านในศตวรรษที่ 21 แนวโน้มสังคมโลกจะมีอารยธรรม ศีลธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคมที่ถดถอยแทบทุกด้านส่งผลทำให้เยาวชนซึ่งเป็นพลโลกรุ่นถัดไปมีปัญหาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ปัจจัยหลักในการพัฒนาสังคมคือ การพัฒนาเยาวชน เพราะการพัฒนาเยาวชนเปรียบเสมือนการสร้างครอบครัวเพื่อก้าวสู่การขยายตัวไปในกลุ่มใหญ่ของคนในสังคมโดยรวม การพัฒนาเยาวชนซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าต่อสังคมดังนั้นการพัฒนาเยาวชนควรเริ่มตั้งแต่เยาว์วัย เนื่องจากเด็กในวัยนี้เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงจากการเป็นเด็กเข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่จะมีความสนใจต่อตนเอง และยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นการจัดกระบวนการเรียนรู้จึงต้องผ่านวัฒนธรรมการเรียนรู้ การส่งเสริมให้มีวิธีคิด ทักษะการปรับตัวด้วยตนเอง มีทัศนคติ

และขีดความสามารถของเยาวชนให้มีความรู้เท่าทันกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทางสังคมกับการดำเนินชีวิตในอนาคต

จากที่กล่าวมาข้างต้น ล้วนแล้วแต่ชี้ให้เห็นถึงประเด็นความสำคัญของการพัฒนาเยาวชนที่สถาบันหลักของสังคมต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ และมองเห็นถึงความสำคัญในการปรับตัวเพื่อการพัฒนาเยาวชน ซึ่งกระบวนการพัฒนาเยาวชนไม่ได้เป็นสิ่งผูกขาดจากสถาบันใด ๆ สถาบันหนึ่ง แต่เป็นการทำงานร่วมกัน และประสานซึ่งกันและกันของสมาชิกสถาบันต่าง ๆ ของสังคม เพราะสถาบันหลักของสังคมจะเป็นเสมือนจุดรวมพลังและเป็นการสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเยาวชนโดยมีเป้าหมายในการสร้างปทัสถาน ระเบียบวัฒนธรรม การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมด้วยแนวคิดและกระบวนการชัดเจนทางสังคม

ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ซับซ้อนของสังคม การพัฒนาเยาวชนควรให้ความสำคัญกับกระบวนการดำเนินการ การสนับสนุน การจูงใจ การส่งเสริม การสร้างแรงบันดาลใจ มากกว่าการกำกับ ควบคุมการสร้างความรู้ ทักษะ อีกทั้งต้องเข้าใจว่าการพัฒนาเยาวชนอาจเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงกรอบแนวคิดของเยาวชน ซึ่งมีปัจจัยแวดล้อมที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิง และพึงระลึกว่าการพัฒนาเยาวชนไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ในระยะเวลาสั้น แต่เป็นกระบวนการสร้างความสมดุล การขับเคลื่อนระหว่าง รูปแบบ เป้าหมาย ทิศทางการเปลี่ยนแปลง และผลสัมฤทธิ์ที่คาดหวังด้วยวิธีการส่งเสริมของสมาชิกจากภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมเป็นผู้ช่วยชี้แนะแนวทางเพื่อการผลักดัน และชักจูงใจให้กลุ่มและภาคส่วนต่าง ๆ กระทำกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2550). **หลังกำแพงฮาร์วาร์ด: เรียนรู้ความเป็นเลิศทางปัญญา**. กรุงเทพฯ: ชัคเซส มีเดีย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (ม.ป.พ.). **ยุควิกฤตเด็กและเยาวชน...ขาดภาวะผู้นำ**. สืบค้นจาก <http://www.kriengsak.com/node/49>
- มนัส บุญประกอบ และคณะ. (2546). พลิกปัญหาให้เป็นปัญญา. **วารสารพหุศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**. 9, 36-39.
- สถาบันรามจิตติ. (2553). **ภาพรวมชีวิตของเด็กและเยาวชนไทย**. สืบค้นจาก <http://www.ramajitti.com/drive.php>
- Baker, S. (2006). **The national research council and institute of medicine**. Retrieved from <http://www.Joe.org/joe/2009april/iw4.php>
- Boyd et al., (1992). **Evaluating Collaboration: Challenges and Method**. Retrieved from <http://danr.ucop.edu/eeeeaea/rossing.html>
- Bronfenrenner(cite by Sigelman and Shaffer). (1995). Do we have our investment in children's services the wrong way pround? Great Kids, Bettter Citicents. **Belief, attitude, intention and behavior: An Intorduction to theory and research**, Don Mills; OntarioLAddision-Wesley Pub., Co.

Forsythe et al. (2004). **Taylor-Powell, Ellen., and Rossing, Boyd. Evaluating collaboration: Challenges and method.** Retrieved from <http://www.danr.ucop.edu/eeeeea/rossing.html>

Graham Allen & Lain Duncan Smith. (2009). **Early Intervention: Good Parents, Great Kids, Better Citizens** Good discussion of the rationale behind early intervention models, including the research by Bruce D Perry on child development. Retrieved from <http://www.centreforsocial-justice.org.uk/client/downloads/CSJ>

บทความวิชาการ

เว็บล็อก: สื่อการเรียนรู้ยุคดิจิทัลที่ครูไม่ควรมองข้าม

WEBLOG: THE UNDENIABLE DIGITAL AGE LEARNING MEDIA FOR TEACHERS

สุไม บิลไบ

Sumai Binbai

สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

noina_sb@hotmail.com

บทคัดย่อ

สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับครูผู้สอนที่ต้องใช้ในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากสื่อมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะผู้เรียนในยุคดิจิทัลที่ต้องการเรียนรู้แบบเร็ว เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อนยุ่งยาก ดังนั้นการนำสื่อการเรียนรู้มาใช้ในยุคนี้จึงต้องสอดคล้องกับวัฒนธรรม ความชอบ และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน เว็บล็อกเป็นสื่อทางเลือกที่น่าสนใจสำหรับครูในยุคดิจิทัลที่จะเข้าถึงผู้เรียน ติดตามผู้เรียน และพัฒนาผู้เรียนด้านการอ่าน การเขียน การทำงานร่วมกันผ่านการใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้องและสร้างสรรค์ บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับคุณสมบัติสำคัญของเว็บล็อก อิทธิพลของเว็บล็อกต่อการเรียนรู้ ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เว็บล็อกในการจัดการเรียนการสอน เหตุผลสำคัญที่ครูไม่ควรมองข้าม ข้อดีและข้อควรระวังในการนำเว็บล็อกไปใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน ด้วยมุ่งหวังจะให้เกิดการต่อยอดในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายและเหมาะสมสำหรับผู้เรียนในยุคดิจิทัลที่มีความแตกต่างกันและสามารถพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

คำสำคัญ: เว็บล็อก บล็อก สื่อการเรียนรู้ยุคดิจิทัล

ABSTRACT

Learning media are very important tools for teachers to use in learning management because media are deeply influential tools for learners, especially digital age learners. They need to learn fast, easy and uncomplicate lessons, therefore the best way to use learning media is relevant to their culture, fondness, and learning behaviors. In addition, weblog is interesting option for teachers in the digital age which allows teachers easily access and monitor their students. Moreover, weblog is able to enhance students' reading, writing literacy and collaborative working through technology usage accurately and creatively.

The objectives of this article are to present important features of weblog, influences of weblog toward learning achievement, research results on weblog for instruction, key reasons which teachers should not overlook, advantage and caution to use weblog for instruction. In addition, the author wishes to see the teachers create a variety of instructional media, and appropriate media for differential digital age learners which enhance self-directed learning to be the lifelong learners.

Keywords: weblog, blog, digital age learning media

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยเฉพาะการสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ผู้คนในยุคดิจิทัลให้ความสนใจและใช้เพื่อการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ อย่างแพร่หลายจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิต เรียกว่าเป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีวิตอีกหนึ่งปัจจัย ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเครือข่ายมาพร้อมกับการพัฒนาอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ทันสมัย ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการดำรงชีวิตที่เน้นความสะดวกสบายมากขึ้น ด้วยการสัมผัสเพียงปลายนิ้วผ่านอุปกรณ์ชนิดพกพา อาทิ โทรศัพท์ประเภท Smartphone Notebook และ Tablet ที่ช่วยให้ผู้ใช้ได้รับข้อมูลที่ต้องการในเวลาเพียงไม่กี่วินาที สามารถสั่งซื้อสินค้าผ่านทางออนไลน์ จองห้องพัก จองบัตรโดยสาร หรือแม้กระทั่งสั่งอาหารมาส่งถึงบ้านตามเวลาที่ต้องการได้อย่างง่ายดายและรวดเร็ว ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้นักวิชาการและนักการศึกษาให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นบูรณาการเทคโนโลยีเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ

ของผู้เรียนในยุคดิจิทัลที่มีลักษณะและวัฒนธรรมการเรียนรู้ตามความชอบและสนใจมากกว่าจะเรียนในสิ่งที่ถูกบังคับ ซึ่งนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนส่วนใหญ่ใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการค้นหาข้อมูลข่าวสาร และติดตามเรื่องราวต่าง ๆ มากกว่าการเข้าห้องสมุดเพื่อค้นคว้า เนื่องจากเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายกว่าโดยใช้อุปกรณ์ที่ผู้เรียนมีและใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งจากสถิติการใช้อินเทอร์เน็ตปี 2559 ไตรมาส 1 พบว่า จากจำนวนประชากรไทยทั้งหมด 68.1 ล้านคน มีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตจำนวน 38 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 56 มีผู้ใช้โซเชียลเน็ตเวิร์ค (social network users) จำนวน 41 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 60 โดยโซเชียลเน็ตเวิร์คที่มีผู้ใช้งานมากที่สุด ได้แก่ Facebook ร้อยละ 92.1 ตามด้วย Line ร้อยละ 85.1 และ Google+ ร้อยละ 67 ตามลำดับ ทั้งนี้กิจกรรมที่นิยมใช้อินเทอร์เน็ตเข้าถึงมากที่สุด คือ โซเชียลเน็ตเวิร์ค ร้อยละ 82.7 รองลงมาใช้เพื่อการค้นหาข้อมูล ร้อยละ 56.7 และใช้เพื่ออ่านข่าว ร้อยละ 52.2 ซึ่งผู้ใช้อินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่เป็นประชากรในกลุ่ม Gen Y (Gen Y หมายถึง ผู้ที่เกิดช่วง พ.ศ. 2424 – 2543: ลีรัตน์ อนุรัตน์พานิช, 2559) โดยมีการใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุดถึง 54.2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

(สมาคมโฆษณาดิจิทัลแห่งประเทศไทย, 2559) นอกจากนี้ยังมีจำนวนเลขหมายโทรศัพท์มือถือที่ลงทะเบียนจำนวน 82.8 ล้านเลขหมาย คิดเป็นร้อยละ 122 ของประชากรทั้งหมด และที่สำคัญมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ผ่านโทรศัพท์มือถือจำนวน 34 ล้านคน ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนมากติดอันดับโลก (www.9tanan.com, 2559)

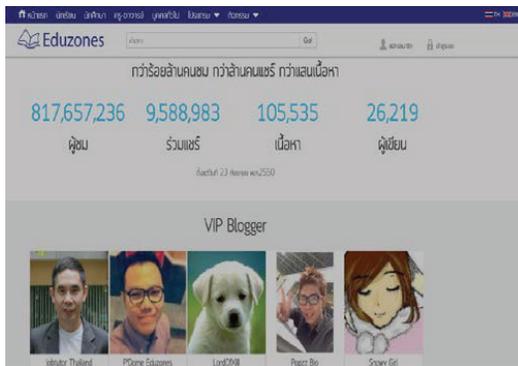
การจัดการเรียนการสอนในช่วงทศวรรษที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากเนื่องจากอิทธิพลของเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล ส่งผลต่อวัฒนธรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนการใช้ชีวิตประจำวันแทบทุกด้าน การจัดการเรียนการสอนจึงต้องมีการปรับตัวโดยการนำเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตมาใช้เป็นฐานในการบริหารจัดการสถานศึกษา และการจัดการเรียนการสอน มีการนำ social media เช่น Facebook Google+ และ Line มาใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น เนื่องจากเป็นสื่อที่เข้าถึงผู้เรียนจำนวนมากได้ในเวลาอันรวดเร็ว โดยผู้สอนมีการเตรียมข้อมูลต่าง ๆ ในรูปดิจิทัลไฟล์ไว้สำหรับอัปโหลดให้ผู้เรียนได้เข้าไปดาวน์โหลดหรือเปิดอ่านผ่านอุปกรณ์ที่ผู้เรียนใช้เป็นประจำ อย่างไรก็ตามการใช้สื่อสังคมออนไลน์ประเภท Facebook Google+ และ Line ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของการค้นหาข้อมูล หรือเรื่องราวที่ได้เขียน (post) หรือแบ่งปัน (share) ไปก่อนหน้านี้ไม่สามารถค้นคืนได้ง่าย เนื่องจากไม่มีการจัดหมวดหมู่ที่เป็นระเบียบ ยังมีการเขียนและแบ่งปันข้อมูลมากเท่าใดยังค้นหายากเท่านั้น ส่งผลให้ผู้สอนหรือนักวิชาการหันไปให้ความสนใจกับการพัฒนาเว็บไซต์ในลักษณะของเว็บไซต์ที่มีคุณลักษณะเด่นเหมาะแก่การใช้เพื่อการจัดการเรียนการสอน เป็นแหล่งรวมทรัพยากร

บนออนไลน์ให้แก่ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า และทำกิจกรรมได้ทุกที่ ทุกเวลา เว็บไซต์จึงได้รับความนิยมและนำมาใช้เพื่อการจัดการเรียนการสอนมากขึ้นเห็นได้ชัดเจนผ่านผลการวิจัยทางการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อบูรณาการเทคโนโลยีเข้ามาสู่ห้องเรียน หรือการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานเทคโนโลยีเข้ากับห้องเรียนปกติ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าศึกษา ทำการบ้านที่ผู้สอนมอบหมายผ่านทางหน้าเว็บไซต์ ตอบสนองการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคดิจิทัลให้เป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง (self-directed learning) และเป็นผู้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (lifelong learner)

ความหมายและลักษณะของเว็บล็อก

เว็บล็อก หรือ บล็อก (weblog or blog) เป็นเครื่องมือสื่อสารที่ใช้งานบนอินเทอร์เน็ต เริ่มเติบโตในช่วงปลายทศวรรษ 1990 ซึ่งเป็นเครื่องมือสำหรับเผยแพร่ข้อมูลผ่านทางเว็บที่อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้ได้นำเสนอเนื้อหาได้ โดยที่ผู้ใช้ไม่จำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานด้านเทคนิคในการสร้างเว็บไซต์ เว็บล็อกมาจากคำว่า Web กับ log ซึ่ง Web เป็นคำเรียกสั้น ๆ มาจาก World Wide Web ที่เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลผ่านทางคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ส่วน log คือการบันทึก และเมื่อนำมารวมกันจึงหมายถึง การบันทึกบนอินเทอร์เน็ต (เดชา ไชยเมือง, 2550) ส่วนความหมายตามพจนานุกรมของเว็บล็อกหรือบล็อก หมายถึง เว็บไซต์ส่วนบุคคลที่มีการนำเสนอข่าว บทความและจดหมายข่าวของเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่น่าสนใจให้แก่ผู้ใช้ ซึ่งรวมถึงการให้สิทธิแก่ผู้ใช้เข้ามาอ่านบทความและแสดงความคิดเห็น

ในบทความที่สนใจได้ (Dictionary.com, 2558) ตัวอย่างเว็บไซต์ที่ให้บริการเว็บล็อกและได้รับความนิยมในประเทศไทย ได้แก่ เช่น www.eduzones.com, www.gotoknow.org, http://oknation.nationtv.tv/blog/index.php, www.learners.in.th, www.wordpress.com, www.edublog.com

ภาพที่ 1 สถิติผู้เข้าชมเว็บล็อกของ eduzones.com และ OKNation.net
ที่มา: <https://www.eduzones.com/>

จากตัวอย่างเว็บล็อกข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความนิยมของสื่อออนไลน์ประเภทนี้และเป็นที่ที่ผู้คนส่วนใหญ่ใช้เป็นแหล่งอ้างอิง เป็นแหล่งค้นคว้าข้อมูลขนาดใหญ่ ที่สำคัญคือสื่อออนไลน์เหล่านี้เข้าถึงได้ง่าย สามารถสมัครเป็นสมาชิกเพื่อเป็นบล็อกเกอร์หรือเป็นผู้ติดตามข่าวสาร อันนำไปสู่การพัฒนาตนเองในการเป็นนักเขียน นักอ่าน นักวิพากษ์วิจารณ์มีอาชีพได้ บล็อกเกอร์หลายรายมีรายได้จากการเขียนบทความลงในเว็บล็อกเหล่านี้ ซึ่งส่งผลให้มีผู้เขียนหน้าใหม่และผู้อ่านหน้าใหม่เข้ามาในระบบสื่อออนไลน์ประเภทนี้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ส่งผลให้เว็บล็อกกลายเป็นแหล่งข้อมูลแหล่งใหญ่ที่ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

เว็บล็อกมีลักษณะหรือหน้าตาของเว็บที่แตกต่างกันไปตามผู้ผลิตแต่โดยภาพรวมมีลักษณะทั่วไปที่เหมือนกันนั่นคือ

1. มีลักษณะเป็นส่วนตัว (personalized) คือ มีการออกแบบให้มีผู้จัดการเว็บเพียงคนเดียว เพื่อแสดงออกถึงลักษณะเฉพาะของผู้เป็นเจ้าของ ในการเขียนบันทึกหรือนำเสนอเนื้อหาที่มีเป้าหมาย เพื่อให้คนอ่านที่สนใจในเรื่องเดียวกันเข้ามาติดตาม
2. ใช้เว็บเป็นฐานในการจัดการ (web-based) เจ้าของบล็อกสามารถนำเสนอข้อมูลที่ทันสมัยได้ตลอดเวลา ง่ายในการจัดการ ดูแลรักษา และการเข้าใช้งานง่ายผ่านทาง web browser ที่มีการเชื่อมต่อผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
3. ปฏิบัติการแบบอัตโนมัติ (automated) การเผยแพร่ข้อมูลจะเรียงลำดับตามวันที่เขียนล่าสุด โดยบทความที่นำเสนอล่าสุดจะปรากฏอยู่ในส่วนแรกสุดของหน้าเว็บล็อก และเรียงตามลำดับไปเรื่อย ๆ ผู้ติดตามสามารถค้นหาได้ และสามารถทราบได้ว่าบทความใดเป็นเรื่องทันสมัยมากกว่า

4. สนับสนุนการสร้างชุมชนบนออนไลน์ (online communities-supported) เว็บล็อกสามารถสร้างการเชื่อมโยงระหว่างสารสนเทศหรือเว็บไซต์อื่น ๆ ที่อยู่บนอินเทอร์เน็ตเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มเติมหรือให้ข้อมูลเพิ่มเติมแก่ผู้ติดตาม ซึ่งช่วยกระตุ้นให้เกิดการสร้างความรู้ใหม่ ๆ และเกิดการแบ่งปันความรู้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งสามารถสร้างกลุ่มคนที่สนใจในเรื่องเดียวกันให้เข้ามาสื่อสารและแบ่งปันความรู้ร่วมกันได้อย่างต่อเนื่องผ่านช่องทางสนับสนุนบนเว็บล็อก

5. สร้างการสื่อสารระหว่างกัน (communications) เว็บล็อกเปิดโอกาสให้ผู้ติดตามและเจ้าของเว็บล็อกสื่อสารระหว่างกันได้ โดยผ่านช่องทางการเขียนแสดงความคิดเห็น (comment) ซึ่งเจ้าของเว็บล็อกสามารถเห็นและตอบกลับได้ทันทีที่เว็บล็อกมีผู้เขียนประจำบล็อกที่เรียกว่า “Blogger” ซึ่งทำหน้าที่เขียนเรื่องราวต่าง ๆ ในช่วงแรกนิยมเขียนเฉพาะเรื่องส่วนตัวหรือไดอารี่ออนไลน์ แต่ต่อมาเนื้อหาเริ่มหลากหลายขึ้นอยู่กับเจ้าของบล็อกว่าต้องการสื่อสารหรือแบ่งปันเรื่องราวใดให้ผู้อ่านได้ติดตามและร่วมแสดงความคิดเห็น เช่น อาหาร การเมือง เทคโนโลยี กีฬา ข่าวสาร รวมถึงการโฆษณาองค์กรของบริษัทเอกชน เว็บล็อกแบ่งได้เป็น 6 ประเภท ได้แก่ 1) เว็บล็อกประเภทเรื่องเล่า 2) เว็บล็อกประเภทนำเสนอผลงานตนเอง 3) เว็บล็อกประเภทฝึกฝนตนเอง 4) เว็บล็อกประเภทนำเสนอความคิดเห็น 5) เว็บล็อกประเภทจิตอาสา 6) เว็บล็อกประเภทแสดงบทบาทสมมติหรือจินตนาการ (สุวิตา ธรรมมณีวงศ์ และจักรนาท นาคทอง, 2555)

สำหรับการนำเว็บล็อกมาใช้ในการเรียนการสอน หมายถึง สื่อบทเรียนออนไลน์ ที่มีลักษณะ

เป็นบล็อกสำหรับใช้เพื่อนำเสนอเนื้อหาการเรียนการสอนทั้งในรูปแบบข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง วิดีโอ และเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ให้ศึกษาเพิ่มเติม พร้อมทั้งมีช่องทางการติดต่อระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนภายใต้หัวข้อความรู้ที่นำเสนอได้ทันทีทันใดในรูปแบบประสานเวลา (synchronize) โดยการให้ผู้เรียนส่งข้อความไว้ในช่องแสดงความคิดเห็นแล้วผู้สอนสามารถโต้ตอบได้ทันทีหรือค่อยมาตอบภายหลังในรูปแบบการสื่อสารแบบไม่ประสานเวลา (asynchronize) นอกจากนี้ปัจจุบันมีแพลตฟอร์มสำหรับสร้างเว็บล็อกเป็นของตนเองไม่ต้องขึ้นอยู่กับเว็บไซต์เว็บหนึ่ง ซึ่งเว็บล็อกเหล่านี้มีการพัฒนาปลั๊กอินหรือส่วนเสริมให้ผู้ให้บริการสามารถบริหารจัดการบล็อกของตนเองในรูปแบบการจำกัดสมาชิกในการเข้าชมหรือติดต่อกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มได้ ทำให้สะดวกต่อการนำมาพัฒนาเป็นห้องเรียนออนไลน์ที่มีผู้ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาเท่านั้นจึงจะเข้ามาดูเนื้อหาและเขียนเนื้อหาเพิ่มลงในส่วนต่าง ๆ ที่ได้รับอนุญาต ทำให้มีความเป็นส่วนตัวสำหรับผู้สอนและผู้เรียนที่ต้องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มหรือเฉพาะรายวิชา ทั้งยังสามารถนำคุณสมบัติของ Google Form และ Google Quiz ที่เหมาะสำหรับการทำแบบสอบถามและแบบทดสอบมาปรับใช้ในการวัดและประเมินผลได้อีกด้วย

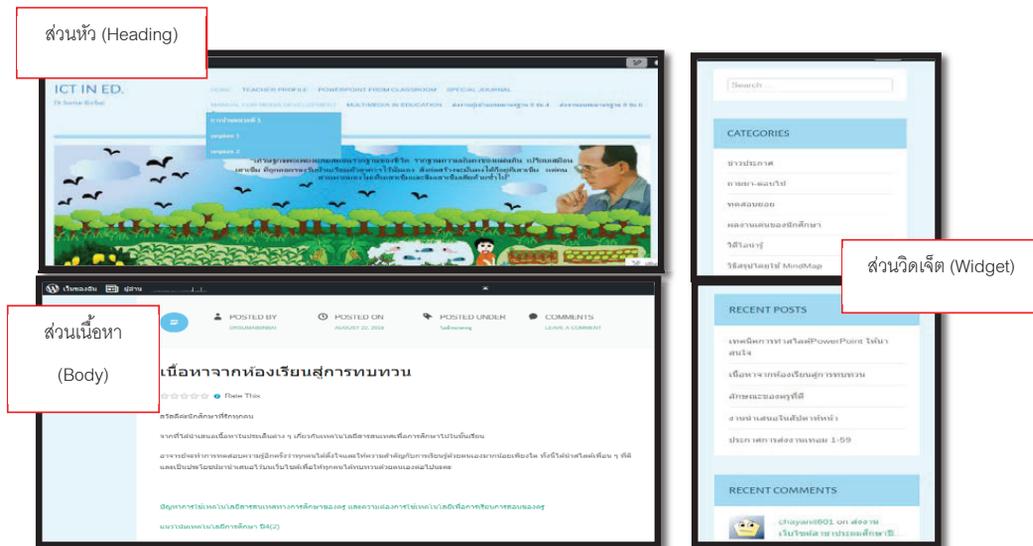
เว็บล็อกที่ใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนมีลักษณะหรือรูปแบบในการนำเสนอแตกต่างกับเว็บล็อกเพื่อเขียนข่าวสารทั่วไป ซึ่งเว็บล็อกเพื่อการเรียนการสอนควรประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่สำคัญดังนี้

1. ส่วนหัวของเว็บ (heading) เป็นส่วนแสดงอัตลักษณ์ของเว็บล็อก ชื่อเว็บและเมนูหน้า

หลักซึ่งสามารถสร้างเมนูย่อย ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าไปค้นหาและอ่านเนื้อหาที่จัดไว้เป็นหมวดเมนูย่อย ๆ

2. ส่วนเนื้อหา (body) เป็นส่วนแสดงเนื้อหาที่เจ้าของบล็อกเป็นคนเขียนหรือโพสต์ ซึ่งเนื้อหาจะอยู่ในลักษณะสื่อประสม หรือสื่อใดสื่อหนึ่งก็ได้ขึ้นอยู่กับความต้องการในการนำเสนอของผู้เขียน โดยเนื้อหาในส่วนนี้จะแสดงลำดับล่าสุดไว้ด้านบนเสมอ

3. ส่วนเมนูด้านข้าง/ด้านล่าง (widget) เป็นแอปพลิเคชันสำหรับตกแต่งหน้าเว็บล็อกให้สวยงามโดยมีเมนูหรือปุ่มที่ให้ผู้เรียนสามารถปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาบทเรียนได้อย่างง่ายดายและรวดเร็ว เมนูที่ส่วนใหญ่ต้องมี ได้แก่ เมนูค้นหา เมนูหมวดหมู่ เมนูลิงค์ที่เกี่ยวข้อง เมนูแสดงความคิดเห็นล่าสุด เป็นต้น เมนูเหล่านี้สามารถช่วยให้ผู้เรียนค้นหาข้อมูลบนเว็บล็อกได้ง่ายและรวดเร็ว

ภาพที่ 3 องค์ประกอบของเว็บล็อกเพื่อการเรียนการสอน
ที่มา: <https://drsumaibinbai.wordpress.com>

อิทธิพลของเว็บล็อกต่อการเรียนรู้ยุคดิจิทัล

เว็บล็อกเป็นสื่อสังคมออนไลน์ประเภทหนึ่งที่สามารถสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ และสามารถนำมาใช้เป็นสื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ได้ เนื่องจากมีการรวมกันของสื่อหลากหลายบนเว็บเดียว ทั้งกราฟิก สัญลักษณ์ ภาพถ่าย วิดีโอ เสียง ตัวอักษร สื่อประสม และไฮเปอร์ลิงค์ที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลได้ไม่มีที่สิ้นสุดผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่สำคัญเว็บล็อกมีลักษณะ

เด่นที่แตกต่างจากสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่นตรงที่มีระบบการจัดการเนื้อหา (content management system: CMS) ซึ่งเป็นระบบซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์ที่ใช้เพื่อจัดระเบียบและส่งเสริมการทำงานเป็นหมู่คณะ ให้สามารถสร้างเอกสารหรือเนื้อหาลักษณะอื่นๆ ผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในรูปแบบเว็บไซต์ เนื้อหาที่อยู่ในระบบอาจเป็นข้อความ ตัวอักษร สัญลักษณ์ ภาพ เสียง ภาพเคลื่อนไหว วิดีโอ หรือไฟล์เอกสารประเภท

กิจกรรมเพื่อสังคม เป็นต้น

มีผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นอิทธิพลของเว็บล็อกที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคดิจิทัล เช่น การวิจัยของ Amy Fitzsimmons (2010) ที่ต้องการศึกษาว่าการใช้เว็บล็อกและวิกิในชั้นเรียนส่งผลต่อประสบการณ์ การเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างไร โดยให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น อภิปราย ตั้งคำถามและตอบคำถามระหว่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีความสนุกสนานและเข้าใจประเด็นเนื้อหาความรู้ได้อย่างชัดเจนอันแสดงถึงอิทธิพลของเว็บล็อกที่มีผลต่อประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ยิ่งกว่านั้น คือ ไม่ว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ (learning style) แบบใดก็ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้บล็อกของผู้เรียน โดยเฉพาะผู้เรียนที่มีลักษณะเป็นผู้ลงมือกระทำ (active learner) ส่วนใหญ่มีความต้องการแลกเปลี่ยนข้อมูล ติดต่อสื่อสารกับสังคม อภิปรายและอธิบายเนื้อหาาร่วมกันกับเพื่อน ๆ ซึ่งการใช้สภาพแวดล้อมบนบล็อกมีความเหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคนี้ (Michael Derntl and Sabire Graf, 2009) นอกจากนี้อิทธิพลของเว็บล็อกยังส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถอ่านออกเขียนได้ของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน ดังคำกล่าวของ Berstein (2004) ที่ว่า “ยิ่งเขียนบ่อยเท่าใดยิ่งพัฒนาความสามารถในการเขียนมากขึ้นเท่านั้น: frequent writing improves writing” สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Di ZHANG (2009) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการใช้เว็บล็อกเพื่อพัฒนาความสามารถการเขียนภาษาอังกฤษของผู้เรียน พบว่า การใช้เว็บล็อกสามารถพัฒนาความสามารถในการเขียนของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี โดยเว็บล็อกมีอิทธิพลต่อการพัฒนาความสามารถทางการเขียนดังนี้

1. ช่วยให้ ผู้เรียน มีทักษะ การคิด วิเคราะห์ วิจารณ์ เนื่องจากบล็อกช่วยกระตุ้นความคิดของผู้เรียนในการประเมินสิ่งที่ตนเองอ่านและเขียนลงในบล็อก ซึ่งการเขียนบล็อกจำเป็นต้องมีความคิดใหม่ ๆ เสมอในการปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้เรียนคนอื่น ๆ

2. มีตัวอย่างให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และสามารถพัฒนาการเขียนของตนเองได้ เพราะการอ่านงานเขียนของเพื่อน ๆ ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จุดเด่นจุดด้อยของงานเขียนนั้น และสามารถนำมาพัฒนางานเขียนของตนเองให้ดีขึ้น สิ่งเหล่านี้เปรียบเสมือนแฟ้มสะสมผลงานที่ผู้เรียนสามารถตรวจสอบความก้าวหน้าของตนเองได้ตลอดเวลา

3. ส่งผลต่อคุณภาพของงานเขียน โดยผู้เรียนที่ เป็นผู้เขียนต้องตระหนักถึงผู้อ่านและผลที่จะตามมาจากงานเขียนของตน ซึ่งบางครั้งอาจถูกหรือผิดก็ได้ การโพสต์เนื้อหาบนออนไลน์จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนระมัดระวังในการใช้ภาษาที่ถูกต้อง สละสลวยเพื่อดึงดูดผู้อ่านให้เข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็น ทั้งนี้การได้รับความคิดเห็นจากผู้อ่านในหลากหลายมุมมองจะยิ่งช่วยพัฒนาคุณภาพ งานเขียนของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้นไปเรื่อย ๆ

4. สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน การเขียนบล็อกนอกจากทำให้ผู้เรียนรู้เนื้อหาในรายวิชาแล้วยังทำให้ผู้เรียนได้อ่านความคิดเห็นของผู้อื่นบนบล็อกของตนเองนำไปสู่การเรียนรู้วัฒนธรรมที่หลากหลายจากผู้อ่านจากประเทศหรือภูมิภาคอื่น ๆ ได้แนวคิด มุมมองที่หลากหลายอันนำไปสู่ความเข้าใจความหลากหลายและความแตกต่างทางวัฒนธรรมอันเป็นหัวใจสำคัญในการอยู่ร่วมกันในโลกปัจจุบัน

5. ทำให้ผู้เรียนมีเป้าหมายในการเขียน เนื่องจากการเขียนบ่อย ๆ ทำให้ผู้เรียนทราบตัวตนเองชอบหรือสนใจเกี่ยวกับเรื่องใด ทำให้ผู้เรียนต้องศึกษาค้นคว้าในเรื่องนั้นอย่างลึกซึ้งเพื่อนำมาแบ่งปันให้ผู้อื่นได้อ่าน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาความสามารถทางการเขียนของผู้เรียน

เหตุผลสำคัญในการประยุกต์ใช้เว็บล็อกเพื่อการเรียนการสอนที่ครูไม่ควรมองข้าม

ผู้ให้บริการเว็บล็อกได้พยายามพัฒนาคุณสมบัติของเว็บล็อกให้ใช้งานง่าย สวยงาม รองรับความต้องการในการใช้งานเพื่อการจัดการเรียนการสอนและการแลกเปลี่ยนข้อมูลในลักษณะของคลังทรัพยากรการศึกษาแบบเปิด (open educational resources: OER) ที่สนับสนุนการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้มากขึ้น เหมาะสำหรับครูผู้สอนยุคดิจิทัลที่ต้องมีบทบาทสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยต่อผู้เรียนและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนรายบุคคล บทบาทของครูในยุคดิจิทัลจึงมิใช่เป็นเพียงผู้สอนที่น่าสงวนเนื้อหาผ่านสื่อต่าง ๆ เพียงอย่างเดียวแต่ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระให้ผู้เรียนได้มีความคิดสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการเขียนบล็อก และการอภิปรายร่วมกันบนเว็บล็อกของรายวิชา หรือบนเว็บล็อกของผู้เรียนเอง เหตุผลสำคัญที่ครูควรนำเว็บ ล็อกมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ 1) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิดและสะท้อนผลการเรียนรู้ว่าได้เรียนรู้อะไรไปบ้างเล็กน้อยเพียงใด ซึ่งครูสามารถติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าและพัฒนาการเรียนรู้อันของผู้เรียนผ่านช่องทางสื่อสารบนเว็บ

บล็อกได้ 2) เป็นการพัฒนาความสามารถการอ่านออกเขียนได้ของผู้เรียนที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพด้วยสื่อที่มีความแตกต่างกัน 3) ให้พื้นที่แก่ผู้เรียนในการแสดงความคิดเห็น โดยครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้ดีและสนองต่อความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริงหากเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นนอกห้องเรียนผ่านเว็บล็อก เนื่องจากผู้เรียนส่วนใหญ่มักไม่ชอบแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนด้วยการพูดแต่ชอบเขียนมากกว่า 3) เป็นการสร้างสรรค์และเก็บสะสมผลงานการเรียนรู้อันของผู้เรียน เนื่องจากการเขียนบล็อกเป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนในการสร้างสรรค์ผลงานในลักษณะต่าง ๆ และสามารถเก็บบันทึกในลักษณะของแฟ้มสะสมผลงานได้ ทำให้ผู้เรียนและครูผู้สอนได้เห็นพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียนและสามารถพัฒนาได้อย่างถูกต้องทิศทาง 4) เว็บล็อกสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เรียนด้วยกันและระหว่างผู้เรียนกับครูผู้สอน และระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน เนื่องจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องเดียวกันทำให้เกิดความสนิทสนมและส่งผลความสัมพันธ์อันดีในชีวิตจริง (George Couros, 2016; ศิริชัย นามบุรี, 2557; ไพศาล ภาวสุทธิ, 2557; พงศ์อินทร์ ชูสุวรรณ และ นิเวศ จิระวิจิตชัย, 2559; จักรกฤษณ์ มะสะพันธุ์, 2551; สุวิดา ธรรมมณีวงศ์ และ จักรนาท นาคทอง, 2555) ดังนั้นบทบาทสำคัญของครูในยุคดิจิทัลจึงมิใช่ผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว แต่ต้องเป็นทั้งผู้ชี้แนะ ผู้ให้คำปรึกษา ผู้จัดสภาพการเรียนรู้แบบดิจิทัล และบล็อกเกอร์ผู้สร้างสรรค์เนื้อหาเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย และสามารถสร้างสรรค์เนื้อหาความรู้ที่ต่อยอดจากห้องเรียนสู่ชีวิตจริงได้

ข้อดีและข้อควรระวังสำหรับการนำของเว็บล็อกไปใช้เพื่อการเรียนการสอน

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับบอทธิพลของเว็บล็อกที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน ทำให้สามารถสรุปข้อดีและข้อด้อยของเว็บล็อกได้ดังนี้

1. ข้อดีและข้อควรระวังสำหรับผู้สอน

1.1 ข้อดีสำหรับผู้สอน

1.1.1 ประหยัดค่าใช้จ่ายและประหยัดเวลาในการผลิตสื่อ เนื่องจากเว็บล็อกส่วนใหญ่ให้บริการฟรี จัดการระบบได้ง่าย โดยผู้สอนสามารถนำสื่อจากแหล่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์มารวบรวมไว้เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงได้ตลอดเวลา และไม่จำเป็นต้องมีพื้นฐานทางเทคโนโลยีขั้นสูง

1.1.2 ประหยัดเวลาในการทบทวนบทเรียนและให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน เนื่องจากสื่อและเนื้อหาที่นำเสนอในเว็บล็อกอนุญาตให้ผู้เรียนเข้าไปทบทวนบทเรียนเองได้ตลอดเวลา หากมีปัญหาก็สามารถติดต่อผู้สอนผ่านช่องทางการสื่อสารที่มีให้ได้ตลอดเวลา รวมทั้งผู้สอนสามารถติดตามผลงานและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ง่าย สะดวกและรวดเร็วมากขึ้นโดยการส่งผลงานผ่านออนไลน์และการทำแบบทดสอบออนไลน์

1.2 ข้อควรระวังสำหรับผู้สอน

1.2.1 ครูผู้สอนต้องกำหนดเนื้อหา กิจกรรมที่ชัดเจน และต่อเนื่องเพื่อดึงดูดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม โดยเนื้อหาและกิจกรรมต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในรายวิชาเพื่อนำไปสู่การวัดและประเมินผลผู้เรียนที่สอดคล้องกัน มิฉะนั้นจะไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

1.2.2 เนื่องจากเว็บล็อกที่ให้บริการฟรีนั้นเป็นการนำเสนอเนื้อหาแบบสาธารณะที่ผู้อื่นสามารถเข้ามาเรียนรู้หรือเข้ามาอ่านได้ ผู้สอนจึงต้องคำนึงถึงความถูกต้องของข้อมูลเนื้อหาที่นำเสนอ และคำนึงถึงจริยธรรมทางเทคโนโลยีในการนำสื่อจากแหล่งต่างๆ มาใช้ต้องมีการอ้างอิงเพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดลิขสิทธิ์

1.3 ข้อดีและข้อควรระวังสำหรับผู้เรียน

1.3.1 ข้อดีสำหรับผู้เรียน

1) ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันทำให้ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ผ่านการแสดงความคิดเห็นเพื่อแก้ปัญหา ทำแบบฝึกหัดร่วมกันทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้มากขึ้น

2) ผู้เรียนมีความกล้าแสดงออกในการแสดงความคิดเห็นด้วยการเขียนลงในเว็บล็อกมากกว่าการเผชิญหน้าตอบคำถามในชั้นเรียน และสามารถพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาจากกรณีศึกษาที่ผู้สอนกำหนดไว้ในเว็บล็อก

3) มีความยืดหยุ่น เรียนรู้ได้ง่าย ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองทุกที่ทุกเวลา ผ่านอุปกรณ์ที่ผู้เรียนใช้งานในชีวิตประจำวัน เช่น smart phone, tablet และ notebook เป็นต้น โดยผู้เรียนสามารถศึกษาบทเรียนมาก่อนล่วงหน้าหรืออ่านซ้ำ ดูซ้ำ ฟังซ้ำจากสื่อที่ผู้สอนได้จัดเตรียมไว้ตามความต้องการและความสามารถที่แตกต่างกัน เนื่องจากเว็บล็อกสามารถนำเสนอเนื้อหาได้หลากหลายรูปแบบทั้งข้อความ ภาพ เสียง วิดีโอ ภาพเคลื่อนไหวและลิงค์เชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ไว้

ในที่เดียว ผ่านระบบการจัดการที่สามารถค้นหาประเด็นหรือหัวข้อที่ผู้เรียนต้องการได้ง่ายกว่าสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่น

4) พัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ถูกต้องเหมาะสม โดยเฉพาะการค้นคว้า การเลือกข้อมูล การปรับแต่ง แก้ไข และสร้างงานใหม่ ผ่านการพิมพ์ การบันทึก การแก้ไข การดาวน์โหลด การอัปโหลดข้อมูล เป็นต้น นำไปสู่การเกิดเจตคติที่ดีต่อการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้เรียนเนื่องจากเป็นสื่อที่ใช้งานง่าย สอดคล้องกับการใช้ชีวิตประจำวันของผู้เรียนยุคดิจิทัล

1.3.2 ข้อควรระวังสำหรับผู้เรียน

ระวังการเขียนแสดงความคิดเห็นด้วยข้อความที่ไม่เหมาะสม และการนำมาเสนอบนเว็บไซต์ของผู้เรียนที่อาจจะคัดลอกมาจากหนังสือหรือเว็บไซต์อื่น ๆ อันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ที่สำคัญคือ ผู้เรียนไม่ได้รับความรู้ และไม่ได้สร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริงตามจุดมุ่งหมายของการเรียน

บทสรุป

การจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัลไม่สามารถใช้เพียงสื่อประเภทใดประเภทหนึ่งได้อีกต่อไป แต่เป็นการผสมผสานเทคโนโลยีที่หลากหลายเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสื่อการเรียนการสอนแบบออนไลน์นับเป็นทางเลือกที่น่าสนใจสำหรับครูยุคนี้ จากลักษณะและองค์ประกอบของเว็บไซต์ที่มีความเรียบง่าย โดดเด่น มีคุณสมบัติเหมาะสมสำหรับนำไปใช้เพื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับเทคโนโลยี

และใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้อง ผู้สอนจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้แก่ตนเองและผู้เรียนได้ใช้สื่อที่ทันสมัย มีความหลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เป็นผู้แสวงหาความรู้และทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต วัฒนธรรมการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ดีที่ควรส่งเสริม ทั้งนี้ผู้สอนจำเป็นต้องรู้จักเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับระดับชั้น ความสามารถและความพร้อมของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ สิ่งที่ต้องพึงระวังคือ การใช้เว็บไซต์เพื่อการเรียนการสอน ไม่สามารถใช้แทนครูได้ทั้งหมด จึงควรใช้ควบคู่กันในลักษณะผสมผสานเทคโนโลยีเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ด้วยตนเองให้มากที่สุด ส่วนครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกและเป็นพี่เลี้ยงในการขยายความคิดของผู้เรียนให้กว้างและลึกยิ่งขึ้นผ่านช่องทางการสื่อสารบนระบบออนไลน์ เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- จักรกฤษณ์ มะสะพันธ์. (2551). รูปแบบการสื่อสารออนไลน์ในเว็บล็อก กรณีศึกษา: Blog gang และ OK Nation Blog. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์สารสนเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- เดชา ไชยเมือง. (2550). Wordpress กระแทกใจบล็อกเกอร์วัยจี๋าบ. กรุงเทพฯ : ตลาดดอทคอม.
- พงศ์อินทร์ ชุสุวรรณ์ และ นิเวศ จิระวิจิตชัย. การพัฒนาช่องทางสำหรับสื่อออนไลน์

- เพื่อการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นด้วยเว็บล็อก. Retrieved from csits.spu.ac.th/short_paper/mscis57/Pong-In.pdf
- พจนันท์ รัตนไชยพันธ์. (2554). การศึกษาและวิจัยระบบจัดการเนื้อหาเว็บไซต์. ปทุมธานี: คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยชินวัตร.
- ไพศาล ภาวสุทธิ. (2557). “การพัฒนาบทเรียนเว็บล็อก เรื่อง คอมพิวเตอร์กราฟิกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านประตูน้ำพระพิมล อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม.” วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ฉบับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 7(2). 675-686.
- ลีรัตน์ อนุรัตน์พานิช. (2559). เจนเอ็ก เจนวาย เจนแซด คืออะไร. สืบค้นจาก <http://www.pharmacy.mahidol.ac.th/th/knowledge/article/330>
- ศิริชัย นามบุรี และคณะ. (2557). รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมกันผ่านเว็บล็อกและเครือข่ายสังคมออนไลน์สอนทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์สำหรับครูผู้สอนภาษาไทย. รายงานการวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สมาคมโฆษณาดิจิทัลแห่งประเทศไทย. (2559). DATT เผยข้อมูลผู้ใช้อินเทอร์เน็ตของไทย ไตรมาส 1 ประจำปี 2559. สืบค้นจาก. <http://www.daat.in.th/index.php/daat-internet/>
- สุวิตา ธรรมมณีวงศ์ และจักรนาท นาคทอง. (2555). เว็บล็อกในฐานะสื่อการเรียนรู้ อย่างสร้างสรรค์ของชุมชนคนรุ่นใหม่. ‘ศิลปการวิจัยและสร้างสรรค์ ครั้งที่ 5 : บูรณาการศาสตร์และศิลป์’ ในการประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัย/สร้างสรรค์ ระดับชาติและนานาชาติ. 25-27 มกราคม 2555 ณ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติ 6 รอบพระชนมพรรษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Amy Fitzsimmons. (2010). “Classroom Weblogs and Wikis How They Affect the Learning Experience with Intermediate Students”. Fisher Digital Publications. New York: St. John Fisher College.
- Dictionary. (2015). Definition of weblog. Retrieved from www.dictionary.com
- Di ZHANG. (2009). “The Application of Blog in English Writing”. Journal of Cambridge Studies. 4(1), 64-72.
- George Couros. (2016). 5 Reasons Your Students Should Blog. Retrieved from Georgecouros.ca/blog/archives/3721
- Michael Derntl and Sabine Graf. (2009). Impact of Learning Styles on Student Blogging Behavior. Ninth IEEE International Conference on Advanced Learning Technologies. 369 – 377.

บทความวิชาการ

การจัดการความรู้ เรื่อง การจัดการประสบการณ์ที่มีประสิทธิภาพสำหรับพัฒนาเด็กปฐมวัย

KNOWLEDGE MANAGEMENT ON EFFECTIVE EXPERIENCE FOR EARLY CHILDHOOD DEVELOPMENT

สุมนา โสตถิพลอนันต์

Sumana Sottipolanun

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

sumana.sott@gmail.com

บทคัดย่อ

การจัดการความรู้ครั้งนี้ เป็นการใช้กิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการศึกษาปฐมวัย ของนักศึกษาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร วิธีการจัดการความรู้ครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงแรกสรุปความรู้จากงานวิจัย และช่วงที่สองเป็นการรับฟังความรู้จากวิทยากรเกี่ยวกับเทคนิคการจัดการประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย และการใช้นวัตกรรมทางการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์ เป็นแนวทางการจัดการประสบการณ์ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย ขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการประสบการณ์ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การประเมินพัฒนาการตามวัย 2) การกำหนดเป้าหมายการพัฒนา 3) การออกแบบการจัดการประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย 4) การลงมือจัดการประสบการณ์ และ 5) การประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยมุ่งเน้นการใช้นวัตกรรมมาบูรณาการจัดการประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย เพื่อให้เกิดคุณลักษณะเฉพาะด้าน

คำสำคัญ: ประสบการณ์ที่มีประสิทธิภาพ คุณลักษณะเฉพาะด้านของเด็กปฐมวัย นวัตกรรม บูรณาการ

ABSTRACT

This knowledge management was the activity to share experience about early childhood education by the graduate students who studied in early childhood education program, Phranakhon Rajabhat University. The method of this knowledge management was divided into two sessions. The first session included the conclusion of knowledge from researches, and second session was the knowledge from listening about the technical experience and using innovative education in early childhood development.

The knowledge syntheses were the guidelines for development of early childhood included the experience plan of five stages: 1) assessing the developing of early childhood, 2) determining the purpose for development, 3) designing for the experience in early childhood, 4) experience implementation, and 5) assessing the early childhood characteristic. Then focusing on using the integrated experience innovation for the specific characteristics in early childhood.

Keywords: effective experience, specific characteristics in early childhood, innovation, integration

บทนำ

ความสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย เป็นสิ่งที่ต้องมีการวางแผนและกำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดผลกับเด็กปฐมวัย เนื่องจากในสภาพปัจจุบันจากจัดการศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่หันมาเน้นที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีการมุ่งเน้นในทักษะที่จำเป็นต่าง ๆ เข้ามาเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน หากว่าการจัดประสบการณ์ที่ไม่ได้มุ่งเน้นสิ่งที่คาดหวังก็อาจจะไม่เกิดผลลัพธ์ที่เป็นทักษะหรือความสามารถเฉพาะอย่างได้ การพัฒนาแนวทางการจัดประสบการณ์ของเด็กปฐมวัยนั้น สามารถทำได้จากการศึกษาความรู้ที่มาจากหลากหลายแหล่ง และใช้วิธีการจัดการความรู้ (Knowledge Management : KM) จัดเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสารต่าง ๆ ด้วยการจัดให้เป็นระบบซึ่งสามารถทำให้ได้สารสนเทศด้วยวิธีการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่ลักษณะของความรู้ที่มีอยู่แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1) ความรู้ที่ฝังอยู่ในบุคคล (tacit knowledge) ซึ่งเป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์และความสามารถที่มีอยู่ในบุคคลนั้น ๆ และเมื่อมีการถ่ายทอดออกมา เรียกว่า ความรู้แบบนามธรรม

และ 2) ความรู้ที่ชัดแจ้ง (explicit knowledge) ถือว่าเป็นความรู้ที่ได้มาโดยอาศัยการเก็บรวบรวมจากการบันทึกต่าง ๆ ที่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น เอกสาร หรือตำรา หรือคู่มือปฏิบัติงาน เรียกว่า ความรู้แบบรูปธรรม ซึ่งการที่จะสามารถนำความรู้จากสองส่วนมาเชื่อมโยงกันเพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่สมบูรณ์นั้น จะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ได้ง่าย

การจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ เรื่องการจัดประสบการณ์ที่มีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นการใช้กิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการศึกษาปฐมวัย ของนักศึกษาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (สุนณา โสทธิผลอนันต์, 2558) โดยอาศัยวิธีบูรณาการเข้าไปในรายวิชาสัมมนาวิจัย และจัดทำโครงการการจัดการความรู้ โดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้และประสบการณ์ตรงมาให้แนวคิดการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งวิธีการจัดการความรู้ครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ช่วง ได้แก่

1. ช่วงสรุปความรู้จากงานวิจัย เป็นการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ที่กล่าวถึงการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย และนำความรู้ที่ได้มาจากงานวิจัยมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นการแลกเปลี่ยน

ประสบการณ์กัน ด้วยการจับกลุ่มพูดคุยกันในห้องข้อที่เป็นตัวแปรในลักษณะคล้ายคลึงกัน และลักษณะของการจัดประสบการณ์ต่าง ๆ แล้วบันทึกงานวิจัยที่ได้ศึกษาลงในกระดาษ เกี่ยวกับตัวแปรที่ศึกษา และแนวทางจัดประสบการณ์ที่เป็นแนวคิดเชิงทฤษฎี พร้อมกับการนำเสนองานวิจัยเรื่องที่น่าสนใจมาอภิปรายอย่างเป็นทางการหน้าชั้น

2. ช่วงเก็บเกี่ยวประสบการณ์ เป็นการรับฟังความรู้จากวิทยากรต่าง ๆ เกี่ยวกับเทคนิคการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย และการใช้นวัตกรรมทางการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งในช่วงนี้ เป็นการถ่ายทอดความรู้ ความสำคัญ และจุดเน้นที่ไม่ควรละเลยของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย ตลอดจนความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้นวัตกรรมทางการศึกษาการจัดการจัดการความรู้ครั้งนี้ ผู้เขียนเป็นผู้รวบรวมความรู้จากงานวิจัยที่มีการอภิปรายกัน และความรู้จากการฟังการบรรยาย เกี่ยวกับการใช้เทคนิคการจัดประสบการณ์และการใช้นวัตกรรมทางการศึกษาในส่วนที่สามารถนำมาเชื่อมโยงกันและเขียนสรุปจากการสังเคราะห์ขึ้นมา ทำให้ได้องค์ความรู้ที่เป็นแนวทางการจัดประสบการณ์ที่มีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย

กรอบในการวิเคราะห์

การจัดประสบการณ์ที่มีประสิทธิภาพสำหรับพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นมุ่งเน้นเป้าหมายของการเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์เฉพาะอย่างของเด็กปฐมวัยตามหลักสูตรการศึกษา โดยอาศัยการสำรวจจากการประเมินพัฒนาการตามช่วงอายุในแต่ละด้านของเด็กปฐมวัย เพื่อให้มองเห็นและเข้าใจพัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่เป็นอยู่

อย่างเป็นจริง ซึ่งอาจเป็นจุดอ่อนที่ต้องการให้เกิดการพัฒนาให้เป็นจุดแข็ง และใช้แนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ให้เป็นนวัตกรรม สำหรับใช้จัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยที่มีเป้าหมายเฉพาะอย่าง แล้วนำมาวางแผนโดยใช้วิธีบูรณาการในแผนการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมหลัก ที่มีการมุ่งเน้นคุณลักษณะเฉพาะด้านที่ต้องการพัฒนา แล้วจึงจัดประสบการณ์ตามที่วางแผนไว้ พร้อมกับประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์เฉพาะด้านตามสภาพจริง เพื่อให้มองเห็นการพัฒนาของเด็กปฐมวัยอย่างแท้จริง และสามารถพัฒนาต่อไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เด็กปฐมวัยมีคุณลักษณะเฉพาะด้านที่โดดเด่นได้

1. ความเข้าใจในระดับพัฒนาการเป็นพื้นฐานสำคัญของพัฒนาเด็กปฐมวัย

การจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย นับเป็นหัวใจของการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยถือว่าการจัดการเรียนการสอนที่สามารถใช้รูปแบบที่เป็นแนวบูรณาการ คือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่นำความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงผสมผสานเข้าด้วยกันอย่างมีความหมาย หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (กรมวิชาการ, 2546) กล่าวถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย โดยเป็นการนำเอาสาระการเรียนรู้แบบลงมือกระทำและเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 นั่นคือ ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง ทำให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และการใช้สาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย ประสบการณ์สำคัญ และสาระที่ควรเรียนรู้ มาบูรณาการกัน นั่นคือประสบการณ์สำคัญ จัดเป็นการจัดประสบการณ์ที่ครอบคลุมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์

ด้านจิตใจ สังคม และด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย ในช่วงอายุ 3-5 ปี ส่วนการใช้สาระที่ควรเรียนรู้มี 4 เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก 2) เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก 3) ธรรมชาติรอบตัวเด็ก และ 4) เรื่องต่าง ๆ รอบตัวเด็ก เพื่อให้เด็กทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพที่เน้นการปฏิบัติ

สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การจัดประสบการณ์

เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยนั้น ครูปฐมวัยจำเป็นต้องเข้าใจคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย และพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็กปฐมวัยในแต่ละช่วงอายุ อีกทั้งการสร้างเสริมประสบการณ์สำคัญให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ตามธรรมชาติของเด็กปฐมวัย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย เมื่อจบการศึกษาระดับปฐมวัยแล้ว จะมีคุณลักษณะ ดังนี้

ตารางที่ 1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย

ระดับพัฒนาการ	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย
1. ด้านร่างกาย	เป็นความสามารถของร่างกายในการทรงตัวและการเคลื่อนไหวได้อย่างคล่องแคล่ว และประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อมัดใหญ่และกล้ามเนื้อมัดเล็ก
2. ด้านจิตใจ-อารมณ์	ความสามารถในการแสดงความรู้สึก และควบคุมการแสดงออกของอารมณ์อย่างเหมาะสม ตลอดจนการสร้างความรู้สึกที่ดีและนับถือต่อตนเอง
3. ด้านสังคม	เป็นความสามารถในการสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น มีความรับผิดชอบ รวมถึงความสามารถในการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข
4. ด้านสติปัญญา	เป็นความสามารถในการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ กับตนเอง มีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหาสมวัย มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ และสามารถใช้ภาษาสื่อสารได้อย่างสมวัย

เมื่อทราบถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยในแต่ละด้านแล้ว จำเป็นต้องเข้าใจพัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามวัย และการเรียนรู้ตามธรรมชาติของเด็กปฐมวัย รวมทั้งการใช้ประสบการณ์ตรงที่เป็นกรปฏิบัติกร ซึ่งจะเป็นฐานความคิดที่สำคัญต่อการพัฒนาต่อไป

ส่วนความเข้าใจระดับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย จำเป็นต้องทำความเข้าใจในแต่ละด้านและแต่ละช่วงอายุ ซึ่งมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน โดย

อาศัยการประเมินพัฒนาการตามช่วงอายุ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง ทำให้มองเห็นจุดอ่อนและจุดแข็งการพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งอยู่ในบริบทที่แตกต่างกัน อีกทั้งสามารถคัดกรองเด็กที่มีความบกพร่องในการเรียนรู้ได้โดยครูปฐมวัยต้องนำผลการประเมินพัฒนาการตามวัยของเด็กไปใช้ประกอบการจัดทำแผนกรจัดประสบการณ์เฉพาะอย่าง เพื่อพัฒนาคุณลักษณะเฉพาะด้านได้อย่างเป็นจริง

ตารางที่ 2 ระดับพัฒนาการของแต่ละด้านตามช่วงอายุของเด็กปฐมวัย (กรมวิชาการ, 2546 ; บรูซัย ศิริมหาสาคร และ สุธีภรณ์ ศิริมหาสาคร, 2555)

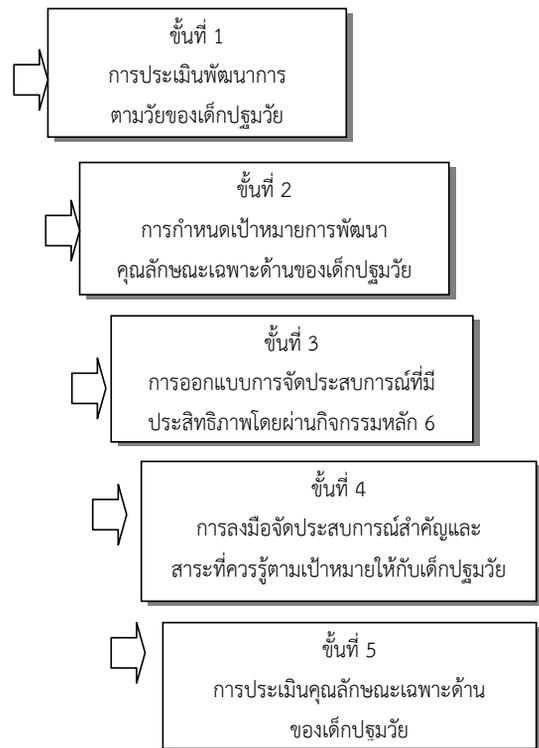
พัฒนาการ อายุ	ด้านร่างกาย	ด้านจิตใจ- อารมณ์	ด้านสังคม	ด้านสติปัญญา
3 ปี	<ul style="list-style-type: none"> - เดินขึ้นบันได สลับเท้าได้ - เขียนรูปร่างกลม ตามแบบได้ - ใช้กรรไกรมือ เดียวได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - แสดงอารมณ์ ตามความรู้สึก - ชอบที่จะทำให้ ผู้ใหญ่พอใจและ ได้คำชม 	<ul style="list-style-type: none"> - ชอบเล่นแบบ คู่ขนาน - เล่นสมมติได้ - รู้จักรอคอย 	<ul style="list-style-type: none"> - สนทนาโต้ตอบ / เล่าเรื่อง ด้วยประโยคสั้น ๆ ได้ - สนใจนิทานและเรื่องราวต่าง ๆ - รู้จักใช้คำถาม “อะไร” - สำรวจสิ่งต่าง ๆ ที่เหมือนกัน และต่างกันได้
4 ปี	<ul style="list-style-type: none"> - กระโดดขาเดียว อยู่กับที่ได้ - เขียนรูปสี่เหลี่ยม ตามแบบได้ - ตัดกระดาษเป็น เส้นตรงได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - แสดงออกทาง อารมณ์ได้ - เหมาะสมกับ บางสถานการณ์ - เริ่มรู้จักชื่นชม ความสามารถ และผลงานของ ตนเองและผู้อื่น 	<ul style="list-style-type: none"> - เล่นร่วมกับ ผู้อื่นได้ - รอคอยตาม ลำดับก่อน – หลัง - รู้จักแบ่งปัน ของให้คนอื่น 	<ul style="list-style-type: none"> - จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาท สัมผัสทั้งห้าได้ - พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเอง หลังจากได้รับคำชี้แนะ - สนทนาโต้ตอบ / เล่าเรื่อง เป็นประโยคอย่างต่อเนื่อง - รู้จักใช้คำถาม “ทำไม”
5 ปี	<ul style="list-style-type: none"> - กระโดดขาเดียว ไปข้างหน้าอย่าง ต่อเนื่องได้ - เขียนรูป สามเหลี่ยมตาม แบบได้ - ใช้กล้ำมเนื้อเล็ก ได้ดี เช่น ตัด กระดาษ ผูกเชือก รองเท้า ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> - แสดงอารมณ์ ได้สอดคล้อง กับสถานการณ์ อย่างเหมาะสม - ชื่นชมความ สามารถและผล งานของตนเอง และผู้อื่น 	<ul style="list-style-type: none"> - เล่นหรือ ทำงานโดยมี จุดมุ่งหมาย ร่วมกับผู้อื่น ได้ - พบผู้ใหญ่ รู้จักไหว้ ทำความ เคารพ - รับผิดชอบงาน ที่ได้รับมอบ หมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - บอกความแตกต่างของกลิ้ง สี่เหลี่ยม รส รูปร่าง จำแนก และจัดหมวดหมู่สิ่งของได้ - พยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้วย ตนเอง - สร้างผลงานตามความคิด ของตนเองโดยมีรายละเอียด เพิ่มขึ้นและแปลกใหม่ - สนทนาโต้ตอบ / เล่าเป็น เรื่องราวได้ - รู้จักใช้คำถาม “ทำไม” “อย่างไร” - เริ่มเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม

ฉะนั้น ครูปฐมวัยจึงต้องทำการสำรวจจาก การประเมินพัฒนาการตามวัยของเด็กปฐมวัยก่อน เพื่อให้เข้าใจในพัฒนาการด้านนั้น ๆ และวางแผน จัดประสบการณ์ให้กับเด็กได้อย่างมีเป้าหมายที่ ชัดเจน และมีทิศทางที่มีความหมายและสอดคล้อง กับสภาพจริงที่ต้องการพัฒนา โดยอาศัยขั้นตอนการ จัดทำแผนการจัดประสบการณ์ที่มีเป้าหมายชัดเจน

2. ขั้นตอนในการจัดทำแผนการจัด ประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย

การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพ เป็นการ ใช้แนวคิดของการประเมินพัฒนาตามวัยของเด็ก ปฐมวัยที่ครูต้องทำอยู่แล้ว เพียงแต่ใช้การประเมิน มาเป็นการสำรวจเบื้องต้นเพื่อให้ได้ข้อมูลของระดับ ของพัฒนาการในบริบทที่เป็นจริง สำหรับใช้เป็น ฐานของการตัดสินใจกำหนดเป้าหมายการพัฒนา คุณลักษณะเฉพาะด้านที่ชัดเจน และสอดคล้องกับ ความต้องการของเด็กปฐมวัยที่อยู่ในแต่ละบริบท ส่วนการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย เป็นการ ใช้กิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ที่สามารถนำมาวางแผน ในการจัดประสบการณ์ให้มีประสิทธิภาพ โดยคำนึง ถึงคุณลักษณะเฉพาะด้านของเด็กปฐมวัยเป็นเป้าหมายที่ต้องการมุ่งเน้น

ดังนั้น ผู้เขียนจึงสรุปขั้นตอนการจัดทำ แผนการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย โดย สามารถดำเนินการที่เป็นการปฏิบัติที่สอดคล้องกัน ตามขั้นตอน 5 ขั้น ดังนี้

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย

ขั้นที่ 1 การประเมินพัฒนาการตามวัย ของเด็กปฐมวัย เป็นการสำรวจคุณลักษณะเบื้องต้น โดยใช้การประเมินพัฒนาการตามวัยของเด็กปฐมวัย ในทุกด้านของเด็กแต่ละบุคคลและบันทึกอย่างเป็น ระบบ แล้วนำมาวิเคราะห์คุณลักษณะที่เป็นอยู่ ซึ่ง ทำให้มองเห็นพัฒนาการในด้านที่เป็นจุดอ่อน หรือ จุดด้อยที่ต้องการพัฒนา

ขั้นที่ 2 การกำหนดเป้าหมายการพัฒนา เป็นการกำหนดเป้าหมายที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะ อย่างของเด็กปฐมวัยในด้านที่ต้องการพัฒนา โดยยึด การใช้สาระการเรียนรู้ในหลักสูตรมากำหนดเป็นเป้าหมายให้ชัดเจนในหน่วยการเรียนรู้และในแผนการ จัดประสบการณ์

ขั้นที่ 3 การออกแบบการจัดประสบการณ์ที่มีประสิทธิภาพ เป็นการเตรียมการโดยวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม และใช้แนวคิดต่าง ๆ มาจัดประสบการณ์หรือการประยุกต์ใช้นวัตกรรมมาใช้พัฒนาคุณลักษณะเฉพาะด้าน มาสู่การปฏิบัติโดยให้เป็นไปตามเป้าหมาย

ขั้นที่ 4 การลงมือจัดประสบการณ์สำคัญ และสาระที่ควรรู้ตามเป้าหมาย เป็นการลงมือปฏิบัติตามแผนการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ต้องการ

ขั้นที่ 5 การประเมินคุณลักษณะเฉพาะด้านของเด็กปฐมวัย เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ที่ได้ภายหลังจากการจัดประสบการณ์ที่มีประสิทธิภาพตามแผน โดยใช้วิธีการประเมินตามสภาพจริงเพื่อให้เห็นพัฒนาการที่มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่สร้างสรรค์ และสามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนได้คุณลักษณะเฉพาะที่โดดเด่น

3. การจัดประสบการณ์ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย

เมื่อครูปฐมวัยมีความเข้าใจระดับพัฒนาการตามที่เป็นจริง และนำแนวคิดต่าง ๆ ที่เป็นนวัตกรรมทางการศึกษามาบูรณาการ ร่วมกับการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย จะทำให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ โดยเฉพาะการพัฒนาคุณลักษณะเฉพาะด้านของเด็กปฐมวัย วิธีการ คือ อาศัยการใช้สาระการเรียนรู้จากหลักสูตรในสถานศึกษา ซึ่งสาระการเรียนรู้ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1. ประสบการณ์สำคัญ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่อาศัยขอบข่ายของกิจกรรมที่เป็นกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม และการใช้แนวคิด/ทฤษฎี มาประยุกต์ใช้ นับเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการ

พัฒนาเด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้าน และมุ่งเน้นการพัฒนาเฉพาะด้านที่ต้องการให้เกิดกับเด็กปฐมวัย โดยใช้รูปแบบแนวบูรณาการ

2. สาระที่ควรเรียนรู้ เป็นเรื่องราวที่เด็กเกิดการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ โดยผ่านประสบการณ์สำคัญในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย เพื่อการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพอาศัยสิ่งที่คุณครูปฐมวัยต้องทำอยู่แล้วในกิจกรรมหลัก ที่จัดให้ในวัน เพียงแต่มีการนำนวัตกรรมและการใช้แนวคิด/ทฤษฎีในการพัฒนาเฉพาะด้านเป็นจุดเน้น

การจัดประสบการณ์ อาศัยขอบข่ายของกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ที่จัดให้ในวันนั้น ประกอบด้วย ประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยในด้านต่าง ๆ ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2546)

2.1 กิจกรรมเสรี/การเล่นตามมุม เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กเลือกทำกิจกรรมสร้างสรรค์และเล่นตามมุมเล่นในระยะเวลาเดียวกันอย่างอิสระ

2.2 กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ช่วยเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ โดยใช้ศิลปะ เช่น เขียนภาพ การปั้น ฉีก-ปะ ตัดปะ พิมพ์ภาพ การร้อย และประดิษฐ์ เป็นต้น

2.3 กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นการจัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ โดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง เป็นตัวกระตุ้น

2.4 กิจกรรมเสริมประสบการณ์/กิจกรรมในวงกลม เป็นกิจกรรมเสริมประสบการณ์ โดยมุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ฝึกการทำงาน และอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม

2.5 กิจกรรมกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้มีโอกาสออกไปทำกิจกรรมนอกห้องเรียน เล่นกลางแจ้ง เพื่อให้เด็กปฐมวัยมีการเคลื่อนไหวตามวัย

2.6 กิจกรรมเกมการศึกษา เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา มีกฎเกณฑ์กติกาต่างๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่ม ช่วยให้เด็กรู้จักสังเกต คิดหาเหตุผลและเกิดความคิดรวบยอด การเลือกใช้นวัตกรรมทางการศึกษาบูรณาการเข้าไปในกิจกรรมหลักเหล่านี้ เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยในด้านต่างๆ เฉพาะด้านได้ ถือว่าเป็นการปฏิบัติพื้นฐานที่มีอยู่ร่วมกับสอดแทรก หรือปรับกิจกรรม หรือจัดเสริมเข้าไป เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางพัฒนาคุณลักษณะเฉพาะด้าน ซึ่งครูปฐมวัยสามารถศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย จากแนวคิดต่างๆ มาประยุกต์ใช้เป็นนวัตกรรมที่มีความเหมาะสมเฉพาะบริบทได้

4. การเลือกใช้นวัตกรรมทางการศึกษามาใช้พัฒนาเด็กปฐมวัย

แนวทางการจัดประสบการณ์ที่มีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย จึงอาศัยการหาวิธีการที่ใช้นวัตกรรมทางการศึกษา มาจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาคุณลักษณะเฉพาะด้าน โดยผ่านกิจกรรมหลักและอาศัยแนวคิดต่างๆ มาประยุกต์ใช้ เช่น การใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ การจัดสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมตามวัย และความสามารถของเด็กในการเรียนรู้ของแต่ละคน เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง สำหรับพัฒนาคุณลักษณะเฉพาะด้านที่ต้องการให้มีความโดดเด่น

4.1 การใช้แนวคิดต่างๆ มาเป็นนวัตกรรมการจัดประสบการณ์

การนำเอาแนวคิดต่างๆ ด้านการศึกษา มาใช้เป็นนวัตกรรมในการจัดประสบการณ์นั้นเป็นไปตามความเชื่อของผู้จัดในแต่ละบริบท และให้สอดคล้องกับลักษณะพัฒนาการของเด็ก จึงไม่เป็นรายวิชา แต่ใช้รูปแบบกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น ซึ่งหลักสูตรสถานศึกษาได้กำหนดไว้ จึงสามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสม ได้แก่ (นภเนตรธรรมบวร, 2551 ; อัญญมณี บุญชื่อ, 2552)

- 1) การสอนแบบมอนเตสซอริ (montessori)
- 2) การสอนแบบโครงงาน (project approach)
- 3) การสอนแบบเรกจิโอ เอมีเลีย แอปโพรช (reggio emilia approach)
- 4) การสอนแบบไฮสโคป (high scope)
- 5) การสอนตามแนวคิดวอลดอร์ฟ (waldorf)
- 6) การสอนตามแนวคิดนีโอ-ฮิวแมนนิส (neo-humanist)
- 7) การสอนแบบสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (constructionism)

4.2 การประยุกต์ใช้นวัตกรรมมาจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย

การนำแนวคิดต่างๆ ด้านการศึกษาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย โดยครูปฐมวัยต้องสามารถประยุกต์ใช้นวัตกรรม ภายใต้ความเข้าใจในบริบทของการจัดประสบการณ์ของตนเอง เพื่อ

มาวางแผนจัดประสบการณ์ที่มีประสิทธิภาพ จะ
ทำให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาตามคุณลักษณะ
เฉพาะด้านได้

ตัวอย่าง การจัดประสบการณ์ที่มี
ประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาด้านสติปัญญาของเด็ก
ปฐมวัยมีดังนี้

ตารางที่ 3 การจัดประสบการณ์ที่ใช้นวัตกรรมเพื่อพัฒนาด้านสติปัญญา (อัญญมณี บุญชื่อ, 2552)

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านสติปัญญา	การจัดประสบการณ์	นวัตกรรมที่เป็น แนวคิด/ทฤษฎี
1. ความสามารถในการพูด	การจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรม เล่นิทานประกอบหุ่นมือ	การสอนแบบไฮสโคป (high scope)
2. ความสามารถในการคิด แก้ปัญหา	การจัดกิจกรรมโครงการบ้าน นักวิทยาศาสตร์	การสอนแบบโครงการ (project approach)
3. ความสามารถในการคิด วิเคราะห์	การจัดประสบการณ์แบบโครงการ เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์	การสอนแบบโครงการ (project approach)
4. ความคิดสร้างสรรค์	การจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติจริง เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง	การสอนแบบสร้างองค์ความรู้ ด้วยตนเอง (constructionism)

เมื่อกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์เฉพาะ
ด้านที่ต้องการพัฒนาให้มีความโดดเด่น จำเป็นต้อง
อาศัยการจัดประสบการณ์ที่มีประสิทธิภาพที่อาศัย
การใช้นวัตกรรมที่สอดคล้องกับบริบทที่เป็นอยู่
เช่น การจัดประสบการณ์แบบโครงการ สามารถ
พัฒนาการคิดวิเคราะห์ โดยเด็กมีโอกาสสำรวจ
ตั้งคำถาม และค้นหาคำตอบด้วยตนเอง จากการ
วางแผนที่ดีของครู และดำเนินการในช่วงของการ
ทำกิจกรรมหลัก หากทำอย่างต่อเนื่องก็จะทำให้เด็ก
ได้รับการพัฒนาจนเกิดความโดดเด่นในด้านนั้น ๆ

สรุป

การจัดการความรู้ เรื่อง การจัด
ประสบการณ์ที่มีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาเด็ก
ปฐมวัย เป็นความคาดหวังของการใช้แนวทาง

พัฒนาที่มาจากความเข้าใจในระดับพัฒนาการ
ของเด็กปฐมวัยตามสภาพจริง และใช้แนวทางการ
จัดประสบการณ์จากกิจกรรมหลักที่จัดให้กับเด็ก
ปฐมวัยอยู่แล้ว เพียงแต่ให้ครูปฐมวัยเพิ่มเติมการ
พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เฉพาะด้านของ
เด็กปฐมวัยให้มีความโดดเด่น โดยการนำนวัตกรรม
ทางการศึกษามาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์
อย่างสร้างสรรค์ และดำเนินการตามขั้นตอนการ
จัดทำแผนการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็ก
ปฐมวัย 5 ชั้น คือ การประเมินพัฒนาการเบื้องต้น
ของเด็กปฐมวัย เพื่อกำหนดเป็นเป้าหมายใน
พัฒนาเด็กปฐมวัยเฉพาะด้าน เรียกว่า ตัวแปร
ซึ่งเป็นคุณลักษณะเฉพาะด้านของเด็กปฐมวัย
ที่ครูปฐมวัยต้องทำความเข้าใจ พร้อมกับการ
เลือกใช้นวัตกรรมทางการศึกษามาประยุกต์ใช้จัด

ประสบการณ์ให้สอดคล้องกับการพัฒนาเฉพาะด้าน เช่น คุณลักษณะเฉพาะที่ต้องการพัฒนาให้กับเด็กปฐมวัย คือ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ครูปฐมวัยเลือกจัดประสบการณ์ที่มาจากการเล่นแบบโครงงาน เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กปฐมวัยได้ใช้ความคิดของตนเองในโครงงานต่าง ๆ เป็นต้น นั่นคือ เป็นการจัดประสบการณ์ที่มีประสิทธิภาพ โดยบูรณาการเข้ากับการจัดประสบการณ์ที่เป็นกิจกรรมหลักบางกิจกรรมที่ครูได้คัดเลือกเอาไว้ สำหรับการประยุกต์ใช้นวัตกรรม และเลือกช่วงเวลาที่เหมาะสมกับการใช้นวัตกรรมในการพัฒนาเด็กปฐมวัยซึ่งผลลัพธ์ที่ได้คือ คุณลักษณะเฉพาะด้านที่มีความโดดเด่นจากการจัดประสบการณ์ที่มีประสิทธิภาพนั่นเอง

กิตติกรรมประกาศ

การจัดความรู้ เรื่อง “การจัดประสบการณ์ที่มีประสิทธิภาพสำหรับพัฒนาเด็กปฐมวัย” ได้รับความร่วมมือจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตรา ชนะกุล เป็นอย่างดี และจากสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต ที่ให้โอกาสในการจัดทำโครงการระดับบัณฑิตศึกษา ทำให้ประสบความสำเร็จในการจัดการความรู้ ผู้เขียนขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2546). **คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546. (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี)**. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- บุรชัย ศิริมหาสาคร และสุรีภรณ์ ศิริมหาสาคร. (2555). **นวัตกรรมการจัดประสบการณ์เด็กปฐมวัย หน่วยการเรียนรู้ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม**. นนทบุรี: บริษัทไทยร่มเกล้า จำกัด
- นภเนตร ธรรมบวร. (2551). **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนนา โสติถิผลอนันต์. (2558). **รายงานผลการจัดการ ความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ด้านการศึกษาปฐมวัย : โครงการยกคุณภาพและมาตรฐานการจัดการเรียนรู้สู่การเป็นมหาบัณฑิตและดุขภูมิตตอย่างมีอาชีพ**. กรุงเทพฯ : บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- อัญญมณี บุญชื้อ. (2552). **รวมนวัตกรรมทฤษฎีการศึกษาปฐมวัยสู่การประยุกต์ใช้ในห้องเรียน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สาราเด็ก.

บทความวิชาการ

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษา

ORGANIZED ACTIVE LEARNING BY INSTRUCTIONAL MODEL WITH CASE-BASED

ปรียา สมพีช

Preeya Sompuet

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

preeya_s11@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอกรอบแนวคิดในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ให้เป็นผู้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน และทักษะการแก้ปัญหา ซึ่งการเรียนรู้เชิงรุกเป็นวิธีการสอนรูปแบบหนึ่งที่มีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจ และการนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการตื่นตัวต่อการเรียนรู้ และสร้างความกระตือรือร้นด้านความรู้คิด การเรียนรู้เชิงรุกจึงมีบทบาทช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น บทบาทของผู้สอนจะเปลี่ยนเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้และอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ได้ลงมือกระทำเพื่อพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทักษะการคิดขั้นสูง การแก้ปัญหา และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในอนาคต

รูปแบบการเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษา เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เสนอกรณีศึกษาให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ สังเคราะห์ ค้นคว้าหาข้อมูลจากสถานการณ์ที่ได้รับ นับเป็นรูปแบบการสอนที่ต้องการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเปิดมุมมองที่กว้างขึ้นตลอดจนหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่หลากหลาย ทำให้ผู้เรียนมีความคิด ที่ละเอียดรอบคอบ รู้จักวางแผนการปฏิบัติ สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติอย่างเต็มตามศักยภาพ

คำสำคัญ: การเรียนรู้เชิงรุก รูปแบบการเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษา การเรียนการสอน

ABSTRACT

This article aims to provide a framework to Active learning using Case studies. To develop the learners in the 21st century to become the critical thinking skills, teamwork and problem-solving skills. Active learning is the teaching method appropriate learning that aims to understand, and knowledge that can be applied in everyday life. Encourage learners awake to learn, and generate enthusiasm for the Meta cognition. The active learning role, enables the achievement of higher learning. The role of the teacher will change the design and facilitate of learning. Learners are required to participate in learning activities and practice to develop skills in the pursuit of self-knowledge, higher-order thinking skills, problem-solving and knowledge to future applications.

Instructional model with case-based to learn that the students have participated in the review, analysis, synthesis, researching information from the situation gets. It is a teaching technique that requires interaction between the student and the teacher and the learner to learner. To discussion and open aspects well as to find solutions to various problems. The Learner had the idea carefully, had planning practice and can encourage learners to develop their full potential.

Keywords: active learning, instructional model with case-based, learning and teaching

บทนำ

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 มาตราที่ 22 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพและมาตราที่ 1) 24) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การ

จัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาและ (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รัก การอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2545) ซึ่งสอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา 2552 ที่ต้องการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการพัฒนาศักยภาพด้านคุณธรรมจริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ และทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวเป็นความสามารถของผู้เรียน

ที่ทำให้สามารถเรียนรู้แบบนำตนเองและเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนจึงต้องมีวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติอย่างเต็มตามศักยภาพ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและแพร่หลาย

การเรียนการสอนเชิงรุกเป็นวิธีการสอนรูปแบบหนึ่งที่มีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจ และการนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการตื่นตัวต่อการเรียนรู้ และสร้างความกระตือรือร้นด้านความรู้คิดมากกว่าวิธีการสอนโดยการท่องจำเพียงอย่างเดียว การเรียนการสอนเชิงรุกจึงมีบทบาทช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น ผู้เรียนจะเกิดความพึงพอใจในรูปแบบการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการกิจกรรมการเรียนการสอนได้ลงมือกระทำ (active learning) มากกว่าการที่ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับความรู้เพียงอย่างเดียว (passive learning) (Sweeller, 2006) ผู้เรียนสามารถร่วมกิจกรรมการแสวงหาความรู้ที่ผู้สอนกำหนด อีกทั้งให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในมโนทัศน์ที่สอนได้ถูกต้องและลึกซึ้ง เกิดความคงทนถาวร ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ได้เป็นอย่างดี เกิดความสนุกสนานจากกิจกรรมที่จัดขึ้นในการเรียนการสอนและสามารถบูรณาการความรู้ที่ได้ให้เกิดประโยชน์ เป็นผลสืบเนื่องมาจากผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมหรือแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การเรียนการสอนเชิงรุกสามารถสร้าง

องค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้อิงรุกเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการสร้างกิจกรรมในชั้นเรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน มีกิจกรรมสอดแทรกให้ผู้เรียนทำไปพร้อม ๆ กับการฟังบรรยาย มีกิจกรรมกลุ่ม หรือกิจกรรมออนไลน์ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนตื่นตัวในการเรียนอยู่ตลอดเสมอ ดังนั้นจึงจัดได้ว่าการเรียนการสอนเชิงรุกเป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง เนาวนิตย์ สงคราม (2555)

ศักดา ไวกิจภิญโญ (2548) ได้กล่าวว่าการเรียนการสอนเชิงรุกควรประกอบด้วยลักษณะสำคัญ ๆ คือ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง คือ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผล รวมทั้งผู้เรียนมีทัศนคติที่อยากเรียนรู้ ผู้สอนเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษา (instructional model with case-based) จัดเป็นรูปแบบการเรียนการสอนเชิงรุกรูปแบบหนึ่ง เป็นการเรียนรู้โดยการนำกรณีศึกษามาอภิปราย เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เกิดการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประยุกต์ใช้หลักการ แนวคิด ทฤษฎี ประกอบการคิด (Ward, 1998) โดยผู้เรียนมีการค้นคว้าหาข้อมูลจากสถานการณ์ที่ได้รับ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประกอบการตัดสินใจหาคำตอบเพื่อแก้ปัญหาให้กับกรณีศึกษา อย่างมีเหตุมีผล การเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษาเป็นเทคนิคการสอนที่ต้องการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ซึ่งผู้สอนจะต้อง

จัดเตรียมข้อมูล แนวทางการแก้ปัญหา และโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นปัญหา ร่วมกัน เพื่อเปิดมุมมองที่หลากหลายของปัญหา และแนวทางในการตัดสินใจที่หลากหลายด้วย

การเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษา ทำให้ผู้เรียนมีความคิดที่ละเอียดรอบคอบ สามารถค้นหาข้อมูลที่เป็นเหตุเป็นผล บ่งบอกวิถีทางปฏิบัติในอนาคต รู้จักวางแผนการปฏิบัติ รู้จักแยกแยะข้อมูลที่สำคัญ ระบุและวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ ตลอดจนแนวทางแก้ไขได้ ผู้เรียนสามารถระบุข้อมูลสำคัญที่ใช้สำหรับการวางแผนและการตัดสินใจ ผู้เรียนจะได้ฝึกปฏิบัติการเสาะแสวงหาข้อมูลเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ นอกจากนี้

นี้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและอภิปราย รับฟังทัศนะและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ทำให้มีทักษะการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจ รวมถึงการพัฒนาทักษะการเขียนความเรียง และการเรียนรู้ด้วยกรณีมีคุณค่าทำให้ผู้เรียนมีวุฒิภาวะ มีความพร้อมในการตัดสินใจด้วยค่านิยมและสติปัญญาที่ถูกต้องเหมาะสม

ด้วยหลักการและแนวคิดของการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกโดยใช้กรณีศึกษา บทความนี้จึงมุ่งเน้นการนำเสนอแนวทางในการจัดการเรียนเชิงรุกโดยใช้กรณีศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้อย่างแท้จริง

เปรียบเทียบลักษณะสำคัญของการเรียนเชิงรุกกับการเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษา

ลักษณะสำคัญของการเรียนเชิงรุก	ลักษณะสำคัญของการเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษา
1. เป็นการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์มีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น	1. กรณีศึกษาทำให้ผู้เรียนเรียนแบบกระตือรือร้น และสามารถจัดให้เรียนเป็นกลุ่ม เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาจากกรณีศึกษา ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้
2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและสามารถบูรณาการความรู้ได้	2. กรณีศึกษา ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการเผชิญปัญหาที่ยุ่งยาก ซับซ้อน ไม่มีรูปแบบตายตัว ผู้เรียนจึงต้องมีทักษะในการแสวงหาความรู้ที่ใหม่และสอดคล้องกับสถานการณ์นั้น ๆ
3. ผู้สอนเป็นเพียงผู้ดูแล กำกับ และอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นผู้สนับสนุนและเสริมแรงให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง	3. ผู้สอนจะต้องเป็นผู้เตรียมกรณีศึกษาที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา บางครั้งอาจต้องเป็นผู้แนะนำสอนกรณีศึกษา และคอยอำนวยความสะดวกในการเรียน รวมทั้งคอยสนับสนุนและเสริมแรง
4. ผู้เรียนเกิดประสบการณ์การคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างองค์ความรู้ ตลอดจนประเมินผลเป็น	4. กรณีศึกษา ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกทักษะในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในกรณีศึกษา

จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้เชิงรุกและการเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษา มีลักษณะใกล้เคียงกันในองค์ประกอบ วิธีการ ทั้งด้าน ผู้สอน ผู้เรียน และการเปิดโอกาสในการเรียน ดังนั้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ และสร้างความรู้จากสิ่งที่ปฏิบัติ การเรียนด้วยกรณีศึกษาจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ชัดเจนในการพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้สึก รู้จริง เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้

แนวทางการจัดการเรียนเชิงรุกโดยใช้รูปแบบการสอนด้วยกรณีศึกษา

การเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษา ถูกนำมาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการแก้ปัญหา ช่วยพัฒนาความสามารถในด้านต่าง ๆ ทั้ง ความรู้ ทักษะ การคิดวิเคราะห์ การประยุกต์ใช้ การตัดสินใจ การสื่อสาร รวมทั้งทักษะทางสังคม ซึ่งได้มีนักการศึกษาและนักวิชาการได้ให้ความหมายของการเรียนด้วยกรณีศึกษาสรุปได้ดังนี้ รูปแบบการเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษา เป็นการจัดการเรียนการสอนที่นำเสนอเหตุการณ์ สถานการณ์ หรือการจำลองสถานการณ์ที่เหมือนจริง ในรูปแบบสื่อที่หลากหลาย อาจนำเสนอในรูปแบบข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง วิดิทัศน์ ฯลฯ โดยให้ข้อมูลรายละเอียดที่ครบถ้วน เพื่อจัดหาสถานการณ์ให้กับผู้เรียนตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษา อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประยุกต์หลักการแนวคิด ทฤษฎีในการวิเคราะห์และตัดสินใจ (Ward, 1988) โดยผู้เรียนต้องค้นคว้าหาข้อมูลจากเรื่องเล่าหรือสถานการณ์นั้น ๆ เพื่อตอบคำถามจากกรณีศึกษา นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตัดสินใจในการหาคำตอบเพื่อแก้ปัญหาให้กับ

กรณีศึกษา อย่างมีเหตุมีผล แล้วสรุปแนวทางหรือวิธีการแก้ปัญหาที่เห็นว่าดีที่สุด เหมาะสมที่สุด และอำนวยความสะดวกมากกว่าแนวทางหรือวิธีการแก้ปัญหาอื่น ๆ เป็นการสอนที่ต้องการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน

องค์ประกอบของการเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษา

การเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษามีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. ผู้สอน ทำหน้าที่ในการจัดทำแผนจัดการเรียนรู้ จัดเตรียมกรณีศึกษาที่สอดคล้องกับเนื้อหา และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน
2. ผู้เรียน ควรแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยตามความเหมาะสม โดยมีสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกัน กลุ่มย่อยสามารถคิดวิเคราะห์และพิจารณาทางเลือกได้ดีกว่าผู้เรียนเพียงลำพัง
3. กรณีศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับให้ผู้เรียนได้คิดแก้ปัญหา เกิดการอภิปรายและแสดงความคิดเห็น ซึ่งมีเนื้อหาที่อยู่บนพื้นฐานความจริง และมีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของผู้เรียน มีจุดเน้นเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ปัญหา
4. บรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมในการเรียนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีอิสระทางความคิด สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง จัดให้มีการอภิปรายร่วมกันในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้มีความคิดเห็นที่หลากหลาย และแนวทางการแก้ปัญหาที่มากกว่าการรับทราบกรณีศึกษาเพียงคนเดียว

ขั้นตอนการเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษา

มีนักวิชาการและนักการศึกษาได้อธิบายขั้นตอนการเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษาไว้หลายท่านและแตกต่างกัน เช่น Barkley, Cross and Major (2005) แบ่งขั้นตอนการเรียนด้วยกรณีศึกษาเป็น 6 ขั้นตอน ทิศนา แขมณี (2551) สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2551) สุติเทพ ศิริพิพัฒน์กุล (2553) ปรียา สมพีช (2556)

จากการศึกษาสรุปได้ว่าการเรียนด้วยกรณีศึกษา แบ่งเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นกำหนดปัญหาและทำความเข้าใจให้ผู้เรียนได้อ่านทำความเข้าใจกับเนื้อหาในกรณีศึกษา จับประเด็นสำคัญให้ได้ และเข้าใจความสัมพันธ์ของประเด็นต่าง ๆ

2. ขั้นวินิจฉัยและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ผู้เรียนสามารถระบุปัญหาต่าง ๆ ที่ได้จากกรณีศึกษา พิจารณาสาเหตุหรือความสัมพันธ์ของปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

3. ขั้นเสนอแนวทางการแก้ปัญหา สามารถเสนอแนวทางการแก้ปัญหาได้อย่างหลากหลาย พิจารณาทางเลือกอย่างรอบคอบ และจัดลำดับความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาต่าง ๆ

4. ขั้นตัดสินใจเลือกแนวทางในการแก้ปัญหา โดยคำนึงถึงผลดีผลเสียและผลกระทบของแนวทางในการแก้ปัญหา ประเมินและตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมที่สุด

5. ขั้นสรุปและนำเสนอผู้เรียนสามารถหาข้อสรุปจากกรณีศึกษาและนำเสนอผลที่ได้จากกรณีศึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

6. ขั้นประเมินผล ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น

การสังเกต การตรวจผลงาน การทำแบบทดสอบ เป็นต้น

ประเภทของกรณีศึกษา

ก่อนจัดการเรียนด้วยกรณีศึกษา และสร้างกรณีศึกษาผู้สอนจะต้องเลือกก่อนว่าจะใช้กรณีศึกษาประเภทใด ซึ่งกรณีศึกษามีหลากหลายประเภท จากการศึกษพบว่า กรณีศึกษาที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา ได้แก่

1. กรณีศึกษาแบบสถานการณ์ (situation case) เป็นกรณีศึกษาที่เสนอข้อมูล การเล่าเรื่อง เหตุการณ์ให้เห็นสภาพความเป็นจริงและปัญหาที่เกิดขึ้น อาจเป็นเรื่องจริงหรือสมมติขึ้น เพื่อมุ่งแก้ปัญหาโดยใช้หลักการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาร่วมกันแสดงอภิปรายและความคิดเห็นในการแก้ปัญหา ซึ่งในกรณีศึกษาแบบสถานการณ์นี้จะไม่มี การตัดสินใจมาให้ Reynolds (1980) ได้อธิบายว่ากรณีศึกษาแบบสถานการณ์เป็นกรณีศึกษาที่นิยมใช้ ทั้งนี้เพราะเป็นการเล่าเรื่องจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ในการแก้ปัญหาที่ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวก็ตาม นอกจากนี้ Cololado State University (2010) ยังอธิบายว่ากรณีศึกษาแบบสถานการณ์เป็นการเล่าเรื่องสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงหรือสมมติขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ มุ่งแก้ปัญหา ร่วมกันโดยไม่มี การตัดสินใจมาให้ เหมาะสำหรับการฝึกแก้ปัญหาที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในการแก้ปัญหาได้อย่างเต็มที่จากเหตุการณ์ที่ชี้ให้เห็นสภาพปัญหาจริงที่เกิดขึ้น เพื่อมุ่งแก้ปัญหาโดยให้สมาชิกในทีมได้แสดงความคิดเห็น

ปรียา สมพีช (2556) วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบ การเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กรณีศึกษา ตามแนวโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาการคิดไตร่ตรอง และการตัดสินใจเชิงจริยธรรมวิชาชีพล้อมวลชน สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัย ราชภัฏ งานวิจัยดังกล่าวได้เลือกกรณีศึกษาแบบ สถานการณ์ (the situation case) โดยพิจารณา จากความเหมาะสมในการให้ผู้เรียนได้เผชิญกับ สถานการณ์ปัญหาความขัดแย้งเชิงจริยธรรม วิชาชีพ และสามารถตัดสินใจปฏิบัติได้โดยไม่ขัดต่อ จริยธรรมวิชาชีพ

ตัวอย่างกรณีศึกษาที่เป็นสถานการณ์ ปัญหาความขัดแย้งทางจริยธรรมวิชาชีพล้อมวลชน

กรณีศึกษา เรื่อง “หมอปลอม”

วันหนึ่งมีผู้โทรศัพท์มาแจ้งทางบรรณาธิการ ว่าขณะนี้มียุติกรนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งและผู้ปกครองกำลังตื่นตกใจกลัวว่าตนเองจะได้รับเชื้อ โรคเอดส์ อันเนื่องจากการตรวจสุขภาพประจำปี ของโรงเรียน แต่คุณหมอมือตรวจสุขภาพไม่มีการ เปลี่ยนเข็ม โดยใช้เข็มร่วมกัน ดังนั้นบรรณาธิการ จึงมอบหมายข่าวชิ้นนี้ให้ท่านรับผิดชอบ

จากการสืบค้นข้อมูลพบว่า โรงเรียน แห่งนี้ ได้จัดให้มีการตรวจสุขภาพประจำปีโดยว่าจ้างบริษัทแห่งหนึ่งเข้าตรวจสุขภาพของบุคลากร และนักเรียนของโรงเรียน ซึ่งบริษัทแห่งนี้เคย มีชื่อเสียงในเรื่องการตรวจสุขภาพและเป็นที่ยอมรับ ของคนในจังหวัดนั้นมากกว่า 10 ปี แต่ในช่วง 23- ปี ทางบริษัทมีปัญหาอันเนื่องมาจากคุณหมอผู้ก่อตั้ง บริษัทได้เสียชีวิต คุณหมอตานอื่นได้ลาออกจาก บริษัทไปจัดตั้งโรงพยาบาลเอกชนเหลือเพียงผู้ช่วย หมอและผู้ช่วยพยาบาลเท่านั้น แต่พวกเขาเหล่านี้

สามารถทำการตรวจสุขภาพได้ เนื่องจากเป็นผู้ช่วย คุณหมอมามากหลายปี ประกอบกับช่วงปีดังกล่าวบริษัท ขาดทุนอย่างต่อเนื่องทำให้เงินทุนลดน้อยลง เป็นผล ให้ไม่สามารถลงทุนจ้างคุณหมอและจัดซื้ออุปกรณ์ การแพทย์ได้ครบถ้วน

ขณะที่กำลังสืบค้นข้อมูลในกรณีนี้อยู่ คุณ ได้รับรางวัลท่องเที่ยวเกาหลีฟรี จากการส่งฝา เครื่องดื่มชาเขียวยี่ห้อหนึ่ง ซิงโซค และจะต้องเดิน ทางภายในสัปดาห์นี้ คุณจะต้องมีการเตรียมตัว ในการจัดทำหนังสือเดินทาง เตรียมเสื้อผ้า ทำให้ ไม่สามารถลงพื้นที่สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้

2. กรณีศึกษาแบบตัดสินใจ (decision case) เป็นกรณีศึกษาที่เสนอข้อมูลจากสถานการณ์ ที่ต้องการตัดสินใจในการแก้ปัญหาจากกรณีศึกษา นั้น เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ ร่วมกัน อภิปรายแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่ม ประกอบ การตัดสินใจสร้างทางเลือกหรือทางออกในการแก้ ปัญหาจากกรณีศึกษา Duin et al. (1996) กล่าวว่า กรณีศึกษาแบบตัดสินใจ มีบทบาทที่ช่วยให้เกิดการ พัฒนาทักษะในการแก้ปัญหาของผู้เรียนรายบุคคล ได้ เหมาะสำหรับการฝึกตัดสินใจแสดงความคิดเห็น จากเหตุการณ์และการตัดสินใจในการแก้ปัญหาจาก กรณีศึกษา สุทธิเทพ ศิริพิพัฒน์กุล (2553) ได้เลือก ใช้กรณีศึกษาแบบสถานการณ์ (situation case) และกรณีศึกษาแบบตัดสินใจ (decision case) เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกรณีศึกษาที่ต่างกัน ผลการวิจัยพบว่าไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกรณีศึกษา ต่างกัน

ตัวอย่างกรณีศึกษาแบบตัดสินใจหัวข้อ สารสนเทศกับการจัดการความรู้

บริษัทเร่งด่วน โลจิสติก (ประเทศไทย) จำกัด ได้ตัดสินใจจ้างบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งที่มี

ประสบการณ์ด้านการจัดการความรู้ เข้ามาช่วยทุก
ขั้นตอน ด้วยการศึกษาลักษณะขององค์กรปัญหา
ที่เกิดขึ้นและตั้งทีมงานการจัดการความรู้ภายใน
องค์กรขึ้น แต่ก็ยังไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร
รวมถึงพนักงานไม่มีความตระหนักและเข้าใจในเรื่อง
ของการจัดการความรู้ และมองไม่เห็นประโยชน์ว่า
จะนำมาใช้อะไรได้บ้าง ซึ่งบริษัทเร่งด่วน โลจิสติก
(ประเทศไทย) จำกัด ทำธุรกิจเกี่ยวกับการรับขนส่ง
เฟอร์นิเจอร์จากโรงงานประกอบซึ่งส่งสินค้าภายใน
และออกนอกประเทศ ซึ่งประกอบด้วย แผนกต่าง ๆ
คือ แผนก Transport แผนก IT support แผนก
เคลม และ แผนกบัญชีและการเงิน ซึ่งบริษัทนี้มี
พนักงานเข้าออกอยู่ตลอดเวลา ทำให้ขาดพนักงาน
ฝ่ายนั้น และขาดช่วงไม่มีการส่งมอบงาน สอนงาน
หรือจัดทำระบบสารสนเทศได้เลย เมื่อรับพนักงาน
มาใหม่ต้องคอยสอนงานประกอบกับพนักงานที่ยัง
อยู่ ก็ต้องยังต้องเรียนรู้งานอยู่เช่นกัน

การสร้างกรณีศึกษา

กรณีศึกษา ถือเป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรก
ในการเรียนด้วยกรณีศึกษา เพราะเป็นตัวกระตุ้น
ความสนใจของผู้เรียนและทำให้ผู้เรียนเกิด
การวินิจฉัย วิเคราะห์ ทำความเข้าใจในกรณีศึกษา
ให้เข้าใจอย่างท่องแท้ชัดเจน เพื่อนำไปสู่การแก้
ปัญหา ดังนั้น การเขียนกรณีศึกษาจะต้องมีความ
สอดคล้องและตรงตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ต้องมี
การศึกษา วิเคราะห์ และวางแผนในการเขียนกรณี
ศึกษา กรณีศึกษาจะต้องมีความสัมพันธ์กับเนื้อหา
ที่เรียน มีความน่าสนใจ มีความทันสมัย เข้าใจง่าย
และมีประเด็นสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนนำไปใช้เพื่อการ
แก้ปัญหาในกรณีศึกษานั้นได้

Herreid (2006) กล่าวว่า การนำกรณี
ศึกษาไปใช้ในการเรียนการสอนที่ดีที่สุดนั้นผู้สอน
ควรเขียนขึ้นสำหรับชั้นเรียนนั้น ๆ โดยเฉพาะ ทั้งนี้
เพราะแต่ละรายวิชาจะมีความแตกต่างกันและ
ผู้สอนแต่ละคนก็แตกต่างกัน จึงต้องมีการปรับแต่ง
กรณีศึกษาสำหรับแต่ละรายวิชา พร้อมทั้งได้ให้ข้อ
เสนอแนะในการจัดทำกรณีศึกษา หลากหลายวิธี
โดยอาจนำมาจากบทความในวารสาร หนังสือพิมพ์
นวนิยาย หนังสือ วิดิทัศน์ รายการโทรทัศน์ และ
ภาพยนตร์

การสร้างกรณีศึกษาโดยทั่วไป มักจะเขียน
เป็น 3 ส่วนคือ ส่วนนำ ส่วนเนื้อเรื่อง และส่วนปิดท้าย
เมื่อเขียนกรณีศึกษาเสร็จแล้ว ควรมีการทดลองนำ
ไปใช้สอนก่อน เพื่อทดสอบดูปฏิกริยาของผู้เรียน
ว่าเป็นไปในแนวทางที่ต้องการหรือไม่ เพื่อนำมา
ปรับปรุงและทดลองใช้อีกจนแน่ใจว่ากรณีศึกษานั้น
สามารถบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ได้
ขั้นตอนการสร้างกรณีศึกษาแบบ
สถานการณ์ มีดังนี้

1. เลือกประเด็นหัวข้อของปัญหา กรณี
เหตุการณ์ ควรเป็นประเด็นหรือหัวข้อที่เกี่ยวข้อง
กับผู้เรียน
2. กระบวนการหาข้อเท็จจริง โดยตั้ง
สมมติฐานจากความจริงที่รวบรวมมาได้ จาก
เอกสารที่เกี่ยวข้องหรือจากกรณีศึกษาจริง
3. สร้างโครงร่างของกรณีศึกษา
4. เขียนรายละเอียดของกรณีศึกษาหรือ
เนื้อเรื่องที่สมารถกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการอภิปราย
และหาทางแก้ปัญหา
5. จุดสิ้นสุดของการนำพาไปสู่การ
อภิปราย

ประโยชน์ของการเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษา

การเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษาเป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ปัญหาจากกรณีศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพ การเรียนรู้จากกรณีศึกษาที่เป็นบทเรียนที่ดีที่สุดที่ช่วยสร้างความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ช่วยพัฒนาทักษะการตั้งคำถาม และการกล้าแสดงออกของผู้เรียนในการอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาหรือสถานการณ์ที่ยุ่งยาก ซับซ้อน หรือไม่มีรูปแบบตายตัวได้ โดยวิธีการแก้ปัญหาหรือทางออกของปัญหาสถานการณ์นั้นผู้เรียนคิดค้นหาแนวทางด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เกิดความนับถือ และมีทักษะการโต้แย้งที่มีคุณภาพ และถือเป็นวิธีการเรียนที่มีการเตรียมผู้เรียนให้เกิดทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตและเป็นประโยชน์ต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ นอกจากผู้เรียนจะได้รับประโยชน์จากการเรียนด้วยกรณีศึกษาแล้ว ผู้สอนสามารถพบมุมมองใหม่ ๆ จากปัญหาเก่า ๆ ได้ เกิดการเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับผู้เรียนอีกด้วย

นอกจากนี้ การเรียนการสอนในยุคเทคโนโลยีการสื่อสาร ผู้สอนสามารถออกแบบบทเรียนออนไลน์ เพื่อส่งเสริมศักยภาพทางการเรียนของผู้เรียนผ่านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในรูปแบบต่าง ๆ นักการศึกษาจึงให้ความสนใจในการบูรณาการการเรียนด้วยกรณีศึกษาเข้ากับบทเรียนออนไลน์มากขึ้น เพื่อเพิ่มทักษะการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (learning outcome) โดยเฉพาะความสามารถในการแก้ปัญหามากขึ้น เพราะปัญหาเป็นสิ่งที่ผู้เรียนต้องพบในชีวิตประจำวัน มีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการนำกรณีศึกษามาใช้ในการเรียนการสอน

ออนไลน์ Dabbagh (2002) พบว่า กรณีศึกษาที่จัดเตรียมบนเว็บจะสามารถสนองต่อความต้องการของผู้เรียนที่มีหลากหลายรูปแบบ สามารถเก็บและเรียกใช้ข้อมูล ได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างกว้างขวางอีกด้วย Maria, Ilias and Maria (2010) ได้ศึกษานำการเรียนการสอนออนไลน์ไปใช้สนับสนุนการเรียนด้วยกรณีศึกษาพบว่า ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้จากการประเมินตามสภาพจริง ผู้เรียนให้ความสนใจปัญหาที่จัดเตรียมไว้ และการเรียนการสอนออนไลน์ช่วยให้ผู้เรียนเกิดประสิทธิภาพในการเรียนได้มากยิ่งขึ้น

สรุป

การเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษาเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองทักษะการคิดขั้นสูง การแก้ปัญหา และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในอนาคต ซึ่งการเรียนด้วยกรณีศึกษามีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการคือ ผู้สอน ผู้เรียน กรณีศึกษา และบรรยากาศในการเรียน ผู้สอนจะต้องมีความเข้าใจถึงขั้นตอนการเรียนด้วยกรณีศึกษา เลือกประเภทของกรณีศึกษาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหาวิชา และควรสร้างบรรยากาศในการเรียนให้ผู้เรียนกล้าพูด กล้าตอบ และมีความสุขทุกการเรียนรู้ สำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาควรเลือกใช้กรณีศึกษาแบบสถานการณ์หรือกรณีศึกษาแบบตัดสินใจ ผู้สอนจะต้องดำเนินการเขียนกรณีศึกษาให้ชัดเจน เข้าใจง่าย และกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้

เอกสารอ้างอิง

- ทีศนา แชมมณี. (2551). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เนาวนิตย์ สงคราม. (2555). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อสร้างองค์ความรู้และความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนิสิตนักศึกษาครุศาสตร์บัณฑิตในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. การวิจัยเงินอุดหนุนงบประมาณแผ่นดิน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรียา สมพีช. (2556). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กรณีศึกษาตามแนวโยนิโสมนสิการ เพื่อพัฒนาการคิดไตร่ตรองและการตัดสินใจเชิงจริยธรรมวิชาชีพสื่อมวลชน สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ดา ไชกิจเจริญภิญโญ. (2548). สอนอย่างไรให้ Active Learning. วารสารนวัตกรรม การเรียนการสอน. 2, 12-15.
- สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ. (2551). 21 วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- สุติเทพ ศิริพิพัฒนกุล. (2553). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและการเรียนรู้เป็นทีมของนิสิตปริญญาบัณฑิตด้วยรูปแบบการเรียนแบบผสมผสานที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ร่วมกันด้วยกรณีศึกษาและเทคโนโลยีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ต่างกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2545). หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : สมศ.
- Barkley, E.F., Cross, K.P., and Major, C.H. (2005). *Collaborative Learning Techniques : A Handbook for College Faculty*. San Francisco, CA : Jossey-Bass.
- Cololado State University. (2010). *Case Studies*. Retrived from <http://writing.colostate.Editionu/guides/research/casestudy/com2b1.cfm>
- Dabbagh, 2002, Case Designs for Ill-Structured Problems: Analysis and Implications for Practice. *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia*. 18(2), 24-29.
- Herreid, C. F. (2006). The Case Study Method in the STEM Classroom. *Journal of Metropolitan Universities*. 17(4), 30-40.

- Maria, B., Ilias, V., and Maria, G. 2010. Supporting the Implementation of Case Activities Using e-Learning Technologies. **Learning and Instruction in the Digital Age**, Springer New York.
- Reynolds, J.I. (1980). **Case Method in Management Development: Guide for Effective Use**. ILO Publication.
- Sweller, J. (2006). **The worked example effect and human cognition: Learning and Instruction**. New Jersey: Educational Technologies.
- Ward, R. 1998. Active, Collaborative and case-based learning with Computer-based case Scenarios. **Computer in Education**. 30(1), 103-110.

บทความวิชาการ

พระประวัติสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาส
ราชนครินทร์: ความสนพระทัยและพระกรณียกิจในการสนับสนุนการศึกษา
ดนตรีคลาสสิกในประเทศไทย

BIOGRAPHY OF HER ROYAL HIGHNESS PRINCESS GALYANI VADHANA
KROM LUANG NARADHIWAS RAJANAGARINDRA: INTERESTS AND ROYAL
ACTIVITIES TO SUPPORT CLASSICAL MUSIC EDUCATION IN THAILAND

ปองภพ สุกิตติวงศ์

Pongpob Sukittiwong

สาขาวิชาดนตรีสากล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

Pongpob.s@chandra.ac.th

บทคัดย่อ

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์สำคัญในการพัฒนาการศึกษาดนตรีคลาสสิกในประเทศไทย ด้วยความสนพระทัยในดนตรีคลาสสิกพระองค์เสด็จทอดพระเนตรและรับฟังการแสดงดนตรีอย่างสม่ำเสมอ ทั้งที่จัดแสดงโดยนักดนตรีเยาวชนไปจนถึงนักดนตรีระดับอาชีพ โดยทรงให้การสนับสนุนผู้จัดในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทรงเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาวงดนตรีคลาสสิกจึงทรงให้การสนับสนุนและอุปถัมภ์กิจการวงดนตรีคลาสสิกของประเทศไทย รวมทั้งได้พระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ให้จัดตั้ง “กองทุนเพื่อส่งเสริมการศึกษาดนตรีของเยาวชน” ซึ่งต่อมาเปลี่ยนเป็น “ทุนส่งเสริมดนตรีคลาสสิก ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์” เพื่อขยายโอกาสให้กับนักดนตรีที่มีความต้องการหลากหลาย นอกจากนี้ด้วยพระปณิธานในการพัฒนาระบบการเรียนการสอนดนตรีของประเทศไทยให้ทัดเทียมนานาชาติ ทรงพระราชทานชื่อสถาบันดนตรีกัลยาณิวัฒนาซึ่งเป็นสถาบันเฉพาะทางด้านดนตรี (conservatory) โดยปัจจุบันสถาบันดนตรีฯ ได้ดำเนินการกิจสืบสานพระปณิธานของพระองค์อย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: พระประวัติ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ดนตรีศึกษา ดนตรีคลาสสิก

ABSTRACT

Her Royal Highness Princess Galyani Vadhana Krom Luang Naradhiwas Rajanagarindra was the eminent supporter for the development of classical music education in Thailand. This paper aims to explore her activities in supporting classical music in 4 aspects consisting of 1) attending and supporting concerts of classical music in Thailand, 2) granting her support for Thai orchestras, 3) endowing her fortune for the establishment of the “Fund for Classical Music Promotion under the Royal Patronage of H.R.H. Princess Galyani Vadhana”, and 4) bestowing the name of Princess Galyani Vadhana Institute of Music, the conservatory of music that following her royal vision to educate new audiences as well as developing an international standard for Thai musicians.

Keywords: biography, Her Royal Highness Princess Galyani Vadhana Krom Luang Naradhiwas Rajanagarindra, music education, classical music

บทนำ

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์สำคัญในการพัฒนาการศึกษาดนตรีคลาสสิกในประเทศไทย พระกรณียกิจด้านดนตรีที่เด่นชัดของพระองค์ ทั้งในด้านการเสด็จทอดพระเนตรและสนับสนุนกิจกรรมการแสดงดนตรีคลาสสิก การสนับสนุนและอุปถัมภ์วงดนตรีคลาสสิกของประเทศไทย การสนับสนุนทุนการศึกษาสำหรับนักดนตรีและเยาวชนไทย และการพัฒนาสถาบันการศึกษาดนตรีคลาสสิกในประเทศไทยล้วนเป็นปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาการศึกษาดนตรีคลาสสิกของประเทศไทยในช่วงกว่า 20 ปีที่ผ่านมา

สถาบันดนตรีกัลยาณิวัฒนาเป็นสถาบันเฉพาะทางด้านดนตรี (conservatory) ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อสนองพระปณิธานของพระองค์ในการพัฒนาการศึกษาดนตรีคลาสสิกของประเทศไทยให้ก้าวหน้าทัดเทียม

นานาชาติ โดยสถาบันดนตรีฯ มีวัตถุประสงค์ในการมุ่งพัฒนาบุคลากรที่มีความสามารถพิเศษทางดนตรีคลาสสิกให้มีมาตรฐานสากล รวมทั้งส่งเสริมการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ด้านดนตรีคลาสสิกที่ดีให้กับสังคมไทย

เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ในฐานะที่ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์การศึกษาดนตรีคลาสสิกในประเทศไทย ตลอดพระชนม์ชีพ สถาบันดนตรีฯ จึงจัดให้มีการศึกษาวิจัยรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพระประวัติและพระกรณียกิจด้านดนตรีของพระองค์ ตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประวัติสถาบันดนตรีกัลยาณิวัฒนา เพื่อเผยแพร่ให้กับประชาชนและผู้สนใจ โดยจัดแสดงในรูปแบบนิทรรศการถาวร ณ อาคารคีตราชนครินทร์ สถาบันดนตรีกัลยาณิวัฒนา (ปองภพ สุกิตตติวงศ์, 2558)

ในการศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสารและสื่อ

ประกอบกับการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในบางประเด็นที่ได้รับข้อมูลหรือหาข้อสรุปได้ไม่สมบูรณ์ ทั้งนี้การคัดเลือกเอกสารมุ่งเน้นความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยพิจารณาจากเอกสารที่จัดทำโดยหน่วยงานราชการ เอกสารที่แต่งโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ และเอกสารที่จัดทำโดยองค์กรที่มีความน่าเชื่อถือการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยจัดทำฐานข้อมูลสำเนาของเอกสารที่จัดหมวดหมู่ตามประเด็นอยู่ที่ศึกษา เพื่อสามารถใช้พิจารณาเปรียบเทียบระหว่างแหล่งข้อมูลหลายแหล่งและหาข้อสรุปเชิงอุปนัยโดยเรียบเรียงความเป็นรายงานวิจัยรวมทั้งจัดทำฐานข้อมูลสำหรับการจัดนิทรรศการ

อนึ่ง ผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความสนพระทัยและพระกรณียกิจในการสนับสนุนการศึกษาดนตรีคลาสสิกในประเทศไทย จะนำเสนอประเด็นที่สำคัญภายในบทความนี้ โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความสนพระทัยในดนตรีคลาสสิก และ พระกรณียกิจในการสนับสนุนการศึกษาดนตรีคลาสสิกในประเทศไทย

ความสนพระทัยในดนตรีคลาสสิก

ภายหลังจากสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เสด็จนิวัตประเทศไทยในปี พ.ศ. 2493 พระองค์เริ่มทรงงานด้านวิชาชีพครูตามการรับสั่งแนะนำของสมเด็จพระบรมราชชนนี โดยเริ่มจากทรงดำรงตำแหน่งอาจารย์พิเศษภาควิชาภาษาฝรั่งเศส คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2495 และต่อมาทรงดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 จนถึง พ.ศ. 2519 จากนั้นทรงพระกรุณาเป็นองค์บรรยายและอาจารย์พิเศษให้กับสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ จนถึงปี พ.ศ. 2527 (กรมสรรพสามิต, 2551; สุกัญญา บำรุงสุข และคณะ, 2554) เมื่อพระราชกิจของสมเด็จพระบรมราชชนนีมีมากขึ้น ทรงหยุดการทรงงานที่ทรงใฝ่พระทัยในการเป็นครู เพื่อสามารถตามเสด็จและแบ่งเบาพระราชกิจสมเด็จพระบรมราชชนนีในด้านการแพทย์และสาธารณสุขสำหรับประชาชนในพื้นที่ห่างไกล

นอกเหนือจากพระกรณียกิจในด้านการสอนภาษาฝรั่งเศส และด้านการแพทย์และสาธารณสุข ทรงมีพระกรณียกิจที่เด่นชัดในด้านอักษรศาสตร์ โดยเฉพาะทรงนิพนธ์หนังสือวิชาการและสารคดีที่อรรถกวีจำนวนมาก แม้พระองค์ทรงมีภารกิจมากมาย แต่ด้วยความสนพระทัยในดนตรี ทรงสละเวลาและทุ่มเทพระวรกายให้กับพระกรณียกิจด้านดนตรี ซึ่งปัจจัยสำคัญน่าจะมาจากความสนพระทัยส่วนพระองค์ ซึ่งพระองค์โปรดการฟังดนตรีมาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ โดยเฉพาะทรงโปรดการฟังดนตรีขณะทำการบ้าน ทรงเริ่มเรียนเปียโนพร้อมกับพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ขณะทรงศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา ณ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ แต่เมื่อประทับที่เจนีวาก็ทรงไม่ได้เรียนต่อเนื่องจากไม่มีครู อีกทั้งต้องทรงงานมากขึ้นจึงไม่มีเวลาฝึกซ้อม สำหรับความสนพระทัยด้านดนตรีคลาสสิกในช่วงที่ประทับอยู่ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ แม้ไม่มีข้อมูลที่บันทึกเอาไว้มากนักแต่เคยรับสั่งว่าสมัยนั้นหาตัวชมการแสดงได้ยาก อีกทั้งการเสด็จไปก็ยากลำบาก จึงไม่ค่อยได้เสด็จเท่าใด (กระทรวงวัฒนธรรม, 2551)

พระกรณียกิจในการสนับสนุนการศึกษาดนตรี คลาสสิกในประเทศไทย

พระกรณียกิจในการสนับสนุนการศึกษาดนตรีคลาสสิกของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เป็นที่ปรากฏชัดและเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการในวงการดนตรีคลาสสิกของประเทศไทยมาจนถึงปัจจุบัน จากการศึกษาสามารถสรุปพระกรณียกิจที่สำคัญ โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การเสด็จทอดพระเนตรและรับฟังการแสดงดนตรีคลาสสิก การสนับสนุนและอุปถัมภ์กิจการวงดนตรีคลาสสิก การอุปถัมภ์ทุนสำหรับเยาวชนและนักดนตรีคลาสสิก และการพัฒนาสถาบันการศึกษาดนตรีของประเทศไทย โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้

1. การเสด็จทอดพระเนตรและรับฟังการแสดงดนตรีคลาสสิก

ด้วยความสนพระทัยของพระองค์ในฐานะผู้ฟังดนตรีคลาสสิก เมื่อทรงมีเวลาว่างจากการทรงงาน พระองค์จะเสด็จทอดพระเนตรและรับฟังการแสดงดนตรีคลาสสิกเป็นประจำ การเสด็จทอดพระเนตรการแสดงดนตรีในหลายครั้งจะทรงให้การสนับสนุนการดำเนินงานของผู้จัด ทั้งทรงรับเป็นองค์ประธานจัดงานหรือองค์ประธานในการเสด็จทอดพระเนตร ทรงชักชวนผู้ที่สนใจร่วมสมทบทุนการจัดแสดงคอนเสิร์ต ทรงพระราชทานข้อเสนอแนะและพระราชวินิจฉัยในการจัดงาน รวมทั้งเสด็จทอดพระเนตรการแสดงอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ประชาชนทราบข่าวและให้ความสนใจเข้าร่วมชมการแสดงดนตรีคลาสสิกมากยิ่งขึ้น

การแสดงดนตรีคลาสสิกครั้งสำคัญที่ทรงเสด็จทอดพระเนตรภายในประเทศไทยอาจจำแนก

ได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) การแสดงคอนเสิร์ตโดยวงซิมโฟนีอออร์เคสตราของประเทศไทย เช่นวงดุริยางค์ซิมโฟนีกรุงเทพฯ (BSO) วงซิมโฟนีอออร์เคสตราแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในพระอุปถัมภ์ฯ (CU symphony orchestra) และวงดุริยางค์เยาวชนไทยในพระอุปถัมภ์ (Thai youth orchestra)

2) การแสดงดนตรีคลาสสิกที่จัดโดยหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ชมรมตำหนักประถมนและศูนย์ฮาร์พตำหนักประถมน นักดนตรีฝรั่งเศสที่จัดที่โรงแรมสุโขทัย โดยบริษัทโลโรทัย การแสดงขับร้องประสานเสียงของผู้ต้องขังโดยกรมราชทัณฑ์ และการแสดงคอนเสิร์ตดนตรีคลาสสิก ณ พระราชวังพญาไท ซึ่งจัดขึ้นโดยชมรมคนรักวัง เป็นต้น และ

3) การแสดงดนตรีคลาสสิกในเทศกาลดนตรี เช่น “Bangkok’s International Festival of Dance and Music” และ “La Fête” ซึ่งจัดโดยสถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสเป็นประจำทุกปี (กระทรวงวัฒนธรรม, 2551; ดำรง ณะชานันท์ และคณะ, 2553)

สำหรับเทศกาลดนตรี “Bangkok’s International Festival of Dance and Music” ซึ่งผู้จัดได้เชิญศิลปิน นักดนตรี นักแสดงนาฏลีลา คณะบัลเลต์ที่มีชื่อเสียงระดับโลกมาแสดงให้คนไทยได้ชม สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงรับเป็นองค์ประธานอยู่ระยะหนึ่ง โดยทรงเข้าร่วมประชุมและพระราชทานข้อเสนอแนะและพระราชวินิจฉัย พร้อมทั้งรับเป็นองค์ประธานในการเสด็จทอดพระเนตรการแสดงที่จัดขึ้นเกือบทุกรายการ ทั้งนี้จะทรงค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงก่อนที่จะเสด็จทอดพระเนตรอีกด้วย (กระทรวงวัฒนธรรม, 2551)

ภาพที่ 1 เสด็จเป็นประธานในงานคอนเสิร์ตการกุศล ณ พระที่นั่งเทวราชสภารมย์ พระราชวังพญาไท เมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2548
ที่มา : ดำรงค์ธนะชานันท์ และคณะ (2553)

2. การสนับสนุนและอุปถัมภ์กิจการวงดนตรีคลาสสิก

วงดนตรีนับเป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับการพัฒนาการศึกษาดนตรี เนื่องจากวงดนตรีเป็นช่องทางในการแสดงออก การฝึกฝนเรียนรู้ และการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมสำหรับนักดนตรี อย่างไรก็ตามการดำเนินกิจการของวงดนตรีคลาสสิกในประเทศไทย โดยเฉพาะในรูปแบบวงออร์เคสตรา ต้องอาศัยปัจจัยหลายด้าน เช่น งบประมาณ ผู้ฝึกสอนและวาทยากร นักดนตรี สถานที่ในการฝึกซ้อมและจัดแสดง เป็นต้น (เศรษฐพงศ์ จรรย์อารยชน, 2557) ซึ่งล้วนเป็นอุปสรรคที่ท้าทายการพัฒนาวงออร์เคสตราในประเทศไทย

สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงสนพระทัยและติดตามทอดพระเนตรการแสดงดนตรีของวงออร์เคสตราในประเทศไทยมาโดยตลอด ทรงเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนา

วงดนตรีคลาสสิกจึงทรงให้การสนับสนุนการดำเนินกิจการของวงออร์เคสตราที่สำคัญในขณะนั้น ได้แก่ วงซิมโฟนีออร์เคสตราแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในพระอุปถัมภ์ฯ (CU symphony orchestra) ซึ่งจัดตั้งขึ้นในโอกาสครบรอบ 73 ปีแห่งการสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจัดแสดงเป็นครั้งแรกในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2533 ซึ่งสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เสด็จเป็นองค์ประธานในการแสดงดังกล่าว และในเวลาต่อมาทรงรับวงซิมโฟนีออร์เคสตราแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไว้ในพระอุปถัมภ์

ปัจจุบันวงซิมโฟนีออร์เคสตราแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์อยู่ในความดูแลของสำนักบริหารศิลปวัฒนธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตลอดระยะเวลาตั้งแต่ก่อตั้งวงได้มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องในหลายด้าน ทั้งด้านการขยายรูปแบบของการรวมวงดนตรีที่หลากหลายมากขึ้น เช่น วงเครื่องสาย (string orchestra) วงเครื่องกระทบ (percussion ensemble) วงฟลูต (flute ensemble) วงเครื่องลมทองเหลือง (brass ensemble) คณะนักร้องประสานเสียง (concert choir) และวงไวโอล่า (viola ensemble) รวมทั้งมีการเชิญผู้อำนวยเพลงจากวงดนตรีที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศมาเป็นผู้อำนวยเพลงรับเชิญเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ความรู้แก่คณาจารย์และนิสิตอีกด้วย (สำนักบริหารศิลปวัฒนธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556)

นอกจากนี้ทรงอุปถัมภ์วงดุริยางค์เยาวชนไทย ในพระอุปถัมภ์ฯ (Thai youth orchestra) ซึ่งเป็นวงออร์เคสตราที่เริ่มต้นจากนักดนตรีกลุ่มเล็กๆ ที่มีความสนใจในดนตรีคลาสสิก รวมตัว

กันฝึกซ้อมที่สถาบันวัฒนธรรมเยอรมัน (เกอเธ่) ภายใต้การนำของอาจารย์สุทิน ศรีณรงค์ และนายวิชา ตุมรสุนทร ผู้จัดการวงดุริยางค์ซิมโฟนีกรุงเทพ (Bangkok Symphony Orchestra) โดยวงดุริยางค์เยาวชนไทยมีโอกาสเป็นตัวแทนประเทศไทยไปร่วมกิจกรรมในระดับนานาชาติหลายครั้ง จนเมื่อสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ได้เสด็จทอดพระเนตรการแสดงคอนเสิร์ต “สองทศวรรษวงดุริยางค์เยาวชนไทย” ในวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2548 ด้วยความตั้งใจของนักดนตรีเยาวชนที่ร่วมกันบรรเลงดนตรีที่โปรดถวายจนเป็นที่พอพระทัย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้ถวายวงดุริยางค์เยาวชนไทยให้อยู่ในพระอุปถัมภ์พระองค์ได้พระราชทานพระเมตตาทรงรับกลุ่มนักดนตรีเยาวชนที่มีชื่อว่า “วงดุริยางค์เยาวชนไทย” ไว้ในพระอุปถัมภ์อย่างเป็นทางการในวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2549 ตลอดเวลาที่ผ่านมา วงดุริยางค์เยาวชนไทยได้ผลิตบุคคลากรทางดนตรีที่มีคุณภาพของชาติไม่น้อยกว่า 1,500 คน หลายคนประจำในสถาบันการศึกษา หน่วยงานของรัฐ และเอกชนทั่วประเทศ หลายคนเป็นนักดนตรีในวงดุริยางค์ระดับชาติและนานาชาติ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2551)

ภาพที่ 2 ทรงฉายพระรูปร่วมกับนักดนตรีวงดุริยางค์เยาวชนไทยในพระอุปถัมภ์
ที่มา: กระทรวงวัฒนธรรม (2551)

3. การอุปถัมภ์ทุนสำหรับเยาวชนและนักดนตรีคลาสสิก

ในการเสด็จทอดพระเนตรและรับฟังการแสดงดนตรีคลาสสิกของวงดุริยางค์ซิมโฟนีกรุงเทพ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารที่จัดเป็นประจำ ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ทรงสังเกตเห็นว่าเป็นวงดุริยางค์ที่นักดนตรีมีความสามารถและมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง จึงทรงจัดเวลาเสด็จทอดพระเนตรอย่างสม่ำเสมอ เมื่อพระราชทานกำลังใจแก่ผู้ดำเนินการและนักดนตรีไทย แต่ครั้งหนึ่งจะทรงซักถามถึงปัญหาและอุปสรรคเพื่อที่จะทรงช่วยเหลือแก้ไข ทรงตระหนักว่านักดนตรีไทยส่วนใหญ่ต้องใช้ทุนทรัพย์ของตนเองในการศึกษาดนตรีด้วยความรักอย่างจริงจัง อีกทั้งเป็นงานที่ไม่มีรายได้สม่ำเสมอหลายคนเมื่อศึกษาถึงระดับหนึ่ง ก็จำเป็นต้องเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในต่างประเทศ เพราะผู้เชี่ยวชาญดนตรีคลาสสิกที่มีชื่อเสียงล้วนอยู่ในยุโรปหรือสหรัฐอเมริกา การเสียค่าใช้จ่ายจำนวนสูงเป็นอุปสรรคที่สำคัญ

สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ตั้งพระทัยที่จะสนับสนุนให้เกิดพัฒนาการในวงการดนตรีคลาสสิกของไทยเพื่อให้เกิดเทียบกับนานาชาติ โดยในปี พ.ศ. 2543 ได้พระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ให้จัดตั้ง “กองทุนเพื่อส่งเสริมการศึกษาดนตรีของเยาวชน” โดยให้คณะกรรมการส่วนหนึ่งของวงดุริยางค์ซิมโฟนีกรุงเทพฯ เป็นผู้ดูแล และได้มีการจัดสรรทุนให้แก่ักดนตรีไทยหลายคนไปศึกษาอบรมและเข้าแข่งขันระดับนานาชาติในต่างประเทศโดยต่อมาในปี พ.ศ. 2547 ทรงเห็นสมควรปรับเปลี่ยนเป็น “ทุนส่งเสริมดนตรีคลาสสิก ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระ

พระเจ้าฟ้าง้าว เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์” เพื่อให้เหมาะสมกับความหลากหลายของนักดนตรีคลาสสิกไทย ทั้งด้านอายุและความต้องการในการศึกษาเพิ่มพูนความรู้ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2551)

สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ทรงดำรงตำแหน่งองค์ประธาน และทรงร่วมกับคณะกรรมการอีก 7 คน ในการจัดทำข้อบังคับ ดำเนินการจดทะเบียน และขอยกเว้นภาษีสำหรับผู้บริจาคเงินสมทบทุน ในการพิจารณาให้ทุนแก่ผู้สมัคร องค์ประธานจะโปรดให้เขียนประวัติส่วนตัวและประวัติการศึกษาโดยละเอียด โดยเลขาธิการกองทุนมีหน้าที่หาข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องที่ไม่ชัดเจน เมื่อมีผู้ขอทุนที่อยู่ในเกณฑ์จะทรงโปรดให้เข้าเฝ้าเพื่อการสัมภาษณ์และทดสอบพร้อมคณะกรรมการ อย่างไรก็ตาม การสัมภาษณ์ก็มีได้เคร่งเครียดแต่ทรงสอบถามด้วยพระเมตตาและใส่พระทัย เมื่อผู้รับทุนเดินทางกลับจากการศึกษาก็จะทรงติดตามความก้าวหน้าของผู้รับทุนแต่ละคนด้วยความสนพระทัย บางคนผู้รับทุนก็กลับมาจัดการแสดงดนตรีเพื่อนำรายได้ถวายสมทบทุนต่อไป นอกจากนี้ทรงเห็นความสำคัญของการประชาสัมพันธ์ยิ่ง ดังนั้น ผู้รับทุนจะได้รับพระราชทานทุนจากพระหัตถ์ และเมื่อมีการเผยแพร่ข่าวทางสื่อทุกประเภทจึงมีผู้ให้ความสนใจสนับสนุนถวายเงินสมทบทุนจำนวนมาก ซึ่งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่กระตุ้นความสนใจดนตรีคลาสสิกในประเทศไทย (กระทรวงวัฒนธรรม, 2551)

ภาพที่ 3 ทรงมีพระดำรัสกับนักเรียนทุนฯ ในคอนเสิร์ตพระกรุณาธิคุณทุนดนตรีคลาสสิก แสงหนึ่งคือรุ่งงาม

ที่มา: เฉลิมพงษ์ โกมารกุล ณ อยู่ธยา (2550, 15 กรกฎาคม)

4. การพัฒนาสถาบันการศึกษาดนตรีของประเทศไทย

ด้วยพระปณิธานและพระวิสัยทัศน์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ที่ทรงเห็นว่าการที่ทรงสนับสนุนวงดนตรีคลาสสิกและทุนการศึกษาต่างๆ ยังไม่เพียงพอ จำเป็นต้องพัฒนาระบบการเรียนการสอนดนตรีคลาสสิกต่อเนื่องทุกระดับ มีใช้เน้นที่ระดับอุดมศึกษาเท่านั้น ทรงเห็นว่าระบบการเรียนการสอนในลักษณะสถาบันเฉพาะทางด้านดนตรี (conservatory) ที่หลายประเทศในยุโรป สหรัฐอเมริกา และเอเชียใช้อยู่ จึงจะสามารถผลิตนักดนตรีที่มีทักษะและความสามารถระดับสากลได้ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2551)

เพื่อสนองพระปรารภดังกล่าว คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ร่วมกับกระทรวงวัฒนธรรมจัดทำ “โครงการจัดตั้งสถาบัน

ดนตรี” ในลักษณะของสถาบันเฉพาะทางด้านดนตรีถวายเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2549 ซึ่งสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ได้พระราชทานชื่อสถาบันดนตรีแห่งนี้ว่า “สถาบันดนตรีกัลยาณิวัฒนา” และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระกรุณาธิคุณรับเป็นที่ปรึกษาทิศทางการดำเนินงาน (วงจันทร์ พิณยนิติศาสตร์, คุณหญิง อโณทัย นิตินพ และ กมลพร วงศ์เจริญชัย, 2556)

สถาบันดนตรีกัลยาณิวัฒนาตั้งอยู่ในพื้นที่บริเวณโรงงานสุราบางยี่ขันเดิม ซึ่งกรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง และกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ได้อนุญาตให้ใช้พื้นที่และอาคาร ทั้งนี้ สถาบันดนตรีฯ มีปณิธานในการเทิดพระเกียรติและสืบสานพระปณิธานของสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ซึ่งปรากฏชัดเจนในพันธกิจและกิจกรรมของสถาบันดนตรีทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) การเป็นสถาบันดนตรีที่สร้างและพัฒนาบุคลากรทางด้านดนตรีที่มีศักยภาพสูง มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความสามารถจะประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางด้านดนตรีให้เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับบริบทของสังคม 2) การเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่องค์ความรู้ทางด้านดนตรีและศาสตร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องให้กับสังคม และ 3) การเป็นศูนย์รวมในการศึกษาค้นคว้าวิจัย บูรณาการ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านดนตรีระหว่างบุคคล ชุมชน และสถาบันการศึกษาต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ (วงจันทร์ พิณยนิติศาสตร์, คุณหญิง อโณทัย นิตินพ และคณะ, 2557; อโณทัย นิตินพ และคณะ, 2556)

ภาพที่ 4 สถาบันดนตรีกัลยาณิวัฒนา
ที่มา: สถาบันดนตรีกัลยาณิวัฒนา (2556)

สรุป

การพัฒนาการศึกษาดนตรีสากลโดยเฉพาะดนตรีคลาสสิกในประเทศไทย ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2555; Roongruang, 2001) ต่อเนื่องมาจนถึงการผสมผสานดนตรีสากลให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมของผู้คน ในรูปแบบเพลงไทยสากลโดยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต (ธีรภัทร์ ทองชื่น, 2556) ล้วนเป็นรากฐานของการพัฒนาเพลงไทยสากลที่เป็นดนตรีกระแสหลักของผู้คนในสังคมปัจจุบัน ทั้งในรูปแบบเพลงลูกกรุง เพลงลูกทุ่ง และเพลงไทยสากลสมัยนิยม

แม้ดนตรีคลาสสิกซึ่งเป็นหนึ่งในรากฐานของเพลงไทยสากลจะไม่ได้ได้รับความนิยมในเชิงกว้างนัก แต่ในช่วงเวลากว่า 20 ปีที่ผ่านมา การพัฒนาการศึกษาดนตรีคลาสสิกในประเทศไทยได้เติบโตมากขึ้น ทั้งด้วยแรงผลักดันของนักดนตรี ศิลปิน ผู้ชม และหน่วยงานต่างๆ ทำให้ปัจจุบันเยาวชนรุ่นใหม่ให้ความสนใจศึกษาเรียนรู้ดนตรีคลาสสิกมากขึ้นในฐานะดนตรีที่มีคุณค่า

พระกรณียกิจในการพัฒนาการศึกษาด้านดนตรีของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาดนตรีคลาสสิกในประเทศไทยด้วยความสนพระทัยดนตรีคลาสสิกในฐานะผู้ฟังของพระองค์ ความที่ทรงเป็นนักการศึกษา ประกอบกับพระปณิธานที่แน่วแน่ ทรงบำเพ็ญพระกรณียกิจด้านดนตรีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพระกรณียกิจในแต่ละด้านนั้นได้ก่อให้เกิดการพัฒนาการศึกษาดนตรีคลาสสิกอย่างเป็นระบบ กล่าวได้ว่าการสนับสนุนการแสดงดนตรีคลาสสิกของพระองค์ส่งผลต่อการพัฒนากลุ่มผู้ฟังในเชิงกว้างมากขึ้น ซึ่งมีทั้งผู้สนใจทั่วไปและผู้ฟังที่จะพัฒนาเป็นนักดนตรี นอกจากนี้ยังเป็นช่องทางสำคัญให้นักดนตรีได้แสดงดนตรีเพื่อพัฒนาตนเอง ในด้านการอุปถัมภ์วงดนตรีคลาสสิกนับเป็นการพัฒนาในรูปแบบการศึกษานอกระบบ กล่าวคือวงดนตรีคลาสสิกโดยเฉพาะวงออร์เคสตรา มีการจัดการแสดงและฝึกซ้อมพัฒนานักดนตรีอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ซึ่งเป็นช่องทางสำคัญที่สามารถพัฒนานักดนตรีตั้งแต่ระดับเยาวชนจนถึงระดับอาชีพ ในด้านการสนับสนุนทุนการศึกษาเป็นโอกาสสำหรับนักดนตรีที่ต้องการพัฒนาตนเองในระดับสูง ซึ่งในปัจจุบันผู้ที่ได้รับทุนหลายคนได้กลายเป็นกำลังสำคัญในหน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาทางด้านดนตรี และในด้านสุดท้ายซึ่งสืบสานจากพระปณิธานในการพัฒนาระบบการเรียนการสอนดนตรีในประเทศไทย คือการก่อตั้งสถาบันดนตรีกัลยาณิวัฒนา ซึ่งเป็นสถาบันเฉพาะทางด้านดนตรีที่จะดำเนินภารกิจเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาการศึกษาดนตรีคลาสสิกของประเทศไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง. (2551). **หนังสือที่ระลึก 7 รอบพระชนมายุ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์: 84 ด้วยวงหฤทัย (ล.1-3)**. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2551). **ประกาศชาติอารยะย่า โลกถ้วนสรรเสริญ: สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ กับพระกรณียกิจด้านศิลปวัฒนธรรม** (ไขศรีศรีอรุณ, คุณหญิง และคณะ บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- ณรุทธ์สุทธจิตต์. (2555). **ดนตรีศึกษา: หลักการและสาระสำคัญ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ดำรงค์ธนะชานันท์ และคณะ. (2553). **สมเด็จพระกรมหลวง เสด็จวังปวยไท**. กรุงเทพฯ: บพิศการพิมพ์.
- ธีรภัทร์ ทองชื่น. (2556). **การศึกษาประวัติเพลงไทยสากลในพระนิพนธ์ของ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ที่นำเค้าโครงมาจากเพลงไทยเดิม กรณีศึกษาจาก นายดุขฎิ เค้ามูลคดี**. สืบค้นจาก <http://pirun.ku.ac.th/~b5311104139/theeraput.pdf>

ปองภพ สุกิตติวงศ์. (2558). การรวบรวมข้อมูล
สำหรับจัดนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิ
วัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์.
กรุงเทพฯ: สถาบันดนตรีกัลยาณิวัฒนา.

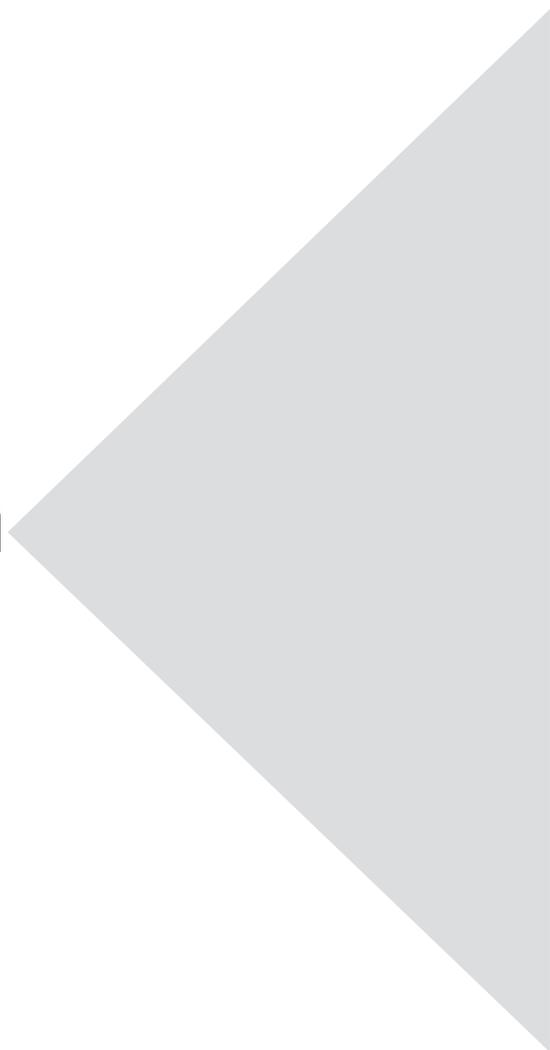
วงจันทร์ พินัยนิติศาสตร์, คุณหญิง และคณะ (บ.ก.).
(2557). **คู่มือนักศึกษา ปีการศึกษา 2557**.
กรุงเทพฯ: โอเอสพริ้นติ้งเฮ้าส์ จำกัด.

วงจันทร์ พินัยนิติศาสตร์, คุณหญิง, อโณทัย นิตินน
และกมลพร วงศ์เจริญชัย (บ.ก.). (2556).
**วันครบรอบการสถาปนาสถาบันดนตรี
กัลยาณิวัฒนา 26 พฤษภาคม พ.ศ.
2556**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

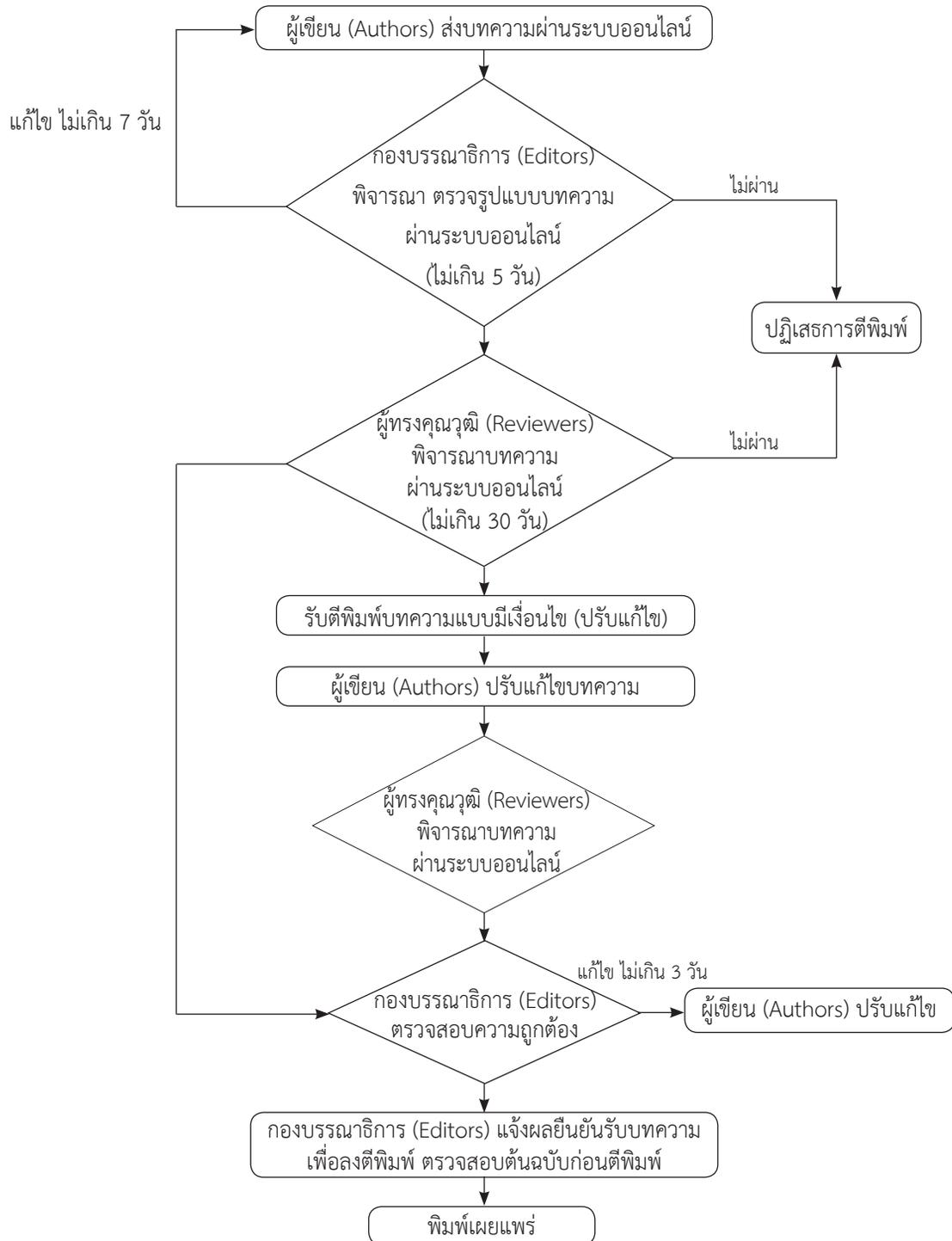
เศรษฐพงศ์ จรรย์รายชน. (2557). **ปัจจัยที่ส่งผล
ต่อกระบวนการพัฒนาการเรียนการ
สอนดนตรีของวงออร์เคสตราเยาวชน
ในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักบริหารศิลปวัฒนธรรม จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. (2556). **ประวัติวงซิมโฟนี
จุฬาฯ**. สืบค้นจาก [http://culturalart-
cu.blogspot.com/2013/06/
blog-
post_3.html](http://culturalart-cu.blogspot.com/2013/06/blog-post_3.html)

ภาคผนวก

ขั้นตอนการดำเนินงานของการจัดทำ วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

แบบฟอร์มเสนอบทความเพื่อพิจารณานำลงพิมพ์ วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ชื่อ-นามสกุล (นาย/นาง/นางสาว)	☐ อาจารย์ ☐ นักศึกษาระดับปริญญาโท ☐ นักศึกษาระดับปริญญาเอก ☐ อื่น ๆ ระบุ.....
หลักสูตร.....สาขา.....	
มหาวิทยาลัย	
ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ เลขที่..... หมู่ที่..... ซอย..... ถนน..... ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์.....E-mail.....	
ชื่อเรื่องบทความภาษาไทย	
ชื่อเรื่องบทความภาษาอังกฤษ (ตัวพิมพ์ใหญ่)	
มีความประสงค์ขอส่ง ☐ บทความวิจัย ☐ บทความวิชาการ ☐ บทความปริทรรศน์ ☐ บทความหนังสือ	

ในการนี้ข้าพเจ้ายินดีให้กองบรรณาธิการวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีสิทธิ์ในการสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิโดยอิสระ เพื่อพิจารณาต้นฉบับที่ข้าพเจ้า (และผู้แต่งร่วม) ส่งมา และยินยอมรับผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ

ลงชื่อ.....ผู้ส่งบทความวิจัย
(.....)

*ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน ตลอดจน “ไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารฉบับอื่น” และจะไม่นำส่งไปเพื่อพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสารอื่น ภายใน 90 วัน นับจากวันที่ข้าพเจ้าได้ส่งบทความฉบับนี้

.....
ความเห็นของกองบรรณาธิการวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

- ถูกต้องตามรูปแบบของบทความ
 ไม่ถูกต้องตามรูปแบบบทความ

.....
(.....)

กองบรรณาธิการวารสารวิจัย ฯ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

รายละเอียดการเตรียมบทความเสนอการตีพิมพ์

วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นวารสารราย 6 เดือน เผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน และ ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเผยแพร่วรรณกรรม และ เป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนข่าวสารสาระสำคัญ ประสบการณ์ด้านการวิจัยต่าง ๆ แก่นักวิจัย นักวิชาการ และบุคคลทั่วไปที่สนใจ

คำแนะนำการเตรียมต้นฉบับ

รับการตีพิมพ์ผลงานทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทความจะต้องพิมพ์ด้วย TH SarabunPSK ขนาด 16 พ. ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ต้นฉบับต้องพิมพ์ในกระดาษขาว ขนาด A4 โดยกำหนดตั้งค่าหน้ากระดาษ ซ้าย 1 นิ้ว ขวา 1 นิ้ว บน 1 นิ้ว ล่าง 1 นิ้ว สำหรับการอ้างอิงเอกสารต้องมีรูปแบบเดียวกันหมดทั้งบทความ

1. บทความทางวิชาการ (Article)	ประมาณ 10 หน้า	ต่อบทความ
2. บทความวิจัย (Research Article)	ประมาณ 12 หน้า	ต่อบทความ
3. บทความปริทรรศน์ (Review Article)	ประมาณ 8 หน้า	ต่อบทความ
4. บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)	ประมาณ 3 หน้า	ต่อบทวิจารณ์

ให้พิมพ์ผลงานด้วยกระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียว โดยทุกบทความต้องมีบทคัดย่อเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และมีส่วนประกอบดังนี้

บทความทางวิชาการ (Article)	บทความวิจัย (Research Article)	บทความปริทรรศน์ (Review Article)	บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)
1. บทนำ	1. บทนำ	1. บทนำ	บทความที่วิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาสาระ คุณค่า และคุณภาพของหนังสือ บทความ หรือผลงานศิลปะ อาทิ นิทรรศการทัศนศิลป์ และการแสดงละครหรือดนตรี โดยใช้หลักวิชาและดุลยพินิจอันเหมาะสม
2. กรอบในการวิเคราะห์	2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2. บทสรุป	
3. เนื้อหา	3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย (ถ้ามี)	3. เอกสารอ้างอิง	
4. สรุป	4. ขอบเขตของการวิจัย		
5. เอกสารอ้างอิง	5. สมมติฐาน (ถ้ามี)		
	6. กรอบแนวคิดของการวิจัย		
	7. ระเบียบวิธีวิจัย		
	8. สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย		
	9. ข้อเสนอแนะ		
	10. เอกสารอ้างอิง		

- ชื่อเรื่อง :** ควรกะทัดรัด ไม่ยาวจนเกินไป ถ้าบทความเป็นภาษาไทย ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ชื่อผู้เขียน :** ชื่อเต็ม-นามสกุลเต็มของผู้เขียนครบทุกคนทั้งบทความภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ สำหรับผู้เขียนหลักต้องใส่ที่อยู่โดยละเอียด หมายเลขโทรศัพท์ / โทรสาร และ E-mail address ที่สามารถติดต่อได้ และลงเครื่องหมายดอกจันกำกับด้วย
- บทคัดย่อ :** จะปรากฏนำหน้าตัวเรื่อง ทั้งบทคัดย่อภาษาไทย และภาษาอังกฤษมีความยาวระหว่าง 200 ถึง 250 คำ
- คำสำคัญ :** ให้มีคำสำคัญไม่เกิน 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- รูปภาพ :** ขึ้นหน้าใหม่ให้มี 1 รูปต่อ 1 หน้า และแยกบันทึกเป็นไฟล์ภาพที่มีนามสกุล TIFFs, หรือ JPEGs ถ้าเป็นภาพถ่ายกรุณาส่งภาพต้นฉบับ เพื่อคุณภาพในการพิมพ์ หมายเลขรูปภาพ และกราฟ ให้เป็นเลขอารบิก คำบรรยายและรายละเอียดต่าง ๆ อยู่ด้านล่างของรูปภาพ และกราฟ
- ตาราง :** กรุณาขึ้นหน้าใหม่ให้มี 1 ตาราง ต่อ 1 หน้า หมายเลขตารางให้เป็นเลขอารบิก คำบรรยาย และรายละเอียดต่าง ๆ อยู่ด้านบนของตาราง
- เอกสารอ้างอิง :** รายชื่อเอกสารที่ใช้เป็นหลักในการค้นคว้าวิจัย ที่ได้ตรวจสอบเพื่อนำมาเตรียมรายงาน และมีการอ้างอิง ต้องจัดเรียงลำดับตามพยัญชนะตัวแรก โดยอ้างอิงกลุ่มเอกสารภาษาไทยก่อน

รูปแบบการพิมพ์เอกสารอ้างอิง

1. อ้างอิงจากหนังสือ

รูปแบบ : ผู้แต่ง.//ปี พ.ศ.ที่พิมพ์.//ชื่อหนังสือ.//ครั้งที่พิมพ์.(ถ้ามี)//เมืองที่พิมพ์: //สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง : นฤมิตร ลีวชั้นมงคล สุภาพ แสงบุญไทย และ ถาวร เก่งวินิจ. (2527). **คู่มือตี๊กแถว**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์นำอักษรการพิมพ์.

Davis, C.V. (1980). **Handbook of Applied Hydraulics**. 3rd Edition. New York: McGraw – Hill.

2. อ้างอิงจากวารสาร

รูปแบบ : ผู้แต่ง.//ปี พ.ศ.ที่พิมพ์.//ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร.//ปีที่(ฉบับที่).//เลขหน้า-เลขหน้า.

ตัวอย่าง : ถวิล พึ่งมา พิษณุ บุญตรา. (2533). การพัฒนาเครื่องมือวัดปริมาณน้ำฝนสำหรับประเทศไทย. **วิศวกรรมสาร**. 43(2), 73-76.

Ozaki, M., Adachi, Y., Iwahori, Y. & Ishii, N. (1998). Application of Fuzzy Theory to Writer Recognition of Chinese Characters. **International Journal of Modeling and Simulation**. 18(2), 112-116.

3. อ้างอิงจากวิทยานิพนธ์

รูปแบบ : ผู้แต่ง //(ปี พ.ศ.ที่พิมพ์) //ชื่อวิทยานิพนธ์ //ชื่อปริญญา (เต็ม) //หน่วยงาน

ตัวอย่าง : จงกรัตน์ อัจฉิตรุ. (2544). การศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนตามแบบวัฏจักรการเรียนรู้ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

Choomchuay, S. (1993). *Algorithm and Architecture for Reed-Solomon Decoding*. Ph.D. Thesis, Imperial Colleg, University of London, UK.

4. อ้างอิงจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

รูปแบบ : ผู้แต่ง //(ปี พ.ศ.ที่พิมพ์) //ชื่อเรื่อง //สืบค้นจาก //วิธีการเข้าถึงและสถานที่ของข้อมูล.

ตัวอย่าง : อรรถศิษฐ์ วงศ์มณีโรจน์. (2542). ประวัติความเป็นมาของวิชาการอุดมสมบูรณ์ของดิน. สืบค้นจาก <http://web.sut.ac.th/farm/farm/index.php/th/2012-06-03-05-02-12/68-2012-06-22-09-24-9>

Noam, E.M. (1994). *Telecommunication Policy Issue for the Next Century*. Retrived from gopher://198.80.36...//global/telcom.txt.

การส่งบทความ

ผู้เขียนต้องส่งต้นฉบับทางออนไลน์เท่านั้น โดยการสมัครสมาชิก (Register) วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในระบบ ThaiJO (https://www.tci-thaijo.org/index.php/PNRU_JHSS/user/register) เพื่อขอรับ Username และ Password แล้วคลิกที่ปุ่ม Log In เพื่อเข้าสู่ระบบ ThaiJO ในกรณีที่已是สมาชิกของวารสารแล้ว กรุณาเข้าสู่ระบบ log in และไปยังขั้นตอนการ SUBMISSION

- หมายเหตุ:
1. กองบรรณาธิการฯ ขอสงวนสิทธิ์ในการแก้ไขข้อความบางส่วนโดยไม่กระทบต่อเนื้อหาหลักของบทความ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามรูปแบบการตีพิมพ์ของวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 2. บทความในวารสารฉบับนี้ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนเท่านั้น

ตัวอย่าง

การพัฒนารูปแบบรายวิชาคู่ขนานในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการโรงแรม 1
กับวิชาหลักการโรงแรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครSEQUENCED COURSES MODEL DEVELOPMENT BETWEEN ENGLISH
FOR HOTEL 1 AND HOTEL PRINCIPLES
AT PHRANAKHON RAJABHAT UNIVERSITY

18 หน้า

กัญณภัทร นิธิศรารากุล^{1*}, นาทยา ปิลันธนานนท์² และ นพวรรณ ฉิมลอยลาภ³
Kannaphat Nithitwaraphakun^{1*}, Nataya Pилanthananond² and
Nopphawan Chimroylarp³

14 หน้า

หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์^{1*}
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์^{2,3}
k_kannaphat@hotmail.com^{1*}

12 หน้า

บทคัดย่อ (16 หน้า)

(16 หน้า).....

คำสำคัญ:.....

ABSTRACT (16 หน้า)

(16 หน้า).....

Keywords:.....

บทนำ (16 หน้า)

(16 หน้า).....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 หน้า)

(16 หน้า).....

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย (16 หน้า)

(16 บาง).....

ขอบเขตของการวิจัย (16 หน้า)

(16 บาง).....

กรอบแนวคิดของการวิจัย (16 หน้า)

(16 บาง).....

ระเบียบวิธีวิจัย (16 หน้า)

(16 บาง).....

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย (16 หน้า)

(16 บาง).....

ข้อเสนอแนะ (16 หน้า)

(16 บาง).....

เอกสารอ้างอิง (16 หน้า)

(16 บาง).....

